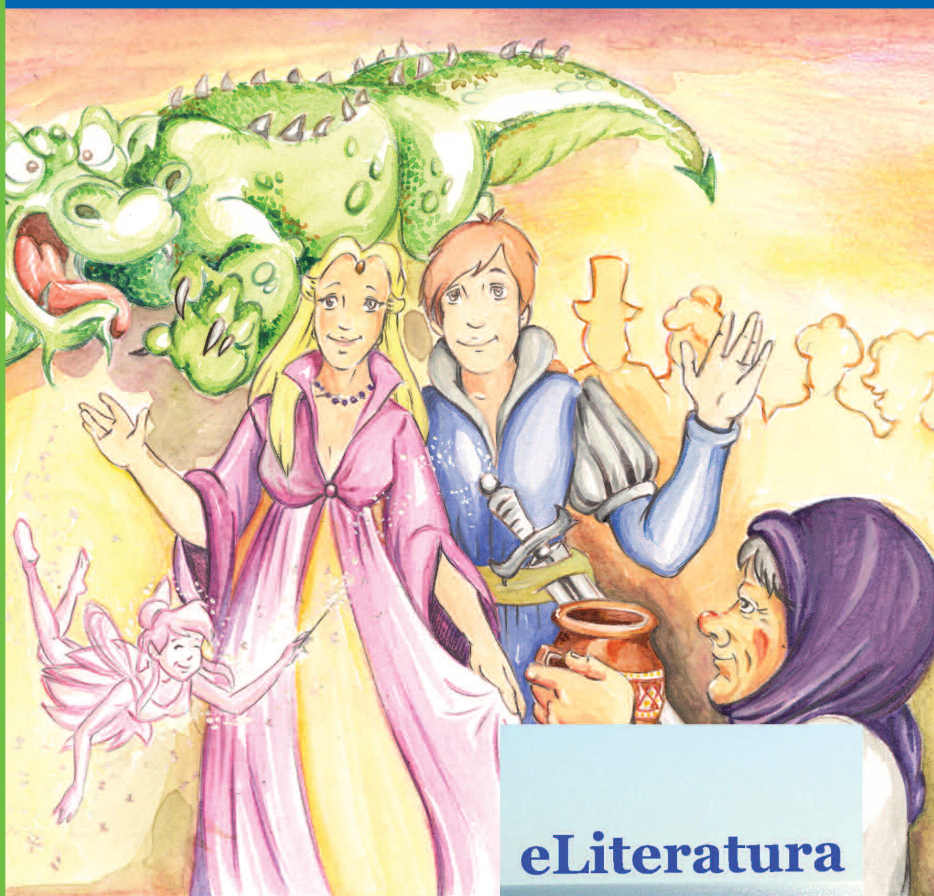
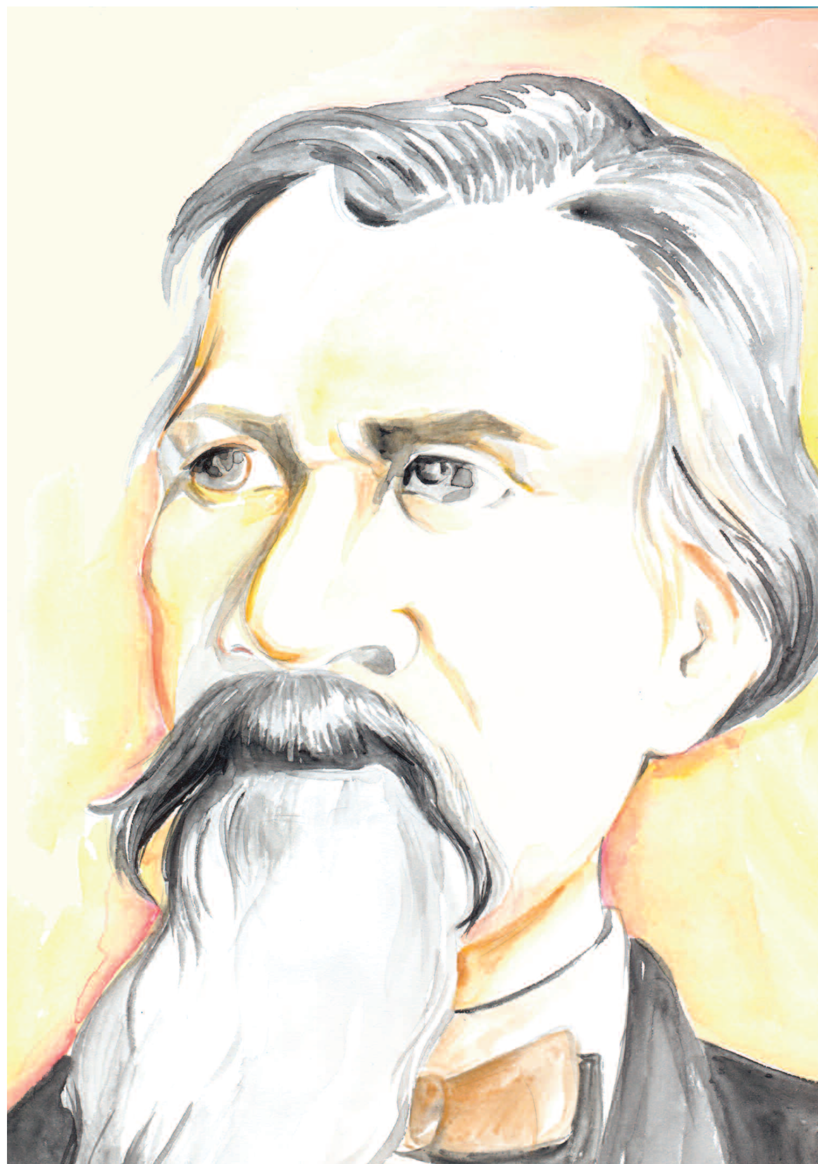
Biblioteca de aur eLiteratura

PETRE ISPIRESCU

BASMELE ROMÂNILOR

eLiteratura

Petre Ispirescu (născut în ianuarie 1830 la Bucureşti; decedat în ziua de 27 noiembrie 1887) a fost editor, folclorist, povestitor, scriitor şi tipograf.

Petre Ispirescu

BASMELE ROMÂNILOR

Această carte se publică în cadrul Proiectului eLiteratura, *în format electronic şi tipărit.*

Ilustraţia copertei: Delia Eftimie.
Coperta: Leo Orman

Prezenta ediţie electronică se difuzează prin Vodafone.

Pentru alte formate digitale ale prezentei lucrări, ca şi pentru ediţia tipărită, adresaţi-vă editurii eLiteratura*:*
info@eLiteratura.com.ro *sau* info@ePublishers.info.

www.eLiteratura.com.ro

Made in Romania

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ISPIRESCU, PETRE
Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte / Petre Ispirescu. – Bucureşti : eLiteratura, 2013
ISBN 978-606-700-114-3

821.135.1-93-34

CUPRINS

7	TINEREŢE FĂRĂ BĂTRÂNEŢE ŞI VIAŢĂ FĂRĂ DE MOARTE
20	ILEANA SIMZIANA
47	BROASCA ŢESTOASĂ CEA FERMECATĂ
57	ALEODOR ÎMPĂRAT
66	PORCUL CEL FERMECAT
82	ÎNŞIR-TE MĂRGĂRITARI
94	LUPUL CEL NĂZDRĂVAN ŞI FĂT-FRUMOS
106	PRÂSLEA CEL VOINIC ŞI MERELE DE AUR
123	VOINICUL CEL CU CARTEA ÎN MÂNĂ NĂSCUT
144	GEORGE CEL VITEAZ
160	FĂT-FRUMOS CU PĂRUL DE AUR
178	FĂT-FRUMOS CEL RĂTĂCIT
195	ZÂNA MUNŢILOR

202 FĂT-FRUMOS CU CARÂTA DE STICLĂ

214 GREUCEANU

228 CELE DOUĂSPREZECE FETE DE ÎMPĂRAT ŞI PALATUL CEL FERMECAT

245 PASĂREA MĂIASTRĂ

259 ŢUGULEA, FIUL UNCHIAŞULUI ŞI AL MĂTUŞEI

284 CELE TREI RODII AURITE

296 LUCEAFĂRUL DE ZIUĂ ŞI LUCEAFĂRUL DE NOAPTE

304 FATA CU PIEZE RELE

314 GLOSAR

TINEREŢE FĂRĂ BĂTRÂNEŢE ŞI VIAŢĂ FĂRĂ DE MOARTE

A fost odată ca niciodată; că de n-ar fi nu s-ar mai povesti; de când făcea plopşorul pere şi răchita micşunele; de când se băteau urşii în coade; de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau, înfrăţindu-se; de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci şi nouă de oca de fier şi s-arunca în slava cerului de ne aducea poveşti;

De când se scria musca pe părete,
Mai mincinos cine nu crede.

A fost odată un împărat mare şi o împărăteasă, amândoi tineri şi frumoşi, şi, voind să aibă copii, a făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta; a îmblat pe la vraci şi filosofi, ca să caute la stele şi să le ghicească daca or să facă copii; dar în zadar. În sfârşit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaş dibaci, a trimis să-l cheme; dar el răspunse trimişilor că: cine are trebuinţă, să vie la dânsul. S-au sculat deci împăratul şi împărăteasa şi, luând cu dânşii vro câţiva boieri mari, ostaşi şi slujitori, s-au dus la unchiaş acasă. Unchiaşul, cum i-a văzut de departe, a ieşit să-i întâmpine şi totodată le-a zis:

– Bine aţi venit sănătoşi; dar ce îmbli, împărate, să afli? Dorinţa ce ai o să-ţi aducă întristare.

Salt la ***Cuprins***

– Eu nu am venit să te întreb asta, zise împăratul, ci, daca ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

– Am, răspunse, unchiaşul; dar numai un copil o să faceţi. El o să fie Făt-Frumos şi drăgăstos, şi parte n-o să aveţi de el.

Luând împăratul şi împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat şi peste câteva zile împărăteasa s-a simţit însărcinată. Toată împărăţia şi toată curtea şi toţi slujitorii s-au veselit de această întâmplare. Mai-nainte însă de a veni ceasul naşterii, copilul se puse pe un plâns, de n-a putut niciun vraci să-l împace. Atunci împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici aşa n-a fost cu putinţă să-l facă să tacă.

– Taci, dragul tatei, zicea împăratul, că ţi-oi da împărăţia cutare sau cutare; taci, fiule, că ţi-oi da de soţie pe cutare sau cutare fată de împărat, şi alte multe d-alde astea; în sfârşit, dacă văzu şi văzu că nu tace, îi mai zise: taci, fătul meu, că ţi-oi da *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte.*

Atunci, copilul tăcu şi se născu; iar slujitorii deteră în timpine şi în surle şi în toată împărăţia se ţinu veselie mare o săptămână întreagă.

De ce creştea copilul, d-aceea se făcea mai isteţ şi mai îndrăzneţ. Îl deteră pe la şcoli şi filosofi, şi toate învăţăturile pe care alţi copii le învăţa într-un an, el le învăţa într-o lună, astfel încât împăratul murea şi învia de bucurie. Toată împărăţia se fălea că o să aibă un împărat înţelept şi pricopsit ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu ştiu ce avea, că era tot galeş, trist şi dus pe gânduri. Iar când fuse într-o

zi, tocmai când copilul împlinea cincisprezece ani şi împăratul se afla la masă cu toţi boierii şi sluj başii împărăţiei şi se chefuiau, se sculă Făt-Frumos şi zise:

– Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naştere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte şi i-a zis:

– Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ţi dau un astfel de lucru nemaiauzit? Şi dacă ţi-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

– Daca tu, tată, nu poţi să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea până voi găsi făgăduinţa pentru care m-am născut.

Atunci toţi boierii şi împăratul deteră în genuchi, cu rugăciune să nu părăsească împărăţia; fiindcă ziceau boierii:

– Tatăl tău de aci înainte e bătrân, şi o să te ridicăm pe tine în scaun, şi avem să-ţi aducem cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare de soţie.

Dar n-a fost cu putinţă să-l întoarcă din hotărârea sa, rămâind sta tornic ca o piatră în vorbele lui; iar tată-său, dacă văzu şi văzu, îi dete voie şi puse la cale să-i gătească de drum merinde şi tot ce-i trebuia.

Apoi, Făt-Frumos se duse în grajdurile împărăteşti unde erau cei mai frumoşi armăsari din toată împărăţia, ca să-şi aleagă unul; dar, cum punea mâna şi apuca pe câte unul de coadă, îi trântea, şi astfel toţi caii căzură. În sfârşit, tocmai când era să iasă, îşi mai aruncă ochii o dată prin grajd şi, zărind într-un colţ un cal răpciugos şi bubos şi slab, se duse şi la dânsul; iar când puse mâna pe coada lui, el îşi întoarse capul şi zise:

– Ce porunceşti stăpâne? Mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a ajutat ca să mai puie mâna pe mine un voinic.

Şi înţepenindu-şi picioarele, rămase drept ca lumânarea. Atunci Făt-Frumos îi spuse ce avea de gând să facă şi calul îi zise:

– Ca să ajungi la dorinţa ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloşul, suliţa, arcul, tolba cu săgeţile şi hainele ce le purta el când era flăcău; iar pe mine să mă îngrijeşti cu însuţi mâna ta şase săptămâni şi orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerând împăratului lucrurile ce-l povăţuise calul, el a chemat pre vătaful curţii şi i-a dat poruncă ca să-i deschiză toate tronurile cu haine spre a-şi alege fiul său pe acelea care îi va plăcea. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile şi trei nopţi, găsi în sfârşit, în fundul unui tron vechi, armele şi hainele tătâne-său de când era flăcău, dar foarte ruginite. Se apucă însuşi cu mâna lui să le cureţe de rugină şi, după şase săptămâni, izbuti a face să lucească armele ca oglinda. Totodată îngriji şi de cal, precum îi zisese el. Destulă muncă avu; dar fie, că izbuti.

Când auzi calul de la Făt-Frumos că hainele şi armele sunt bine curăţate şi pregătite, odată se scutură şi el, şi toate bubele şi răpciuga căzură de pe dânsul şi rămase întocmai cum îl fătase mă-sa, un cal gras, trupeş şi cu patru aripi; văzându-l Făt-Frumos astfel, îi zise:

– De azi în trei zile plecăm.

– Să trăieşti, stăpâne; sunt gata chiar azi, de porunceşti, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineaţă, toată curtea şi toată îm-

părăţia era plină de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloşul în mână, călare pe calul ce-şi alesese, îşi luă ziua bună de la împăratul, de la împărăteasa, de la toţi boierii cei mari şi cei mici, de la ostaşi şi de la toţi slujitorii curţii, carii, cu lacrămile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dând pinteni calului, ieşi pe poartă ca vântul, şi după dânsul carăle cu merinde, cu bani şi vreo două sute de ostaşi, pe care-i orânduise împăratul ca să-l însoţească.

După ce trecu afară de împărăţia tatălui său şi ajunse în pustietate, Făt-Frumos îşi împărţi toată avuţia pe la ostaşi şi, luându-şi ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-şi pentru dânsul merinde numai cât a putut duce calul. Şi apu când calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile şi trei nopţi, până ce ajunse la o câmpie întinsă, unde era o mulţime de oase de oameni.

Stând să se odihnească, îi zise calul:

– Să ştii, stăpâne, că aici suntem pe moşia unei Gheonoaie, care e atât de rea, încât nimeni nu calcă pe moşia ei, fără să fie omorât. A fost şi ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinţilor pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie Gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mâine, în pădurea ce o vezi, o s-o întâlnim venind să te prăpădească; e grozavă de mare; dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloşul şi suliţa să le ţii la îndemână, ca să te slujeşti cu dânsele când va fi de trebuinţă.

Se deteră spre odihnă; dar pândea când unul,

când altul.

A doua zi, când se revărsa zorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înşelă şi înfrână calul, şi chinga o strânse mai mult decât altă dată, şi porni; când, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci calul îi zise:

– Ţine-te, stăpâne, gata, că iată se apropie Gheonoaia.

Şi când venea ea, nene, dobora copacii: aşa de iute mergea; iar calul se urcă ca vântul până cam dasupra ei şi Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata şi, când era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

– Stăi, Făt-Frumos, că nu-ţi fac nimic!

Şi văzând că nu o crede, îi dete înscris cu sângele său.

– Să-ţi trăiască calul, Făt-Frumos, îi mai zise ea, ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, te mâncam fript; acum însă m-ai mâncat tu pe mine; să ştii că până azi niciun muritor n-a cutezat să calce hotarele mele până aicea; câţiva nebuni carii s-au încumes a o face d-abia au ajuns până în câm pia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dânsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-Frumos şi-l omeni ca pe-un călător. Dar pe când se aflau la masă şi se chefuiau, iară Gheo noaia gemea de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc şi îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ţinu masă trei zile d-a rândul şi rugă pe Făt-Frumos să-şi aleagă de soţie pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca nişte zâne; el însă nu voi, ci îi spuse curat ce căuta; atunci ea îi zise:

Salt la ***Cuprins***

– Cu calul care îl ai şi cu vitejia ta, crez că ai să izbuteşti.

După trei zile, se pregătiră de drum şi porni. Merse Făt-Frumos, merse şi iar merse, cale lungă şi mai lungă; dară când fu de trecu peste hotarele Gheonoaiei, dete de o câmpie frumoasă, pe de o parte cu iarbă înflorită, iară pe de altă parte pârlită. Atunci el întrebă pe cal:

– De ce este iarba pârlită?

Şi calul îi răspunse:

– Aici suntem pe moşia unei Scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sunt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinţilor le-a ajuns, şi d-aia s-a u făcut lighioi, aşa precum le vezi; vrăjmăşia lor e groaznică, nevoie de cap, vor să-şi răpească una de la alta pământ; când Scorpia este necăjită rău, varsă foc şi smoală; se vede că a avut vro ceartă cu soră-sa şi, viind s-o gonească de pe tărâmul ei, a pârlit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decât soră-sa şi are trei capete. Să ne odihnim puţin, stăpâne, şi mâine dis-de-dimineaţă să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca şi când ajunsese la Gheonoaie, şi porniră. Când, auziră un urlet şi o vâjietură, cum nu mai auzi-seră ei până atunci!

– Fii gata, stăpâne, că iată se apropie zgripsoroaica de Scorpie.

Scorpia, cu o falcă în cer şi cu alta în pământ şi vărsând flăcări, se apropia ca vântul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata până cam dasupra şi se lăsă asupra ei cam pe de o parte. Făt-Frumos o săgetă şi îi zbură un cap; când era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrimi ca să o ierte, că nu-i face

Salt la ***Cuprins***

nimic şi, ca să-l încredinţeze, îi dete înscris cu sângele ei. Scorpia ospătă pe Făt-Frumos şi mai şi decât Gheonoaia; iară el îi dete şi dân sei înapoi capul ce i-l luase cu săgeata, carele se lipi îndată cum îl puse la loc, şi după trei zile plecară mai departe.

Trecând şi peste hotarele Scorpiei, se duseră, se duseră şi iară se mai duseră, până ce ajunseră la un câmp numai de flori şi unde era numai primăvară; fiecare floare era cu deosebire de mândră şi cu un miros dulce de te îmbăta; trăgea un vântişor care abia adia. Aicea stătură ei să se odihnească, iară calul îi zise:

– Trecurăm cum trecurăm până aci, stăpâne; mai avem un hop: avem să dăm peste o primejdie mare; şi, daca ne-o ajuta Dumnezeu să scăpăm şi de dânsa, apoi suntem voinici. Mai-nainte de aci este palatul unde locuieşte *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte.* Această casă este încon giurată cu o pădure deasă şi înaltă, unde stau toate fiarele cele mai săl ba tice din lume; ziua şi noaptea păzesc cu neadormire şi sunt multe foarte; cu dân sele nu este chip de a te bate; şi ca să trecem prin pădure este peste poate; noi însă să ne silim, dac-om putea, să sărim pe dasupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăşi; atunci calul, ţinându-şi răsuflarea, zise:

– Stăpâne, strânge chinga cât poţi de mult, şi, încălecând, să te ţii bine şi în scări, şi de coama mea; picioarele să le ţii lipite pe lângă supţioara mea, ca să nu mă zăticneşti în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, şi într-un minut fu aproape de pădure.

Salt la ***Cuprins***

– Stăpâne, mai zise calul, acum e timpul când se dă de mâncare fiarălor pădurei şi sunt adunate toate în curte; să trecem.

– Să trecem, răspunse Făt-Frumos, şi Dumnezeu să se îndure de noi.

Se urcară în sus şi văzură palatul strălucind astfel, de la soare te puteai uita, dar la dânsul ba. Trecură pe dasupra pădurii şi, tocmai când erau să se lase în jos la scara palatului, d-abia, d-abia atinse cu piciorul vârful unui copac şi dodată toată pădurea se puse în mişcare, urlau dobitoacele, de ţi se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lăsară în jos; şi de nu era doamna palatului afară, dând de mâncare puilor ei (căci aşa numea ea lighioanele din pădure), îi prăpădea negreşit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea; căci nu mai văzuse până atunci suflet de om pe la dânsa. Opri pe dobitoace, le îmblânzi şi le trimise la locul lor. Stăpâna era o zână naltă, supţirică şi drăgălaşă şi frumoasă, nevoie mare! Cum o văzu Făt-Frumos, rămase încremenit. Dară ea, uitându-se cu milă la dânsul, îi zise:

– Bine ai venit, Făt-Frumos! Ce cauţi pe aici?

– Căutăm, zise el, *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte.*

– Dacă căutaţi ceea ce ziseşi, aci este.

Atunci descălică şi intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de tinere; erau surorile cele mai mari. El începu să mulţumească zânei pentru că l-a scăpat de primejdie; iară ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută şi numai în vase de aur. Calului îi dete drumul să pască pe unde va voi dânsul; pe urmă îi

făcură cunoscuţi tutulor lighioanelor de puteau îmbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dânsele, căci ziceau că li se urâse, şezând tot singurele; iară el nu aşteptă să-i mai zică o dată, ci primi cu toată mulţumirea, ca unul ce aceea şi căuta.

Încet, încet se deprinseră unii cu alţii, îşi spuse istoria şi ce păţi până să ajungă la dânsele, şi nu după multă vreme se şi însoţi cu fata cea mai mică. La însoţirea lor, stăpânele casei îi deteră voie să meargă prin toate locurile de primprejur pe unde va voi; numai pe o vale, pe care i-o şi arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el; şi-i şi spuseră că acea vale se numea Valea Plângerii.

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot aşa de tânăr, ca şi când venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară măcar capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace şi în linişte cu soţia şi cumnatele sale, se bucura de frumuseţea florilor şi de dulceaţa şi curăţenia aerului, ca un fericit.

Ieşea adesea la vânătoare; dar, într-o zi, se luă după un iepure, dete o săgeată, dete două şi nu-l nimeri; supărat, alergă după el şi dete şi cu a treia săgeată, cu care îl şi nimeri; dară nefericitul, în învălmăşeală, nu băgase de seamă că, alergând după iepure, trecuse în Valea Plângerii.

Luând iepurile, se întorcea acasă când, ce să vezi d-ta? deodată îl apucă un dor de tată-său şi de mumă-sa. Nu cuteză să spuie femeilor măiestre; dară ele îl cunoscură după întristarea şi neodihna ce vedea într-însul.

– Ai trecut, nefericitule, în Valea Plângerii! îi ziseră ele, cu totul speriate.

– Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie; şi acum mă topesc d-a-n-picioarele de dorul părinţilor mei, însă şi de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc. Sunt de mai multe zile cu voi şi n-am să mă plâng de nicio mâhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văz o dată părinţii şi apoi m-oi întoarce, ca să nu mă mai duc niciodată.

– Nu ne părăsi, iubitule; părinţii tăi nu mai trăiesc de sute de ani, şi chiar tu, ducându-te, ne temem că nu te vei mai întoarce; rămâi cu noi; căci ne zice gândul că vei pieri.

Toate rugăciunile celor trei femei, precum şi ale calului, n-a fost în stare să-i potolească dorul părinţilor, care-l usca pe d-a-ntregul. În cele mai de pe urmă, calul îi zise:

– Daca nu vrei să mă asculţi, stăpâne, orice ţi se va întâmpla, să ştii că numai tu eşti de vină. Am să-ţi spui o vorbă, şi dacă vei priimi tocmeala mea, te duc înapoi.

– Primesc, zise el cu toată mulţumirea, spune-o!

– Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos şi eu să mă întorc, de vei voi să rămâi măcar un ceas.

– Aşa să fie, zise el.

Se pregătiră de plecare, se îmbrăţişară cu femeile şi, după ce-şi luară ziua bună unul de la altul, porni, lăsându-le suspinând şi cu lăcrămile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moşia Scorpiei; acolo găsiră oraşe; pădurile se schimbaseră în câmpii; întrebă pre unii şi pre alţii despre Scorpie şi locuinţa ei; dar îi

răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

– Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-Frumos, mai alaltăieri am trecut pe aici; şi spunea tot ce ştia.

Locuitorii râdea de dânsul, ca de unul ce aiurează sau vi-sează deştept, iară el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seamă că barba şi părul îi albise.

Ajungând la moşia Gheonoaiei, făcu întrebări ca şi la moşia Scorpiei, şi primi asemenea răspunsuri. Nu se putea domiri el: cum de în câteva zile s-au schimbat astfel locurile? Şi iarăşi supărat, plecă cu barba albă până la brâu, simţind că îi cam tremurau picioarele, şi ajunse la împărăţia tătâne-său. Aici alţi oameni, alte oraşe, şi cele vechi erau schimbate de nu le mai cunoştea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în care se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mâna şi îi zise:

– Rămâi sănătos, stăpâne, că eu mă întorc de unde am plecat. Daca pofteşti să mergi şi d-ta, încalecă îndată şi aidem!

– Du-te sănătos, că şi eu nădăjduiesc să mă întorc peste curând.

Calul plecă ca săgeata de iute.

Văzând palaturile dărâmate şi cu buruieni crescute pe dânsele, ofta şi, cu lacrămi în ochi, căta să-şi aducă aminte cât era odată de luminate aste palaturi şi cum şi-a petrecut copilăria în ele; ocoli de vreo două-trei ori, cercetând fiecare cămară, fiecare colţuleţ ce-i aducea aminte cele trecute; grajdul în care găsise calul; se pogorî apoi în pivniţă, gârliciul căreia se astu pase de dărămăturile căzute.

Căutând într-o parte şi în alta, cu barba albă până la ge-nuchi, ridicân du-şi pleoapele ochilor cu mâi-nile şi abia um-blând, nu găsi decât un tron odorogit; îl deschise, dară în el nimic nu găsi; ridică capacul chichiţei, şi un glas slăbănogit îi zise:

– Bine ai venit, că de mai întârziai, şi eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase Moartea lui, care se uscase de se făcuse cârlig în chichiţă, şi căzu mort, şi îndată se şi făcu ţărână.

Iar eu încălecai p-o şea şi vă spusei dumneavo-astră aşa.

Povestit de tata, şezător în Bucureşti, mahal. Udricani, între 1838–1844. Publicat pentru prima oară în Ţăranul român, nr. 11 din 1862; a doua oară într-o broşurică din 1862; a treia oară în Legende sau basmele românilor, de un culegător-tipograf, partea I-a la 1872."

ILEANA SIMZIANA

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. Acel împărat mare şi puternic bătuse pe toţi împăraţii de prinpregiurul lui şi-i supusese, încât îşi întinsese hotarele împărăţiei sale pe unde a înţărcat dracul copiii, şi toţi împăraţii cei bătuţi era îndatoraţi a-i da câte un fiu d-ai săi ca să-i slujească câte zece ani.

La marginea împărăţiei lui mai era un alt împărat carele, cât a fost tânăr, nu se lăsase să-l bată; când cădea câte un pârjol asupra ţărei sale, el se făcea luntre şi punte şi-şi scăpa ţara de nevoie; iară după ce-ajunse la bătrâneţe, se supusese şi el împăratului celui mare şi tare, fiindcă n-avea încotro. El nu ştia cum să facă, cum să dreagă, ca să împlinească voia acelui împărat de a-i trimite pe unul din fiii săi, ca să-i slujească: fiindcă n-avea băieţi, ci numai trei fete. Dintr-aceasta el sta pe gânduri. Grija lui cea mare era ca să nu crează acel împărat că el este zăcaş şi se îndărătniceşte a-i trimite vreun fiu, din care pricină să vină să-i ia împărăţia, iar el cu fetele lui să moară în ticăloşie, în sărăcie şi cu ruşine.

Văzând fetele pe tată-său tot supărat, se luaseră şi ele de gânduri, şi nu ştiau ce voie să-i facă ca să-l mai înveselească. Dacă văzură şi văzură că nimic nu-i este pe plac, fata cea mai mare, îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă într-o zi la masă, că de ce este supărat:

– Au purtarea noastră nu-ţi place? îi zise ea. Au supuşii măriei tale sunt răi şi arţăgoşi de-ţi pricinuiesc atâta mâhnire? Spune şi nouă, tată, cine este vipera aceea care nu-ţi dă pace şi-ţi otrăveşte bătrâneţele, şi ne făgăduim chiar a ne jertfi dacă aceasta va putea să-ţi aline oarecum mâhnirile; căci numai tu, tată, eşti mângâierea noastră, după cum prea bine ştii; iară noi niciodată n-am ieşit din cuvântul tău.

– De asta, aşa este; n-am a mă plânge de nimic. Nu mi-aţi călcat porunca niciodată. Dară voi, dragele mele, nu puteţi să-mi alinaţi durerea care-mi pătrunde sufletul. Voi sunteţi fete, şi numai un băiat m-ar scoate din nevoia în care mă aflu.

– Eu nu înţeleg, zise fata cea mare, de ce ascunzi de noi izvorul mâhnirilor tale, tată; spune, că eu, iată, sunt gata a-mi da viaţa pentru tine.

– Ce să ştiţi voi face, dragele mele! De când sunteţi pe lumea asta albă, voi aţi îmblat cu furca, cu acul, cu războiul: ştiţi toarce, coase, ţese. Numai un viteaz mă poate mântui, care să ştie să răsucească buzduganul, să mânuiască sabia cu vârtute şi să călărească ca un zmeu-paraleu.

– Oricum, tată, spune-ne şi nouă, că doară nu s-o face gaură în cer, dacă vom şti şi noi ce lucru te amăraşte.

Dacă văzu împăratul că-l inteţesc fetele cu rugăciunile, zise:

– Iată, copilele mele, de ce sunt tot trist. Voi ştiţi că nimeni nu s-a putut atinge de împărăţia mea, cât am fost tânăr, fără să-şi capete alageaua şi fără să se ducă ruşinat de unde a venit. Acum pârdalnicele de

bătrâneţe mi-au secat toată vârtutea; braţul meu e slăbănogit, nu mai poate să învârtească paloşul de să se cutremure vrăjmaşul. Şoimuleanul meu, pentru care p-aci, p-aci era să-mi pierz viaţa până l-am dobândit, a îmbă trânit şi el: este un răpciugos, abia îşi târâie şi el viaţa de azi pe mâine. Altădată abia mă arătam înaintea vrăjmaşului şi, să te ţii, pârleo! îi sfârâia călcâiele dinaintea feţii mele; dară azi, ce să vă mai spui? voi ştiţi că m-am supus celui mai mare şi mai tare împărat de pe faţa pământului. Însă la dânsul este obiceiul ca toţi supuşii împărăţiei să-i trămită câte un fiu, să-i slujească zece ani, şi eu vă am numai pe voi.

– Mă duc eu, tată, zise fata cea mare, şi mă voi sili din toate puterile mele să te mulţumesc.

– Mă tem să nu te întorci fără nicio ispravă. Cine ştie ce încurcătură vei face p-acolo, de să nu-i mai dea nimeni de căpătâi, cât hău!

– Tot ce ştiu, tată, şi mă făgăduiesc, este că nu te-oi da de ruşine.

– Dacă este aşa, pregăteşte-te şi te du.

Când auzi fata că tată-său îi dă voie să meargă, nu mai putea de bucurie. Punea la cale tot pentru drum; şi se întorcea numai într-un călcâi, când poruncea şi aşeza lucrurile de călătorie. Îşi alese calul cel mai de frunte din grajdurile împărăteşti, hainele cele mai mândre şi mai bogate şi merinde ca să-i ajungă un an de zile.

După ce tată-său o văzu gata de plecare, îi dete poveţele părinteşti de cum să se poarte, cum să facă ca să nu se descopere că e fată. O învăţă tot ce trebuia să ştie un viteaz care merge la o aşa slujbă

înaltă, şi cum să se ferească de bârfeli şi clevete, ca să nu fie urâtă şi nebăgată în seamă de ceilalţi fii de împărat. Apoi îi zise:

– Pasă cu Dumnezeu, fiica mea, şi adu-ţi aminte de învăţăturile mele.

Fata ieşi din curte ca fulgerul; n-o mai ţinea pământul de bucurie; într-o clipă nu se mai văzu. Şi dacă n-ar fi stat mai încolo să-şi aştepte boierii şi carăle cu merinde, acestea s-ar fi pierdut, fiindcă nu puteau să se ţină după dânsa.

Împăratul îi ieşi pe de altă parte înainte, mai la marginea împărăţiei, fără să ştie ea; aşeză îndată un pod de aramă, se făcu un lup şi se ascunse sub pod. Când era să treacă fiică-sa, deodată ieşi de subt acel pod, cu dinţii rânjiţi şi clănţănind de te lua groaza; se uita drept la dânsa cu nişte ochi cari străluceau ca două făclii, şi se repezi la ea ca să o sfâşie. Fata, care îngheţase sângele în ea de frică, îşi pierduse cumpătul şi, dacă calul nu făcea o săritură la o parte, lupul înfigea ghiarele într-însa; ea o luă la sănătoasa înapoi. Tată-său, care se întorsese înaintea ei, ieşi să o întâmpine, şi-i zise:

– Nu-ţi spuneam eu, fata mea, că nu toate muştele fac miere?

– Aşa este, tată, dară eu n-am ştiut că, ducându-mă să slujesc unui împărat, am să mă lupt şi cu fiare sălbatice şi turbate.

– Dacă este aşa, zise împăratul, şezi acasă de-ţi vezi de fuse şi mosoare, şi Dumnezeu să aibă milă de mine, ca să nu mă lase a muri ruşinat.

Nu trecu mult şi se ceru şi fata cea mijlocie să se ducă şi dânsa; şi se lega că ea îşi va pune toate pu-

terile cum să-şi sfârşească cu bine slujba ce lua asupră-şi.

După multe rugăciuni şi făgăduieli, se înduplecă tată-său şi o lăsă şi pe dânsa să se ducă; dară păţi şi ea ca soru-sa cea mare, şi, întâmpinând-o tată-său când se întorcea, îi zise:

– Ei, fata mea, nu ţi-am spus eu că nu se mănâncă tot ceea ce zboară?

– Adevărat este, tată, aşa mi-ai zis; dară prea era grozav acel lup. Unde deschisese o gură de să mă îmbuce dintr-odată, şi unde se uita cu nişte ochi din cari parcă ieşeau nişte săgeţi de mă săgetau la inimă!

– Şezi acasă dară, îi răspunse împăratul, de vezi de coada măturei şi de zarzavaturile de la bucătărie.

Mai trecu ce mai trecu, şi iată că şi fata cea mică zise tatălui său, într-o zi, când şedeau la masă:

– Tată, lasă-mă şi pe mine să fac o cercare; lasă-mă, rogu-te, să mă duc şi eu să-mi încerc norocul.

– Deoarece surorile tale cele mai mari n-au putut-o scoate la căpătâi, mă mir cum îţi mai vine să vorbeşti de tine, care nu ştii nici cum se mănâncă mămăliga.

Şi se cerca în tot felul să-i taie pofta de plecare, dară în zadar.

– Pentru dragostea ta, tată, mai zise ea, voi face pe dracul în patru, numai să izbutesc; însă dacă Dumnezeu îmi va sta împotrivă, mă voi întoarce iarăşi la tine, şi fără să mă ruşinez.

Se mai împotrivi tată-său, se mai codi; dară fiie-sa îl birui cu rugăciunile. La urmă de tot, zise împăratul:

– Dacă este aşa, iată îţi dau şi ţie voie, să vedem ce procopseală a să-mi faci. Ce-aş mai râde să te văz întorcându-te cu nasul în jos!

– Vei râde, tată, cum ai râs şi de surorile mele, fără cu toate astea să le scază cinstea.

Fata împăratului, dacă văzu că tată-său îi dete voie, se gândi mai întâi pe care din boierii cei bătrâni să ia de povăţuitor. Şi până una-alta, ea îşi aduse aminte de vitejiile tatălui său din tinereţe şi de calul său. Se duse deci la grajd ca să-şi aleagă şi ea un cal. Se uită la unul, se uită la altul, se uită la toţi caii din grajduri, şi de niciunul nu i se prindeau ochii, deşi erau armăsarii şi caii cei mai buni din toată împărăţia. În cele mai de pe urmă dete şi peste calul tatălui său din tinereţe, răpciugos, bubos şi zăcând pe coaste. Cum îl văzu, se uită la el cu milă şi parcă nu se îndura să se depărteze de dânsul.

Calul, dacă văzu aşa, îi zise:

– Se vede că pentru iubirea ce ai către împăratul, stăpână, te uiţi aşa de galeş la mine. Ce pui de voinic era în tinereţele lui! Multe izbânzi am mai făcut noi amândoi! Dară de când a îmbătrânit, nici pe mine n-a mai încălecat altul. Şi daca mă vezi aşa de jigărit, este că n-are cine să mă hrănească ca el. Astăzi, uite, de m-ar îngriji cineva cum să-mi priiască mie, în zece zile m-aş face de nu m-aş da pe zece ca d-alde ăştia.

Atunci, fata zise:

– Şi cum trebuie să te îngrijească?

– Să mă spele în toate zilele cu apă neîncepută, să-mi dea orzul fiert în lapte dulce ca să-l pot roade, şi pe fiecare zi o baniţă de jaratec.

– Când aş şti că-mi vei fi de ajutor să sfârşesc ce

am pus de gând, mai-mai că aş face aşa precum zici tu!

– Stăpână, zise calul, fă cercarea asta şi nu te vei căi.

Calul era năzdrăvan.

Fata împăratului îngriji de cal tocmai precum îi zise el.

La a zecea zi, unde se scutură odată calul, şi se făcu frumos, gras ca un pepene şi sprinten ca o căprioară. Apoi, uitându-se vesel la fata împăratului, zise:

– Să-ţi dea Dumnezeu noroc şi izbândă, stăpâna mea, că m-ai îngrijit şi m-ai făcut să mai fiu o dată pe lume cum doream. Spune-mi tu care este păsul tău, şi porunceşte-mi ce trebuie să fac.

– Eu voi să merg la împăratul cel mare şi tare, vecinul nostru, ca să-i slujesc, şi-mi trebuie pe cineva care să mă povăţuiască. Spune-mi pe care din boieri să aleg?

– Daca vei merge cu mine, îi zise calul, habar să n-ai; nu-ţi trebuie pe nimeni. Te voi sluji, cum am slujit şi pe tată-tău. Numai să m-asculţi.

– Daca este aşa, de azi în trei zile plecăm.

– Şi chiar acum daca porunceşti, îi răspunse calul.

Fata împăratului, cum auzi aceasta, puse toate alea la cale pentru drum. Îşi luă nişte haine curate, dară fără podoabe, niţele merinde şi ceva bani de cheltuială, încălecă calul şi, venind înaintea tatălui său, îi zise:

– Rămâi cu Dumnezeu, tată, şi să te găsesc sănătos!

– Cale bună, fata mea, îi zise tată-său. Toate ca

toate, numai poveţele ce ţi-am dat să nu le uiţi niciodată. Şi la orice nevoie mintea ta să fie pironită la Dumnezeu, de unde ne vine tot binele şi tot ajutorul.

După ce se făgădui că aşa va face, fata porni.

Ca şi la celelalte fete, tată-său dete pe de altă parte şi-i ieşi înainte, aşeză iară podul de aramă şi o aştepta acolo.

Pe drum, calul spuse fetei cu ce tertipuri îmblă tată-său să-i încerce bărbăţia, şi o povăţui ce să facă ca să scape cu faţa curată. Ajungând la pod, unde se năpusti asupra ei un lup cu nişte ochi turburaţi şi zgâiţi de băga fiori în oase, cu o gură mare şi cu o limbă ca de dihanie turbată, cu colţii rânjiţi şi clănţănind de pare că nu mâncase de o lună de zile; şi când să înfigă ghiarele sale cele sfâşiitoare, fata dete călcâie calului, şi unde se răpezi asupra lupului cu paloşul în mână de să-l facă mici fărâmi şi, daca nu se da în laturi lupul, în două îl făcea cu paloşul; căci ea nu glumea, fiindcă-şi pusese credinţa în Dumnezeu, şi dorea ca vrând-nevrând să împlinească slujba ce şi-o luase asupră.

Ea trecu podul mândră ca un voinic. Tată-său se miră de vitejia ei şi, dând pe de altă parte, ieşi mult înaintea ei, aşeză un pod de argint, se făcu un leu şi acolo o aştepta.

Calul spuse fetei peste ce o să dea şi o învăţă cum să facă să scape şi de astă ispită. Cum ajunse fata la podul de argint, unde îi ieşi leul înainte cu gura căscată, de să o îmbuce cu cal cu tot, cu nişte colţi ca cei de fildeş şi cu nişte ghiare ca secerile şi răcnea de se cutremurau codrii, şi câmpiele vuiau de-ţi lua auzul. Numai uitându-se cineva la capul lui cel cât baniţa şi

la coama aia ce sta rădicată în sus şi zbârlită, ar fi îngheţat de frică. Dară fata împăratului, îmbărbătată de cal, se năpusti odată într-însul cu sabia goală în mână, încât daca nu fugea leul sub pod, în patru îl făcea. Atunci trecu podul, mulţumind lui Dumnezeu şi neştiind ce o mai aştepta.

Fata împăratului, care nu ieşise din casă de când o făcuse mă-sa, se mira şi sta în loc uimită, văzând frumuseţile câmpului. Aci îi venea să descalece ca să adune câte un mănuchi de flori din mulţimea aia ce acoperea văile şi dealurile, flori de cari nu mai văzuse ea; aci îi venea să se dea la umbră sub câte un copaci nalt şi stufos, în care miile de paseri cântau fel de fel de cântece, aşa de duioase, de erau în stare să te adoarmă; şi aci în urmă să se ducă la câte un şipot de apă limpede ca lacrima ce izvora din câte un colţ de piatră din coastele dealurilor; susurul acestor izvoare o făcea să se uite galeş la ele şi-i plăcea să le vază curgerea lor cea şerpuită ce aluneca pe pământ, încongiurate de mulţime de floricele şi verdeaţă de primăvară. Dară la toate astea calul o îmbărbăta şi-i dădea ghes să meargă înainte şi să-şi cate de drum. El îi spunea că voinicii nu se uită la d-alde astea, decât după ce duc trebile la capăt bun. Îi mai spuse că are să mai dea de o cursă pe care i-o întindea tată-său, şi o şi învăţă cum să facă să iasă şi de astă dată biruitoare.

Fata asculta cu toate urechile şi făcu precum o învăţă calul, fiindcă văzu ea că toate învăţăturile lui îi iese înde bine, şi din cuvântul lui nu se abătea.

Tată-său, ca şi de la rând, dete pe de altă parte şi-i ieşi înainte, aşeză un pod de aur, se făcu un bal-

aur mare cu douăsprezece capete şi se ascunse sub acel pod.

Când fu ca să treacă fata pe acolo, unde îi ieşi înainte balaurul plesnind din coadă şi încolăcindu-se; din gurile lui ieşea văpaie de foc, şi limbile îi jucau ca nişte săgeţi arzătoare; cum îl văzu fata că este aşa de grozav, nişte răcori o apucară şi i se făcu părul măciucă de frică. Calul, daca simţi că fata se pierde cu firea, o îmbărbătă iarăşi şi-i aduse aminte ce o învăţase să facă; iară fata împăratului, după ce mai prinse niţică inimă, strânse frâul calului cu mâna stângă, îi dete călcâie şi, cu paloşul în dreapta, se repezi asupra acelui balaur.

Un ceas ţinu lupta. Calul o potrivea cum să vină tot cam la o parte ca să-i reteze vreun cap; dară vrăjmaşul se păzea şi el destul de bine. În cele mai de pe urmă, izbuti fata să rănească pe balaur. Atunci, dându-se el de trei ori peste cap, se făcu om.

Fetei nu-i venea să crează ochilor când văzu pe tată-său înaintea ei; iară el, luând-o în braţe şi sărutând-o pe frunte îi zise:

– Văz că tu eşti voinică, fata mea, şi bine ai făcut de ţi-ai luat calul ăsta, căci fără dânsul te-ai fi întors şi tu ca şi surorile tale. Am bună nădejde să isprăveşti cu bine slujba cu care te-ai însărcinat de bunăvoie. Numai adu-ţi aminte de poveţele mele şi să nu ieşi din cuvântul calului ce ţi-ai ales. Să ne vedem sănătoşi!

– Să te auză Dumnezeu, tată, îi răspunse fata, şi să te găsesc sănătos.

Apoi, sărutând mâna tatălui său, se despărţiră.

După ce merse cale lungă, depărtată, ajunse la

nişte munţi mari şi înalţi. Între munţi întâlni doi zmei ce se luptau de nouă ani şi nu puteau să se dovedească unul pe altul. Lupta era pe moarte, ori pe viaţă. Cum o văzură ei, crezând că este un voinic, unul îi zise:

– Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de taie pe ăst duşman al meu, că ţi-oi cădea şi eu vreodată bun la ceva.

Iar celălalt zise şi el:

– Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de mă scapă pe mine de idolul ăsta de vrăjmaş, şi-ţi voi da un telegar fără splină, care se numeşte Galben-de-Soare.

Fata întrebă pe cal pe care din amândoi să scape; iară calul îi zise să scape pe cel ce-i făgăduise să-i dea pe Galben-de-Soare, că este un cal mai harnic decât dânsul, fiindu-i frate mai tânăr. Atunci unde se repezi fata la zmeul cellalt cu paloşul, şi dintr-o lovitură îl făcu în două bucăţi!

Zmeul, daca se văzu scăpat, îmbrăţişă pe mântuitorul său şi-i mulţumi, apoi merseră acasă la dânsul ca să dea lui Făt-Frumos pe Galben-de-Soare, după cum se făgăduise. Muma zmeului nu mai putea de bucurie când văzu pe fiu-său teafăr şi nu mai ştia ce să facă ca să mulţumească lui Făt-Frumos că-i scăpase copilul de la moarte.

Fata împăratului arătă dorinţa ce are de a se odihni de osteneala drumului ce făcuse. Îi dară o cămară şi o lăsară singură. Ea, prefăcându-se că voieşte să îngrijească de cal, îl întrebă daca are să i se întâmple ceva; şi calul îi spuse ce are să facă.

Muma zmeului precepu că aci la mijloc se joacă vreo drăcie. Ea spuse fiului său că voinicul ce-l

scăpase de primejdie trebuie să fie fată şi că o asemenea fată vitează ar fi numai bună să o ia el de soţie. Fiul său zicea că odată cu capul nu putea el crede una ca asta, fiindcă nu se putea ca o mână femeiască să răsucească paloşul aşa de bine cum făcea Făt-Frumos. Atunci muma zmeului zise că are să facă cercare. Pentru aceasta puse seara la capul fiecăruia din ei câte un mănuchi de flori: la care se vor veşteji florile, acela este bărbat, şi la care va rămâne verzi, este femeie.

Fata împăratului, după povaţa calului, s-a sculat peste noapte cam despre ziuă, când somnul este mai dulce, şi, pâş, pâş, în vârful degetelor, intră în cămara zmeului, îi puse mănuchiul său de flori, luă pe al lui, şi, punându-l la capul patului său, se culcă şi dormi dusă.

Dimineaţa, cum se sculă zmeoaica, se duse într-un suflet la fiul său şi văzu florile veştede. După ce se sculă şi fata împăratului, merse şi la dânsa şi, văzând că şi ale ei se veştejise, tot nu crezu că este voinic. Ea zicea fiului său că nu se putea să fie bărbat, fiindcă vorba îi curgea din gură ca mierea, boiul îi era aşa de gingaş, încât îţi venea să o bei într-o bărdăcuţă de apă, pe rişorul supţire şi stufos îi cădea pe umeri în unde, faţa-i are pe vino-ncoace; ochii ăia marii, frumoşi şi vioi de te bagă în boale, mănuşiţa aia micuţă şi piciorușul ca de zână, şi în sfârşit totul nu putea să fie decât de fată, măcar că se ascundea sub ţoalele cele voiniceşti. Apoi hotărâră să mai facă o încercare.

După ce-şi dară bună dimineaţa, după obicei, zmeul luă pe fată şi merseră în grădină. Aci, zmeul îi

arătă toate felurile de flori ce avea, şi o îmbia şi pe dânsa să le miroase. Fata împăratului îşi aduse aminte de poveţele calului şi, cunoscând viclenia, zise cam răstit că de ce l-a adus în grădină de dimineaţă ca pe o femeie să-i laude florile cu nişte vorbe seci, pe când ar fi trebuit să meargă mai întâi la grajduri să vază cum se îngrijeşte p-acolo de cai.

Auzind acestea, zmeul spuse mă-sei, dară ea nici acum, nu putea să crează că este băiat. În cele mai de pe urmă, zmeoaica se vorbi cu fiul său să mai facă încă o-ncercare; zise fiului său să ducă pe Făt-Frumos în cămara cu armele, să-l îmbie să-şi aleagă ceva de acolo şi, de va alege vreo armă din cele împodobite cu nestimate, să ştie de bună seamă că ea este fată.

După prânz zmeul duse pe Făt-Frumos în cămara cu armele. Aci erau rânduite cu meşteşug tot felul de arme: unele împodobite cu nestimate, altele numai aşa, fără podoabe. Fata împăratului, după ce se uită şi cercetă mai toate armele, îşi alese o sabie cam ruginită, dară cu fierul ce se încovoia de se făcea covrig. Apoi spuse zmeului şi mumei sale că a doua zi vrea să plece.

Când auzi muma zmeului ce fel de armă îşi alese, se da de ceasul morţii că nu putea descoperi adevărul. Ea spuse fiului său că, deşi pare că este băiat după apucăturile lui, dară este fată, şi încă de cele mai prefăcute.

Dacă văzu că n-are încotro, merseră la grajd şi-i deteră pe Galben-de-Soare. Şi după ce-şi luă rămas bun, fata împăratului îşi cătă de drum.

Încă pe cale fiind şi silind să ajungă, calul zise

fetei:

– Stăpână, până acum m-ai ascultat la orice ţi-am zis, şi toate ţi-au mers bine. Ascultă-mă şi de astă dată şi nu vei greşi. Eu sunt bătrân de aci înainte; şi mi-e să nu poticnesc. Ia pe frate-meu Galben-de-Soare şi fă călătoria mai departe cu el. Încrede-te lui cum te-ai încrezut în mine şi nu te vei căi. El este mult mai tânăr decât mine şi mai sprinten, şi te va învăţa ca şi mine ce să faci la vreme de nevoie.

– Este adevărat că am izbutit ori de câte ori te-am ascultat. Şi daca n-aş şti cât ai fost de credincios tatălui meu, de astă dată nu te-aş asculta. Mă voi încrede însă fratelui tău ca şi ţie, după ce-mi va dovedi că-mi vrea binele.

– Încrede-te, stăpână, zise Galben-de-Soare, căci voi fi mândru să încale ce pe mine o vitează ca tine, şi apoi mă voi sili ca să nu simţi lipsa fratelui meu, fiindcă voi să-l scutesc şi pe dânsul, sărmanul, că e bătrân, de necazu rile şi primejdiile călătoriei ce vei să faci, pentru că, trebuie să ştii, peste multe nevoi ai să dai şi multe primejdii ai să întâlneşti. Dară cu vrerea lui Dumnezeu şi de mă vei asculta, pe toate ai să le biruieşti şi să le scoţi la capăt bun.

Fata împăratului încălecă apoi pe Galben-de-Soare şi se despărţi de calul ei, lăcrimând. Merseră, merseră, cale lungă, depărtată, când fata împăratului zări o cosiţă de aur. Opri calul şi-l întrebă dacă este bine să o ia, ori s-o lase locului. Calul îi răspunse:

– De o vei lua, te vei căi; de nu o vei lua, iarăşi te vei căi; dară mai bine este să o iei.

Fata o luă, o băgă în sân şi plecă înainte.

Salt la ***Cuprins***

Trecură dealuri, trecură munţi şi văi, lăsară în urmă păduri dese şi verzi, câmpii cu flori de cari nu mai văzuse fata, izvoare cu ape limpezi şi reci, şi ajunseră la curtea împăratului celui mare şi tare.

Ceilalţi fii de împăraţi cari slujeau acolo îi ieşiră înainte şi o întâmpinară. Ei nu se puteau dezlipi de dânsa, căci şi vorba-i şi faţa îi erau cu lipici.

A doua zi se înfăţişă împăratului şi spuse pentru ce a venit. Împăratul nu mai putea de bucurie că-i sosise aşa voinic chipeş şi drăgălaş. Îi plăceau prea mult răspunsurile ce primea la întrebările lui, se vedea cât de colo că vorbea cu înţelepciune şi supunere. Văzând împăratul un tânăr aşa de cu minte, prinse dragoste de el şi-l luă pe lângă dânsul.

Fata de împărat nu se putu împrieteni cu toţi ceilalţi fii de împăraţi, fiindcă cei mai mulţi erau năzuroşi, tembeli şi deşucheaţi; iară ei prinseseră pizmă pe dânsa pentru aceasta; şi, pentru că văzuse că împăratul o lua în nume de bine, îi purtau sâmbetele.

Într-una din zile ea îşi găti bucate singură şi şedea la masă, când doi din ceilalţi fii de împăraţi veniră să o vază. Şezură deci cu toţii şi mâncară. Atât de mult plăcură acestor fii de împăraţi bucatele, încât îşi lingeau şi degetele când mâncau. O lăudară pentru meşteşugul de a face bucatele şi ziseră că de când sunt ei nu mai mâncaseră aşa bucate bune.

Cum se întâlniră aceştia cu ceilalţi fii de împăraţi, le spuseră că au fost la masă la fiul de împărat venit de curând, că au mâncat cum nici împăratul nu mănâncă şi că bucatele au fost gătite de dânsul.

Atunci toţi fiii de împăraţi se alegară de dânsa să

le gătească într-o zi ea bucatele. Şi iată că tocmai în ziua aceea bucătarii curţii se îmbătaseră, sau nu ştiu ce făcuseră, că nici focul nu era făcut pe vatră. Şi aşa, rugată fiind cu stăruinţă, se apucă şi ea de găti nişte bucate înfricoşate. Când le aduse pe masă la împăratul, acesta nu se putea sătura mâncând. Iară dacă chemă pe bucătar şi-i dete poruncă că tot astfel de bucate să-i gătească, el spuse cine a gătit în ziua aceea. Împăratul rămase pe gânduri.

Apoi veniră şi ceilalţi fii de împăraţi şi spuse împăratului că fiul împăratului de curând venit s-ar fi lăudat la un chef ce au făcut cu toţii, că ştie unde este *Ileana Simziana, cosiţă de aur, câmpul înverzeşte, florile-nfloreşte,* şi că are o cosiţă din cosiţa ei. Cum auzi împăratul aceasta, porunci să-l cheme şi îndată îi zise:

– Tu ai ştiut de Ileana Simziana şi mie nu mi-ai spus nimic, măcar că ţi-am arătat dragoste şi te-am cinstit mai mult decât pe ceilalţi.

După ce ceru şi văzu cosiţa de păr, îi zise:

– Poruncă împărătească să ştii că ai să-mi aduci pe stăpâna acestei cosiţe; căci de nu, unde-ţi stau talpele îţi va sta şi capul.

Biata fată de împărat se cercă să zică şi ea ceva, dară împăratul îi tăiă cuvântul. Apoi se duse de spuse calului cele ce se întâmplară. Calul îi zise:

– Nu te speria, stăpână. Astă-noapte chiar frate-meu mi-a adus răspuns că pe stăpâna cosiţei a furat-o un zmeu; că ea nu voieşte nici în ruptul capului să-l iubească până nu-i va aduce herghelia ei de iepe; şi că zmeul îşi bate capul cum să-i împli-nească dorinţa. Ea este acum în smârcurile

mărilor. Du-te la împăratul şi cere să-ţi dea douăzeci de corăbii, şi ia marfă de cea mai frumoasă de pune într-însele.

Fata de împărat nu aşteptă să-i zică de două ori, şi se duse drept la împăratul:

– Să trăieşti, luminate împărate, şi să-ţi fie faţa cinstită. Am venit să-ţi spun că slujba cu care m-ai însărcinat o voi împlini-o, daca-mi vei da douăzeci de corăbii şi bani ca să cumpăr marfa cea mai frumoasă şi mai scumpă ca să pun într-însele.

– Să se facă aşa precum zici tu, numai să-mi aduci pe Ileana Simziana, îi răspunse împăratul.

Cum se gătiră corăbiile, le încărcară cu marfă şi fata de împărat împreu nă cu Galben-de-Soare intră în cea mai frumoasă şi plecară. Nici vânturi, nici valurile mării nu putură să le stea împotrivă şi, după o călătorie de câteva săptămâni, ajunseră la smârcurile mărilor. Acolo stătură. Fata împăratului şi cu Galben-de-Soare ieşiră la uscat şi îmblau pe ţărmuri; însă când ieşiră, luară din corabie o păreche de conduri cusuţi numai cu fir şi împodobiţi cu pietre nestimate. Tot îmblând pe aci, zăriră nişte palaturi cari se învârteau după soare, şi o luară într-acolo. În cale se întâlniră cu trei roabe de ale zmeului, cari păzeau pe Ileana Simziana. Cum văzură ele condurii, li se scurgeau ochii după dânşii; iară fata împăratului le spuse că este un neguţă tor care a rătăcit drumul pe mare.

Întorcându-se roabele, spuse doamnei lor cele ce văzură; iară ea zărise de pe fereastră pe neguţătorul; de cum îl ochi, începu să-i tâcâie inima, fără să ştie de ce; şi era bună bucuroasă de a putea să scape

de zmeu, mai cu sea mă că nu era atunci acolo, fiindcă-l trămisese ca să-i aducă herghelia ei cu iepele.

După ce ascultă cele ce-i spuse roabele, se duse la neguţător, care aştepta la poartă, ca să vază şi ea condurii; dară după ce auzi de la neguţător că are în corabie marfă şi mai scumpă şi mai frumoasă, se înduplecă de rugăciunile neguţătorului şi pofti să meargă să-i vază marfa; ajungând la corabie şi tot alegând la marfă, nu băgase de seamă că lopătarii depărtaseră corabia de la uscat, şi dând Dumnezeu un vânt bun, corăbiile mergeau ca săgeata; când se pomeni în mijlocul mării, Ileana Simziana se prefăcu că-i pare rău şi prinse a certa pe neguţător că o înşelase, iară-n sufletul ei ruga pe Dumnezeu să-i ajute a scăpa de iazma de zmeu.

Ajunseră cu norocire la ţărm, când, ce să vezi! drăcoaica de muma zmeului, cum auzi de la roabe că pe Ileana Simziana o furase un neguţător şi fugea cu dânsa cu corăbiile, se luă după ei; şi ajungând la ţărm, o văzură venind după dânşii ca o leoaică, cu o falcă în cer şi una în pământ şi arun când văpaie din gura ei ca dintr-un cuptor.

Cum o văzu Ileana Simziana, înţelese că e zgripţuroaica de mumă a zmeului, spuse neguţătorului, cu care era călare pe Galben-de-Soare, şi începu a plânge cu foc.

Fata împăratului întrebă pe Galben-de-Soare ce să facă, că o dogoreşte văpaia ce iese din gura zmeoaicei, iară Galben-de-Soare îi răspunse:

– Bagă mâna în urechea mea cea stângă, de scoate gresia ce este acolo, şi o aruncă înapoi.

Salt la ***Cuprins***

Aşa făcu fata împăratului. Apoi o luară iute la picior, pe când în urma lor se nălţă deodată un munte de piatră care atingea cerul.

Muma zmeului făcu ce făcu şi trecu muntele, căţărându-se din colţ în colţ, şi, să te ţii după dânşii! Văzând Ileana Simziana că iară era să-i ajungă, spuse neguţătorului; iară acesta, după ce se înţelese cu calul, scoase din urechea lui cea dreaptă o perie şi o aruncă înapoi. Îndată se făcu o pădure mare şi deasă, de nu putea să treacă prin ea nici pui de fiară.

Muma zmeului roase din copaci, se agăţă de ramure, sări din vârf în vârf, se strecură, şi tot după dânşii, alergând ca un vârtej! Dacă văzură că şi de astă dată îmblă să-i ajungă, fata împăratului întrebă iară pe cal ce să facă, şi acesta îi zise să ia inelul de logodnă ce se află în degetul Ilenei Simzianei şi să-l arunce înapoi. Cum aruncă inelul, se făcu un zid de cremene până la cer.

Muma zmeului, daca văzu că nu se poate urca pe dânsul şi să treacă dincolo, nici să roază din acest zid, nu mai putea de ciudă, şi cum era de cătrănită şi amărâtă, se urcă şi ajunse cu gura la gaura ce lăsase inelul să rămână, şi suflă văpaie din gura ei cea spurcată cale de trei ceasuri ca să-i ajungă şi să-i pârjolească, dară ei se aşezară jos la rădăcina zidului şi nu le păsa nimic de focul zmeoaicei.

Zmeoaica suflă ce suflă şi, daca văzu că nu poate să-i prăpădească, nici să pună mâna pe dânşii, plesni fierea într-însa de necaz, căzu şi crăpă ca necuratul; iară ei aşteptară până să moară bine, apoi neguţătorul băgă dege tul în gaura inelului, după cum îl învăţase Galben-de-Soare, şi zidul pieri ca şi cum n-ar

fi mai fost şi-i rămase inelul în deget. După ce se uitară la stâr vul zmeoaicei şi făcură haz de dânsul, îl lăsară corbilor şi porniră mai departe şi merseră şi merseră, până ce ajunse la curtea împărătească.

Ajungând, se înfăţişară la împăratul; acesta primi cu multă cinste pe Ileana Simziana. El nu mai putea de bucurie, şi se îndrăgosti de dânsa de cum o văzu. Iară Ileana Simziana se căina şi se întrista în sufletul ei că n-avea trişte. Cum se poate, zicea ea, să ajungă pe mâinile unora şi altora, pe cari nu putea să-i vază de urâţi ce-i erau. Inima şi ochii ei era tot la Fătul-Frumos care o scăpase din mâna zmeului.

Când însă o sili împăratul ca să se cunune cu el, ea îi zise:

– Luminate împărate, să-ţi stăpâneşti împărăţia cu norocire; dară eu nu mă pot mărita până nu mi s-o aduce herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot.

Auzind astfel împăratul, chemă îndată pe fata de împărat şi-i zise:

– Să te duci să-mi aduci herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot, a iubitei mele; căci de nu, unde-ţi stau picioarele, îţi va sta şi capul!

– Preamărite împărate! m-ai însărcinat cu o slujbă care abia am săvârşit-o, fiindu-mi capul în joc. Ai la curtea măriei-tale atâţi viteji fii de împăraţi; şi fiindcă toţi te ţin de om drept şi cu frica lui Dumnezeu, eu socotesc că ar fi cu dreptul ca să dai la altul această slujbă. Ce mă ştiu eu face, şi de unde să-ţi aduc eu herghelia ce-mi porunceşti?

– Nu ştiu eu. Din pământ, din iarbă verde, să te duci să-mi aduci herghelia, şi să nu îndrăzneşti a mai zice nicio vorbă măcar.

Atunci fata împăratului se închină şi ieşi. Ea se duse de spuse lui Galben-de-Soare ceea ce i se poruncise. Iară calul îi răspunse:

– Du-te de caută nouă piei de bivol, să le cătrăneşti şi să le aşezi bine pe mine. Nu te teme că, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei scoate-o la căpătâi bun şi slujba cu care te-a împovărat împăratul. Dară trebuie să ştii că cu amar are să-i vină şi lui, la urma urmelor, pentru faptele sale.

Fata împăratului făcu precum îi zisese calul şi porniră amândoi. După o cale lungă şi grea, ajunseră pe tărâmul unde păşteau iepele. Acolo se întâlni cu zmeul care furase pe Ileana Simziana, rătăcind ca un bezmetic şi neştiind cum să facă ca să aducă herghelia. Îi spuse că Ileana nu mai este a lui şi că mă-sa crăpase de necaz, pentru că nu putuse să-i scape de la răpitor pe iubita lui.

Auzind zmeul aceasta, se făcu foc şi pară de mânie, se turbură de necaz şi nu mai vedea înaintea ochilor. Apoi, după ce înţelese că are a face tocmai cu răpitorul iubitei sale, îşi pierdu cumpătul de supărare şi amărăciune; şi răcnind ca un leu, se luă la luptă cu fata împăratului, care îşi ţinea firea şi pe care o îmbărbăta calul. Pe fata împăratului o ferea calul de loviturile zme ului; căci, când vedea că rădică sabia să dea, odată se rădica mai sus decât zmeul, şi el da în vânt; iară când aducea fata paloşul, calul se lăsa răpede asupra calului zmeului şi ea da în carne vie. După ce se luptară de credeai că a să se scufunde pământul subt ei, nu ştiu cum îi veni bine fetei împăratului, aduse paloşul cam pieziş şi-i reteză capul. Apoi, lăsându-i stârvul ciorilor şi coţofenilor, se du-

seră până ajunseră la locul unde se afla herghelia.

Aci, calul zise fetei de împărat să se urce ea într-un pom ce era acolo, şi să privească la lupta lor. După ce se urcă fata în pom, necheză Galben-de-Soare de trei ori şi toată herghelia de iepe se adună împrejurul lui. Apoi dodată se arătă şi armăsarul iepelor, plin de spume şi sforăind de mânie. Şi văzând pe Galben-de-Soare în mijlocul iepelor, se răpezi la dânsul cu turbare şi se încinse o luptă de să te ferească Dumnezeu! Când se da armăsarul la Galben-de-Soare, muşca din pieile de bivol; iară când se da acesta la armăsar, muşca din carne vie, şi se bătură, şi se bătură până ce armăsarul sfâşiat, hărţuit de sus până jos şi plin de sânge, fu răzbit şi biruit; iară Galben-de-Soare scăpase teafăr, fiindcă se hărtănise pieile de bivol. Atunci se dete fata jos din pom, încălecă şi luară herghelia, mânând-o de dinapoi; iară armăsarul abia se târa după dânsa.

După ce băgă herghelia în curtea împăratului, se duse de-l înştiinţă. Atunci ieşi Ileana Simziana şi le chemă pe nume. Armăsarul, cum îi auzi glasul, îndată se scutură şi se făcu ca întâi, fără să se cunoască semn de rane pe el.

Ileana Simziana zise împăratului să pună pe cineva să-i mulgă iepele, ca să se îmbăieze amândoi. Dară cine putea să se apropie de ele? că azvârleau din copite de zvânta unde loveau. Daca nimeni nu putu, împăratul porunci iarăşi fetei de împărat să le mulgă.

Fata împăratului, cu inima zdrobită de mâhnire şi obidă că tot pe dânsa o punea la lucrurile cele mai grele, şi fiind curată în cugetul ei, se rugă lui Dum-

nezeu cu credinţă ca să o ajute să sfârşească cu bine şi slujba aceasta. Şi unde începu o ploaie d-alea de părea că toarnă cu găleata, şi îndată ajunse apa până la genuchile iepelor, apoi dete un îngheţ de nu se mai puteau mişca din loc. Văzând minunea aceasta, fata împăratului mai întâi mulţumi lui Dumnezeu pentru ajutorul ce-i dete, apoi se puse de mulse iepele.

Împăratul se topea de dragoste pentru Ileana Simziana şi se uita la dânsa ca la un cireş copt; dară ea nici nu-l băga în seamă, ci tot da zi după zi, cu fel de fel de vorbe, a se cununa. În cele de pe urmă, îi zise:

– Văz, luminate împărate, că tot ce am cerut mi s-a împlinit. Un lucru ne mai trebuie, şi apoi să ştii că ne vom cununa.

– Porumbiţa mea, îi răspunse împăratul, împărăţia mea şi eu suntem supuşi ascultători ai poruncilor tele. Cere ce mai ai de cerut cu un ceas mai curând, că iată mă sfârşesc de dragoste pentru tine. Am ajuns ca un năuc, visez deştept, nu mai ştiu ce fac, când mă uit la ochii tăi cei frumoşi şi tânjitori.

– Daca este aşa, mai zise Ileana Simziana, să-mi aduci vasul cu botez, care se păstrează într-o bisericuţă de peste apa Iordanului, şi atunci ne vom cununa.

Cum auzi împăratul aceasta, chemă iarăşi pe fata împăra-tului şi-i porunci să facă ce o face şi cum va şti ea, să-i aducă ceea ce poruncise Ileana Simziana.

Fata de împărat cum auzi, se duse de spuse lui Galben-de-Soare, şi el îi răspunse:

– Aceasta este cea din urmă şi mai grea slujbă ce mai ai să faci. Aibi însă nădejde în Dumnezeu,

stăpână, căci şi împăra-tului i s-a împlinit.

Se gătiră şi plecară.

Calul ştia de toate astea, căci nu era el năzdrăvan de florile mărului.

El spuse fetei împăratului zicând:

– Acel vas cu botez se află pe o masă în mijlocul unei bisericuţe şi-l păzesc nişte călugăriţe. Ele nu dorm nici zi, nici noapte. Din când în când însă un pustnic vine pe la ele de le povăţuieşte cele sfinte pentru Domnul. Când sunt la ascultare de la învaţă pustnicul, rămâne numai una de pândă. De am putea nemeri la vremea aceea, tocmai bine ar fi; de nu, cine ştie cât avem a zăbovi, căci altfel nu e chip.

Se duseră deci, trecură apa Iordanului şi ajunseră la acea bisericuţă. Noroc că tocmai atunci sosise pustnicul şi chemase pe toate călugăriţele la ascultare. Numai una rămăsese de pază; şi aceasta, obosită fiind de şederea îndelungată, o prinse somnul. Ca să nu se întâmple însă cine ştie ce, ea se culcă pe pragul uşei, cu gând că n-o să poată nimeni intra fără să simtă ea.

Galben-de-Soare povăţui pe fata de împărat cum să facă ca să pună mâna pe vasul cu botez. Fata se duse binişor, se strecură pe lângă zid şi, pâş-pâş, în vârful degetelor, până la uşă. Aci odată sări ca o pisică de uşure peste prag, de nici nu atinse pe călugăriţa pe care o furase somnul; şi, punând mâna pe vas, ieşi cum a intrat, încălecă pe cal şi pe ici ţi-e drumul!

Călugăriţa simţi, sări odată în sus şi, văzând că lipseşte vasul, începu a se boci de ţi se rupea rărunchii de milă. Îndată se adunară călugăriţele şi se văi-

căreau de focul ce le ajunsese. Pustnicul, dacă văzu că s-a spălat pe mâini de vasul cu botez cătă către fata de împărat cum zbura cu Galben-de-Soare şi, ridicând mâinile în sus şi îngenuchind, o blestemă zicând:

– Doamne, Doamne sfinte! fă ca nelegiuitul care a cutezat să pună mâna lui pângărită pe sântul vas cu botez să se facă mu-iere, de va fi bărbat; iară de va fi muiere, să se facă bărbat!

Şi îndată rugăciunea pustnicului se ascultă. Fata împăratului se făcu un flăcău de-ţi era dragă lumea să te uiţi la el.

Cum ajunse la împăratul, se miră şi nu ştia ce să crează ochilor săi, bă gând de seamă că se schimbase; lui i se părea că nu mai este cum era la plecare, ci că acum e mai chipos şi mai semeţ. Cum dete vasul, zise:

– Mărite împărate, ţi-am făcut slujbele cu cari m-ai însărcinat. Socotesc că acum am sfârşit. Fii fericit şi domneşte cu pace cât mila Domnului va voi!

– Sunt mulţumit de slujbele tale, zise împăratul; să ştii că după moartea mea tu ai să te urci pe scaunul împărăţiei mele, fiindcă eu n-am moştenitor până acum. Iară daca Dumnezeu îmi va da un fiiu, tu vei fi mâna lui cea dreaptă.

Toţi sfetnicii şi fiii de împăraţi erau de faţă când a zis împăratul vorbele acestea.

Ileana Simziana, daca văzu că i se împlini şi astă voinţă, se hotărî să-şi răzbune asupra împăratului pentru că trămise tot pe Fătul ei Frumos la toate slujbele cele grele, cari puteau să-l răpună; căci ea credea că însuşi împăratul se va duce să-i aducă

vasul cu botez, fiindcă el putea mai lesne s-o facă, de vreme ce toţi se supuneau la porunca lui.

Ea porunci să încălzească baia şi împreună cu împăratul să se îmbăieze în laptele iepelor ei. După ce intră în baie, porunci să-i aducă armăsarul ca să sufle aer răcoros. Şi daca veni, armăsarul suflă cu o nară înspre dânsa răcoare, iară cu altă nară înspre împăratul aer înfocat, încât fierse şi maţele dintr-însul, şi rămase mort pe loc.

Mare vâlvă se făcu în împărăţie când se auzi de moartea împăratului celui mare şi tare; toţi din toate părţile se adunară şi-i făcură o înmormântare d-ale împărăteştile.

După acestea, zise Ileana Simziana Fătului-Frumos:

– Tu m-ai adus aici, tu mi-ai adus herghelia, tu ai omorât pe zmeul care mă furase, tu mi-ai adus vasul cu botez, tu să-mi fi bărbat. Aidem să ne îmbăiem şi să ne cununăm.

– Eu te voi lua, dacă tu mă alegi, răspunse Făt-Frumos; dară să ştii că în casa noastră voi ca să cânte cocoşul, iară nu găina.

Se învoiră şi intrară în baie. Ileana chemă armăsarul ei ca să încropească laptele în care se vor îmbăia. Chemă şi împăratul cel nou pe Galben-de-Soare. Şi astfel amândoi caii se întreceau care de care să facă baia mai potrivită de caldă stăpânului său, şi mai nimerit de încropită.

După ce s-au îmbăiat, a doua zi s-au şi cununat. Apoi s-au urcat în scaunul împărăţiei. Trei săptămâni ţinură veseliile, şi toată lumea se bucura că le-a dat Dumnezeu un împărat aşa de viteaz, care făcuse

atâtea isprăvi.

Iară el domni cu dreptate şi cu frica lui Dumnezeu, ocrotind pe săraci şi neasuprind pe nimeni, şi domnesc şi în ziua de astăzi de n-or fi murit.

Eram şi eu pe-acolo şi căscam gura pe dinafară, pe la toate sărbările, căci nici pomeneală nu era să fiu şi eu poftit, şi apoi se ştie că nepoftitul scaun n-are.

Încălecai p-o şea şi v-o spusei d-voastră aşa.

„Publicat pentru prima oară în Columna lui Traian, nr. 30, (140), 1872."

BROASCA ȚESTOASĂ CEA FERMECATĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat şi el avea trei feciori. Când le-a venit şi lor vremea de însurătoare, le-a zis împăratul:

– Dragii mei copii, v-aţi făcut mari; mergeţi de vă căutaţi ursitele, ca să intraţi şi voi în rândul oamenilor.

– Vorbele tale, tată, sunt pentru noi ca o icoană la care ne închinăm, răspunseră copiii şi, după ce îi sărutară mâna, se gătiră, care mai de care, să plece mai curând.

Fiul cel mare se îmbrăcă cu hainele ce le avea el mai bune, luă oaste cu dânsul şi bănet de ajuns.

Mergând spre răsărit, ajunse la curtea unui împărat care avea o fată, singură la părinţi. O peţi de la tatăl ei, împăratul, şi învoiala se şi făcu.

Asemenea şi cel mijlociu, după ce se dichisi şi el cum ştiu mai bine, plecă şi el înspre apus. Ajunse şi el la curtea unui alt împărat, carele asemenea avea o fată. Făcură vorba, şi iute, iute, se logodi şi el cu dânsa.

Pe fiul cel mai mic, însă, nu-l trăgea inima a pleca în peţit. Dară n-avu ce-şi face capului, căci tată-său îl trimetea într-una să caute a se căpătui şi el. Luă şi dânsul nişte haine, numai să nu zică nescine că nu

s-a gătit, şi de cheltuială ce pe apă nu curge, şi plecă şi el, ştii, cam în dorul lelii.

Dar unde să se ducă? Nici el, iacă, nu ştia. Mişca şi el picioarele a lene, unul după altul înaintea lui, numai să zică că umblă, apucă pe o cărare ce întâlni în cale, şi merse pe ea, fără să-şi dea seama unde se duce. Când, ce să vezi d-ta? Poteca pe care apucase, îl scoase drept la un eleşteu mare. În cale văzu o nuia lungă de alun pe care o luă, aşa de florile mărului, fără să ştie ce are să facă cu dânsa.

Ajungând pe marginea eleşteului, se aşeză şi el acolo jos, şi, privind cu nedomirire, ia aşa numai ca să zică şi el că face ceva, bălăcea cu nuiaua prin apă, şi făcea haz cum sare stropii de apă, când o lovea. Apoi începu a cugeta. El vedea că fiecare strop de apă, când pică înapoi la matcă, se face câte un armean (cerc) împregiurul lui, şi de ce merge se măreşte, până ce intră iarăşi în sânul matcei de unde a ieşit, fără mai pe urmă să se cunoască nici locul unde a picat stropul, nici întinderea armeanului din giurul lui, ci totul rămânea ca mai-nainte, adică faţa apei lucie ca o oglindă.

El era dus cu gândurile. Se uita şi nu mai vedea, tot da cu nuiaua în apă, şi nu ştia ce făcea. Nu mai sâmţea dacă este, ori nu mai este. Când, iată că o broască ţestoasă ieşise pe luciul apei, şi se uita galeş la dânsul. Unde lovea el cu nuiaua, şi unde se deschidea talazurile care înconjura vârful nuielei, acolo, ţâşt! şi dânsa, şi ochii de la dânsul nu şi-i mai lua.

Se uita la dânsul parcă să-l soarbă cu privirea. Dară el nu vedea, nu auzea. Atâta era de dus cu minţile.

În cele din urmă, cum, cum, cum, băgă de seamă că o broască ţestoasă se ţine după vârful nuielei lui. Se uită şi el la dânsa, şi parcă îi zicea inima ceva, dară nu pricepu nimic.

Când se trezi bine din cugetările lui, văzu că soarele dă în asfinţit. Se sculă binişor, fără să-i pese de ceva, şi se duse acasă.

A doua zi iarăşi aşa făcu, fără să-i plesnească prin cap ceva, şi fără să-şi mai aducă aminte că plecase în peţit.

A treia zi, cum se sculă, plecă iarăşi la marginea eleşteului. Pasămite îl trăgea aţa la ursita lui.

Şi cum sta el acolo şi se juca cu nuiaua în apă, iară broasca ţestoasă îi tot sărea pe dinainte şi se uita la dânsul cu dor, îşi aduse aminte, la urma urmelor, că el era plecat în peţit, şi că fraţii lui erau a se întoarce a doua zi cu logodnicele lor.

Tocmai când voi să se scoale şi să plece spre a merge să-şi încerce şi el norocul, iată că broasca ţestoasă mai ţâşni o dată, iară el îşi aruncă ochii la dânsa mai cu băgare de seamă. Se uită drept în ochii broaştei, şi simţi un nu ştiu ce, colea la inimioară, pare că îl săgetase ceva. Şezu iarăşi jos. Ar fi voit să plece, dară parcă îl pironise cineva locului. Mai voi el să facă ceva cumva, aşa ca să se depărteze, dară în deşert. Picioarele nu se mai mişcară, ca şi când ar fi fost butucite.

Se miră de astă lâncezeală. Şi, mai aruncându-şi căutătura la broască, văzu ochii ei, pare că străluceau de un foc ce simţea că îl atinge. Atunci îşi luă inima în dinţi, şi strigă:

– Asta să fie logodnica mea.

– Îţi foarte mulţumesc, dragul meu iubit, îi răspunse atunci broasca. Cu vân tul tău a sfărâmat toate farmecele ce mă ţineau înlănţuită. Tu eşti ursitul inimei mele. Pe tine te voi urma până voi avea viaţă în mine.

Se sperie oarecum, fiul de împărat, când auzi pe broască vorbind.

Ar fi rupt-o d-a fuga, dară graiul ei cel dulce şi viersul cu lipici ce avea, îl făcu să-i rămâie tălpile lipite de locul unde sta.

Broasca se dete de trei ori peste cap şi se făcu o zână gingaşe, şi plăpândă, şi frumoasă, cum nu se mai afla sub soare. Îi venea flăcăului, de drag, să o soarbă într-o lingură de apă. Dară se opri, şi nu făcu nicio mişcare, ca să nu supere ori să îndărătnicească pe zâna a veni după el, căci simţi că, de aci înainte, fără dânsa nu va putea trăi.

Se puseră la vorbă, şi nici ei nu ştiau ce vorbesc. Aci începeau una, aci lăsau alta, până ce se pomeniră că amurgise. Şi fiindcă a doua zi era să vie fraţii cu logodnicele lor, spuse zânei că se duce să înştiinţeze şi el pe tătâne-său că a să-şi aducă şi el logodnica.

Broasca intră iarăşi în eleşteu, iară dânsul plecă la curtea împărătească. Mergea el, dară parcă-l tot oprea cineva în cale. I se părea că-l trage cineva de la spate de haine. El se tot întorcea de se uita înapoi. Nu vedea nimic, însă el îşi tot întorcea capul şi se uita. Noroc că i se scurtase calea şi ajunse acasă, căci, de ţinea drumul mai lung, te miră de nu rămânea cu gâtul strâmb, de atâta uitat înapoi.

Daca ajunse şi găsi pe toţi ai lor adunaţi la tatăl său, începu să le povestească şiritenia celor ce i se

întâmplase. Când ajunse să le spuie că a zis broaştei: Tu să fii logodnica mea, toţi se umflară de râs deodată şi începu a-l cam lua peste picior cu vorbe în doi peri şi cu glume nesărate. Vru el să le spuie cine a fost broasca, dară nu-i deteră răgaz, căci îi luau vorba din gură şi-l cam dedeau în tărbăceală cu graiuri care mai de care păcălitoare.

Daca văzu, tăcu din gură şi înghiţi ruşinea ce-i făcură fraţii înaintea tatălui său. Se gândi el: Acum o mie de vorbe un ban nu face. Lasă, îşi zise el, să vedem că cine râde mai la urmă, râde mai cu folos.

A doua zi fiecare flăcău zbură la logodnica sa. Iară împăratul puse de împodobi palatul şi cetatea cât se putu mai frumos, ca să-şi priimească nurorile. Oamenii umblau cete, cete prin cetate, ca în zi de sărbătoare, ostaşii se gătiră ca de alai, până şi copiii se veseleau de veselia împăratului.

Veniră unul după altul feciorii cei mai mari ai împăratului cu logodni cele lor. Ce e drept, şi ele erau frumoase, hainele pare că le erau turnate pe dânsele. Fiecare îşi adusese zestre însemnată: robi, cai, căruţe ferecate; şi le priimise împăratul cum se cuvine împăraţilor şi fiilor de împăraţi.

Ei, daca se adunară la un loc, aduseră vorba iarăşi despre broasca fratelui lor celui mai mic, şi începură, împreună cu logodnicele lor, a grăi despre dânsul cam în dodii.

Îi ţinură de rău tatăl lor, căci de, orice s-ar zice, fiu îi era şi ăl mic, şi îl durea la inimă când îl luau în râs, dară toate fură în deşert, căci, deşi nu mai vorbea de rău aievea în faţa împăratului, pe din dos, însă, îşi băteau men drele, cum voiau, îşi dedeau coate de

râdeau, şi chiar se vorbiră, amândoi fraţii cu logodnicele lor, să facă pe fratele lor cel mic de râs şi de ocară, când va veni cu broasca ţestoasă înaintea împăratului.

Fiul cel mic al împăratului daca se duse şi el să-şi aducă logodnica, broasca ţestoasă ieşi din eleşteu la dânsul, se dete de trei ori peste cap şi se făcu om ca toţi oamenii. Vorbiră ce vorbiră, apoi fiul împăratului îi zise să se gătească să meargă. Atunci ea îi răspunse:

– Dragul meu logodnic, trebuie să ştii că şi eu sunt fată de împărat mare, şi avut, şi puternic. Dară blestematele de farmece ne-a acoperit palaturile cu apa aceasta murdară, împărăţia ne-a fost răpit-o duşmanii, şi pe mine m-a făcut precum m-ai văzut.

Vorbele ei mieroase, viersul ei plăcut, de pare că te ungea la inimă, nu altceva, zăpăcise oarecum pe bietul fecior de împărat, dară, ţiindu-şi firea şi nepierzându-şi cumpătul, el îi mai zise:

– Lasă astea acum. Odată dacă te-am ales, tu eşti a mea, floncănească lumea ce va vrea. Găteşte-te, îţi zic, şi aidem, că ne aşteaptă tatăl, cu fraţii şi cu cumnatele mele.

– La noi este obiceiul, adăogă zâna, ca înainte de a merge la cununie, să ne îmbăiem.

– Ne vom îmbăia la palaturile tatălui meu, răspunse el.

– De ce să mai facem p-acolo tevatură? Să ne îmbăiem aci.

Şi făcând un semn cu mâna, apa eleşteului se trase într-o parte şi într-alta, şi în locul lui se văzură nişte palaturi, strălucite de podoabe, încât la soare

te puteai uita, dară la dânsele ba. Aurul cu care erau poleiţi stâlpii şi ciubucele de pe lângă streaşină licărea de-ţi lua ochii.

Zâna luă de mână pe fiul împăratului şi intră în palat. Vezi că el rămăsese cu ochii bleojdiţi, ca unul ce nici dânsul, deşi era fecior de împărat, nu mai văzuse asemenea scumpeturi.

Şi fiind băile gata şi apa încropită numai ca laptele, când îl mulge de la oaie, intrară fiecare în câte o baie şi se îmbăiară.

Fiul împăratului nu cuteza să calce pe pardoseala băii şi pe velinţele cele de mare preţ ce erau aşternute prin palat, de milă să nu le strice frumuseţea.

Baia era pardosită cu tot felul de marmură lustruită şi adusă din meşte şug aşa, încât închipuia fel de fel de flori, de păsări şi câte nagode toate. Apa ciuruia din ţeve aurite şi o lua cu năstrape şi cu căuşe de aur. Ştergarele erau de mătase şi în ţesătură cu fir de cel bun şi mărgăritare.

După ce ieşiră din baie şi se îmbrăcară, trecură prin grădină, unde mirosul florilor îi îmbăta.

Zâna porunci şi trase la scară o căruţă ferecată în aur, cu patru telegari de mâncau foc. Căruţa era împodobită cu pietre nestemate de sclipeau în faţa soarelui ca cine ştie ce lucru mare. Ei se urcară. Cum se puse el lângă dânsa, un luceafăr se aşeză pe fruntea ei, şi aşa strălucea de orbea pe cei ce se uitau asupra dânşilor.

Amândoi erau îmbrăcaţi cu nişte haine scumpe şi foarte frumoase. Caii porniră. Dară zburară de parcă n-atingeau pământul, iară nu că mergeau. Într-o clipă ajunseră la împăratul, tatăl băiatului, carele îi

aştepta şi se ciudea de atâta întârziere.

Când îi văzură, toţi înţeleseră că aceasta era femeie de pe alte tărâmuri, şi lăuda pe fiul de împărat pentru o aşa nimerită şi neaşteptată alegere. Fraţii cei mai mari o mâlciră, văzând atâta frumuseţe şi atâta bogă ţie. Mai mare strălucire şi gingăşie ca aceasta nu se mai văzuse sub soare şi pe la dânşii până atunci. Începură a-şi da coate, a-şi veni în cunoştinţă şi a se căi de râsul ce făcuseră de fratele lor.

Împăratul nu mai putu de bucurie, când văzu că fiul său cel mai mic îi aduce în casă minunea minunilor. Zâna se purtă cu mare bunăcuviinţă, şi vorbi astfel încât robi toate inimile. Oaspeţii nu-şi mai luau ochii de la dânsa şi urechile lor nu mai ascultau alte vorbe, decât vorbele ei, că mult erau cu lipici.

Fiii cei mai mari ai împăratului povăţuiră pe logodnicele lor ca să facă şi ele tot ce va vedea pe zână că face, şi la cununie şi la masă.

Împăratul îşi împlini pofta inimei lui. El dorise, vezi, să-şi cunune toţi copiii într-o zi, şi aşa şi făcu.

Era vesel împăratul pentru aceasta, cât un lucru mare.

După ce se cununară fiii împăratului cu logodnicele ce-şi aleseseră fiecare, se prinseră în horă şi jucară, ca la nunta unui împărat. Ceilalţi jucau, nu jucau, dară zâna când juca, părea că n-atinge pământul. Lumea privea şi i se umplea inima de mândrie, căci fiul cel mic al împăratului lor adusese o aşa zână să o domnească. Oamenii se luau la prinsoare că nici în cer nu se găsea o mai mare frumuseţe ca ceea ce aveau ei dinaintea ochilor lor.

Între acestea veni seara, şi se puse o masă d-alea împărăteştile. Împrejurul mesei împărăteşti, o mulţime de alte mese erau puse pentru boierime, pentru negustorime şi pentru prostime. Se puseră la masă.

Nurorile cele mari ale împăratului ţineau ochii ţintă la zână să vază ce face ea ca să facă şi ele, după povaţa soţilor lor.

Zâna, din fiecare fel de bucate ce se aducea la masă, lua câte niţele şi băga în sân. Asemenea făcură şi cumnatele ei. Mâncară şi se veseliră cât le ceru inima.

Când se sculară de la masă, zâna se duse la împăratul socru, îi sărută mâna, îi mulţumi, şi scoţând din sân, de unde băgase bucatele, un mănuchi de flori bine-mirositoare, i-l dete ca semn de iubire fiască.

Odată se umplu locul de un miros aşa de frumos şi strein, cum nu mai mirosise oamenii locului aceluia. Atunci toţi într-o glăsuire strigară: Să ne trăiască doamna şi împărăteasa noas-tră, iară ea, fără a se mândri, se trase din naintea împăratului cu totul smerită şi se aşeză lângă soţiorul ei.

În calea ei, începu a curge de printre încreţiturile hainei sale mărgăritare, de umplu locul; iară mesenii, cu buni, cu proşti, se plecară şi le adunară.

Ducându-se şi nurorile cele mai mari ale împăratului să-i mulţumească, îi sărutară şi ele mâna. Când voiră însă a scote şi ele din sân ce puseseră în timpul mesei, băgară de seamă că hainele lor sunt murdare şi terfelite de bucate, încât nu mai semăna a haine puse pe om, ci a alte dihănii, şi se făcu un râs de mila

lor în toată nunta, încât plecară umilite în cămările lor ca să se schimbe, fiindcă nu mai era chip a mai sta aşa îngălate la nuntă.

Atunci mulţimea, cu mic, cu mare, şi împăratul împreună cu dânsa, strigară într-un grai, că aceşti soţi să-i domnească de aci înainte. Împăratul se coborî din scaun, şi se urcă fiul cel mic cu soţia sa.

Această împărătească cu rostul ei cel blajin, cu purtarea cea cumpătată, se făcu de o iubiră până şi cumnatele ei. Iară fiul împăratului, cu agerimea minţii lui, cu înţelepciunea cea firească şi cu poveţele împărătesei, soţia lui, domni în pace, în linişte şi în veselie toată viaţa lui.

Eram şi eu pe-acolo. Şi fiindcă am dobândit şi eu un os de ros, mi-am pus în gând să vă povestesc, boieri d-voastră, lucruri care, de s-ar crede, m-ar da de minciună; şi încălecai p-o şea etc.

„Povestit de d-na Jeorjean, din Bucureşti, strada Clopotar, la 1877 iunie.“

ALEODOR ÎMPĂRAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El ajunsese la cărunteţe, şi nu se învrednicise a avea şi el măcar un copil. Se topea d-a-n picioarele, bietul împărat, să aibă şi el, ca toţi oamenii, măcar o stârpitură de fecior, dară în deşert.

Când, tocmai, la vreme de bătrâneţe, iată că se îndură norocul şi cu dânsul şi dobândi un drag de copilaş, de să-l vezi şi să nu-l mai uiţi. Împăratul îi puse numele Aleodor. Când fu a-l boteza, împăratul adună Răsărit şi Apus, Miazăzi şi Miazănoapte, ca să se veselească de veselia lui. Trei zile şi trei nopţi ţinură petrecerile şi se chefuiră şi se bucurară, de o ţinură minte cât trăiră.

Băiatul de ce creştea, d-aia se făcea mai isteţ şi mai iscusit. Nu mai trecu mult şi iată că împăratul ajunse la marginea groapei. Când fu la ceasul morţii, el luă copilul pe genuchi şi-i zise:

– Dragul tatei, iată că Dumnezeu mă cheamă. Sunt în clipa de a-mi da obştescul sfârşit. Eu văz că tu ai să ajungi om mare. Şi chiar mort, oasele mele se vor bucura în mormânt de isprăvile tale. Asupra cârmuirei împărăţiei n-am nimic să-ţi zic, fiindcă tu, cu iscusinţa ta, ştiu că ai s-o duci bine. Un lucru numai am să-ţi spui: Vezi tu muntele cela de colo, să nu te ducă păcatele să vânezi p-acolo, că

este nevoie de cap. Acel munte este moşia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-şchiop; şi cine calcă pe moşia lui, nu scapă nepedepsit.

Acestea zicând, căscă gura de trei ori şi-şi dete sufletul. Se duse şi el ca toată suflarea de pe pământ, de pare că n-a fost de când lumea şi pământul.

Îl jeliră ai săi, îl jeliră boierii, îl jeliră şi poporul; în cele de pe urmă trebuiră să-l îngroape.

Aleodor, după ce se urcă în scaunul tătâne-său, deşi copilandru, puse ţara la cale ca şi un om matur. Toată lumea era mulţumită de domnirea sa, şi oamenii se făleau că le-a fost dat de sus ca să trăiască în zilele lui.

Adesea ieşea Aleodor la vânătoare ca să-şi petreacă ceasurile ce-i prisosea de la trebile împărăţiei. El ţinea minte ce-i spusese tătâne-său şi se silea să-i păzească cuvintele cu sânţenie.

Într-o zi, nu ştiu cum se făcu, dus fiind pe gânduri, şi alunecă de călcă pe pământul pocitului de om. N-apucă să facă zece, douăzeci de paşi, şi iată că se pomeni cu dânsul dinaintea lui.

Acum nu-i era lui pentru că trecuse pe pământul omului celui slut şi scârbos, ci îi era ciudă cum de să calce vorba tatălui său ce-i spusese cu grai de moarte.

Pocitania pământului îi zise:

– Toţi nelegiuiţii ce-mi calcă hotarul cad în robia mea.

– Mai întâi trebuie să ştii, îi răspunse Aleodor, că din nebăgare de seamă şi fără de voia mea am călcat pe coprinsul tău, şi n-am niciun gând rău asupră-ţi.

– Eu te socoteam mai altfel; dară văz că ai de gând

să-ţi cei iertăciune de la mine ca toţi fricoşii.

– Ba să mă ferească Dumnezeu! Eu ţi-am spus curatul adevăr, şi daca vrei luptă, alege-ţi: în săbii să ne tăiem, în buzdugane să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

– Nici una, nici alta. Ci, ca să scapi de pedeapsă alt chip nu e, decât să te duci să-mi aduci pe fata lui Verdeş împărat.

Aleodor voi să se codească oarecum, ba că trebile împărăţiei nu-l iartă să facă o călătorie aşa de lungă, ba că n-are călăuz, ba că una, ba că alta; dară aşi! unde vrea să ştie pocitul de toate astea! El o ţine una, să-i aducă pe fata lui Verdeş împărat, dacă vrea să scape de ponosul de tâlhar, de călcător de drepturile altuia, şi să rămâie cu sufletul în oase.

Aleodor se ştia vinovat. Deşi fără voia lui, dară ştia că a făcut un păcat de a călcat pe moşia slutului. Mai ştia iară că de omul dracului, să dai şi să scapi. Să n-ai nici în clin, nici în mânecă cu dânsul. Făgădui în cele din urmă să-i facă slujba cu care-l însărcina.

Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-şchiop ştia că, deoarece Aleodor i-a făgăduit, apoi are să-şi ţie cuvântul, ca unul ce era om de omenie, şi-i zise:

– Pasă cu Dumnezeu, şi să-ţi ajute să vii cu izbândă bună.

Aleodor plecă. Şi cum mergea el gândindu-se şi răzgândindu-se cum să-şi împlinească sarcina mai bine, căci îşi dăduse cuvântul, se pomeni pe marginea unui eleşteu şi o ştiucă se zbătea de moarte pe uscat.

Cum o văzu, el se duse să o ia ca să-şi aline foa-

mea cu dânsa.

Ştiuca îi zise:

– Nu mă omorî, Făt-Frumos; ci mai bine dă-mi drumul în apă, că mult bine ţi-oi prinde când cu gândul n-ăi gândi.

Aleodor o ascultă şi o dete în apă. Atunci ştiuca îi mai zise:

– Ţine acest solzişor, şi când te vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Flăcăul plecă mai înainte şi se tot mira de o astfel de întâmplare.

Când, iacă se întâlneşte cu un corb ce avea o aripă ruptă. Şi voind să vâneze corbul, el îi zise:

– Făt-Frumos, Făt-Frumos, decât să-ţi încarci sufletul cu mine, mai bine ai face să-mi legi aripa, că mult bine ţi-oi prinde.

Aleodor îl ascultă, căci era băiat viteaz şi de treabă, şi îi legă aripa. Când era să plece, corbul îi zise:

– Ţine peniţa asta, voinicule, şi când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Luă peniţa Aleodor, şi-şi cătă de drum. Dară nu făcu ca la o sută de paşi, şi iată că dete peste un tăune. Când se gătea a-l strivi cu piciorul, tăunele zise:

– Cruţă-mi viaţa, Aleodor împărat, şi eu te voi mântui pe tine de la moarte. Ţine acest pufuleţ din aripioara mea, şi când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Auzind Aleodor unele ca acestea, şi că îi zise şi pre nume, odată ridică piciorul şi lăsă pe tăune să se ducă în voia lui.

Şi mergând înainte, cale de nu ştiu câte zile, dete

Salt la *Cuprins*

de palaturile lui Verdeş împărat. Cum ajunse aci, se puse la poartă şi aşteptă ca doar de va veni cineva să-l întrebe ce caută.

Stete o zi, stete două; şi ca să vie cineva să-l întrebe ce voieşte, ba. Când fu în ziua d-a treia, Verdeş împărat chemă slujitorii şi le dete o gură de or pomeni-o.

– Cum se poate, le zise el, să stea omul trei zile la poarta mea şi să nu meargă nimeni să-l cerceteze? Pentru asta vă plătesc eu simbrie? Pentru asta vă am eu la mine pe procopseală?

Slujitorii dedeau din colţ în colţ şi nu ştiau ce să răspunză. În cele de pe urmă, chemă pe Aleodor şi-l duse înaintea împăratului.

– Ce vrei, flăcăule, îi zise împăratul, şi ce aştepţi la poarta curţilor mele?

– Ce să voi, mărite împărate, îi răspunse el, iată sunt trimis să-ţi cer fata.

– Bine, băiete. Dară mai întâi trebuie să facem legătură, căci aşa este obiceiul la curtea mea. Ai voie să te ascunzi unde vei voi, în trei zile d-a rândul. Dacă fie-mea te va găsi, capul ţi se va tăia şi se va pune în parul ce a mai rămas, din o sută, fără cap. Iară dacă nu te va găsi, atunci cu cinste împărătească o vei lua de la mine.

– Am nădejde la Dumnezeu, mărite împărate, că nu mă va lăsa să piei. Parului îi vom putea da şi altceva, nu tot cap de om. Să facem legătura.

– Aşa?

– Aşa.

Se puseră şi făcură legătura; scriseră carte şi o întăriră.

Viind fata de faţă, se învoiră ca a doua zi el să se ascunză cum va şti mai bine. Iară daca se învoiră, el rămase într-un neastâmpăr ce-l chinuia mai cumplit decât moartea. El se gândea şi se răzgândea cum să se ascunză mai bine. Vezi că era vorba de capul lui, iară nu de altceva. Şi tot mergând pe gânduri şi tot plănuind, iată că-şi aduse aminte de ştiucă. Scoase solzul, se uita şi gândi la stăpâna lui; când, iată, măre, că ştiuca şi venise şi-i zise:

– Ce pofteşti de la mine, Făt-Frumos?

– Ce să poftesc? Iacă, iacă, ce mi s-a întâmplat. Nu ştii tu ceva să mă înveţi ce să fac?

– Ia nu te mai îngrija. Lasă pe mine.

Şi îndată, lovind din coadă, făcu pe Aleodor un cosăcel şi îl ascunse pe fundul mării, printre ceilalţi cosăcei.

Când se sculă fata, îşi luă ocheanul şi se uită cu el în toate părţile. Nu-l văzu. De unde ceilalţi cari venise să o ceară în căsătorie se ascundeau prin pivniţi, pre după case, pre după câte o şiră de paie, sau prin vreo culă părăsită, Aleodor se ascunse astfel, încât fata intră la grije că a să fie biruită. Ce-i veni ei, se uită cu ocheanul şi în mare, şi îl zări pe fundul mării, printre cosăcei. Pasămite, ocheanul ei era năzdrăvan.

– Ieşi d-acolo, hoţomanule, îi zise ea râzând. Ce mi te-ai posmăgit aşa? Din coşcogeamite omul te-ai făcut un cosac şi mi te-ai ascuns în fundul mării.

N-avu încotro şi trebui să iasă.

Ea zise şi împăratului:

– Mi se pare, tată, că flăcăul ăsta mi-a venit de hac. Şi mult e nurliu şi drăgălaş. Chiar de l-oi afla până la a treia oară, să-l ierţi, tată, că nu e prost ca

ceilalţi. Boiul lui îl arată a fi ceva mai deosebit.

– Vom vedea, îi răspunse împăratul.

A doua zi, ce-i veni lui, se gândi la corb. Acesta fu numai-decât dinaintea lui, şi-i zise:

– Ce mă vrei, stăpâne?

– Ia uită-te, neiculiţă, ce mi s-a întâmplat; nu ştii tu ceva să mă înveţi?

– Să cercăm.

Şi lovindu-l cu aripa, îl făcu un pui de corb şi îl vârî într-un stol de corbi ce se urcase până la vântul turbat.

Cum se sculă fata, îşi luă ocheanul şi iarăşi îl cătă prin toate locurile. Nu e. Caută-l pe pământ, nu e. Caută-l prin ape şi prin mări, nu e. Se luă de gânduri fata. Când, către nămiezi, ce-i veni ei, se uită şi în sus. Şi zărindu-l în slava cerului printre stolul de corbi, începu a-i face cu degetul, şi-i zise:

– Ghidi, ghidi, tâlharule ce eşti! Dă-te jos de-acolo, omule, ce mi te-ai făcut aşa pitcoace de pasăre? Nici în rai nu scapi de mine!

Se dete jos, că n-avea ce face. Împăratul începu a se minuna şi el de isteţimea lui Aleodor şi-şi plecă urechea la rugăciunea fiei sale.

Însă, fiindcă legătura era ca să se ascunză până de trei ori, împăratul zise:

– D-a minune, ia să vedem unde are să se mai ascunză?!

A treia zi, dis-de-dimineaţă, se gândi la tăune. Acesta veni într-un suflet. După ce îi spuse ce voieşte, tăunele zise:

– Lasă pe mine, şi de te-o găsi, eu aici sunt.

Îl făcu o lindină şi-l ascunse chiar în coada fetei,

fără să simţă ea.

Sculându-se fata şi luând ocheanul, îl căută toată ziua, şi, ca să dea de dânsul, nici cât. Ea se da de ceasul morţii, căci îl simţea, i se arăta ei a fi p-aci prin preajmă, dară de văzut nu-l vedea. Cătă cu ocheanul prin mare, pre pământ, prin văzduh, dară nu-l văzu nicăiri. Către seară, obosită de atâta căutare, strigă:

– Ci arată-te odată. Te simţ că eşti p-aci pe-aproape, dară nu te văz. Tu m-ai biruit, a ta să fiu.

Daca auzi el că este biruită, se dete binişor jos din coada ei şi se arătă. Împăratul n-avu nici el ce mai zice, şi îi dete fata. Când plecară, îi petrecu cu mare cinste şi alai, până afară din împărăţia lui.

Pe drum, ei stătură să facă popas. Şi după ce îmbucară câte ceva, el puse capul în poala ei şi adormi. Fata de împărat, tot uitându-se la el, i se scurgea ochii după frumuseţea şi după boiul lui. Inima îi dete brânci şi ea nu se putu opri, ci îl sărută. Aleodor, cum se deşteptă, îi trase o palmă de auzi câinii în Giurgiu. Ea plânse şi îi zise:

– I! Aleodor dragă, dară grea palmă mai ai!

– Te-am pălmuit pentru fapta ce ai făcut; căci eu nu te-am luat pentru mine, ci pentru cela ce m-a trămis pe mine.

– Apoi bine, frăţioare, de ce nu mi-ai spus aşa de acasă; căci atunci ştiam şi eu ce să fac; dară lasă, nici acum nu e timpul trecut.

Pornind şi de aici, ajunseră cu sănătate la Jumătatea-de- om-căla re-pe-jumătate-de-iepure-şchiop.

– Iată, m-am închinat cu slujba, zise Aleodor, şi voi să plece.

Fata, când văzu pe acea iazmă, se cutremură de scârbă şi nu voia să rămâie la dânsul odată cu capul.

Slutul se dete pe lângă fată şi începu s-o linguşească cu vorbe mierlo itoa re şi să se ia cu binele pe lângă dânsa.

Dară fata îi zise:

– Piei de dinaintea mea, satano, că te trimit la mumă-ta, Iadul, care te-a vărsat pe faţa pământului.

Sluţenia de neom se topea de dragostea fetei, se lungea cu burta pe pământ şi umbla cu şoşele, cu momele să înduplece pe fată a-l lua de bărbat.

Dară, aşi! feritu-l-a sântuleţul să se apropie de dânsa! căci îl ţinea ţintuit în loc cu ochii cât de colo. Din satană, din iazmă şi din spurcăciune nu-l mai scotea.

– Piei, necuratule, de pe faţa pământului, să scape lumea de o ciumă şi de o holeră ca tine.

Mai stărui ce mai stărui, şi daca se văzu înfruntat până într-atât, iazma plesni de necaz, cum de să fie el ocărât atât de mult de o cutră de muiere.

Atunci Aleodor întinse coprinsul său şi peste moşia lui Jumătatea-de-om-călare-pe- jumătate-de-iepure-şchiop, luă de soţie pe fata lui Verdeş împărat şi se intoarse la împărăţia lui.

Când îl văzură alde gloatele venind teafăr, alături cu o soţioară de-i râdea şi stelele de frumoasă, îl priimiră cu mare bucurie; şi urcându-se din nou în scaunul împărăţiei, domni şi trăi în fericire, până se istoviră.

Iară eu încălecai p-o şea şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

„Comunicat de un şcolar din gimnaziu, şezător în Duşumea, localitate în Bucureşti, la anul 1875.“

PORCUL CEL FERMECAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat şi avea trei fete. Şi fiind a merge la bătălie, îşi chemă fetele şi le zise:

– Iacă, dragele mele, sunt silit să merg la război. Vrăjmaşul s-a sculat cu oaste mare asupra noastră. Cu mare durere mă despart de voi. În lipsa mea băgaţi de seamă să fiţi cu minte, să vă purtaţi bine şi să îngrijiţi de trebile casei. Aveţi voie să vă preîmblaţi prin grădină, să intraţi prin toate cămările casei; numai în cămara din fund, din colţul din dreapta, să nu intraţi, că nu va fi bine de voi.

– Fii pe pace, tată, răspunseră ele. Niciodată n-am ieşit din cuvântul dumitale. Du-te fără grije, şi Dumnezeu să-ţi dea o izbândă strălucită.

Toate fiind gata de pornire, împăratul le dete cheile de la toate cămările, mai aducându-le aminte încă o dată poveţele ce le deduse, şi-şi luă ziua bună de la ele.

Fetele împăratului, cu lacrămile în ochi, îi sărutară mâna, îi poftiră biruinţă; iar cea mai mare din ele priimi cheile din mâna împăratului.

Nu se ştia ce să se facă, de mâhnire şi de urât, fetele, când se văzură singure. Apoi, ca să le treacă de urât, hotărâră ca o parte din zi să lucreze, o parte să citească şi o parte să se plimbe prin grădină. Aşa făcură şi le mergea bine.

Salt la ***Cuprins***

Vicleanul pizmuia pacea fetelor şi-şi vârî coada.

– Surioarele mele, zise fata cea mai mare, câtu-i ziulica de mare toar cem, coasem, citim. Sunt câteva zile de când ne aflăm singure, n-a mai rămas niciun colţ de grădină pe unde să nu ne fi plimbat. Am intrat prin toate cămările palatului tatălui nostru, şi am văzut cât sunt de frumos şi bogat împodobite; de ce să nu intrăm şi în cămara ceea, în care ne-a oprit tatăl nostru de a intra?

– Vai de mine, leliţă, zise cea mai mică, mă mir cum ţi-a dat în gând una ca aceasta, ca să ne îndemni dumneata să călcăm porunca tatălui nostru. Când tata a zis să nu intrăm acolo, trebuie să fi ştiut el ce a zis şi pentru ce a zis să facem aşa.

– Că doară nu s-o face gaură în cer d-om intra, zise cea mijlocie. Că doară n-or fi niscaiva zmei să ne mănânce, ori alte lighioane. Ş-apoi de unde o să ştie tata daca noi am intrat au ba?

Tot vorbind şi îndemnându-se, ajunseră tocmai pe dinaintea acelei cămări; cea mai mare din surori, care era păstrătoarea cheilor, băgă cheia în broasca uşei, şi, întorcând-o niţel, scârţ! uşa se deschise.

Fetele intrară.

Când colo, ce să vază? Casa n-avea nicio podoabă; dară în mijloc era o masă mare cu un covor scump pe dânsa, şi dasupra o carte mare deschisă.

Fetele, nerăbdătoare, voiră a şti ce zicea în cartea aceea. Şi cea mare înaintă şi iată ce ceti:

„Pe fata cea mare a acestui împărat are s-o ia un fiu de împărat de la răsărit.“

Merse şi cea mijlocie şi, întorcând foaia, ceti şi ea:

„Pe fata cea mijlocie a acestui împărat are s-o ia

un fiu de împărat de la apus.“

Râseră fetele şi se veseliră, hihotind şi glumind între ele. Fata cea mai mică însă nu voia să se ducă.

Cele mai mari nu o lăsară în pace, ci, cu voie, fără voie, o aduse şi pe dânsa lângă masă, şi cam cu îndoială întoarse şi ea foaia şi ceti:

„Pe fata cea mică a acestui împărat are s-o ia de soţie un porc.“

Trăsnetul din cer de ar fi căzut, nu i-ar fi făcut mai mult rău ca ceea ce i-a făcut citirea acestor vorbe. P-aci, p-aci era să moară de mâhnire. Şi daca n-o ţineau surorile, îşi şi spărgea capul căzând.

După ce se dezmetici din leşinul ce-i venise de inimă rea, începură s-o mângâie surorile.

– Ce! îi ziseră, mai crezi şi tu la toate alea! Unde ai mai pomenit tu ca o fată de împărat să se mărite după un porc?

– Ce copilă eşti! îi zise cealaltă, dară tata n-are destulă oştire să te scape, chiar când s-ar întâmpla să vie să te ceară un dobitoc aşa de scârbos?

Fata cea mică a împăratului ar fi voit să se înduplece a crede cele ce îi spuneau surorile; dară n-o lăsa inima. Gândul ei era mereu la cartea care spuse că norocul celorlalte surori era să fie aşa de frumos şi numai ei îi spusese că o să i se întâmple ceea ce nu se mai auzise până atunci pe lume. Şi apoi o rodea la ficaţi călcarea poruncii tatălui lor.

Ea începu a lâncezi. Şi numai în câteva zile aşa se schimbase, încât nu o mai cunoşteai; din rumenă şi veselă ce era, ajunsese de se ofilise şi nu-i mai intra nimeni în voie. Se ferea de a se mai juca cu surorile prin grădină, d-a culege flori ca să le puie la cap şi

d-a cânta cu toatele când erau la furcă, ori la cusătură.

Între acestea, tatăl fetelor, împăratul, făcuse o izbândă cum nu se aştepta, biruind şi gonind pe vrăjmaş. Şi fiindcă gândul îi era la fiicele sale, făcu ce făcu şi se întoarse mai curând acasă. Lumea după lume ieşise întru întâmpi narea lui, cu buciume, cu tobe şi cu surle, înveselindu-se că împăratul se în torcea biruitor.

Cum ajunse, până a nu merge acasă, împăratul dete laudă Domnului că-i ajutase asupra protivnicilor carii se sculase asupra lui, de-i înfrânse. Apoi, mergând acasă, fiicele lui îi ieşiră înainte. Bucuria lui crescu când văzu că fetele îi erau sănătoase. Fata cea mică se feri cât putu a nu se arăta tristă.

Cu toate astea, nu după mult timp, împăratul băgă de seamă că fie-sa cea mică din ce în ce slăbea şi se posomora. Îndată îi trecu un fier ars prin inimă, gândindu-se că poate i-au călcat porunca. Şi de unde să nu fie aşa?!

Ca să se încredinţeze, îşi chemă fetele, le întrebă, poruncindu-le să-i spuie drept.

Ele mărturisiră. Se feriră însă d-a spune care din ele fuse îndemnă toarea.

Cum auzi împăratul una ca aceasta, se tânguia în sine cu amar, şi cât p-aci era să-l biruie mâhnirea. Îşi ţinu însă firea şi căuta a-şi mângâia fata care vedea că se pierde. Ce s-a făcut, s-a făcut; văzu el că acum o mie de vorbe un ban nu face.

Începuse a se cam uita întâmplarea aceasta, când, într-o zi, se înfăţişe la împăratul fiul unui împărat de la răsărit şi-i ceru de soţie pe fata cea mai mare. Îm-

păratul i-o dete cu mulţumire. Făcură nuntă înfricoşată şi peste trei zile o petrecu cu cinste mare până la otar. Peste puţin, aşa făcu şi cu fata cea mijlocie, pe care o ceruse un fiu de împărat de la apus.

Cu cât vedea că se împlinesc întocmai cele scrise în cartea ce citise, cu atâta fata împăratului se întrista şi mai mult. Ea nu mai voia să mănânce, nu se mai gătea, nu mai ieşea la plimbare; voia să se lase să moară mai bine, decât să ajungă de batjocura lumii. Dară împăratul nu-i da răgaz să puie în lucrare o faptă aşa de nelegiuită, ci o mângâia cu fel de fel de poveţe.

Mai trecu ce mai trecu şi iată, măre, că într-o zi împăratul se pomeneşte cu un porc mare că intră în palatul lui şi-i zice:

– Sănătate ţie, împărate; să fii rumen şi voios ca răsăritul soarelui într-o zi senină!

– Bine ai venit sănătos, prietene. Dar ce vânt te aduce pe la noi?

– Am venit în peţit, răspunse porcul.

Se miră împăratul când auzi de la porc aşa vorbe frumoase şi îndată îşi dete cu părerea că aci nu putea să fie lucru curat. Ar fi voit s-o cârmească împăratul spre a nu-i da fata de soţie; dară după ce auzi că curtea şi uliţele geme de porci, care venise cu peţitorul, n-avu încotro şi-i făgădui. Porcul nu se lăsă numai pe făgăduială, ci intră în vorbă şi hotărî ca nunta să se facă peste o săptămână. Numai după ce priimi cuvânt bun de la împăratul, porcul plecă.

Până una alta, împăratul îşi povăţui fata să se supuie ursitei, dacă aşa a voit Dumnezeu. Apoi îi zise:

– Fata mea, cuvintele şi purtarea cea înţeleaptă a

acestui porc nu este de dobitoc; odată cu capul nu crez eu ca el să se fi născut porc. Trebuie să fie vreo fermecătorie sau vreo altă drăcie aci. Însă tu să fii ascultătoare, să nu ieşi din cuvântul lui; căci Dumnezeu nu te va lăsa să te chinuieşti mult timp.

– Dacă dumneata, tată, găseşti cu cale aşa, răspunse fata, te ascult şi-mi pui nădejdea în Dumnezeu. Ce o vrea el cu mine! Aşa mi-a fost triştea; văz eu că n-am încotro.

Între acestea sosi şi ziua nunţii. Cununia se făcu cam pe sub ascuns. Apoi, puindu-se porcul cu soţia sa într-o căruţă împărătească, porni la dânsul acasă.

Pe drum trebuia să treacă pe lângă un noroi mare; porcul porunci să stea căruţa; se dete jos şi se tăvăli în noroi, până se făcu una cu tina, apoi, suindu-se, zise miresei să-l sărute. Biata fată, ce să facă? Scoase batista, îl şterse niţel la bot şi-l sărută, gândindu-se să asculte poveţile tatălui său.

Când ajunseră acasă la porc, care era într-o pădure mare, se şi înseră. Şezură niţel de se odihniră de drum, cinară împreună şi se culcară. Peste noapte, fata împăratului simţi că lângă dânsa era un om, dară nu un porc. Se miră. Însă îşi aduse aminte de cuvintele tătâne-su şi începu a mai însufleţi, plină de nădejde în ajutorul lui Dumnezeu.

Porcul seara se dezbrăca de pielea de porc, fără să simţă fata, şi dimineaţa, până a nu se deştepta ea, el iară se îmbrăca cu dânsa.

Trecu o noapte, trecură două, trecură mai multe nopţi şi fata nu se putea domiri cum se face de bărbatu-său ziua este porc şi noaptea om. Pasămite el era fermecat, vrăjit să fie aşa.

Mai târziu începu a prinde dragoste de dânsul, când simţi rodurile căsătoriei; atât numai se mâhnea că nu ştia ce o să dea lumii peste câteva luni. Când, într-o zi, văzu trecând pe acolo o babă cloanţă vrăjitoare.

Ea, care nu văzuse oameni de atâta mare de timp, era jinduită, şi o chemă să mai vorbească cu dânsa câte ceva. Vrăjitoarea îi spuse că ştie să ghicească, să dea leacuri şi câte nagode toate.

– Aşa să trăieşti, bătrânico, ia spune-mi, d-a minune, ce are bărbatu-meu de este ziua porc şi noaptea, când doarme lângă mine, îl simţ că este om?

– Ceea ce-mi spui, puica mamii, eram să ţi-o spui eu mai înainte, căci nu de surda sunt ghicitoare. Să-ţi dea mămulica leacuri cari să-i taie farmecele.

– Dă-mi, zău, mămuşoară, şi ţi-oi plăti cât mi-i cere, că mi s-a urât cu el aşa.

– Ţine icea, puişorul mamei, aţa aceasta. Să nu ştie el de dânsa, că n-are leac. Să te scoli când doarme el, biniişor, şi să i-o legi de piciorul stâng, cât se poate de strâns, şi să vezi, draga babii, că dimineaţa rămâne om. Parale nu-mi trebuie. Eu voi fi destul de plătită când voi afla că o scapi de aşa urgie. Mi se rupe, uite, băierile inimii de milă pentru dumneata, bobocelul mamei, şi mă căiesc, mă căiesc, cum de să nu aflu mai dinainte, ca să-ţi viu întru ajutor.

După ce plecă zgripţoroaica de vrăjitoare, fata de împărat ascunse cu îngrijire aţa; iară peste noapte se sculă binişor, încât să n-o simtă nici măiastrele, şi, cu inima tâcăindă, legă aţa de piciorul bărbatului său. Când să strângă nodul, pâc! se rupse aţa, căci era putredă.

Deşteptându-se, bărbatul speriat îi zise:

– Ce-ai făcut, nenorocito! Mai aveam trei zile, şi scăpam de spurcatele astea de vrăji; acum cine ştie cât voi mai avea să port această scârboasă piele de dobitoc. Şi numai atunci vei da cu mâna de mine, când vei rupe trei perechi de opinci de fier şi când vei toci un toiag de oţel, căutându-mă, căci eu mă duc.

Zise şi se făcu nevăzut.

Sărmana fată de împărat, când se văzu singură cuc, unde începu a plânge şi a se boci, de ţi se rupea inima. Blestema cu foc şi cu pară pe afurisita de ghicitoare. Dară toate în zadar. Daca văzu că n-o scoate la căpătâi cu tângu irea, se sculă şi plecă încotro va duce-o mila Domnului şi dorul bărbatului.

Ajungând într-o cetate, porunci de-i făcu trei perechi de opinci de fier şi un toiag de oţel, se găti de drum şi se porni în călătorie, spre a-şi găsi băr batul.

Se duse, se duse, peste nouă mări, peste nouă ţări, trecu prin nişte păduri mari cu buştenii ca butia, se poticnea lovindu-se de copacii cei răsturnaţi şi, de câte ori cădea, de atâtea ori se şi scula; ramurile copacilor o izbeau peste faţă, crângurile îi zgâriase mâinile, şi ea tot înainta, mergea, şi îndărăt nu se uita. Când obosită de drum şi de sarcină, abătută de mâhnire şi cu nădejdea în inimă, ajunse la o căsuţă.

Pasămite acolo şedea sânta Lună.

Bătu la portiţă, se rugă să o lase înăuntru să se odihnească niţel, mai cu seamă că îi şi abătuse să facă.

Muma sântei Lune avu milă de dânsa şi de suferinţele sale; o priimi dară înăuntru şi o îngriji. Apoi o

întrebă:

– Cum se poate ca om de pe alte tărâmuri să răzbească până aci?

Biata fată de împărat îşi povesti atunci toate întâmplările şi sfârşi zicând:

– Mulţumesc mai întâi lui Dumnezeu că mi-a îndreptat paşii către acest loc, şi al doilea dumitale, că nu m-ai lăsat să pier la ceasul naşterii. Acum te mai rog să-mi spui, nu care cumva sânta Lună, fiica dumitale, ştie pe unde s-ar afla bărbatul meu?

– Nu se poate să ştie, draga mea, îi răspunse muma sântei Lune, dar du-te încolo, spre răsărit, până vei ajunge la sântul Soare; poate el să ştie ceva.

Îi dete să mănânce o găină friptă şi îi zise să bage de seamă să nu piarză niciun oscior, că-i va fi de mare trebuinţă.

După ce mai mulţumi încă o dată de buna găzduire şi de poveţele cele folositoare şi după ce lepădă o pereche de opinci care se spărsese, încălţă altele, puse oscioarele găinei într-o legătură, luă în braţe copilaşul şi toiagul în mână şi o porni iarăşi la drum.

Merse, merse, prin nişte câmpii numai de nisip; aşa de greu era drumul, încât făcea doi paşi înainte şi unul înapoi; se luptă, se luptă, şi scăpă de astă câmpie, apoi trecu prin nişte munţi nalţi, colţoroşi şi scorboroşi; sărea din bolovan în bolovan şi din colţ în colţ. Când ajungea pe câte un piept de munte şes, i se părea că apucă pe Dumnezeu de un picior; şi după ce se odihnea câte niţel, iar o lua la drum, şi tot înainte mergea. Glodurile, colţii de munte, care erau tot de cremene, atât îi zgâriase picioarele, genuchii şi coatele, încât erau numai sânge; căci tre-

buie să vă spun că munţii erau nalţi, încât întreceau norii, şi pe unde nu erau prăpăstii peste care trebuia să sară, nu putea merge altfel decât suindu-se pe brânci şi ajutându-se cu toiagul.

În cele mai de pe urmă, stătută de osteneală, ajunse la nişte palaturi.

Acolo şedea Soarele.

Bătu la poartă şi se rugă să o priimească. Muma Soarelui o priimi şi se miră când văzu om de pe alte tărâmuri pe acolo şi plânse de mila ei, când îi povesti întâmplările. Apoi, după ce-i făgădui că va întreba pe fiu-său despre bărbatul ei o ascunse în pivniţă, ca să n-o simtă Soarele când o veni acasă, căci seara se întoarce totdauna supărat.

A doua zi află fata de împărat că era s-o paţă, fiindcă Soarele cam mirosise a om de pe altă lume. Dar mumă-sa îl linişti cu vorbe bune, zicân du-i că sunt păreri.

Fiica de împărat prinse curagi când văzu cu câtă bunătate este priimită şi întrebă:

– Bine, frate dragă, cum se poate ca Soarele să fie supărat, el care este atât de frumos şi face atâta bine muritorilor?

– Iacă pentru ce, răspunse muma Soarelui; el dimineaţa stă în poarta raiului, şi atunci este vesel, vesel şi râde la toată lumea. Peste zi este plin de scârbă, fiindcă vede toate necurăţiile oamenilor şi d-aia îşi lasă arşiţa aşa de cu zăpuşeală; iară seara este mâhnit şi supărat, fiindcă stă în poarta iadului; acesta este drumul lui obicinuit, de unde apoi vine acasă.

Îi mai spuse că l-a întrebat despre bărbatul ei şi

fiu-său îi răspunse că nu ştie de seama lui nimic, fiindcă, de va şedea în vro pădure deasă şi mare, vederea lui nu poate străbate prin toate colţurile şi afundăturile, ci că altă nădejde nu e, decât să meargă la Vânt.

Îi dete şi acolo o găină să mănânce şi îi zise să păstreze oscioarele cu îngrijire.

După ce lepădă şi a doua pereche de opinci, care se spărsese şi acelea, luă legătura cu oscioarele, copilul în braţe şi toiagul în mână, şi porni spre Vânt.

În calea aceasta întâlni nişte greutăţi şi mai mari, căci dete, una după alta, peste munţi de cremene din care ţâşnea flacări de foc, peste păduri nemaiumblate şi peste câmpii de gheaţă, cu nămeţi de zăpadă. P-aci, p-aci era să se prăpădească, biată femeie; însă, cu stăruinţa ei şi cu ajutorul lui Dumnezeu, birui şi aceste greutăţi mari, şi ajunse la o văgăună care era în- tr-un colţ de munte, mare de putea să intre şapte cetăţi într-însa.

Acolo şedea Vântul.

Gardul care o înconjura avea o portiţă. Bătu şi se rugă să o priimească. Muma Vântului avu milă de dânsa şi o priimi să se odihnească. Ca şi la Soare, fu ascunsă, ca să nu o simţă Vântul.

A doua zi îi spuse că bărbatul său locuia într-o pădure mare şi deasă, pe unde nu ajunsese toporul încă; că acolo şi-a făcut un fel de casă, grămădind buşteni unul peste altul şi împletindu-i cu nuiele, unde trăia singur-singurel, de teama oamenilor răi.

După ce îi dete şi aci o găină de mâncă şi îi zise să păstreze oscioarele, muma Vântului o povăţui să se ia după drumul robilor, care se vede noaptea pe cer, şi

să meargă, să meargă până va ajunge.

Aşa şi făcu. După ce mulţumi cu lacrămi de bucurie pentru buna găzduire şi pentru vestea cea bună, porni la drum.

Biata femeie nopţile le făcea zi. Nu i se mai alegea nici de mâncare, nici de odihnă, atâta dor şi foc avea să-şi găsească bărbatul pe care ursita i-l dedese.

Merse, merse până ce i se sparse şi opincile aceste. Le lepădă şi începu a merge cu picioarele goale. Nu căuta la gloduri, nu băga seamă la ghimpii ce-i intra în picioare, nici la loviturile ce suferea când se împiedica de vreo piatră.

În cele mai de pe urmă ajunse la o poiană verde şi frumoasă pe marginea unei păduri. Acum se mai înveseli şi sufletul ei, când văzu floricelele şi iarba cea moale. Stătu şi se odihni niţel. Apoi, văzând păsărelele câte două-două pe rămurelele copăceilor, se încinse focul într-însa de dorul bărbatului său, începu a plânge cu amar şi, cu copilul în braţe şi cu legătura cu oscioarele pe umăr, porni iarăşi.

Intră în pădure. Nu se uita nici la iarba cea verde şi frumoasă ce-i mângâia picioarele, nu voia să asculte nici la păsărelele ce ciripeau de te asurzea, nu căuta nici la floricelele ce se ascundeau prin desişurile crângurilor, ci mergea dibuind prin pădure. Ea băgase de seamă că aceasta trebuie să fie pădurea în care locuia bărbatul său, după semnele ce-i spusese muma Vântului.

Trei zile şi trei nopţi orbăcăi prin pădure şi nu putu afla nimic. Atât de mult era ruptă de osteneală, încât căzu şi rămase acolo o zi ş-o noapte fără să se mişte, fără să bea şi să mănânce ceva.

În cele mai de pe urmă, îsi puse toate puterile, se sculă, şi aşa, şovăind, cercă să umble sprijinindu-se în toiagul său, dară îi fu cu neputinţă, căci şi acesta se tocise, încât nu mai era de nicio trebuinţă. Însă de mila copilului, care nu mai găsea lapte la pieptul ei, de dorul bărbatului, pe care îl căuta cu credinţă la Dumnezeu, porni aşa cum putu. Nu mai făcu zece paşi şi zări către un desiş un fel de casă precum îi spusese muma Vântului. Porni într-acolo şi abia, abia ajunse. Acea casă n-avea nici ferestre, nici uşă. Pasămite uşa era pe dasupra. Îi dete ocol. Scară nu era.

Ce să facă? Voia să intre.

Se gândi, se răzgândi; se cercă să se suie în zadar. Sta, sta s-o doboare cu totul întristarea: cum se poate să se lase ea să se înece tocmai la mal. Când, îşi aduse aminte de oscioarele de găină ce le purtase atâta cale şi-şi zise: nu se poate să mi se fi zis de florile mărului să păstrez aceste oscioare, ci că îmi va fi de mare ajutor la nevoie.

Atunci scoase oscioarele din legătura ce o avea, se socoti niţel, mai cugetă, şi, luând două din aceste oscioare, le puse vârf în vârf şi văzu că se lipi ca printr-o minune. Mai puse unu, apoi unul, şi văzu că se lipiră şi acelea.

Făcu deci, din oscioare, doi drugi cât casa de înalţi. Îi rezemă de casă la o depărtare de o palmă domnească unul de altul. După aceea puse iarăşi căpătâi la căpătâi celelalte oscioare şi făcu nişte druguleţi mici, fiecare puindu-i d-a curmezişul pe drugii cei mari, închipui treptele unei scări; cum punea aceste trepte, se lipeau şi ele. Şi astfel unul

căte unul puse până sus. Cum punea o treaptă, se urca pe ea. Apoi alta, apoi alta, până unde îi ajunse. Când tocmai sus în vârful scării, nu-i ajungea să mai facă o treaptă.

Ce să facă? Fără astă treaptă nu se putea. Pasămite ea pierduse un oscior. Să stea acolo, era peste poate. Să nu intre înăuntru îi era ciudă. Se apucă şi-şi tăie degetul cel mic, şi cum îl puse acolo se lipi. Luă copilul în braţe, se urcă din nou şi intră în casă.

Aci se miră ea de buna rânduială ce găsi. Se apucă şi ea şi mai deretică oleacă. Apoi mai răsuflă niţel, puse copilul într-o albie ce găsi şi o aşeză în pat.

Când veni bărbatu-său, se sperie de ceea ce văzu. Parcă nu-i venea să crează ochilor săi, tot uitându-se la scara de oscioare şi la degetul din vârful scării. Frica lui era să nu fie iară niscaiva farmece, şi cât p-aci era să-şi părăsească casa, dară Dumnezeu îi dete în gând să intre.

Atunci, făcându-se un porumbel, ca să nu se lipească farmecele de el, zbură pe dasupra fără să se atingă de scară şi intră înăuntru în zbor. Acolo văzu o femeie îngrijind de un copil.

El îşi aduse aminte atunci că femeia sa era însărcinată când plecase de la ea, şi unde îl coprinse un dor de dânsa şi o milă, gândindu-se la câte trebuia să fi păţit ea până să dea cu mâna de dânsul, încât se făcu numaidecât om.

Cât p-aci era să n-o cunoască; atât de mult se schimbase din pricina suferinţelor şi a necazurilor.

Fata de împărat, cum îl văzu, se sculă în sus şi îi tâcâia inima de frică, fiindcă ea nu-l cunoştea.

Salt la ***Cuprins***

După ce el i se făcu cunoscut, ea nu se căi, ba şi uită tot ce suferise. El era un bărbat ca un brad de frumos.

Se puse deci la vorbă. Ea îi povesti toate întâmplările, iară el plânse de mila ei. Apoi începu şi el a spune:

– Eu, zise el, sunt fiu de împărat. La un război ce avu tată-meu cu nişte zmei, vecini ai lui, care erau foarte răi şi-i tot călcau moşia, am omorât pe cel mai mic.

Pasămite, ursita te făgăduise lui. Atunci mă-sa, care era o vrăjitoare de închega şi apele cu farmecele ei, mă blestemă să port pielea acelui scârbos dobitoc, cu gând ca să nu ajung să mi te iau eu.

Dumnezeu i-a stat împotrivă, şi eu te-am luat. Baba care ţi-a dat aţa să mi-o legi de picior era ea. Şi de unde mai aveam trei zile să scap de blestem, am fost silit să port încă trei ani stârvul porcului.

Acum, fiindcă tu ai suferit pentru mine şi eu pentru tine, să dăm laudă Domnului şi să ne întoarcem la părinţii noştri. Fără tine eram hotărât să trăiesc ca un pustnic, d-aia şi mi-am ales acest loc pustiu şi mi-am făcut casa asta aşa, ca pui de om să nu mai poată răzbi la mine.

Apoi se îmbrăţişară de bucurie şi se făgăduiră ca amândoi să uite necazurile trecute.

A doua zi de dimineaţă se sculară şi porniră amândoi mai întâi la împăratul, tatăl lui. Când se auzi de venirea lui şi a soţiei sale toată lumea plângea de bucurie că îi vedea. Iară tatăl şi muma lui îi îmbrăţişe strâns, şi ţinură veseliile trei zile şi trei nopţi.

Apoi merse şi la împăratul, tatăl femeii lui. El cât

p-aci era să-şi iasă din minţi de bucurie, când îi văzu. Ascultă povestindu-i-se întâmplările lor. Apoi zise fie-sei:

– Ţi-am spus eu că nu credeam să se fi născut porc acel dobitoc ce te-a cerut de soţie? Şi bine ai făcut, fata mea, de m-ai ascultat.

Şi fiindcă era şi bătrân, şi moştenitori n-avea, se coborî din scaunul împărăţiei sale şi îi puse pe dânşii. Iară ei domniră cum se domneşte când împăraţii trec prin fel de fel de ispite, necazuri şi nevoi.

Şi de n-or fi murit, trăiesc şi astăzi, domnind în pace.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

„Povestit de mama, între 1838–1847.
Publicat pentru întâia oară în Columna lui Traian, broşura pe aprilie, 1876, apoi în Legende sau basmele românilor, de un culegător-tipograf, partea II, fasc. II.“

ÎNŞIR-TE MĂRGĂRITARI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un fecior de boier mare, şi după ce cutreierase ţările, răzbătând prin toate unghiurile, se întorcea la moşia sa. Şi trecând printr-o cânepişte, văzu trei fete ce munceau la cânepă. El îşi căuta de drum în treaba lui, fără să ia aminte la cele ce tot spuneau fetele. Când ajunse la urechile lui nişte vorbe ce-l trezi, căci era dus pe gânduri. Se întoarse la fete şi le întrebă:

– Ce aţi zis, fetelor?

– De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş îmbrăca curtea cu un fus, zisese fata cea mai mare.

– De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş sătura curtea cu o pită, zisese fata cea mijlocie.

– De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş face doi feţi-logofeţi cu totul şi cu totul de aur, zisese fata cea mică.

După ce îi spuseră fetele ce ziseseră, el stătu de se socoti gândindu-se: mă, ca ce să fie asta? Apoi după ce se mai răzgândi, zise fetei celei mici:

– Fetico, mie îmi plăcu vorbele tale mai mult decât ale surorilor tale. Daca vrei să mergi cu mine, eu te iau de soţie, numai să-ţi ţii cuvântul.

Şi cum să nu fi voit fata; căci era un brad de flăcău, chipeş şi drăgălaş, nu glumă.

Fata se roşi la faţă ca un bujor; apoi, după ce mai stătu niţel la chibzuri, întinse mâna şi îi zise:

– Ai, să fie de bine. Dacă tu vei fi orândul meu, nu scap eu de tine, nici tu de mine, măcar de s-ar pune nu ştiu cine cruciş şi curmeziş.

Feciorul de boier luă fata şi se duse cu dânsa la moşiile lui. Acolo avea el nişte palaturi cum nu mai văzuse ea. Se cununară, făcând o nuntă de se dusese vestea în şapte ţări, şi făcură tot ce trebuia pentru rostul căsătoriei lor.

Nu trecu mult şi fata rămase grea şi ea ca toată lumea. Când auzi feciorul de boier una ca asta, nu mai putu de bucurie, şi porunci numaidecât să-i facă un leagăn numai de mătase, în care să-şi puie copiii.

Feciorul de boier, când îşi aduse acasă nevasta, îi dete, pentru trebu inţele ei, o fată a unei bahniţe de ţigancă ce-şi ţinea zilele prin curtea boieru lui cu ce se îndurau stăpânii. Procleta de cioară, cum văzu fata, îi puse gând rău.

Când sosi ceasul naşterei, fiul de boier nu era acasă, ci dus într-ale sale. Doamna casei trimise pe ţigancă să aducă o moaşă. Ea aduse pe mumă-sa. Aceasta, cum veni, îi zise:

– Milostiva noastră doamnă, mânca-ţi-aşi ochişorii, la noi p-aci este obicei ca doamnele când are să nască, să se suie în pod şi moaşa să stea cu ciurul la uşa podului şi aşa să facă.

Doamna îi răspunse:

– Bine, bunico; dacă aşa vă este obiceiul p-aci, aşa să facem.

Ea, biet, nevinovată cum era, nici prin gând nu-i plesnea că întru aceasta era o viclenie din cele mai spurcate. Ea se ştia curată la inimă. Făcuse tutulor bine. Nu se aştepta, deci, ca cineva, să aibă nici măcar o umbră de cugete pângărite pentru dânsa.

Ea crezu. Şi suindu-se în pod, făcu, cum zisese, doi feţi-logofeţi cu totu lui, totului de aur, în ciurul pe care îl ţinea ţiganca la gura podului. Cum văzu copilaşii aşa de frumoşi, gaşperiţa de cioară, ce să facă ca să ponoseas că pe doamna sa? Se duse numaidecât şi îngropă copilaşii în băligarul de la grajd, şi luând doi căţei de la o căţea ce fătase de curând, îi arătă doamnei sale, zicându-i:

– Iată, stăpână, ce făcuşi dumneata.

– Cum se poate una ca asta? îi răspunse doamna.

Şi pângara de cioară începu a se ciorovoi cu doamna sa. Ba, c-o fi; ba, că n-o fi.

Între acestea iată că sosi şi fiul de boier. Ţiganca îi ieşi înainte, şi arătân du-i ciurul cu căţeii, îi zise:

– Iată ce pricopseală îţi făcu nevasta ce ţi-ai ales. Bine că ţi-a dat Dumne zeu în gând să-i aduci o credincioasă ca mine, care să fie pe lângă dânsa, căci altminteri, cine ştie cum era să te îmbrobodească şi să-şi râză de dumneata.

Se mânie fiul de boier când văzu o astfel de batjocură, şi, ca să o pedep sească, luă de soţie pe ţigancă, iară pe fosta lui nevastă o făcu slujnică.

Biata femeie văzu bine nedreptatea ce i se făcu; dară neavând încotro, tăcu şi răbdă cu nădejdea în Dumnezeu că-şi va revărsa mila lui asupra ei, şi va da odată, odată, la iveală nevinovăţia sa.

Şi mai trecând câtăva vreme, iată, măre, că răsări

din băligarul unde fuseseră îngropaţi copiii, doi meri. Coaja acestor meri era suflată cu aur, de lucea ca ziua, când noaptea era întuneric beznă. Ei creşteau într-o zi ca într-un an, şi după puţin se făcură mari.

Ţiganca, care ştia blestemăţia ce făcuse se temu, văzând frumuseţea merilor, şi zise bărbatului ei, tatăl copiilor răpuşi de dânsa:

– Mă, mie mi-a venit aşa să te îndemn a tăia merii ăia ce cresc lângă grajd, şi din ei să faci, din doi, două scânduri de pat, că tot ne lipsesc câteva scânduri.

– Bine, fa, răspunse fiul de boier, cum să tăiem noi a mândreţe de meri? Nu vezi tu, că sunt de poveste? Cine mai are asemenea meri?

– Fie, mie mi-a venit aşa, ca să-i tai; că tu de nu-i vei tăia, eu nu mai mănânc pâine şi sare cu tine pe un taler.

Şi neputându-se cotorosi de dânsa, fiul de boier puse de tăie merii şi făcu dintr-înşii scânduri, le puse la pat şi se culcară pe dânsele.

Peste noapte ţiganca auzi cum vorbea scândurile.

– Dado, zicea una, căci copiii era un băiat şi o fată, dado, zise băiatul, greu ţi-e ţie?

– Greu, răspunse fata, căci este păgâna pe mine. Dară ţie, greu îţi este?

– Mie nu-mi este greu, zise băiatul, că este tata pe mine.

Cum pricepu ţiganca că vorbele scândurilor o vor duce la pierzare, de le va auzi fiul de boier, nu mai dete nici pic de somn în genele ei până dimineaţă.

– Bărbate, îi zise blestemata de cioropină, cum se lumină de ziuă, să tai scândurile alea de le-am pus ieri la pat; căci am visat nişte vise urâte astă noapte.

– Bine fa, îi răspunse el, cum să tăiem ale scânduri aşa de frumoase?

– Eu nu ştiu; tu daca nu le vei tăia, eu mă duc şi mă dau de râpă.

Ca să scape de câra ei, fiul de boier puse de tăie scândurile, făcându-le ţăndări mărunte. Iară spurcata astupă toate găurelele casei şi puse scândurile pe foc de arseră. Totuşi două scânteioare se strecură pe coş şi picară în grădi nă. În locul unde căzură aceste scântei, răsări îndată două steble de busu ioc. Boierul avea un mieluşel ce creştea şi el prin curtea lui; acesta scăpând în grădină, mâncă busuiocul, şi îndată i se auri lâna. Şi aşa de frumos se făcu mielul, încât nu se mai găsea pe lume un altul aşa de frumos ca acesta.

Crăpa fierea într-însa de necaz când văzu mielul; căci ţiganca pricepu că aceasta nu era lucru curat pentru dânsa. Şi după ce mai trecu câtinică vreme, zise bărbatului ei, când îl văzu cam cu voie bună:

– Cum aş mai mânca carne din mielul ăla al nostru!

– Nici să te gândeşti la una ca asta, că mie mi-este drag, îi răspunse fiul de boier.

Văzu ţiganca că de astă dată nu i se prinde vorba, o întoarse la viclenie.

Se făcu bolnavă. O săptămână încheiată îşi chinui bărbatul cu gemetele ei. Într-o noapte se făcu că răsare din somn; şi dacă o întrebă bărbatu-său, că ce i s-a întâmplat, ea îi răspunse:

– Am visat că unde venise o descântătoreasă şi unde îmi zicea că dacă voi să mă fac sănătoasă, să cer de la tine să tai mielul ăla al nostru şi să-i

mănânc drobul.

– Fugi, d-acolo, nevastă, îi răspunse el, ce stai tu de vorbeşti? Unde s-a mai văzut pe lume un miel aşa de frumos? Cum să-l tăiem? Mai bine să aducem pe toţi vracii să-ţi dea leacuri care să te facă sănătoasă.

– Leacul meu ăsta este, îi mai zise ea. Daca nu vei să tai mielul, înţeleg că tu vrei să mor eu.

Şi, neavând încotro, fiul de boier puse de tăie mielul şi-l dete la bucătărie să-l gătească.

Gaşperiţa se duse îndată la bucătărie şi puse la cale ce să se facă cu mielul, ca să nu mai rămâie nimic din el. Trimise maţele la pârâu, cu o credincioasă d-ale ei, ca să le spele, după ce numără până şi cel mai mic măţişor, şi-i spuse că va plăti cu capul ei de va pierde vrun crâmpei din ele. Credincioasa bahniţei, spălându-le la pârâu, nu ştiu cum făcu şi rupse un căpătâi. De frică, îl dete pe gârlă.

După aceea se întoarse acasă, aduse toate maţele şi le dete iarăşi în număr.

A doua zi, ducându-se fosta soţie a boierului la pârâu cu cofa să aducă apă, se uită la vale pe râu şi văzu acolo pe un dâmb doi copilaşi, jucându-se cu două mere de aur, de lucea pământul, şi rămase acolo până seara uitându-se cu jind la dânşii, căci ei îi da în gând că poate să fie copiii dânsei.

Întorcându-se acasă, o luă spurcata de cioroaică la bătăi.

Dară ea zise:

– Nu mă mai bate, stăpână, că ce-mi văzură ochii, o săptămână să te tot uiţi, şi tot nu te îndestulezi.

Daca auzi aşa, se duse şi cioroaica, şi în adevăr că şi ea se uitase acolo privind la copilaşi. Şi cum şi-ar

aduce aminte oare a se depărta, când vedea aşa frumuseţe nemaiauzită? Se jucau copiii şi se zbenguiau, de-ţi era dragă lumea să priveşti la dânşii.

Înţepenise împeliţata, zgâindu-se cu ochii acolo. Şi venind mama copiilor şi trezind-o din buimăceala în care căzuse:

– Vezi, stăpână, nu-ţi spuneam eu că nu te poţi îndestula de o aşa frumuseţe, de te-ai uita nu ştiu cât?

Procleta le puse gând rău, şi tot plănuia cum ar face ca să-i răpuie.

Într-acestea venea lume după lume de se uita la dânşii. Din toţi privitorii, o babă bătrână, mai pricepută, dorind şi ea să-i aibă de feţi ai ei, ducându-se acasă, aduse cu dânsa o furcă mică şi un toiegel. Cu acestea se duse în marginea râului şi, arătându-le aceste unelte, îi strigă cu un grai duios.

Cum văzură copiii aceste lucruri, odată se repeziră la dânsele; şi fata puse mâna pe furcă, iară băiatul pe toiag.

Luându-i baba cu sine, îi îmbrăcă cu nişte zdrenţe şi îi duse acasă la dânsa.

Nu trecu mult după aceasta, şi boierul făcu clacă, adunând pe toţi copiii şi fetele din sat ca să înşire mărgăritare. Se duse şi baba cu copiii ei.

Acolo, la şezătoare, unde se strânseră toţi de vorbea la verzi şi uscate, spuind la glume şi la ghicitori, sta şi feciorul de boier.

El se întâmplase în acea zi să fie cu voie bună, şi zise:

– Ştiţi ce, copii? Decât să flecăriţi la glume şi la câte nagode toate, mai bine spuneţi-vă fiecare bas-

mul său.

Toţi într-o glăsuire priimiră de bună cugetarea boierului. Şi spuseră unii, una; alţii, alta; până ce veni şi rândul copiilor babei, ca să-şi spuie şi ei basmul lor. Dară ei sfiicioşi cum îi lăsase pe ei Dumnezeu, răspunseră:

– Apoi, de, boierule, noi ce să spunem? că nu ştim niciun basm.

– De! nu vă mai fandosiţi acum. Spuneţi şi voi, ia, ce v-ăţi pricepe.

Atunci băiatul începu:

– „A fost odată trei fete cari munceau în cânepişte, înşir-te mărgăritari; şi trecând p-acolo un fecior de boier mare, înşir-te mărgăritari.

Fata cea mai mare zise: «De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş îmbrăca curtea cu un fus.» Înşir-te mărgăritari.

Fata cea mijlocie zise: «De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş sătura curtea cu o pită.» Înşir-te mărgăritari.

Fata cea mai mică zise şi ea: «De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş face doi feţi-logofeţi cu totul şi cu totul de aur.» Înşir-te mărgăritari.

Feciorul de boier luă de soţie pe fata cea mai mică, şi daca o duse acasă, îi dete spre slujbă pe fata unei ţigance."

Afurisita de ţigancă cum auzi începutul unei astfel de basm, prinse a zice:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,
Taci, băiete, nu mai spune.

Iară boierul zise şi el:

Un cărbune,
Ş-un tăciune,
Spune, băiete, spune.

Băiatul iarăşi începu:

– „Mai trecu ce mai trecu şi soţia boierului rămase grea. Când fu la ceasul naşterii, boierul nu era acasă. Soţia lui trimise pe ţigancă să-i aducă o moaşă şi ea aduse pe mă-sa. Înşir-te mărgăritari.

Bahniţa de mă-sa daca veni, zise că pe la dânşii pe-acolea este obiceiul ca doamnele când nasc să se suie în pod şi moaşa să stea la uşa podului cu ciurul. Doamna crezu. Se urcă în pod şi născu doi feţi-logofeţi cu totului, totului de aur. Înşir-te mărgăritari.

Cioroaica cum văzu minunea asta, se duse de îngropă copilaşii în băligarul de la grajd, şi puse în ciur doi căţei fătaţi de curând, pe care îi arătă boierului, spuindu-i că astfel de odrasle i-a născut soţia. Înşir-te mărgăritari.

Boierul se mânie pe soţia sa, şi o pedepsi, făcând-o slujnica ţigancei, iară pe ţigancă o luă de soţie. Din băligar crescu doi meri cu coaja de aur. Ţiganca, cum îi văzu, se ţinu de câra boierului ca să-i taie şi să-i facă scânduri de pat. Peste noapte când se culcară, scândura de sub boier zise: «Dado, greu ţi-e ţie?» «Greu, că este păgâna pe mine, dară ţie greu ţi-e?» «Mie nu-mi este greu, că este tata pe mine.» Înşir-te mărgăritari.“

Ţiganca iară sări cu vorba:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,

Salt la ***Cuprins***

Taci, băiete, nu mai spune.

Dară şi boierul sări, şi zise şi el:

Un cărbune,
Ş-un tăciune,
Spune, băiete, spune.

Băiatul începu:

– „Atunci bahniţa, care auzise ce vorbise scândurile, stărui cu dinadinsul la bărbatu-său, până ce tăie scândurile. Ea le făcu ţăndări şi le puse pe foc. Două scânteioare săriră pe coş şi căzură în grădină. Din aceste scânteioare răsăriră două steble de busuioc. Boierul avea un mieluşel; el scăpă în gră dină şi mâncă din acest busuioc. Îndată i se auri lâna. Înşir-te mărgăritari.

Cum văzu cioropina şi această minune, se prefăcu că e bolnavă şi ceru de la bărbatu-său să-i taie mielul, că se va însănătoşi de va mânca din el. Acesta se împotrivi. Ea stărui. Şi ca să scape de gâra-mâra, că nu-i mai tăcea fleoanca, puse de-l tăie. Înşir-te mărgăritari.

Ţiganca trimise pe o credincioasă a ei cu maţele mielului să le spele la râu; şi ca să nu lipsească niciun măţişor, i le dete pe număr. Credincioasa spălându-le, se rupse un crâmpeiaş şi-l dete pe râu. El se opri pe un prund, şi noi ieşirăm de acolo. Înşir-te mărgăritari."

Şi, o minune! Mărgăritarul se înşira de la sine, fără ca copiii să fi pus mâna pe dânsul.

Afurisita de ţigancă tot mereu le zicea, căci vedea ea unde are să ajungă treaba:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,
Taci, băiete, nu mai spune.

Boierul însă, căruia parcă i se răcorea inima când auzea spusele băiatului, îi da ghies, zicându-i:

Un cărbune,
Ş-un tăciune,
Spune, băiete, spune.

– „De acolo ne luă o babă şi ne duse la casa ei, unde ne creşte ca pe copiii ei. Boierul, stăpânul acestei moşii, făcu o şezătoare, şi venirăm şi noi, şi iacătă-ne, teaferi cum ne-a născut muica. Înşir-te mărgăritari."

Toţi cei de faţă rămăseseră cu ochii bleojdiţi la copilul care-şi spunea basmul, şi parcă nu le venea a crede celor ce le auzea urechile.

Atunci băiatul îşi sfârşi basmul zicând:

– Şi daca nu credeţi, uitaţi-vă şi vă încredinţaţi.

Şi dodată se dezbrăcară de zdrenţele cele murdare, şi rămaseră strălucind de nu putea nimenea să ţie ochii la ei. Tatăl lor însă numaidecât se repezi, şi luându-i în braţe văzu că se lipesc de inima lui, şi atunci îi cunoscu că sunt fii ai săi. Şi viind şi muma lor, care plânsese de dânşii cu lacrămile cât pumnul, îi îmbrăţişă şi dânsa. Şi plânseră de bucurie că îi mai adună Dumnezeu la un loc pre toţi şi se veseliră veselie îngerească.

Atunci boierul, amărât de amăgirea şi înşelăciunea ţigancei, porunci şi aduse din herghelie doi armăsari neînvăţaţi. Apoi legă pe ţigancă de coadele cailor, împreună cu un sac de nuci, şi le dete drumul

să se ducă în lume, şi unde cădea nuca, cădea şi bucăţica, până ce nu se mai alese nici praful de dânsa.

Iar eu încălecai p-o şea etc.

„Povestit la 1876 de Mihai Constantin, din comuna Bălciţa, plasa Dumbrava, jud. Mehedinţi, soldat în regimentul I.“

LUPUL CEL NĂZDRĂVAN ŞI FĂT-FRUMOS

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat şi o împărăteasă. Ei aveau trei copii. Mai aveau pe lângă palaturile lor o grădină foarte frumoasă. Şi atât de drag îi era florile acestui împărat, încât însuşi cu multă tragere de inimă le plivea şi îngrijea de grădină. În fundul acestei grădini crescuse un măr cu totul şi cu totul de aur. Împăratul nu mai putea de bucurie că în grădina sa se află un aşa pom cum nu se găsea în toată lumea. Se tot întorcea pe lângă dânsul şi se tot uita pe toate părţile la el, de i se scurgeau ochii. Când, într-o zi, văzu că pomul înmugureşte, înfloreşte, se scutură florile şi roadele se arătă; apoi, spre seară, dă în pârguială. Îi zâmbea mustaţa împăratului şi îi lăsa gura apă, când se gândea că a doua zi o să aibă la masa sa mere de aur, lucru ce nu se auzise până atunci.

A doua zi, nu se luminase bine de ziuă, şi împăratul era în grădină ca să vază merele cele aurite şi să-şi împace nesaţiul ce avea de a se uita la dânsele. Dară rămase ca ieşit din minte, când, în loc de mere coapte aurii, văzu că pomul înmugurise din nou, iară merele nicăiri. Încă fiind acolo, văzu cum înfloreşte pomul, cum îi cade florile şi cum roadele se arată iarăşi.

Atunci îi mai veni inima la loc şi se mulţumi a aştepta până a doua zi. În ziua următoare, ia merele de unde nu e. S-a supărat împăratul, nevoie mare, şi porunci ca paznici să se puie să prinză pe hoţi. Dară aşi! unde e pomana aia!

Pomul înflorea în fiecare zi, se scuturau florile, rodul creştea şi seara da în pârg. Noaptea se cocea. Oarecine venea atunci şi le lua, fără să prinză de veste oamenii împăratului. Pare că era un lucru făcut: acel cineva care lua merele îşi bătea joc şi de împăratul şi de toţi paznicii lui. Acest împărat acum nu-i mai era că nu poate avea mere aurite la masa lui, ciuda cea mai mare era că nici pârga acestui pom nu o văzuse măcar. Aceasta îl întristă până într-atâta încât p-aci, p-aci era să se scoboare din scaunul împărăţiei şi să-l dea celui ce se va lega a prinde pe hoţ.

Fiii acestui împărat, pasămite că-i simţiră gândul, căci veniră înaintea lui şi-l rugară să-i lase a pândi şi ei. Mare fu bucuria împăratului când auzi din gura fiului său celui mai mare legătura ce făcea de a pune mâna pe hoţ. Le dete, deci, voie, şi ei se puseră pe lucru. Pândi în ziua dintâi fiul cel mare: dară păţi ruşinea ce păţise şi ceilalţi pândari din naintea lui.

A doua zi pândi şi cel mijlociu; dară nici el nu fu mai breaz, ci se întoarse la tatăl său cu nasul în jos.

Ei spuseră că până la miezul nopţii o duc cum o duc, dară că după aceea nu se pot ţine pe picioare de piroteala ce-i apucă şi cad într-un somn adânc, şi nu mai ştiu nimic.

Fiul cel mai mic asculta şi tăcea. Apoi, după ce sfârşi de spus fraţii cei mai mari ce li se întâmplase, se ceru şi el de la tată-său ca să-l lase să pân dească

şi el. Cât de trist era tată-său, pentru că nu se găsea niciun voinic care să-i prinză pe hoţii merelor, râse când îl auzi. Iară după multe rugăciuni se înduplecă. Atunci fiul cel mai mic se pregăti de pândă.

Cum veni seara, îşi luă tolba cu săgeţile, arcul şi paloşul, şi se duse în grădină. Îşi alese un loc singuratic şi depărtat de orice pom şi de ziduri, astfel ca să n-aibă de ce se rezema. Se hotărî a sta în picioare pe un trunchi de pom tăiat, astfel încât când i-ar veni somn şi ar moţăi, să cază jos şi să se deştepte. Aşa făcu, şi după ce căzu de vro două ori, i se sperie somnul şi rămase treaz şi nebântuit de piroteală.

Când, colea despre ziuă, când somnul e mai dulce, auzi un fâlfâit ca de un stol de paseri că se apropie.

Trase cu urechea şi simţi că cineva jumuleşte pomul de mere. Scoase o săgeată din tolbă, o aşeză la arc şi, trac! trase o săgeată şi nu se făcu nicio mişcare. Trac! mai trase una şi iarăşi nimic. Când trase cu a treia, fâlfâitul se auzi din nou şi el pricepu că stolul de păsări trebuie să fi zburat. Se apropiă de mărul de aur şi văzu că hoţul n-avusese timp a lua toate merele. Luase ce luase, dară tot mai rămăsese. Stând el acolo, i se păru că vede lucind ceva pe jos. Se plecă şi ridică acel ceva ce lucea. Când, ce să vezi d-ta? două pene cu totul şi cu totul de aur.

Cum se făcu de ziuă, culese câteva mere, le puse pe o tipsie de aur, şi cu penele la căciulă se duse de le înfăţişă tatălui său.

Împăratul, văzând merele, mai-mai era să-şi iasă din minţi, de bucurie; dară îşi ţinu firea. Puse de strigă prin toată cetatea că fiul său cel mic a izbutit

să aducă mere şi să şi afle că hoţul este o pasăre.

Făt-Frumos zise tatălui său să-i dea voie acum să caute şi pe hoţ. Tatăl său nu mai voia să ştie de hoţ, deoarece i-a ajutat Dumnezeu să vază merele cele atât de mult dorite.

Dară fiul cel mic al împăratului nu se lăsă numai pe aceea, ci stărui până ce împăratul îi dete voie să meargă a căuta şi pe hoţ. Se găti de drum; iară când fu a pleca, îşi scoase penele cele de aur de la căciulă şi le dete împărătesei, muma lui, ca să le poarte ea până s-o întoarce el.

Luă haine de primeneală şi bani de cheltuială, îşi atârnă tolba cu săgeţile la spate, paloşul la coapsa stângă şi, cu arcul într-o mână şi cu alta de gâtul credinciosului său, porni la drum. Şi aide, şi aide, merse cale lungă depărtată, până ce ajunse în pustietate. Aci făcu popas, şi sfătuindu-se cu robul său cel credincios, găsi cu cale să apuce spre răsărit. Mai călătorind ei o bucată bună, ajunse la o pădure deasă şi stufoasă. Prin bungetul ăsta de pădure mergând ei pe dibuitele, căci altfel era peste poate, zăriră în depărtare un lup groaznic de mare şi cu fruntea de aramă. Îndată se şi gătiră de apărare. Când fură aproape de lup, de o bătaie de săgeată, puse Făt-Frumos arcul la ochi.

Văzând lupul una ca aceasta, strigă:

– Stăi, Făt-Frumos, nu mă săgeta, că mult bine ţi-oi prinde vreodată.

Făt-Frumos îl ascultă şi lăsă arcul în jos. Apropiindu-se lupul şi întrebându-l unde merge şi ce caută prin astfel de păduri nestrăbătute de picior de om, Făt-Frumos îi spuse toată întâmplarea cu merele din

Salt la ***Cuprins***

grădina tatălui său, şi că acum merge să caute pe hoţ.

Lupul îi spuse că hoţul era împăratul pasărilor. Că el când venea a fura merele, aduna pasările cele mai agere la zbor şi cu ele în stol venea de le culegea. Că acea pasăre se află la împărăţia de la marginea acestei păduri. Îi mai spuse că toată megieşia se vaietă de furturile ce face ea poamelor de prin grădini, şi le arătă drumul cel mai apropiat şi mai lesnicios. Apoi, dându-i un merişor frumos la vedere, îi mai zise:

– Ţine, Făt-Frumos, acest merişor. Când vei avea trebuinţă de mine vreodată, să te uiţi la el, să gândeşti la mine şi eu îndată voi fi acolo.

Făt-Frumos priimi merişorul şi-l băgă în sân, apoi luându-şi rămas bun, porni cu credinciosul său şi, străbătând desişurile pădurei, ajunse la cetatea în care se afla acea pasăre.

Cercetă prin cetate şi i se spuse că împăratul locului aceluia o ţine într-o colivie de aur în grădina sa.

Aceasta îi fu de ajuns a şti.

Dete câteva târcoale curţii împărăteşti şi luă aminte la toate amănunturile ce încongiura curtea. Cum se făcu seară, veni cu credinciosul său şi se pitulă la un colţ, aşteptând acolo până se liniştiră toţi cei din curte. Apoi, credinciosul lui puindu-se piuă, Făt-Frumos se urcă pe dânsul; d-aci, pe coama zidului, şi sări în grădină. Când puse mâna pe colivie, odată ţipă pasărea şi, cât ai zice mei, se văzu încongiurat de o mulţime de paseri, cari mai mici, cari mai mari, ţipând pre limba lor. Şi atâta larmă făcură, încât se deşteptară toţi slujitorii împărăteşti. Şi viind

Salt la ***Cuprins***

în grădină, găsiră pe Făt-Frumos cu colivia în mână şi pasările dându-se la el să-l sfâşie, iară el apărându-se.

Puseră slujitorii mâna pe el şi-l duseră la împăratul, carele şi dânsul se sculase să vază ce se întâmplase.

Cum îl văzu împăratul, îl şi cunoscu; apoi prinse a-i zice:

– Îmi pare rău, Făt-Frumos, de această întâmplare. De ai fi venit cu binele, sau cu rugăciuni, să-mi ceri pasărea, poate m-aş fi înduplecat să ţi-o dau de bunăvoia mea; dară acum, prins cu mâna în sac, cum se zice, după datinele noastre, cu moarte trebuie să mori. Şi numele îţi va rămânea pângărit cu ponosul de tâlhar.

– Această pasăre, luminate împărate, răspunse Făt-Frumos, ne-a jefuit de mai multe ori merele de aur din pomul ce are tatâne-meu în grădina sa, şi de aceea am venit să pui mâna pe hoţ.

– Poate să fie adevărat ceea ce spui tu, Făt-Frumos, dară la noi, împotriva datinelor noastre eu n-am nicio putere. Numai o slujbă însemnată făcută împărăţiei noastre te poate scăpa şi de ponos şi de moarte.

– Spune ce slujbă să-ţi fac, şi mă voi încumeta.

– De vei izbuti să-mi aduci iapa cea sireapă ce este la curtea împăratului meu vecin, vei scăpa cu faţă curată, şi-ţi voi da pasărea cu colivia.

Făt-Frumos priimi. Şi chiar în acea zi şi plecă cu credinciosul său rob.

Ajungând la curtea împăratului vecin, luă cunoştinţă de iapă şi de împrejmuirea curţii. Apoi, cum veni

Salt la ***Cuprins***

seara, se aşeză cu credinciosul lui la un colţ de curte, unde i se păru a fi loc de pârleaz.

El văzuse iapa cum o plimba doi slujitori, şi se minună de frumuseţea ei. Ea era albă, avea căpăstrul aurit şi împodobit cu pietre nestemate, de lumina ca soarele.

Pe la miez de noapte, când somnul este mai dulce, Făt-Frumos zise credinciosului său de se puse piuă, iară el se urcă pe dânsul, apoi pe zid şi sări în curtea împăratului. Merse pe dibuitele şi în vârful degetelor, până ce ajunse la grajd; şi, deschizând uşa, puse mâna pe căpăstru şi trăgea iapa după dânsul. Cum ajunse iapa la uşa grajdului, unde nincheză o dată de haui văzduhul şi urlă toată curtea şi palaturile. Îndată săriră toţi cu totul, puseră mâna pe Făt-Frumos şi-l duseră la împăratul, carele şi el se sculase. Acesta, cum văzu pe Făt-Frumos, îl şi cunoscu.

Îl înfruntă pentru fapta cea mişelească ce era să săvârşească, şi-i spuse că datinele ţărei sale dă morţii pe furi, şi că împotriva acelor datine el n-are nicio putere.

Făt-Frumos îi spuse drept toată şiritenia cu merele, cu pasărea şi cu cele ce îi zisese să facă împăratul, vecinul său.

Atunci împăratul îi zise:

– De vei putea, Făt-Frumos, să-mi aduci pe Zâna Crăiasa, poate că voi izbuti să scapi de moarte şi să-ţi rămâie numele nepătat.

Făt-Frumos se încumese şi, luând pe credinciosul său cu sine, plecă. Pe drum îşi aduse aminte de merişor. Îl scoase din sân, se uită la dânsul şi se gândi la lup. Şi cât te-ai şterge la ochi, lupul fu aci.

– Ce pofteşti, Făt-Frumos? îi zise.

– Ce poftesc, îi răspunse el. Iaca, iaca, iacă ce mi s-a întâmplat. Cum să fac eu acum să mă întorc cu ispravă bună?

– De asta îţi este? Las' pe mine, că treaba este ca şi sfârşită.

Şi porniră câteşitrei spre Zâna Crăiasa.

Când fură aproape de Zâna Crăiasa, făcură popas într-o pădure de unde se vedea palaturile cele strălucitoare ale zânei. Se învoiră ca Făt-Frumos şi cu credinciosul său să aştepte la tulpina unui copaci bătrân, până s-o întoarce lupul.

Şi mândre palaturi mai avea zâna, măre. Însuşi lupul se miră de frumuseţea şi de rânduiala cea bună ce era p-acolo. Cum ajunse, făcu ce făcu şi se furişă în grădină.

Ce să vezi d-ta? Niciun pom nu mai era verde. Le căzuse frunza, şi crăcile, şi rămurelele, de erau ca despuiaţi. Pe jos, frunzele căzute erau făcute scrum de uscăciune. Numai un stuf de trandafiri mai era înfrunzit şi plin de boboci, unii în floare şi alţii deschişi. Ca să ajungă până la dânsul, lupul trebui să meargă în vârful degetelor ca să nu fâşie frunzetul cel uscat, şi se ascunse în acel crânguleţ înflorit. Stând el acolo şi pândind, iată că iese Zâna Crăiasă, din palaturi, însoţită de douăzeci şi patru de roabe, ca să se plimbe prin grădină.

Când o văzu lupul, p-aci, p-aci era să uite pentru ce venise şi să se dea de gol; dară se stăpâni. Căci era aşa de frumoasă, cât nu s-a mai văzut şi nu se va mai vedea pe faţa pământului. Avea un păr, nene, cu totul şi cu totul de aur. Cosiţele ei lungi şi stufoase,

de-i bătea pulpele. Când se uita la cineva cu ochii ei ceia marii şi negri ca murele, îl băga în boale; avea nişte sprâncene bine arcuite, de pare că erau scrise, şi o pieliţă mai albă ca spuma laptelui.

După ce dete câteva târcoale prin grădină cu roabele după dânsa, veni şi la stuful de trandafir să rupă câteva flori. Când lupul, care era ascuns în crâng, odată se repezi, o luă în braţe şi pe ici ţi-a fost drumul. Iară roabele, de spaimă, se împrăştiară ca puii de potârniche. Într-un suflet alergă lupul şi o dete leşinată în braţele lui Făt-Frumos. Acesta, cum o văzu se pierdu cu firea; dară lupul îi aduse aminte că e voinic, şi-şi veni în sine. Mulţi împăraţi voise să o fure dară se răpuseră.

Făt-Frumos prinsese milă de ea, şi nu-i mai venea a o da altuia.

Zâna Crăiasă, după ce se deşteptă din leşin şi se văzu în braţele lui Făt-Frumos, prinse a-i zice:

– Daca tu eşti lupul care m-a furat, a ta să fiu.

Făt-Frumos îi răspunse:

– A mea să fii, nedespărţită până la moarte.

Apoi se înţeleseră la cuvinte, şi spuse fiecare şiritenia istoriei sale.

Văzând lupul dragostea ce se încinsese între ei, zise:

– Lăsaţi pe mine, că toate le întocmesc eu după vrerea voastră.

Şi plecară a se întoarce de unde veniseră.

Pe drum, lupul se dete de trei ori peste cap, şi se făcu întocmai ca Zâna Crăiasă. Pasămite lupul era năzdrăvan.

Se vorbiră ei, ca credinciosul lui Făt-Frumos să

stea cu Zâna Crăiasa la tulpina unui copaci mare în pădure, până se va întoarce Făt-Frumos cu iapa sireapă.

Ajungând la împăratul cel cu iapa, Făt-Frumos îi dete pre prefăcuta Zână Crăiasă. Cum o văzu împăratul, i se muiă inima şi prinse un dor de dânsa, de nu se poate povesti.

Împăratul îi zise:

– Vrednicia ta, Făt-Frumos, te-a scăpat şi de ocară şi de moarte. Acum te şi răsplătesc pentru aceasta, dându-ţi în dar iapa.

Cum puse mâna pe iapă şi pe căpăstrul cel minunat, Făt-Frumos o luă la sănătoasa şi, puind pe Zâna Crăiasă călare pe iapă, porni cu dânsa şi trecu hotarele acelei împărăţii.

Împăratul adună numaidecât pe sfetnicii săi şi purcese la biserică ca să se cunune cu Zâna Crăiasă. Când fu la uşa bisericei, prefăcuta Zână se dete de trei ori peste cap şi se făcu iarăşi lup, carele, clănţănind din colţi, îşi arătă dinţii rânjind către curtenii împăratului. Aceştia, cum văzură, deodată îngheţară de frică. Apoi, după ce se mai dezmeticiră, se luară după dânsul cu chiote şi cu uideo. Dar lupul să te ţii, pârleo! lungi pasul lupeşte, se duse duluţă, de nu mai dete cu mâna de dânsul. Şi ajungând pe Făt-Frumos şi pe ai săi, merse cu dânşii. Când fu aproape de curtea împăratului cel cu pasărea, făcură ca şi la cellalt împărat. Lupul, schimbat în iapă sireapă, fu dus la împăratul, carele, văzând iapa, nu se mai ştia de bucurie.

După ce primi cu multă omenie pe Făt-Frumos, împăratul acesta îi zise:

– Ai scăpat Făt-Frumos, şi de ponos şi de moarte. Iară eu îmi voi ţinea cuvântul împărătesc, şi mulţumirea mea va fi pururea cu tine.

Porunci, şi numaidecât i se dete pasărea, cu colivia ei cu tot. Şi priimind-o Făt-Frumos, îşi luă ziua bună şi plecă. Ajungând în pădure unde lăsase pe Zâna Crăiasă, iapa şi pe credinciosul lui, porniră împreună către împărăţia tatălui său.

Împăratul cel ce priimise iapa porunci să iasă toată oastea lui şi mai-marii împărăţiei sale la câmp, unde voia să li se arate călare pe iapa cea atât de vestită.

Când îl văzură ostaşii, toţii cu toţii strigară:

– Să trăieşti, împărate, că ai dobândit un astfel de odor! Să-ţi trăiască şi iapa, care te face să te arăţi aşa de măreţ!

Şi în adevăr, venea, nene, iapa cu împăratul pe dânsa, de nu-i da picioarele de pământ, ci parc-ar fi zburat.

Se luară la întrecere. Dară nici pomeneală nu era ca să se apropie cineva de această iapă, căci pe toţi îi lăsa în urmă.

Când fu la o depărtare bună, odată stătu iapa, trânti pe împărat, se dete de trei ori peste cap şi se făcu iarăşi lup, şi o rupse d-a fuga, şi fugi, şi fugi, până ajunse pe Făt-Frumos.

Când fură a se despărţi, lupul îi zise lui Făt-Frumos:

– Iată, de astă dată ţi s-a împlinit toate poftele. Păzeşte-te în viaţa ta a nu mai pofti lucruri peste puterea ta, căci nu vei păţi bine.

Apoi se despărţiră, ducându-se fiecare într-ale

sale.

Ajungând la împărăţia tatălui său şi auzind că vine fiul său cel mic, îi ieşi înainte cu mare, cu mic, ca să-l priimească, după cum i se cuvenea.

Mare fu bucuria obştească când îl văzură cu soţioară cum nu se mai găsea pe faţa pământului, şi cu odoare cum nu s-a mai pomenit.

Cum ajunse, porunci Făt-Frumos şi făcu un grajd măiestrit pentru iapă; iară colivia cu pasărea o puse în pălimarul despre grădină.

Apoi tată-său puse de se făcu pregătirile de nuntă. Şi după câteva zile se cunună Făt-Frumos cu Zâna Crăiasă, întinse masă mare pentru bun şi pentru rău, şi ţinură veseliile trei zile şi trei nopţi încheiate.

După care trăiră în fericire, fiindcă Făt-Frumos nu mai avea ce pofti. Şi or fi trăind şi astăzi, de n-or fi murit.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

„Povestit de un lucrător de presă tipografică, poreclit Mencicof, şezător în mahalaua Tirchileşti; Bucureşti."

PRÂSLEA CEL VOINIC ŞI MERELE DE AUR

A fost odată ca niciodată etc.

Era odată un împărat puternic şi mare şi avea pe lângă palaturile sale o grădină frumoasă, bogată de flori şi meşteşugită nevoie mare! Aşa grădină nu se mai văzuse până atunci, p-acolo. În fundul grădinei avea şi un măr care făcea mere de aur şi, de când îl avea el, nu putuse să mănânce din pom mere coapte, căci, după ce le vedea înflorind, crescând şi pârguindu-se, venea oarecine noaptea şi le fura, tocmai când erau să se coacă. Toţi paznicii din toată împărăţia şi cei mai aleşi ostaşi, pe care îi pusese împăratul ca să pândească, n-au putut să prinză pe hoţi. În cele mai de pe urmă, veni fiul cel mai mare al împăratului şi-i zise:

– Tată, am crescut în palaturile tale, m-am plimbat prin astă grădină de atâtea ori şi am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinei, dar n-am putut gusta niciodată din ele; acum a dat în copt, dă-mi voie ca nopţile astea să păzesc însumi, şi mă prinz că voi pune mâna pe acel tâlhar care ne jefuieşte.

– Dragul meu, zise tată-său, atâţia oameni voinici au păzit şi n-au făcut nicio ispravă. Doresc prea mult să văz la masa mea măcar un măr din acest pom care m-a ţinut atâta sumă de bani şi de aceea, iată, mă în-

duplec şi te las ca să pândeşti, măcar că nu-mi vine a crede că o să izbuteşti.

Atunci fiul împăratului se puse la pândă o săptămână întreagă: noaptea pândea şi ziua se odihnea; iară când fu într-o dimineaţă, se întoarse trist la tată-său şi-i spuse cum prive-ghease până la miezul nopţii, cum mai pe urmă îl apucase o piroteală de nu se mai putea ţinea pe picioare, cum, mai târziu, somnul îl copleşi şi căzu ca un mort, fără să se poată deştepta decât tocmai când soarele era rădicat de două suliţe, şi atuncea văzu că merele lipsesc.

Nepovestită fu mâhnirea tatălui său, când auzi spuindu-i-se astă întâmplare.

De silă de milă, fu nevoit a mai aştepta încă un an, ca să facă şi voia fiului său celui mijlociu, care cerea cu stăruinţă de la tată-său ca să-l lase şi pe dânsul să pândească, şi se lega că el va prinde pe hoţii care îi făcea atâta întristare.

Timpul veni, merele începură a se pârgui; atunci fiul său cel mijlociu păzi şi el; dară păţi ca şi frate-său cel mare.

Tată-său, deznădăjduit, pusese în gând să-l taie; dar fiul său cel mai mic, Prâslea, veni cu rugăciune către tată-său, şi-i zise:

– Tată, atâţia ani l-ai ţinut, ai suferit atâtea necazuri după urma acestui pom, mai lasă-l, rogu-te, şi anul acesta, să-mi încerc şi eu norocul.

– Fugi d-aci, nesocotitule, zise împăratul. Fraţii tăi cei mai mari, atâţi şi atâţi oameni voinici şi deprinşi cu nevoile n-au putut face nimic, şi tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească? N-auzi tu ce prăpăstii spun fraţii tăi? Aici trebuie să fie ceva vrăji.

– Eu nu mă încumăt, zise Prâslea, a prinde pe hoţi, ci zic că o încercare de voi face şi eu, nu poate să-ţi aducă niciun rău.

Împăratul se induplecă şi mai lăsă pomul netăiat încă un an.

Sosi primăvara: pomul înflori mai frumos şi legă mai mult decât altădată. Împăratul se veseli de frumuseţea florilor şi de mulţimea roadelor sale, dară când se gândea că nici în anul acesta n-o să aibă parte de merele lui cele aurite, se căia că l-a lăsat netăiat.

Prâslea se ducea adesea prin grădină, da ocol mărului şi tot plănuia. În sfârşit, merele începură a se pârgui. Atunci fiul cel mai mic al împăratului zise:

– Tată, iată a sosit timpul; mă duc să pândesc şi eu.

– Du-te, zise împăratul; dară negreşit că şi tu ai să te întorci ruşinat ca fraţii tăi cei mai mari.

– Pentru mine n-are să fie aşa mare ruşine, zise el; fiindcă eu nu numai că sunt mai mic, dară nici nu mă leg ca să prinz pe tâlhari, ci numai o cercare să fac.

Cum veni seara, se duse, îşi luă cărţi de cetit, două ţepuşe, arcul şi tolba cu săgeţile. Îşi alese un loc de pândă într-un colţ pe lângă pom, bătu ţepuşele în pământ şi se puse între ele, aşa cum să-i vină unul dinainte şi altul la spate ca, daca îi va veni somn şi ar moţăi, să se lovească cu barba în cel de dinaintea lui, şi, daca ar da capul pe spate, să se lovească cu ceafa în cel de dinapoi.

Astfel pândi până când, într-una din nopţi, cam după miezul nopţii, simţi că-l atinge încetişor boarea

ziorilor care îl îmbăta cu mirosul său cel plăcut, o piroteală moleşitoare se alegă de ochii lui; dară loviturile ce suferi vrând să moţăiască, îl deşteptară, şi rămase priveghind până când, pe la revărsat de ziori, un uşor fâşâit se auzi prin grădină. Atunci, cu ochii ţintă la pom, luă arcul şi sta gata; fâşâitul se auzi mai tare şi un oarecine se apropie de pom şi se apucă de ramurile lui; atunci el dete o săgeată, dete două şi, când dete cu a treia, un geamăt ieşi de lângă pom şi apoi o tăcere de moarte se făcu; iară el, cum se lumină puţin, culese câteva mere din pom, le puse pe o tipsie de aur şi le duse la tatăl său.

Niciodată n-a simţit împăratul mai mare bucurie decât când a văzut la masa sa merele de aur din care nu gustase niciodată.

– Acum, zise Prâslea, să căutăm şi pe hoţ.

Dară împăratul, mulţumit că pipăise merele cele aurite, nu mai voia să ştie de hoţi. Fiul său însă nu se lăsa cu una cu două, ci arătând împăratului dâra de sânge ce lăsase pe pământ rana ce făcuse hoţului, îi spuse că se duce să-l caute şi să-l aducă împăratului chiar din gaură de şarpe. Şi chiar de a doua zi vorbi cu fraţii lui ca să meargă împreună pe urma hoţului şi să-l prinză.

Fraţii săi prinseseră pizmă pe el pentru că fusese mai vrednic decât dânşii şi căutau prilej ca să-l piarză; de aceea şi voiră bucuros să meargă. Ei se pregătiră şi porniră.

Se luară, deci, după dâra sângelui, şi merse, merse, până ce ieşiră la pustietate, de acolo mai merse oleacă până ce dete de o prăpastie, unde se şi pierdu dâra. Ocoliră împregiurul prăpastiei şi văzură

că dâra de sânge nu mai înainta. Atunci pricepură ei că în prăpastia aceea trebuie să locuiască furul merelor.

Dară cum să se lase înăuntru? Porunciră numaidecât vârteje şi funii groase, şi îndată se şi gătiră. Le aşezară, şi se lăsă fratele cel mare.

– Dară, zise el, când voi scutura frânghia, să mă scoateţi afară.

Aşa şi făcură. După fratele cel mare se coborî cel mijlociu şi făcu şi el ca cel dintâi, atâta numai că se lăsă ceva mai în jos.

– Acum e rândul meu să mă las în prăpastie, zise Prâslea, văzând că fraţii cei mari se codesc; când voi mişca frânghia, voi mai mult să mă lăsaţi în jos; şi după ce veţi vedea că frânghia nu se mai duce la vale, să puneţi paznici să păzească şi, când va vedea că frânghia se mişcă de loveşte marginile groapei, să o trageţi afară.

Se lăsă şi cel mai mic din fraţi şi, de ce mişca frânghia, d-aia îl lăsa mai jos, şi-l lăsară, şi-l lăsară, până ce văzură că frânghia nu mai sta întinsă, cum este când are ceva atârnat de capătul ei.

Atunci fraţii ţinură sfat şi ziseră:

– Să aşteptăm până ce vom vedea daca face vreo izbândă, şi atunci, ori bine, ori rău de va face, să-l pierdem, ca să ne curăţim de unul ca dânsul care ne face de ruşine.

Prâslea ajunse pe tărâmul cellalt, se uită cu sfială în toate părţile, şi cu mare mirare văzu toate lucrurile schimbate; pământul, florile, copacii, lighioni altfel făptuite erau p-acolo. Deocamdată îi cam fu frică, dară, îmbărbătându-se, apucă pe un drum şi merse

până dete de nişte palaturi cu totul şi cu totul de aramă.

Nevăzând nici pui de om pe care să-l întrebe câte ceva, intră în palat, ca să vază cine locuia acolo. În pragul uşei îl întâmpină o fată frumuşică, care zise:

– Mulţumesc lui Dumnezeu că ajunsei să mai văz om de pe tărâmul nostru. Cum ai ajuns aice, frate, îl întrebă ea; aici este moşia a trei fraţi zmei, care ne-a răpit de la părinţii noştri, şi suntem trei surori şi fete de împărat de pe tărâmul de unde eşti tu.

Atunci el povesti în scurt toată istoria cu merele, cum a rănit pe hoţ şi cum a venit după dâra sângelui până la groapa pe unde s-a lăsat în jos la ea, şi o întrebă ce fel de oameni sunt zmeii aceia şi daca sunt voinici.

Ea îi spuse apoi că fiecare din zmei şi-a ales câte una din ele şi le tot sileşte să-i ia de bărbaţi, iară ele se tot împotrivesc cu fel de fel de vorbe, cerându-le câte în lună şi în soare, şi ei se fac luntre şi punte de le împlinesc toate voile.

– Ei sunt în adevăr voinici, adăogă ea, însă cu vrerea lui Dumnezeu poate îi vei birui. Dară până una alta ascunde-te, vai de mine! undeva, să nu dea zmeul peste tine în casa lui, că e năbădăios şi se face leu-paraleu. Acum e timpul când are să vină la prânz, şi are obicei de aruncă buzduganul cale de un conac şi loveşte în uşă, în masă şi se pune în cui.

N-apucă să isprăvească vorba, şi se auzi ceva că şuieră, că loveşte în uşă, în masă, şi buzduganul se arătă şi se aşeză în cui. Dară Prâslea luă buzduganul, îl azvârli înapoi, mai departe decât îl azvârlise zmeul; şi, când era prin dreptul lui, îl atinse

pe umere.

Zmeul, speriat, stătu în loc, se uită după buzdugan, se duse de-l luă şi se întoarse acasă. Când era la poartă, începu să strige:

– Hâm! hâm! aici miroase a carne de om de pe tărâmul cellalt; şi, văzând pe fiul de împărat ce-i ieşise înainte îi zise: Ce vânt te-a adus pe aici, omule, ca să-ţi rămâie oasele pe alt tărâm?

– Am venit ca să prinz pe furii merelor de aur ale tatălui meu.

– Noi suntem, îi zise zmeul; cum vrei să ne bătem? În buzdugane să ne lovim, în săbii să ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm?

– Ba în luptă, că e mai dreaptă, răspunse Prâslea.

Atunci se apucară la trântă, şi se luptară şi se luptară, până când zmeul băgă pe Prâslea în pământ până la glezne; iar Prâslea se opinti o dată, aduse pe zmeu şi, trântindu-l, îl băgă în pământ până în genuchi şi-i şi tăie capul.

Fata, cu ochii plini de lacrămi, îi mulţumi că a scăpat-o de zmeu, şi-l rugă să-i fie milă şi de surorile ei.

După ce se odihni vreo două zile, porni, după povaţa fetei, la soră-sa cea mijlocie care avea palaturile de argint.

Acolo, ca şi la cea mare, fu priimit cu bucurie; fata îl rugă să se ascunză; iar el nu voi; ci, când veni buzduganul să se aşeze în cui, pe care îl aruncase zmeul ei cale de două conace, el îl aruncă mult mai îndărăt, izbind şi pe zmeu în cap; iară zmeul veni turburat, se luptă cu Prâslea ca şi frate-său cel mare, şi rămase şi el mort.

Fata, după ce îi mulţumi, îl povăţui cum să facă ca să scape din robie şi pe sora lor cea mai mică.

– Deşi e mai puternic, zise fata, decât fraţii lui pe care i-ai omorât, dar cu ajutorul lui Dumnezeu, şi mai ales că e şi cam bolnav din lovitura ce i-ai dat cu săgeata, când a vrut să fure merele, nădăjduiesc că-i vei veni de hac.

O săptămână întreagă se desfătară împreună cu amândouă fetele, şi Prâslea, odihnindu-se de ostenelile ce încercase, porni şi către zmeul de al treilea.

Văzând palaturile de aur în care locuia zmeul cel mic, rămase cam pe gânduri, dară, luându-şi inima în dinţi, intră înăuntru.

Cum îl văzu, fata îl rugă ca pe Dumnezeu să o scape de zmeu, care, zicea ea, e otărât ca, îndată ce se va face sănătos bine, să o silească oricum să se însoţească cu dânsul.

Abia isprăvise vorba, şi buzduganul, izbind în uşă şi în masă, se puse în cui. Prâslea întrebă ce putere are zmeul şi îi spuse că aruncă buzduganul cale de trei conace; atunci el îl aruncă şi mai departe, lovindu-l în piept.

Zmeul, turburat de mânie, se întoarse numaidecât acasă.

– Cine este acela care-a cutezat să calce hotarele mele şi să intre în casa mea?

– Eu sunt, zise Prâslea.

– Dacă eşti tu, îi răspunse zmeul, am să te pedepsesc amar pentru nesocotinţa ta. Cum ai vrut, venit-ai; dară nu te vei mai duce cum vei voi.

– Cu ajutorul lui Dumnezeu, îi răspunse Prâslea, am eu ac şi de cojocul tău.

Atunci se învoiră să se ia la luptă dreaptă:

şi se luptară
şi se luptară,
zi de vară
până seara;

iară când fu pe la nămiez, se făcură amândoi două focuri, şi aşa se băteau; un corb însă le tot da ocol, croncănind.

Văzându-l, zmeul îi zise:

– Corbule, corbule! ia seu în unghiile tale şi pune peste mine, că-ţi voi da stârvul ăsta ţie.

– Corbule, corbule! îi zise şi Prâslea, daca vei pune peste mine seu, eu îţi voi da trei stârvuri.

– Unde dă Dumnezeu să cază o asemenea tiflă peste mine! Mi-aş sătura sălaşul întreg.

– Adevăr grăieşte gura mea, îi răspunse Prâslea.

Corbul, fără a mai întârzia, aduse în unghiile sale seu, puse peste viteazul Prâslea, şi prinse mai multă putere.

Către seară, zise zmeul către fata de împărat, care privea la dânşii, cum se luptau, după ce se făcuseră iară oameni:

– Frumuşica mea, dă-mi niţică apă să mă răcoresc, şi-ţi făgăduiesc să ne cununăm chiar mâine.

– Frumuşica mea, îi zise Prâslea, dă-mi mie apă, şi-ţi făgăduiesc să te duc pe tărâmul nostru şi acolo să ne cununăm.

– Să-ţi auză Dumnezeu vorba, voinice, şi să-ţi împlinească gândul! îi răspunse ea.

Fata de împărat dete apă lui Prâslea de bău şi prinse mai multă putere; atunci strânse pe zmeu în braţe, îl ridică în sus şi, când îl lăsă jos, îl băgă până

Salt la **Cuprins**

în genuchi în pământ; se opinti şi zmeul, ridică şi el în sus pe Prâslea şi, lăsându-l jos, îl băgă până în brâu; puindu-şi toate puterile, Prâslea mai strânse o dată pe zmeu de-i pârâi oasele şi, aducându-l, îl trânti aşa de grozav, de îl băgă până în gât în pământ şi-i şi tăie capul; iară fetele, de bucurie, se adunară împregiurul lui, îl luau în braţe, îl sărutau şi îi ziseră:

– De azi înainte frate să ne fii.

Îi spuseră apoi că fiecare din palaturile zmeilor are câte un bici, cu care loveşte în cele patru colţuri ale lor şi se fac nişte mere. Aşa făcură, şi fiecare din fete avură câte un măr. Se pregătiră, deci, să se întoarcă pe tărâmul nostru.

Ajungând la groapă, cletenă frânghia de se lovi de toate marginile groapei. Paznicii de sus pricepură că trebuie să tragă frânghia. Se puseră la vârtejuri şi scoaseră pe fata cea mare cu mărul ei de aramă.

Ea, cum ajunse sus, arătă un răvăşel ce-i dase Prâslea, în care scria că are să ia de bărbat pe frate-său cel mai mare.

Bucuria fetei fu nespusă când se văzu iară pe lumea unde se născuse.

Lăsară din nou frânghia şi scoase şi pe fata cea mijlocie, cu mărul ei cel de argint şi cu o altă scrisoare, în care o hotăra Prâslea de soţie fratelui celui mijlociu.

Mai lăsară frânghia şi scoase şi pe fata cea mică: aceasta era logodnica lui Prâslea; însă mărul ei cel de aur nu-l dete, ci îl ţinu la sine.

El simţise de mai-nainte că fraţii săi îi poartă sâmbetele şi, când se mai lăsă frânghia ca să-l ridice şi pe el, dânsul legă o piatră şi puse căciula dasupra ei, ca

să-i cerce; iară fraţii dacă văzură căciula, socotind că este fratele lor cel mic, slăbiră vârtejile şi dete drumul frânghiei, care se lăsă în jos cu mare iuţeală, ceea ce făcu pe fraţi să crează că Prâslea s-a prăpădit.

Luară, deci, fetele, le duseră la împăratul, îi spuseră cu prefăcută mâhnire că fratele lor s-a prăpădit, şi se cununară cu fetele, după cum rânduise Prâslea. Iară cea mai mică nu voia cu niciun chip să se mărite, nici să ia pe altul.

Prâslea, care şedea doparte, văzu piatra care căzuse cu zgomot, mulţumi lui Dumnezeu că i-a scăpat zilele şi se gândea ce să facă ca să iasă afară. Pre când se gândea şi se plângea dânsul, auzi un ţipăt şi o văietare care îi împlu inima de jale; se uită împregiur şi văzu un balaur care se încolăcise pe un copaci şi se urca să mănânce nişte pui de zgripsor. Scoase paloşul Prâslea, se repezi la balaur şi numaidecât îl făcu în bucăţele.

Puii, cum văzură, îi mulţumiră şi-i ziseră:

– Vino încoa, omule viteaz, să te ascundem aici, că, de te va vedea mama noastră, te înghite de bucurie.

Traseră o pană de la unul din pui şi-l ascunseră în ea.

Când veni zgripsoroaica şi văzu grămada aia mare de bucăţele de balaur, întrebă pe pui cine le-a făcut ăst bine?

– Mamă, ziseră ei, este un om de pe tărâmul celălalt şi a apucat încoa spre răsărit.

– Mă duc, le zise ea, să-i mulţumesc.

Ea porni ca vântul înspre partea încotro îi spusese puii că a apucat omul. După câteva minute, se în-

toarse:

– Spuneţi-mi drept, le zise, încotro s-a dus.

– Spre apus, mamă.

Şi într-o bucată de vreme, ca de când începui să vă povestesc, străbătu cele patru părţi ale tărâmului de jos şi se întoarse cu deşert. Ea ceru ca nu mai decât să-i spuie. În cele mai de pe urmă, îi ziseră puii:

– Dacă ţi l-om arăta, mamă, ne făgăduieşti că nu-i vei face nimic?

– Vă făgăduiesc, dragii mei.

Atunci ei îl scoaseră din pană şi îl arătară; iară ea, de bucurie, îl strânse în braţe şi cât p-aci era să-l înghiţă, dacă nu l-ar fi acoperit puii.

– Ce bine vrei să-ţi fac şi eu, pentru că mi-ai scăpat puii de moarte?

– Să mă scoţi pe tărâmul celălalt, răspunse Prâslea.

– Greu lucru mi-ai cerut, îi zise zgripsoroaica; dară pentru că ţie îţi sunt datoare mântuirea puilor mei, mă învoiesc la asta. Pregăteşte 100 oca de carne făcută bucăţele de câte o oca una, şi 100 de pâini.

Făcu ce făcu Prâslea, găti pâinile şi carnea şi le aduse la gura groapei. Zgripsoroaica zise:

– Pune-te dasupra mea cu merinde cu tot şi, de câte ori oi întoarce capul, să-mi dai câte o pâine şi câte o bucată de carne.

Se aşezară şi porniră, dându-i, de câte ori cerea, pâine şi carne. Când era aproape, aproape să iasă dasupra, pasărea uriaşă mai întoarse capul să-i mai dea demâncare; dară carnea se sfârşise. Atunci Prâslea, fără să-şi piardă cumpătul, trase paloşul şi-şi tăie o bucată de carne moale din coapsa piciorului

de sus şi o dete zgripsoroaicei.

După ce ajunseră dasupra şi văzu că Prâslea nu putea să îmble, îi zise zgripsoroaica:

– Daca nu era binele ce mi-ai făcut şi rugăciunea puilor mei, mai că te mâncam. Eu am simţit că carnea care mi-ai dat în urmă era mai dulce decât cea de mai înainte, şi n-am înghiţit-o; rău ai făcut de mi-ai dat-o.

Apoi o dete afară dintr-însa, i-o puse la loc, o unse cu scuipat de al său, şi se lipi. Atunci se îmbrăţişară, îşi mulţumiră unul alteia, şi se despărţiră; ea se duse în prăpastia de unde ieşiseră, şi Prâslea plecă către împărăţia tatălui său.

Plecând către oraşul în care locuia părinţii şi fraţii lui, îmbrăcat fiind în haine proaste ţărăneşti, întâlni nişte drumeţi şi află de la dânşii că fraţii lui au luat de soţii pe fetele care le-a trimis el, după cum le hotărâse însuşi, că părinţii lui erau foarte mâhniţi de pieirea fiului lor celui mai mic, că fata cea mică e îmbrăcată în negru şi-l jeleşte, şi că nu voieşte a se mărita nici în ruptul capului, măcar că a peţit-o mai mulţi fii de împărat; că acum, în cele din urmă, fraţii lui i-a adus un ginere prea frumos şi că o silesc cu toţii să-l ia, şi că nu se ştie de va putea scăpa.

Prâslea, auzind de toate acestea, nu puţin s-a întristat în sufletul lui şi, cu inima înfrântă, a intrat în oraş. Mai cercetând în sus şi în jos, află că fata a zis împăratului că, dacă voieşte să o mărite cu tânărul care i-l aduseră, să poruncească a-i face şi a-i aduce la odoare o furcă cu caierul şi fusul cu totul de aur şi să toarcă singură, fiindcă aşa îi făcuse şi zmeul şi asta îi plăcea mult. Mai află că împăratul chemase pe

starostea de argintari şi-i poruncise zicându-i: „Iată, de azi în trei săptămâni să-mi dai gata furca care o cere fata mea cea mică; că de unde nu, unde-ţi stau picioarele, îţi va sta şi capul“; şi bietul argintar se întoarse acasă trist şi plângând.

Atunci Prâslea se duse de se băgă ucenic la argintar.

Prâslea, tot văzând pe stăpânu-său văitându-se fiindcă nu izbutise a face furca după porunceală, îi zise:

– Stăpâne, te văz trist că nu poţi să faci furca ce ţi-a poruncit împăratul, iată, mai sunt trei zile până să se împlinească sorocul ce ţi-a dat; lasă-mă pe mine să o fac.

Argintarul îl goni, zicându-i:

– Atâţi meşteri mari n-au putut să o facă, şi tocmai un trenţeros ca tine să o facă?

– Dacă nu-ţi voi da furca de azi în trei zile, răspunse Prâslea, să-mi faci ce vei voi.

Atunci se învoiră a-i da o odaie să lucreze numai Prâslea singur, şi pe fiecare noapte să-i dea câte o trăistuţă de alune şi câte un pahar de vin bun.

Argintarul îi ducea grija, fiindcă, ascultând pe la uşe, n-auzea alt decât cum spărgea la alune pe nicovală! Iară când fu a treia zi, el ieşi dis-de-dimi neaţă din odaie cu furca pe tavă, pe care o scosese din mărul zme ului, ce era la dânsul, şi o dete argintarului ca să o ducă fetei împăratului.

Argintarul nu mai putea de bucurie, şi-i făcu un rând de haine; iară pe la nămiez, când venise slujitorii împăratului ca să-l cheme la palat, el se duse şi îi dete furca care torcea singură.

După ce împăratul se minună de frumuseţea ei, dete argintarului doi saci de bani.

Fata cum văzu furca, îi trecu un fier ars prin inimă; ea cunoscu furca şi pricepu că Prâslea cel viteaz trebuie să fi ieşit dasupra pământului. Atunci zise împăratului:

– Tată, cine a făcut furca poate să-mi facă încă un lucru pe care mi l-a adus la odoare zmeul.

Iară împăratul îndată chemă pe argintar şi-i porunci să-i facă o cloşcă cu pui cu totul şi cu totul de aur, şi-i dete soroc de trei săptămâni, şi, daca nu i-o face-o, unde îi stă picioarele, îi va sta şi capul.

Argintarul, ca şi de-lalt rând, se întoarse acasă trist, despreţui ca şi întâia oară pe Prâslea, care îl întrebase şi de astă dată; iară dacă se înţeleseră la cuvinte, se învoiră şi lucrul se şi săvârşi cu bine.

Când văzu argintarul cloşca cloncănind şi puii piuind, cu totul şi cu totul de aur şi ciugulind mei tot de aur, înţelese că trebuie să fie lucru măiestru.

Argintarul luă cloşca, o duse la împăratul, iară împăratul, după ce se minună îndestul de frumuseţea şi gingăşia lor, o duse fetei şi-i zise:

– Iată, ţi s-au împlinit toate voile; acum, fata mea, să te găteşti de nuntă.

– Tată, îi mai zise fata, cine a făcut aceste două lucruri trebuie să aibă şi mărul de aur al zmeului; porunceşte, rogu-te, argintarului să aducă pe meşterul care le-a făcut.

Priimind porunca asta, argintarul se înfăţişă împăratului rugându-se să-l ierte şi zicându-i:

– Cum o să aduc înaintea măriei tale pe meşter, fiindcă este un om prost şi trenţeros şi nu este vrednic

să vază luminata faţă a măriei tale.

Împăratul porunci să-l aducă oricum ar fi.

Atunci argintarul, după ce puse de spălă pe Prâslea şi-l curăţi, îl îmbrăcă în nişte haine noi şi-l duse la împăratul; iară împăratul îl înfăţişă fetei.

Cum îl văzu fata, îl şi cunoscu. Ea nu putu să-şi ţie lacrămile care o podidiseră, de bucurie mare ce avu, şi zise împăratului:

– Tată, acesta este viteazul care ne-a scăpat din mâna zmeilor.

Şi, dând în genuche, îi săruta mâinile şi pe faţă şi pe dos.

Luându-i seama bine împăratul, îl cunoscu şi dânsul, măcar că foarte mult se schimbase. Îl îmbrăţişă şi-l sărută de sute de ori. Dar el tăgăduia.

În cele mai din urmă, inima lui înduioşată de rugăciunile tatălui său, ale mamei sale şi ale fetei care rămăsese în genuche rugându-l, mărturisi că în adevăr el este fiul lor cel mai mic.

Prâslea le povesti apoi toată istoria sa, le spuse şi cum a ieşit dasupra pământului şi le arătă şi mărul de aur al zmeului.

Atunci împăratul, supărat, chemă pe feciorii lui cei mai mari; dar ei, cum văzură pe Prâslea, o sfecliră. Iară împăratul întrebă pe Prâslea cum să-i pedepsească.Viteazul nostru zise:

– Tată, eu îi iert şi pedeapsa să o ia de la Dumnezeu. Noi vom ieşi la scara palatului şi vom arunca fiecare câte o săgeată în sus, şi Dumnezeu, daca vom fi cineva greşiţi, ne va pedepsi.

Aşa făcură. Ieşiră câte trei fraţii în curte, dinaintea palatului, aruncară săgeţile în sus şi, când

căzură, ale fraţilor celor mai mari le căzură drept în creştetul capului şi-i omorâră, dar a celui mai mic îi căzu dinainte.

Iară dacă îngropară pe fraţii cei mai mari, făcură nuntă mare şi Prâslea luă pe fata cea mică. Toată împărăţia s-a bucurat că le-a adus Dumnezeu sănătos pe fiul cel mai mic al împăratului, şi se mândrea, fălindu-se, de vite jiile ce făcuse el; iară după moartea tătâne-său se sui el în scaunul împărăţiei, şi împărăţi în pace de atunci şi până în ziua de astăzi, de or fi trăind.

Trecui şi eu pe acolo şi stătui de mă veselii la nuntă: de unde luai

O bucată de batoc,
Ş-un picior de iepure schiop,

şi încălecai p-o şea, şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

„Povestit de tata. Publicat pentru întâia oară în Ţăranul român, nr. 13 şi 14 din 1862; apoi într-o broşurică Basme sau poveşti populare; a treia oară în Legende sau basmele românilor, partea I-a, la 1872.“

VOINICUL CEL CU CARTEA ÎN MÂNĂ NĂSCUT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o babă şi un unchiaş. Ei până la vreme de bătrâneţe nu avură niciun copil. Ce nu făcură? Ce nu dreseră? Şi ca să aibă şi ei măcar o miarţă de copil, nici cât. Ba merseră pe la descântătorese, ba pe la meşteri vrăjitori, ba pe la cititori de stele şi ca să rămâie baba grea, nici gând n-avea.

Ajunşi la vreme de bătrâneţe, începură a se îngrijura.

– Ce ne facem noi babo, zise într-o zi unchiaşul, de vom ajunge niscaiva zile de neputinţă ori de nevoie? Tu ştii că am făcut tot ce mi-a stat prin putinţă, şi ca să ne dea Dumnezeu şi nouă un copilaş, care să fie toiagul bătrâneţelor noastre, nu s-a îndurat.

– De! unchiaş, cine e de vină? Tu ştii că am umblat şi cruciş şi curmeziş pe la meşterese, pe la vraci, am făcut tot ce m-au învăţat unii şi alţii, şi ca să avem şi noi o mângâiere pentru pârdalnicele de bătrâneţe, că grele mai sunt! a fost peste poate.

– Ia, să apucăm noi doi în două părţi, să ne ducem unde ne-o lumina Dumnezeu, căci tot degeaba stăm noi la un loc amândoi, două nevoi.

– Să ne despărţim, unchiaş, daca tu aşa găseşti de cuviinţă. Dară bine, cine să ne închiză ochii în ceasul cel de pe urmă?

Salt la ***Cuprins***

– Că bine zici tu, babo, stăi dară; ia să iei tu basmaua mea, care am avut-o în ziua de cununie, şi eu ştergarul cel vărgăţel ce mi-ai adus de zestre. În toate zilele să ne uităm la dânsele şi, când vom vedea pe ele trei picături de sânge, să ne întoarcem acasă. Aceasta să fie semnul că moartea s-a apropiat de unul din noi.

– Aşa să facem, unchiaş.

Cum ziseră şi făcură. Se gătiră de drum, îşi luară fiecare desăguţa d-a umeri, în care baba puse pe fund basmaua bărbatului ei, iară unchiaşul ştergarul cel vărgăţel al neveste-sei, şi apucară unul spre răsărit, iară altul spre apus.

Nouă zile şi nouă nopţi se duseră, se duseră, şi iară se duseră. Întrebară şi pe bun şi pe rău, pe mare şi pe mic ce ar face ei ca să poată avea un copil. Ceea ce le spuseră să facă ei, răspunseră că au tot făcut, dară în deşert. Ei căutau să le spuie cineva altceva, ce nu ştiau ei, dară nu-şi găsiseră omul.

A zecea zi, sculându-se unchiaşul, ieşi afară să se spele, ca să pornească la drum mai departe. Când luă ştergarul să se şteargă pe ochi, ce să vază? Trei picături de sânge pe dânsul.

El îşi zise: „Trebuie să mă întorc acasă, căci Dumnezeu ştie ce va fi păţit baba mea."

Întinse unchiaşul la drum. Nu mai căuta nici de mâncare, nici de odihnă, şi se întoarse acasă cum plecase.

– Ce ţi s-a întâmplat, babo? zise el, cum îşi văzu jumătatea.

– Ce să mi se întâmple, unchiaş? Iacă eu îmi căutam de cale şi întrebam în dreapta şi în stânga, ru-

gându-mă de toţi să mă înveţe ceva ca să putem avea un copil. Dară întrebările şi rugăciunile mele le făceam în sec, căci îmi răceam gura de surda.

Şi tot mergând înainte, am ajuns într-o pădure mare, mare, fără seamăn, şi m-am rătăcit prin bungetul acelei păduri, de nu mai ştiam pe unde să ies la oameni.

Când, odată văz înaintea mea un moş, fleoş de bătrân, uitat de moarte şi de Dumnezeu. Eu îi spui după ce umblu şi cum m-am rătăcit. Moşul, încărcat de zile cum era, se pune jos, stă de vorbă cu mine şi, cu un grai blajin, îmi arătă drumul pe unde să ies acasă, şi îmi zice să mă întorc, căci râvna noastră a ascultat-o Dumnezeu.

– Şi ăsta a fost semnul de pe ştergarul meu?

– Se vede că ăsta.

Atunci şi ei se hotărâră ca să nu se mai desparţă şi să rămâie să-şi mănânce amarul împreună.

Nu trecu mult după asta, şi baba spuse unchiaşului că se simte îngreoată.

Aoleo! Unde era Dumnezeu să vază bucuria unchiaşului când auzi d-o asemenea veste bună!

Umbla de colo până colo de bucurie şi nu mai ştia pe ce să puie mâna şi ce să facă.

Şi aşa trecură zilele una după alta până la nouă luni, când baba, cu ajutorul Maicii Domnului, născu un dolofan de copil, de drăguleţ, şi cu o carte în mână.

A treia seară când veniră ursitoarele, se întâmplă ca unchia-şul să fie deştept. Pe dânsul, vezi, nu-l mai prindea somnul de bucurie, şi de trei zile nu-i mai dase ochii în gene, tot umblând pe lângă babă ca s-o

îngrijească şi s-o caute la boală. D-aia şi când veniră ursitoarele, el nu dormea, ci sta stârcit într-un colţ, ca şi când ar fi fost Matracuca, sora doamnei.

Când începură ursitoarele să ursească, el se făcu numai urechi şi auzi tot.

Cea mai mare din ursitoare zise:

– Acest copil are să fie un Făt-Frumos, şi are să ajungă bogat.

Cea mijlocie zise:

– Pe acest copil, când va fi el de doisprezece ani, are să-l răpească duhurile rele.

Cea mică zise:

– Daca va scăpa de duhurile rele, acest copil are să ajungă împărat.

Atâta îi trebui unchiaşului să auză, ca să-i dea un cuţit ascuţit prin inimă. El, vezi, nu se împăca cu ceea ce zisese ursitoarea d-a doua. O grije mare îl coprinse, şi de pe acum chiar, începu a plănui cum să facă să-şi scape copilaşul de un asemenea rău.

Până una, alta, copilul creştea, asculta pe părinţi şi cartea cu care se născuse, din mâini n-o lăsa. Cetea, cetea, mereu pe dânsa şi învăţa, de se mira toată lumea de silinţa şi învăţătura dânsului.

Când se făcu ca de nouă ani, ştia câte în lună şi în soare. El însuşi ajunsese să fie o carte, şi toţi megiaşii veneau la dânsul şi-l întrebau despre păsurile lor.

Unchiaşul se bucura, nu se bucura de fiul său, dară baba ştiu că nu mai putea de bucurie, văzându-l şi frumos, şi cu atâta procopseală într-însul. Unchiaşul, vezi, era cu cuiul la inimă; ştia el ce ştia, dară la nimeni nu spunea.

Băiatul de ce creştea, d-aia se făcea mai frumos şi mai învăţat. Tot satul îl cinstea şi îl asculta ca pe cine ştie cine; iară unchiaşul, de ce trecea timpul, d-aia se întrista.

Când era aproape de a împlini băiatul doisprezece ani, nu mai putu unchiaşul să ţie, trebui să răsufle. El găsi de cuviinţă să spuie şi alor săi ceea ce era să se întâmple fiului lor. Şi astfel, într-o seară, când stau cu toţii la foc şi povestesc şi verzi şi uscate, ca să le treacă timpul, unchiaşul se apucă de spuse tot ce auzise de la ursitoare.

P-aci, p-aci era să moară baba, muma băiatului, de întristare, când auzi unele ca acele; săriră însă unchiaşul şi fiul său, o stropiră cu apă, şi d-abia, d-abia o mai înviorară. Iară băiatul se puse pe gânduri.

Şi mai plănui el ce mai plănui, până ce, după câteva zile, spuse tatălui său ceea ce izvodise el să facă. Tată-său, carele asculta la gura lui ca la o carte, se duse numaidecât prin sat şi dete gură la toţi megiaşii, că în seara cutare şi cutare, adecă când era să împlinească fiu-său doisprezece ani, ei să se adune toţi cu totul la biserică, ca să facă rugăciune pentru fiul său, spre a-l scăpa de duhurile cele rele. Vorbi şi cu moş popa, şi toţi cu totul se făgăduiră că va împlini cererea unchiaşului. Şi aşa şi făcură.

În seara aceea, când era băiatul unchiaşului să împlinească doisprezece ani, toţi oamenii din sat, bărbaţi, femei şi copii, împreună cu moş popa, se adunară la biserică pentru rugăciune. Şi viind moşul cu baba şi cu fiul lor, tot cu cartea în mână, megiaşii îi băgară la mijloc, şi rugăciunile începură. Se rugară

ce se rugară, când, deodată, se pomeniră că se umple biserica de o ceaţă groasă. Atunci căzură cu toţi în genuche şi scoaseră nişte rugăciuni fierbinţi, de ar fi muiat inima nu ştiu cărui duh rău. Ceaţa se risipi şi ei rămaseră teferi.

A doua seară, când erau la rugăciune, tot pe acea vreme, unde se pomeniră că se umple biserica de şoareci, de lilieci şi de bufniţe, şi începură a chiţăi, de colo până colo prin biserică, a se sui pe oameni şi a-i ciupi de pe unde apuca.

Toţi se speriară, până şi chiar moş popa. Atunci băiatul unchieşului, cu cartea în mână, căzu în genuchi şi începu a se ruga cu foc. Aşa făcură şi unchiaşul şi moş popa, şi toţi megiaşii cari se aflau în biserică. Şoarecii şi toate lighioanele acelea pieriră.

A treia seară, dacă se adunară şi se puseră la rugă, se rugară, se rugară, până ce, către miezul nopţii, odată începu a se cutremura biserica, şi se auziră nişte pocnete şi tunete, bubuituri şi duduituri îngrozitoare, ca de tunet. Căzură şi de astă dată în genuchi, se rugară şi de astă dată cu toată credinţa în Dumnezeu. Însă, ce să vedeţi d-voastră? tocmai în toiul rugăciunei, unde se coborî un călugăr din turnul bisericii, apucă pe băiatul unchiaşului de subţiori, îl răpeşte din mijlocul lor şi se înalţă cu dânsul în sus. N-apucară oamenii să bage bine de seamă, şi pieriră din ochii lor ca o nălucă. Ba că o fi rămas prin turn, ba că o fi pe după biserică, ba că o fi pe colo, ba pe dincolo. Aşi! El s-a dus cu călugărul ce-l răpise, şi dus a fost.

Toţi rămaseră ca căzuţi din cer de spaimă, dar unchiaşul şi baba, mai cu asupra. După ce se mai

astâmpărarară din spaimă, şi după ce biserica se linişti, oamenii ieşiră şi se duse fiecare într-ale sale.

Fiul unchiaşului, deşi răpit de călugăr, dară cartea din mână n-o lăsa. Citea mereu şi în gura mare; iară când fu de ajunse pe la mijlocul cărţii, călugărul nu-l mai putea ţine. Vru să-i smucească cartea din mână; dară băiatul o ţinea vârtos. Luptându-se cu băiatul prin văzduh ca să-i ia cartea, călugărul îl scăpă, şi fiul unchiaşului căzu într-o prăpastie adâncă.

Dumnezeu ştie cât a rămas el acolo, până s-a dezmeticit din ameţeala ce-i veni căzând. Când se pomeni, el era tot cu cartea în mână. Mulţumi Domnului că l-a scos din mâna duhurilor rele şi că este viu, dară alt necaz acum! nu ştia unde se află. Se scoală el d-acolo, şi o porneşte la drum. Şi aide, şi aide până ce d-abia ieşi din prăpastie. Apoi o luă într-acolo unde mila Domnului l-o duce. Şi apucând spre soare-scapătă, se duse, se duse, zi de vară până-n seară, fără să dea de vrun sat şi fără să vază pui de om; şi mai mergând ce mai merse, dete de un copaci şi mase acolo. Nemâncat şi nebăut nu putea să doarmă. Şi luptându-se cu foamea, cu setea şi cu nesomnul, se socotea unde s-ar duce, ca să iasă la lume. A doua zi o apucă iarăşi spre soare-scapătă, după cum plănuia el, până ce dete peste nişte grămezi de căpăţâni şi oase de oameni.

Şi apucându-l nişte răcori reci de frică, începu a citi pe cărticica lui, şi înlătură oarecum groaza ce sta gata să-l coprinză. Îşi luă deci inima în dinţi şi porni înainte: de ce mergea mai-nainte, d-aceea grămezile de oase de om se înmulţeau. El se făcu că nu le bagă

în seamă, şi tot înainte mergea, până ce ajunse la un oraş mare, din care numai dărâmături rămăsese. Prea puţine ziduri mai erau în picioare. Şi mai merse ce mai merse, şi dete de nişte palaturi foarte frumoase.

Acolo daca ajunse, bătu în poartă. El cugeta să ceară ceva demâncare, că nu mâncase nu ştiu de câte zile, şi să-l lase să mâie acolo, că era vreme de când nu se odihnise ca lumea. Dară nu-i răspunse nimeni.

Mai bătu o dată. Dar ca să răspunză cineva, ba.

În sfârşit, bătu şi a treia oară; dară niţel mai tăricel. De astă dată se auzi un glas piţigăiat dinlăuntru că-l întreabă:

– Cine este?

El răspunse că este om ca toţi oamenii, şi cere să-l găzduiască.

Daca îi deschise portiţa, ce credeţi că mi-ţi văzu? O umbră de om, un bătrân cu barba până la genuchi, slab şi pipirnicit şi cocoşat de parcă mânca numai vinerea. El se cruci când văzu pe Făt-Frumos, şi-i spuse că n-a văzut om de când era copilandru. Acest bătrân era portarul curţii, şi lăsat acolo să păzească palatul, până s-o găsi cineva care să desfacă făcutul locului aceluia.

Dacă intră Făt-Frumos înăuntru, bătrânul îi puse o masă curată, şi pe masă nişte pâine, albă ca zăpada, şi nişte legumă bună de mâncare, însă gătită fără multe meşteşugiri.

Băiatul îmbuca lupeşte, căci nici el nu mai ştia de când nu mâncase. După ce mâncă şi se sătură, se puse la vorbă cu unchiaşul.

– Bine tătuţule, ca ce să fie asta, de n-am întâlnit

eu, cale de atâtea zile de când viu, niciun sufleţel de om p-aci pe la voi, fără numai grămezi, grămezi de oase de oameni, risipite colea şi colea? Ş-apoi şi aici la palaturile acestea, numai pe tine te găsesc cu sufletul în oase, încolo parcă ar fi în împărăţia morţii?

– Ei, tătişorule, povestea împărăţiei acesteia este mare. Eu ţi-oi spune o câtinică din ea. Să vezi dumneata, nepoţelu moşului, această împărăţie a fost şi ea odată mare şi puternică. Împăratul şi împărăteasa locului n-aveau copii. Ei, în loc să se roage lui Dumnezeu ca să le dea un moştenitor, se apucară să umble cu farmece. Umblară ei ce umblară, şi dete peste un fermecător meşter.

Acesta nu ştiu ce făcu, nu ştiu ce drese, că numai iată că împăteasa rămâne grea, şi după nouă luni născu o fată mai frumoasă decât nu ştiu care zână din cer. Ea trăieşte şi acum. Este atât de frumoasă, încât s-o vezi şi să n-o uiţi în toată viaţa ta.

La trei zile, când veniră ursitoarele, o ursiră ca ea să nu se poată mărita până ce nu se va găsi cineva care să petreacă o noapte în cămara ei şi să scape teafăr. Pasămite Dumnezeu pedepsea pe copil pentru păcatul pă rinţilor. Nu numai atât, dară ursitoarele întinse pedeapsa aceasta şi asupra împărăţiei. Ele zise că, din ziua când va veni cel dintâi peţitor, şi nu va izbuti să scape, toate oraşele şi toate satele să se dărâme precum le-ai văzut şi tu, şi toţi oamenii să putrezească, să le rămâie numai oasele. Aceasta ca să îngrozească pe juni, ca să nu vie în peţit. Vezi d-ta, şi fermecătorul acela care a făcut pe împărăteasă să nască, fu pedepsit, căci umbra lui este care vine noaptea de munceşte şi chinuieşte pe bieţii tineri carii

se încumet a rămâne în cămara domniţei.

Mulţi tineri s-au încumes până acum a face cercare, şi toţi au pierit.

Auzind unele ca acestea, Făt-Frumos zise portarului că ar dori să vază şi el pe fata de împărat.

– Fugi d-acolo, tătişorule, nu-ţi mai băga sufletul în păcat. Fă-ţi cruce şi te depărtează de locurile acestea, ca să nu-ţi pierzi viaţa. Păcat de tinereţile tale.

„Fie! îşi zise băiatul, gândindu-se la cele ce păţise până acum, tot n-am eu la ce mai trăi singur prin pustiităţile acestea“, şi stărui ca să-l ducă în cămara domniţei.

Portarul, daca văzu că nu este chip să-l oprească de a merge, îl duse la fata împăratului. Ei, cum se văzură, se şi plăcură. Se vede că ei erau făcuţi unul pentru altul. Şi de unde să nu fie aşa!

Biată fata împăratului ar fi dorit să rămâie în noaptea aceea băiatul în cămara ei; dară îi era milă de tinereţele lui, cum de să se prăpădească o aşa bunătate de june.

Şi împreună cu portarul mai cercară încă o dată să-l facă a nu rămânea. Dară fu peste poate; căci Făt-Frumos era de aceia cari, când îşi pune în gând să facă ceva, nici dracul nu i-o scoate din cap.

Şi aşa, cum veni seara, el se duse cu cărticica lui în mână şi stătu în priveghere. Ce făcu el, ce nu făcu, că văzu albul zilei. A doua zi îl găsiră tot cu cartea în mână şi searbăd, şi galben ca turta de ceară, de pare că muncise cine ştie la ce lucruri grele, şi cine ştie câte nopţi, nemâncat şi nebăut.

Se deşteptă şi fata de unde dormea ea, şi cum îl văzu în carne şi oase îi zise:

– Tu să fii soţul meu.

Atunci odată, ca din senin, începură a învia oamenii de prin oraşe şi de prin sate, slugile de prin curte, şi toate câte erau cu suflet, în ziua când veni cel întâi peţitor, începu să mişte şi să se scoale ca dintr-un somn adânc.

Oamenii începură la lucrul lor, oştirea a da în tâmpine şi în surle, şi a veni la curtea împărătească să se închine cu slujba. De unde până aci era tăcere, moarte, acum te asurzeau strigătele şi zgomotul ce făcea mulţimea de oameni şi de argaţi mergând fiecare la lucrul său.

Portarul se buimăcise la cele ce vedea. Nu ştia încotro să-şi întoarcă privirea şi la ce să se uite mai întâi.

Făt-Frumos şi cu domniţa ieşiră şi se arătară la lume. Mulţimea striga de bucurie de se auzea în cer strigătul lor, şi din fiecare gură ieşea vorbele: „Să ne trăiască împăratul şi împărăteasa noastră!“

Făt-Frumos, daca se cunună cu fata, se aşeză în scaunul împărăţiei şi-şi tocmi oştile, boierimea şi prostimea cum ştia el în legea lui. Toţi rămaseră mulţumiţi de tocmelele lui.

Şi petrecură ce petrecură cu fericire în căsătoria lor; când, într-una din zile, îşi aduse aminte de tatăl său şi de mumă-sa, şi se întristă că nu ştia nimic de căpătâiul lor.

Împărăteasa băgă de seamă întristarea lui şi, ca unul ce-i era drag foarte, nu voia, vezi, să-l vadă nicio clipă de ochi măcar fără chef. Prinse a-l întreba. Iară dacă îi spuse, ea îl îndemnă să se ducă să-şi aducă părinţii, şi să trăiască cu toţii la un loc ca în sânul

mă-sii.

Făt-Frumos asta şi voia. Şi totuşi nu se îndura să-şi lase soţia singură. Ştia el, biet, ce va să zică singurătatea. Dară înteţindu-l şi încingându-l dorul de părinţi, hotărî să se ducă.

Înainte însă de a pleca, împărăteasa, soţia lui, îi dete un inel, ce zicea ea că îl are de la moşi, de la strămoşi, şi îi spuse că are puterea, când îl scoate din deget, se uită la dânsul şi doreşte, să se facă un palat cum seamăn pe lume să nu aibă. Îi dete şi pe vizitiul curţii, om vechi, credincios şi iute la slujbă, care să nu se dezlipească de stăpânul său, nici cât ai da în amnar.

Aşa căpuit şi pregătit de drum, plecă către satul unde trăiau părinţii lui, după ce-şi luă ziua bună de la împărăteasa, de la boieri şi de la ostaşi. Drumul îi era să treacă pe la împărăţia lui Sefer împărat, pe la ţara zânelor, şi Dumnezeu mai ştie pe unde.

Trei ani şi trei luni şi trei zile ţinu călătoria până să ajungă la satul părinţilor lui. Şi trecând pe la împărăţia lui Sefer împărat, l-a întâmpinat dregătorii curţii şi l-a petrecut cu dragoste. Şi trecând şi pe la ţara zânelor, acestea se întreceau care de care să-i arate mai multă cinste şi să-l petreacă.

Daca ajunse la satul părinţilor săi, trase butca dinaintea bordeiului. Tată-său şi mă-sa nu-l cunoscură. El daca văzu aşa, ceru să-l găzduiască. Bătrânii priimiră, şi-şi cerură iertăciune că nu pot să-i dea mai mult decât ceea ce au, adică bordeiul lor. El se învoi şi mase acolo. Peste noapte se scoală, iese afară binişor şi, uitându-se la inel, îi arătă că doreşte să se facă un palat înfricoşat în locul bordeiului aceluia.

N-apucă să isprăvească bine de gândit, şi mi se ridică, neiculiţă, nişte palaturi măreţe, împodobite cu de toate frumuseţile, cu grădini falnice, cu izvoare limpezi, de să te tot fi uitat la dânsele şi să nu te saturi. Dară încămite pe dinăuntru? Aci e aci. Cămările, lăviţile, aşternuturile, numai scumpeturi.

Când se deşteptară a doua zi unchiaşul şi cu baba, şi se văzură muiaţi numai în aur, se speriară. Se frecau la ochi şi se uitau în toate părţile, şi nu le veneau a crede ochilor lor. Li se păreau că visează.

Atunci intră Făt-Frumos la dânşii, îi scoase din uimirea în care căzuseră, şi se descoperi, spuindu-le că el este fiul lor cel răpit, şi că a ajuns împărat.

Când auziră de unele ca acestea, unchiaşul şi baba muriră şi înviară de bucurie. Apoi îl luară şi îl pupară şi pe o parte şi pe alta: iară el le sărută mâinile.

Îndată se făcu zvon în sat că unchiaşul şi baba se procopsiră fără ştirea lui Dumnezeu, şi alerga lumea după lume ca să vază cu ochii lor minunea.

Ajungând şi la urechile stăpânului moşiei acest zvon, se duse şi el de văzu palaturile şi rămase cu ochii zgâiţi. Acest om era pizmătareţ şi zăcaş la inimă. Nu voia, vezi, nici în ruptul capului, să-l întreacă alţii, nici în bogăţie, nici în procopseală.

Se duse, deci, acolo, să se încredinţeze prin sine însuşi de această minune, şi daca văzu pe Făt-Frumos, ar fi poftit dumnealui să-l ginerească, fiindcă avea trei fete.

Pofti pe Făt-Frumos, ca să vie şi el pe la dânsul p-acasă, ca să lege prietenie. Făt-Frumos, cu inima curată şi fără nicio vinovăţie într-însul, se duse, de!

de datorie. Acolo, daca îl văzură, stăpânul moşiei aduse vorba de căsătorie şi-i spuse că ar fi bun bucuros să-i dea pe oricare va voi el să ia din fetele lui.

Făt-Frumos le spuse curat că el este însurat, şi că are de gând să se întoarcă la nevastă peste puţin. Ba încă le spuse şi cu ce putere făcuse palaturile alea frumoasele, daca îl întrebară.

Pizmătăreţul de stăpân al moşiei plănui ca fetele sale, cum să facă să fure inelul din degetul lui Făt-Frumos. Pentru aceasta, nu trecu multe zile, şi poftiră pe Făt-Frumos la masă la dânşii ca să se chefuiască şi să petreacă împreună, căci, ziceau ei, mai avea-vor zile să se mai vază au ba?

Făt-Frumos, fără să-i plesnească prin cap ce plănuiseră ei, se duse. După ce se chefuiră mâncând şi bând cât le cerură inima, când fură să se scoale de la masă, zăcaşul de proprietar ceru să le mai dea câte un pahar să bea, la botu calului, cum se zice. În paharul ce dete lui Făt-Frumos, amestecă, fără să ştie el, nişte buruieni adormitoare.

Cum bău, îl şi fură Aghiuţă. Căzu într-o amorţeală soră cu moartea. Capul îi bănănăia într-o parte şi într-alta, de parcă îşi rupsese junghetura. Îl luară, deci, binişor, îl puseră într-un pat, şi acolo rămase până a doua zi. Pe când dormea el dus, îi scoaseră inelul din deget şi îl ascunseră.

A doua zi, daca se deşteptă Făt-Frumos, îi fu ruşine de ceea ce făcuse. El se căia şi se căina cum de să facă el fapte de care nu mai făcuse în viaţa lui, să-şi bea adecă şi simţirile. El socotea, vezi, că a băut ca un nemernic, şi d-aia se îmbătase aşa.

Cum se deşteptă, se şi duse acasă, fără să bage

de seamă că îi lipseşte inelul din deget. Acasă daca ajunse, ia palatul de unde nu e. Pierise ca şi când n-ar fi mai fost, iar în locul lui găsi iarăşi bordeiul părinţilor lui. Se mai căi el o toană de neghiobia ce făcuse, dar acuma prinde orbul, scoate-i ochii, povestea ăluia.

Se hotărî dară să se întoarcă la împărăţia lui, să nu se mai întâlnească cu nişte asemenea oameni răi la suflet. El zise şi părinţilor lui să meargă cu dânsul, să trăiască ca în rai. Dară ei se mulţumiră a le rămânea oasele în sătuceanul în care se născuseră, şi poftiră fiului lor o viaţă lină şi fără de supărări dia-voleşti.

Bietul Făt-Frumos, trist că-şi pierduse inelul, trist că părinţii săi nu voiesc a merge să trăiască cu dânsul, sta cu capul rezemat pe mână şi se gândea cum să facă ca toate să-i iasă înde bine. Când, deodată, se înfăţişează înainte-i vizitiul ce-i dase împărăteasa.

– Ce ai, stăpâne, de eşti aşa trist, fără să te mângâi? Au doară priimit-ai niscaiva ştiri rele de la împărăţie?

– Ba ştiri rele de la împărăţie n-am priimit, dragul meu. Dară iacă, iacă, iacă ce mi s-a întâmplat.

Şi-i spuse tot, din fir până-n aţă.

– Ia lasă, stăpâne, nu te mai mâhni aşa pentru atâta lucru de nimic.

– Ce stai tu de vorbeşti, omule? Apoi de nimic lucru iei tu că am pierdut inelul, aşa sculă rară? Şi de puţin lucru socoteşti tu că este a mă despărţi de părinţi fără să mai nădăjduiesc a-i vedea?

– Ba nu, stăpâne; dară ia să ne înţelegem la cuvinte. Părinţii împărăţiei tale, daca nu vor să vie să

trăiască pe lângă d-ta, poţi să-i faci să trăiască bine şi aci, lăsându-le o sumuliţă bunicică de bani, de care ai, mulţumită Domnului, destui. Cât pentru inel, apoi împărăteasa, doamna noastră, a avut de grije şi pentru aceasta. La plecare, ea mi-a dat acest inel, cu poruncă straşnică ca să ţi-l dau numai atunci când voi vedea că mâhnirea umblă să te biruie. Şi tocmai acum mi se pare că e timpul. Poftim!

Şi îndată, scoţând din sân un inel, ca şi celălalt de frumos, i-l dete, mai adăogând a zice că inelul acesta are darul, ca, uitându-te la el şi dorind, îndată se va înfăţişa înaintea dumitale doi arapi, cari vor face orice le vei porunci.

Tocmai atunci trecea p-acolo şi stăpânul moşiei, cel cu pricina, într-o căruţă cu patru telegari, mergând în treaba lui.

Făt-Frumos, cum luă inelul în mână, se uită la el, şi pofti să iasă cei doi arapi. Îndată se pomeni cu doi arapi negri ca fundul ceaunului, că stau dinaintea lui, ageri şi sprinteni ca nişte pardoşi.

– Ce porunceşti, stăpâne? ziseră ei.

– Să-mi luaţi pe chir ăla care trece în căruţă şi să nu-l slăbiţi până nu va scoate inelul ce mi-a tras din deget mişeleşte.

Vezi că el pricepuse că beţia aia d-atuncea nu fusese lucru curat; dară n-avusese ce-şi face capului, d-aia şi tăcuse din gură.

Unde mi se reprezară, neiculene, ăi arapi, ca nişte zmei şi ca nişte lei paralei, de nu-i puteai ajunge cu praştia! Într-o clipă fură acolo, şi unul apucă caii de dârlogi şi mi ţi-i opri ca pe ei, şi altul apucă pe pizmătareţul de stăpân al moşiei de piept, şi cât te-ai

şterge la ochi, fu şi dat jos; şi unde mi ţi-l începură a-l răsuci şi a-l buchisi înfundat, de-ţi era mai mare mila de dânsul.

Dacă îi cerură arapii inelul, el trăgăduia ca un nemernic. Se pusese diavolul călare pe inima lui şi nu-l lăsa nicidecum să scoaţă inelul la iveală. Dară ce credeţi că arapii mi-l lăsară numai aşa, cu una, două? Nici să vă gândiţi.

Îl luară din nou la tărbăceală. Umbla prin mâinile lor, de la unul la altul, ca o minge. Îl mai făţuiră, îl mai trudiră, îl luară din nou la rapanghele, şi-l mai dară căţeaua, de credeai că se pierde prin mâinile lor, şi, ca să spuie, nici cât.

Dacă văzură arapii aşa, că se încâinase şi nu vrea să dea inelul, îl puseră jos, unul îl ţinea şi altul scoase un cuţit de la brâu, îl dete pe masat, şi se făcea că vrea să-l jupoaie de viu.

Văzu ăla că nu e glumă, că-i sta viaţa numai într-un fir de aţă, şi ca să scape de moarte, spuse că la el este inelul, şi-l scoase de-l dete arapilor.

Ar fi voit oamenii lui, vizitiul şi argatul, să sară să-şi scape stăpânul din mâna arapilor. Dar cine se putea apropia de dânşii? Numai câte un brânci le da aceştia, şi se duceau peste cap, de se sculau schilozi.

Făt-Frumos privea şi creştea carnea pe el de mulţumire, când vedea că freacă ridichea becisnicului de zăcaş, după cum i se cuvenea.

Priimindu-şi inelul Făt-Frumos, îl băgă în deget lângă cellalt, şi se hotărî a se întoarce înapoi la împărăţia sa. Dete părinţilor lui vro două, trei pungi de galbeni, fiindcă nu voiră a merge cu dânsul, se găti de drum, se urcă în butcă şi porni.

Dară când se despărţiră? Plângea şi lemnele şi pietrele de jalea unchiaşului şi a babei. Vezi că pricepură ei că n-are să se mai vază. Poate că în cer, dar aci pe pământ, de leac!

Şi se duse, şi se duse Făt-Frumos cale lungă depărtată, care de aci înainte se găteşte, basmu mai frumos grăieşte, se duse până ajunse la o poiană frumoasă, de marginea căreia curgea un râuleţ. Aci îşi căută el loc de popas. Fie, că-l şi găsise, căci era o frumuseţe de nu te îndurai să te depărtezi de dânsa.

Licheaua de stăpân al moşiei, nici una nici alta, voia cu dinadinsul să aibă pentru dânsul inelul lui Făt-Frumos, şi mai multe nu. Se luă după dânsul, şi cugeta că, mai cu marghiolii, mai cu şoalda, mai cu prefăcătorii, să înşele pe Făt-Frumos şi să-i dea pui de giol la inel.

Daca văzu pe Făt-Frumos că vrea să poposească, se opri şi el mai cât colea, după un mărăciniş, şi aşteptă până să adoarmă.

Făt-Frumos, nici că se gândea la nişte astfel de mişelii, el întinse pe pajişte nişte scoarţe scumpe ce le avea, se aşeză pe dânsele, mâncă şi se culcă. Vizitiul lui cel credincios stătu de pază o bună bucată de timp, şi daca văzu că nici apele nu se mai mişcă, şi fiind şi ajuns de osteneala drumului, puse şi el capul jos şi-l fură somnul.

Când văzu că amândoi dorm duşi, ăla ieşi din crâng binişor, şi pâş, pâş, ca o mâţă când pândeşte la şoareci, se apropie încetişor de Făt-Frumos, îi trage inelele din deget şi p-aci ţi-e drumul.

Iară daca se sculă Făt-Frumos şi văzu că-i lipsesc inelele, crezu că vizitiul i le-o fi luat, ca să le puie

bine, de teamă ca să nu le piarză dormind, şi-l întrebă. Vizitiul răspunse că Doamne fereşte! nu i le-a luat el. Acum înţelesese că vreun fur i le-a şters, şi se întristă, nevoie mare.

Aşa supărat, porunci de înhămă caii la butcă şi porni. El nu ştia ca cine să i le fi luat, şi n-avea pe cine apuca de ele. Şi mergând el aşa şi ciudându-se şi frământându-se de mâhnire, se gândea ca ce să răspundă el împărătesei, când l-o întreba de inele. Nu-i venea lui, vezi, odată cu capul, să-l crează neşcine, că este neharnic, mototol şi adormit.

Tocmai pe când părerea de rău îl ajunsese şi mai şi decât până aci, erau trecând printr-o pădure mare şi deasă. Dodată, auzi nişte balauri de lăutari trăgând din viori, de gândeai că mănâncă foc, şi din ce în ce se apropriau. Nu trecu mult şi iată că lăutarii trecură pe lângă butca lui Făt-Frumos, tot cântând, şi-i deteră bună-ziua.

Făt-Frumos le mulţumi şi prinse a-i întreba:

– Dară de unde veniţi, bre, oameni buni, şi unde vă duceţi?

Lăutarii răspunseră:

– Ne ducem să cântăm la nunta împărătesei tale.

– Cum să cântaţi la nunta împărătesei mele? întrebă Făt-Frumos, căruia îi sări inima de frică.

– Apoi, să vezi dumneata. Un împărat din vecinătate, văzând că este atâta diastimă de vreme de când ai plecat şi nu te-ai mai întors, s-a sculat cu oaste asupra împăraţiei tale, ca să silească pe împărăteasa a lua de soţ pe fiul său. Împărăteasa s-a împotrivit foarte, şi de două ori s-au lovit oştile şi de două ori acel împărat a fost biruitor. În cele din urmă, nici

împărăteasa nu mai trăgea nădejde c-o să te întorci. Şi de milă, ca să nu se mai prăpădească oraşele şi satele şi atâta sumedenie de oaste, s-a înduplecat a asculta cererea împăratului, şi mâine le este nunta.

– Cum se poate una ca asta?

– Iaca, se poate şi se prea poate. Dară fiindcă te întorci, şi daca voieşti să ajungi înaintea nunţii, lasă-ţi butca să vie pe urmă, şi tu aideţi cu noi.

Făt-Frumos n-aşteptă să-i mai zică încă o dată. Se dete binişor jos din butcă, şi porni cu lăutarii la drum. Unul din lăutari îl luă în cârcă, şi când îşi făcu vânt, se aruncă drept în slava cerului, şi mergea ca vârtejul. Ar fi voit el să meargă ca gândul, dară îi fu teamă să nu plesnească fierea în Făt-Frumos.

Odată începu Făt-Frumos să strige:

– Stăi, mă, să-mi iau căciula, că mi-a căzut din cap.

– Ce stai dumneata de vorbeşti? Las-o încolo, la nevoile, că-ciula, că ea acum o fi cale de şase luni de departe, să mergi cu piciorul până acolo, unde a căzut ea.

Şi mai merse ce mai merse şi se coborâră la scara palatului împărăţiei sale.

Aci daca ajunse, împărăteasa şi toţi boierii şi toată oastea ieşiră întru întâmpinarea lui. După ce-şi dară bun-găsit şi bun-venit, îi povestiră cum împăratul vecin s-a sculat cu război asupra lor, cum oastea lui a spart oastea împărăţiei lui de două ori, şi cum se gătesc pentru a treia lovire.

Apoi împărăteasa îi spuse că ea a făcut acele meşteşuguri cu lăutarii, ca să-l aducă mai curând, că ştie cum a pierdut inelele şi ce-a păţit.

Pe când vorbeau încă, iacă un curier că se înfăţişează înaintea lor şi dă împărătesei inelele cu pricina şi împăratului căciula ce-i căzuse din cap.

Ea îi spuse că doi din acei lăutari ce a văzut el în pădure a avut porunca: unul să-l aducă pe dânsul, şi altul inelele.

Împăratul se veseli o toană; dară era supărat foarte cum de să îndrăz nească vecinul lor împărat să se scoale cu război asupra împărătesei sale.

Şi, auzind gloatele de venirea lui Făt-Frumos, veneau droaie să se scrie la oaste. Se sculară, deci, cu mic cu mare, şi făcu oaste ca frunza şi ca iarba. Făt-Frumos le tocmi şi le învăţă cum să meargă la război. Şi-l ascultau gloatele, că-l iubeau nevoie mare. D-apoi boierii? Nu se lăsau nici ei mai prejos. Vezi că şi el era drept, îndurător şi viteaz.

Pornind la război cu o silă aşa de mare şi de grozavă, sparse împărăţia vecinului lor cutezător. Prinse în război şi pe acel împărat vrăjmaş, împreună cu fiul său, şi îi aduse de-i tăiară dinaintea împărătesei.

Apoi, întinzând coprinsul său şi asupra acelei împărăţii, şi mai puind la cale toate cum să ajungă supuşii săi să fie fericiţi, se puse pe trai, şi trăiră veac de om nesupăraţi de nimeni.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

„Comunicat de fratele meu George şi cules dintr-un sat din judeţul Vlaşca."

GEORGE CEL VITEAZ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat şi o împărătească. Zece ani au vieţuit ei în căsătorie şi nu putură face şi ei măcar o stârpitură de copil. În cele de pe urmă, împăratul porunci împărătesei, soţiei lui, că, dacă într-un an de zile de aci înainte nu-i va face un copil, să ştie că pâine şi sare pe un taler cu dânsul nu va mai mânca.

Dacă auzi aşa împărăteasa, mult se mâhni în sufletul ei, căci trăiau bine. Se puse şi ea dară a cere sfaturi de la vraci şi vrăjitori, de la moaşe şi descântătorese. Luă tot felul de leacuri. Când, într-o noapte, ce văzu se spăimântă. Se făcea că umblă pe o câmpie verde şi frumoasă. Pe acolo toate firicelele de iarbă erau însoţite, şi două câte două se încovoiau una către alta şi părea că se sărută. Până şi fluturеii umblau tot doi câte doi. Visa şi totuşi credea că este aievea ceea ce vedea. Nu se bucură mult de priveliştea cea frumoasă, şi iată că un balaur, bala dracului, venea, măre, spre dânsa ca un vârtej. Pasămite, el gonea o porumbiţă; aceasta, tremurând ca varga, fugi în sus, fugi în jos şi, văzând că n-are scăpare de vrăjmaşa fiară sălbatecă, se repezi şi se ascunse în sânul împărătesei. Balaurul, văzând una ca aceasta, se repezi şi el asupra împărătesei. Dar împărăteasa dete un ţipet şi se deşteptă. Îi sărise inima de frică şi-i tremurau toate cărnurile. P-aci, p-aci era să şi leşine.

Spuse împăratului pocitania de vis, şi rămase şi el înmărmurit de groază. A doua zi, se simţi îngreunată, şi peste nouă luni de zile născu o bunătate de copilaş de drăguleţ.

Bucuria ce fu la curtea împăratului nu se poate spune. Se hotărâră să boteze pruncul.

Pe atunci se botezau copiii într-o fântână sub un munte. Şi fiindcă de câtva timp se ivise nişte tâlhari pe acel munte, cari pândeau pe cei ce veneau să-şi boteze copiii şi-i omora, straşnică poruncă dete împăratul ca să puie oaste împrejurul fântânei, să păzească şi să apere pruncul, când va fi să se ivească tâlharii.

Nu se mulţumi cu atât, ci mai porunci împăratul de scrise pe nişte pietre scumpe câte o slovă; după aceea, înşiră pietrele şi alcătui numele copilului. Acest şir de pietre nestemate îl legă de gâtul copilului.

Astfel pregătiţi, plecă împăratul cu împărăteasa să-şi boteze copilul, luând cu dânşii şi mai mulţi ostaşi călăreţi şi înarmaţi.

Ajungând la poalele muntelui, le ieşiră înainte tâlharii, şi nici una, nici alta, începură a da vârtos. Împăratul trimise pe împărăteasa să boteze pruncul, căci el va sta să dea piept cu tâlharii, până se va întoarce ea. Împărăteasa se supuse poruncei şi plecă. Când să se întoarcă de la botez, veni până la un loc; aci, stând şi nemaiauzind zăngănitul armelor şi zgomotul luptei, îi dete un fier ars prin inimă. Atunci, nemaicutezând să meargă înainte, se întoarse înapoi şi ascunse copilul după fântână, într-un stuf de flori.

Pasămite tâlharii răzbise oastea împărătească şi o răpusese pe dânsa.

Împărăteasa plecă singură la împăratul. Pe drum, când ajunse la locul de luptă, văzu un băltău de sânge şi alături o groapă mare unde erau îngropaţi oamenii împărăteşti. Închise ochii să nu vază acea groază şi porni înainte, când deodată se pomeneşte cu doi tâlhari că pun mâna pe dânsa.

După ce le spuse cine este, tâlharii o duse la căpitanul lor. Acesta, cum o auzi cine este, fără judecată, fără nimic, porunci să o bage într-o peşteră părăsită şi să i se dea câte un sfert de pâine şi câte o cană de apă pe zi, până ce s-o prăpădi acolo.

Copilul rămăsese în stuful de flori. Dumnezeu, purtându-i de grije, nu lăsa nimic rău să se apropie de dânsul, care putea să-l vatame.

Prin preajma locului aceluia trăia un pustnic într-o văgăună de munte. Acel pustnic avea o capră şi el, după sufletul lui. Ea venea totdauna, spre a se adăpa, la apele cele limpezi ale fântânei. Într-una din zile, păscând pe ici pe colea, se apropie de stuful cu flori. Cum dete de copil, se puse lângă dânsu, începu să-l lingă şi să-şi apropie ugerul de guriţa copilaşului. Acesta, cum simţi, începu să sugă şi supse până ce se sătură bine, şi aşa dor prinse capra de copil, încât o lună de zile nu se depărtă de lângă dânsul.

Călugărul, văzând că nu-i mai vine capra, începu s-o caute, şi caut-o în sus, caut-o în jos, capra nicăiri. Îşi luase nădejdea de la dânsa, când, într-o zi, se pomeneşte cu ea. Pustnicul o văzu, începu s-o mângâie:

– Capra-tatii! capra-tatii! voind să puie mâna pe

dânsa. Dar aşi! unde e pomana aia?

Capra, ţâşt! în dreapta, ţâşt! în stânga, se depărta mereu. Călugărul după dânsa. Dacă văzu că nu poate pune mâna pe ea, se întoarse în chilioara lui, făcu o strachină cu tărâţe şi începu a se lua pe lângă dânsa cu binele, tot strigând-o şi mângâind-o:

– Capra-tatii! capra-tatii!

Dar nici aşa nu izbândi; căci capra nici că voia să se uite la strachina lui cu tărâţe, ci tot înainte trăgea să se ducă. Pustnicul se luă după dânsa, d-a minune, să vază unde se duce. Capra, nici una nici alta, merse drept, ca pe ciripie, la stuful cu flori, unde era copilul, şi se puse lângă dânsul, dându-i să sugă.

Călugărul intră după dânsa şi, când o văzu, stătu locului, temându-se să nu fie vreo nălucă. Se închină, făcu rugăciunea ca să-l apere Dumnezeu de rele şi să piară năluca dinaintea lui. Aşi! unde? ce nălucă să piară? Căci ceea ce vedea el era aievea, un copil frumos ca un îngeraş. După ce se încredinţă că nu era ceva necurat, ba încă un copil botezat, de milă către omenire, îl luă, îl duse la chilioara lui şi-l puse în pătuceanul său. Capra sări şi ea şi se aşeză lângă copilaş. Văzând astă minune, călugărul o lăsă de-i dete ţâţă până ce se sătură, apoi luă copilul, îl desfăşă, îl spălă şi-l primeni cu nişte rupturi de haine de ale sale. El citi mărgelele de la gâtul copilului şi află că se numeşte George şi că este fecior de împărat.

După ce se mai mări, călugărul îl învăţă să citească şi să scrie. Plânse George şi călugărul, când muri capra, de nu li se zvântă lacrimile de la ochi multă vreme. O îngropară ca pe oameni. George se tângui mai cu foc de pierderea ei. El ştia bine că nu-l

făcuse capra, dar o cinstea ca pe o mamă, ca pre una ce-l hrănise şi-l crescuse.

Nu trecu multă vreme, şi iată că muri şi călugărul. Îl îngropă George şi pe acesta, cu toată evlavia. Apoi, după ce mai plânse şi se mai tângui o toană, se hotărî să iasă la lume; căci nu-i mai plăceau locurile acelea, unde murise mă-sa şi părintele său cel duhovnicesc.

Apucă şi el pe cărarea ce o văzu mai aproape şi se lăsă pe dânsa a-l scoate oriunde va voi ea, după ce-şi închelbără un rând de haine ca de urs, alcătuite din nişte piei de vulpe ce găsi în podul chilioarei, unde şezuse el cu pustnicul.

Merse ce merse pe acea potecă, până ce văzu că copacii încep a se rări, apoi se coborî în nişte câmpii cu fel de fel de burieni. Mai merse o bucată de loc şi intră într-o cetate.

Se ameţi şi se fâstâci când se văzu încongiurat de o mulţime de lume, şi-l asurzise zgomotul ce se făcea în acel oraş. Mergea, şi nici el nu ştia unde se duce. După ce-şi veni în simţiri din ameţeală, îşi ţinu firea şi, luându-şi inima în dinţi, începu a umbla, uitându-se prin toate prăvăliile şi mirându-se de toate celea ce vedea. Se ţinea lumea după dânsul ca după urs. Pasămite unde era îmbrăcat ca neoamenii. Dacă colindă o mare parte din oraş, ajunse la o fierărie, şi acolo, văzând săbii şi buzdugane, intră şi ceru să-i dea şi lui o sabie şi un buzdugan.

– Alege-ţi de care pofteşti, îi răspunse negustorul.

După ce alese un săbioi, ce de abia oamenii ceilalţi îl ţinea în mână, şi un buzdugan năprasnic, voi să plece.

– Plăteşte întâi, băieţaş, şi apoi să pleci.

– Ce va să zică aceea să plătesc? întrebă dânsul.

– Iaca să ne tocmim, şi să-mi dai banii cu cât ne-om învoi.

– Ce este aceea bani? mai întrebă el.

Negustorul, văzând că are a face cu ursul din pădure, îi des-chise capul şi-l făcu să priceapă cum merg lucrurile prin oraşe.

Se miră George deocamdată de toate nagodele ce-i tot povestea negustorul; apoi, daca văzu că n-are încotro, ceru să slujească fierarului pentru sabie şi buzdugan.

Se învoiră, deci, ca pentru aceste lucruri să slujească un an, şi aşa se băgă ucenic.

Iscusinţa lui George ajunsese de poveste: unde alţii nu puteau face unele lucrări de fierărie nici în trei ani, el într-o jumătate de an lucra ca o calfă veche. Barosul cel mare pe carele nici trei oameni nu-l puteau ridica, el se juca cu dânsul. Şi toţi se temeau de el.

Daca îşi împlini anul, se mai băgă pe un an, ca să-i dea fier şi cărbuni să-şi făurească el o sabie şi un buzdugan, după pofta inimii sale. Împlinindu-se şi acest an, stăpânul porunci să-i dea fier şi cărbuni. Calfa cea mai mare, temându-se să nu-i ia locul, îi pusese gând rău şi căuta cum să facă să-l prăpădească.

Îi spuse, deci, că fier este destul, dară că nu sunt cărbuni de ajuns, ci să se ducă la pădurea neagră să-şi facă, căci de acolo aduc şi ei. Aceasta nu era adevărat. Acolo, la pădurea neagră, se iscodise o scorpie care omora pe oricine mergea în acea pădure, şi de aceea îl trimitea pre dânsul acolo, ca să se

prăpădească.

George nu ştia de unele ca acestea. El era cu inima curată şi fără făţărnicie. Îşi alese din prăvălia stăpânului său o sabie rămasă de la Novaci, pe care o păstra în prăvălie ca pe un odor din vechime, luă nişte burduşe mari pentru cărbuni, făcute din două piei de bivol şi plecă să-şi facă cărbuni în pădurea neagră. Merse ce merse şi, ajungând la un sat, întrebă că încotro se află pădurea neagră. Cum auziră sătenii, începură să-şi facă cruce şi să-şi scuipe în sân de frică. Apoi îi spuseră toată şiretenia cu scorpia.

George le tăie cuvântul şi le zise:

– Dacă nu voiţi a-mi spune, încetaţi cu astfel de parascovenii ce n-au seamăn.

Oamenii, dacă îl văzură atât de înţestat, îi arătară drumul şi-l lăsară să se ducă unde îl va duce orânda lui.

Ajungând la pădure, tăie cu sabia o mare mulţime de copaci, din cari făcu o grămadă de nu-i putea da nimeni de seamă şi îi puse foc.

Stând pe lângă foc, simţi că un oarecare lucru, un fel de sorbitură îl trăgea şi îl tot mişca din loc; se întoarse; când, ce să vezi? unde venea, măre, vericule, asupra lui năbădăioasa de scorpie, şi tot sugea văzduhul, ca să tragă într-însa şi pe bietul George. Acesta, cum văzu ce plăcintă i se pregăteşte, înfipse sabia în pământ, se propti într-însa şi rămase neclintit. Astfel aşteptă el şi priveghea să vază ce are să i se întâmple. Scorpia, cum veni, dete cu coada şi risipi focul, apoi se repezi asupra lui George ca să-l soarbă pre el. Voinicuţul de George unde smuci odată

sabia din pământ şi, mai iute decât ai gândi, o aduse şi tăie în două scorpia.

Apoi se luă după dânsa, care fugea către scorbura unde vieţuia, şi, ajun gând-o, îi tăie capul. Atâta sânge mohorât curse din spurcăciunea de scorpie, încât se alcătui o baltă.

Când era să se întoarcă într-ale sale, deodată auzi un grai dulce care îi vorbea şi-i zicea pre nume.

Când se uită, ce să vază? o păsărică drăgulică şi frumuşică sta pre o ramură şi-i zicea:

– Georgiţă cel viteaz, spre mulţumire că mi-ai scăpat pe ai mei de la pieirea acestei scorpii necurate, care în toţi anii îmi sorbea puii, te sfătuiesc să te scalzi în sângele acestei fiară blestemate, şi niciun rău nu se va mai atinge de tine în toată viaţa ta, şi să nu mai ai frică de nimeni, afară de Dumnezeu.

Voinicul de George făcu precum îl învăţă păsărica; când ieşi din scăldătoare, păsărica văzu pe spinarea lui George lipită o frunză de copaci şi-i zise:

– George, ţi-a mai rămas un locşor pe trupul tău supus la metehne; dară, de te vei păzi bine, habar să n-aibi.

Apoi voinicul, punând capul scorpiei într-un burduf, şi în celalt cărbunii ce făcuse, se întoarse la prăvălia stăpânului său, îşi luă fierul pentru care muncise un an şi se puse a-şi făuri o sabie şi un buzdugan. După ce le isprăvi, îşi încercă sabia, dând cu dânsa într-un drug de fier, şi se rupse în două; o lepădă şi, luând buzduganul, îl aruncă în slava cerului, şi când căzu jos se turti; îl lepădă şi pe acesta.

Acum ce să facă? Sta în loc şi fluiera a pagubă. Tot gândindu-se, îşi aduse a fi văzut, în codrul unde

a crescut el, un fier gros înfipt în pământ. Se duse tocmai acolo. Când se apucă să-l scoaţă, ce să vezi? fierul nu era înfipt, ci era o vână din munţi. Se apucă de el, îl trase, îl smuci, îl răsuci, până ce rupând vâna, o smulse şi o luă la spinare ca un voinic ce era, se întoarse la prăvălie şi izbuti a-şi face o sabie şi un buzdugan cari să-i fie tovarăşi nedespărţiţi.

După aceea, se duse cu tovarăşii săi la fântâna botezului şi le boteză, punând sabiei numele de *Balmut ajutătorul meu,* şi buzduganului *Omorâtorul vrăjmaşilor mei*; apoi, se întoarse iarăşi la prăvălie ca să-şi ia ziua bună, fiindcă voia să plece să-şi caute părinţii.

Când se întoarse la prăvălie, găsi pe toţi morţi buşteni. Pasămite ei, în lipsa lui, căutară în burduful său, şi dete peste capul scorpiei. Câţi o văzură, toţi muriră. Daca văzu aşa, îi păru rău; dară n-avu ce face.

Ieşi pe poartă afară şi plecă. Pe drum se întâlni cu un ucenic carele nu fusese acolo când umblase călfile în burduful lui George. Acesta, cum îl văzu, se duse la dânsul să-şi ia ziua bună.

– Da unde te duci, nene George?

– Iaca, unde oi vedea cu ochii şi mă va lumina Dumnezeu.

– Ia-mă şi pe mine, cu d-ta, nene George, se rugă ucenicul.

– Lasă-mă în pace, că n-am eu singur unde să-mi plec capul, darămite să-mi iau şi licheaua după mine!

Plecând George şi mergând singur, singurel, se abătu într-un colnic să facă un popas, când iată şi băiatul cu care ucenicise că vine şi se aşează lângă

dânsul. Pasămite, se luase după el şi, cât colea, îl urmări până îl ajunse.

– Dară asta, mă? îi zise George.

– Iată-mă şi eu, răspunse ucenicul. Ce? daca n-ai vrut să mă iei, socoteşti că eu n-am putut să mă ţiu de dumneata?

După ce râse niţel George şi, făcându-i-se milă de dragostea ce-i arăta băiatul, se înduplecă să-l ia, zicându-i:

– Daca este aşa, tovarăş să-mi fii.

Apoi lungi pasul la drum, şi aide, aide, trei zile şi trei nopţi merseră până ajunse la o pădure mare. Acolo stătură să se mai odihnească şi să şi îmbuce câte ceva. Pe când stau ei acolo, auziră o guiţătură de porc şi totdodată şi văzură un porc mistreţ mare, fugind, şi un vânător alergând după dânsul călare, iară după vânător se luase un alt porc şi mai năprasnic. Vânătorul întinse arcul şi, când zbură săgeata, prăvăli fiara sălbatecă din gura căreia gâlgâia sângele ca dintr-o saca.

Atunci şi fiara de la urmă, unde se repezi odată, şi, dintr-o săritură, fu lângă calul de vânător, căruia îi şi vărsă maţele, sfâşiindu-i burta cu colţii lui cei grozavi. Vânătorul căzu morman de pe cal şi, pe când porcul cel mistreţ umbla să-l facă mici bucăţi, George cel voinic sări de acolo de unde era şi, mai iute decât gândul, fu lângă vânătorul cel nenorocit, cu sabia goală în mână. Dintr-o lovitură făcu în două spurcata fiară.

În mai puţin de o clipă de ochi, veniră şi ceilalţi tovarăşi ai vânătorului, cari rămaseră înmărmuriţi de groază pentru cele ce era să se întâmple.

Aceşti oameni erau din împărăţia tătâne-său. Ei cu toţii mulţumiră lui George pentru izbăvirea domnului lor. Apoi se puseră la masă şi traseră un chef, de să se ducă pomina, de bucurie. Şi fiindcă era cald, se dezbrăcară de hainele de pe dasupra, rămâind mai uşori. Atunci unul din meseni zări mărgelele de la gâtul lui George. Se dete pe lângă dânsul binişor, îi citi numele şi-l cunoscu.

Spuind şi celorlalţi minunea dumnezeiască, cum se descoperi împăratul lor, vânătorul cel cu pricina veni lângă dânsul, şi-i zise:

– Mulţi ani să trăieşti, doamne şi al nostru stăpânitor! Şi să ştii că împăratul locului acestuia a răposat în Domnul şi eu, sluga nevrednică a domnului meu, îi ţin locul, până se va găsi moştenitorul său cel pierdut de la botez. Adunarea bătrânilor m-a însărcinat cu aceasta. Acum, mulţumesc Domnului pentru cele ce mi s-au întâmplat, că mi te trimise Dumnezeu de mă scăpaşi de la moarte, căci cunoscui în tine pe fiul acelui bun împărat care ne-a cârmuit omeneşte atâta mare de ani.

George, care căscase gura şi blojdise ochii la cele ce spunea vânătorul, zise:

– Dară de unde ştiţi voi, oameni buni, că eu sunt fiul împăratului despre care îmi vorbiţi?

– Mărgelele de la gâtul tău ne-au spus. Să fie lăudat numele Domnului că am dat peste tine, şi de azi înainte tu să ne cârmuieşti.

Toţi mesenii se sculară şi i se închinară ca la un împărat.

George plecă cu dânşii şi cu băietul cu care ucenicise el, şi se duse la palaturile împărăţiei.

Sfară se dete în ţară de această fericită întâmplare. Şi alerga poporimea din toate părţile, cu mic cu mare, să vază pe acela carele mort a fost şi a înviat, pierdut şi s-a aflat, lăudând numele Domnului.

Iară daca s-a aşezat George în scaunul tătâne-său, începu a pune lucrurile la cale, cum să meargă bine trebile.

Băiatul cu care ucenicise George ajunse să fie mâna dreaptă a împăratului, atât se ciopli şi se supţie în puţină vreme.

Cercetând noul împărat în dreapta şi în stânga, de cum s-a întâmplat pierderea lui, află şiretenia pricinei din fir până în aţă, cum adică s-a bătut tată-său cu tâlharii, cum aceştia i-au înfrânt oastea şi cum împăratul cu ai săi, dând dosul n-a mai ştiut nimic nici despre dănsul, nici despre mama sa, şi cum împăratul a fost coprins de mâhnire şi de obidă până la moartea sa, şi cum a murit nemângâiat, nemaiaflând nimica despre dânşii.

Atunci el alcătui o ceată de oameni tot unul, şi unul şi porni la fântâna botezului, ca să stârpească codrul de acei tâlhari. Dară până una, alta, ca să nu i se întâmple ceva rău mă-sei, socoti mai nemerit să poftească pe căpitanul tâlharilor printr-o carte scrisă ca să dea drumul împărătesei.

Şi scrise carte. Iară daca văzu că oştenii lui se cam codesc, primi cererea băietului cu care ucenicise el, şi-l trimise pe dânsul.

Acesta dacă plecă, ajungând în codrul unde era fântâna botezului, se pomeni înconjurat de doisprezece haiduci, cari şi puseră mâna pe dânsul. Aceştia chibzuiau cu ce moarte să-l omoare; dară, după ce

auziră că merge cu carte la căpitanul lor, îl duseră la dânsul şi aşteptară să vază ce le porunceşte el.

Căpitanul râse, după ce citi scrisoarea. Şi scrise şi el carte în care zicea împăratului că, daca îi e voia să fie cu viaţă, să stea locului, iară daca i s-a urât a mai trăi, să vie să se bată cu el, că-l aşteaptă; şi mă-sei nu-i va da drumul până nu se va istovi de tot în închisoarea unde este băgată. Această osândă, zicea el, că i se cuvine pentru înfruntarea ce i-a făcut oarecând în tinereţe, neprimindu-l a-i fi soţ, când a cerut-o de la părinţii ei, lucru pentru care s-a şi făcut el haiduc.

Până să vie cu răspunsul, căpitanul de haiduci puse de tăie un curcan, îl fripse şi-l trimise împărătesei, zicându-i să mănânce cea mai de pe urmă mâncare bună, căci el are să se lupte cu fiul ei, împăratul, pe care fără doar şi poate are să-l omoare. Aceasta este, zicea el, pomana ce face fiului ei, căci după ce va pieri, nu va mai avea cine să-i facă pomană.

Împărăteasa, cum auzi că trăieşte fiul ei şi că este împărat la împărăţia tătâne-său, nici că se atinse de curcan, ci trimise răspuns căpitanului de tâlhari că ea, cum a trăit douăzeci şi patru de ani numai cu pâine şi apă, va trăi şi de aci nainte, până ce Dumnezeu, care cunoaşte toate ascunsurile inimei şi ştie nevinovăţia ei, o va mântui de aceste munci de cari nu este vrednică.

George se cătrăni de mânie când văzu necuviincioasa purtare a haiducului şi poftirea cea vrednică de râs ce-i făcea.

Atunci porni cu ceata lui cea aleasă şi se otărâră

ca nici în ruptul capului să nu se întoarcă acasă fără mă-sa, pentru ca se bucura, auzind că încă trăieşte.

Tot atunci, căpitanul de tâlhari îşi adună ceata într-o culă sub nişte dărămături de ziduri ce se aflau în muntele acela şi unde era locuinţa lor, şi se puse a cina. Pe când ei beau şi se veseleau, vorbind verzi şi uscate şi bătându-şi joc de scrisele împăratului şi de răspunsul împărătesei, odată se despică zidul şi se ivi o umbră, care puse pe masă două lumânări aprinse de piatră, o carte şi o cheie. Apoi umbra se făcu nevăzută. Tâlharii rămaseră ca scrişi pe părete şi tăcură mâlcă. Se putea auzi musca zbârnâind, atâta linişte şi tăcere se făcu.

Căpitanul luă cartea, îi rupse pecetea, o deschise şi citi:

„Firul nelegiuirilor tale s-a sfârşit. Glasul nenorociţilor pe care fără milă i-ai jertfit s-a auzit la cer. Sângele cel nevinovat ce atâta mare de timp ai vărsat cere răsplătire. Eşti blestemat. În ascunzătoarea ce este în colţ, la dreapta, şi pe care tu n-ai ştiut-o, este o uşcioară pe care o vei descoperi căutând-o cu una din aceste lumânări. Ia cheia ce ţi s-a pus pe masă şi o des-chide. În această ascunzătoare vei găsi nişte haine şi podoabe de împă răteasă, pe cari le vei da nenorocitei împărătese, muma lui George, să se îmbrace cu ele. Ea te va ierta pentru trudele şi chinurile ce i-ai pricinuit de sunt acum douăzeci şi patru de ani. În celălalt sipeţel vei găsi o piele de urs şi un lanţ, cu care piele te vei îmbrăca tu, căci urs ai să rămâi până îţi vei ispăşi păcatele. Împărăteasa te va duce de lanţ şi te va da în mâna împăratului. Şi să nu cutezi a face în alt chip, căci mânia cerului va cădea

preste tine şi mai îngrozitoare.“

La citirea acestei scrisori, căpitanul rămase ca lovit de trăsnet. Şi neavând încotro, scoase toate avuţiile ce adunase de când tâlhărea şi le fâcu douăsprezece părţi, deopotrivă, pe cari le împărţi la cei doisprezece tovarăşi ai săi. Aceştia, după ce-şi luară ziua bună de la căpitanul lor, se împrăştiară ca puii de potârniche, careşi pre unde.

Iară el, căpitanul, deschise sipeţelele şi află toate celea, întocmai precum îi zicea cartea. Luă hainele şi podoabele de împărăteasă şi le dete mumei lui George, ca să se îmbrace cu ele. Aceasta primi bucuros, căci hainele de pe dânsa se hărtăniseră, se muceziseră şi se putreziseră, rămâind mai goală. Apoi îşi ceru iertăciune pentru relele ce-i făcuse el, pe care iertăciune o şi dobândi, fiindcă împărăteasa avea o inimă foarte bună.

După ce căpitanul de tâlhari se îmbrăcă în pielea de urs, care se lipi de trupul său ca şi când ar fi fost de acolo, împărăteasa îl luă de lanţ şi se îndreptă către scaunul fiului său.

Pe drum se întâlni cu George, care venea, măre, ca un leu, şi călare pe un şoimulean sireap de mânca foc. George era cu sabia lui, ce o ţinea goală în mână. Mumă-sa, cum îl văzu, îl cunoscu, căci era leit tată-său, şi se închină lui ca unui împărat.

George se dete jos de pe cal şi îmbrăţişe pe împărăteasa ca pre muma lui, după ce află cine este.

Mumă-sa îi spuse cum Dumnezeu, cunoscându-i nevinovăţia, a izbândit-o, prefăcând în urs pe prigonitorul ei.

Apoi dete pe urs de lanţ în mâna împăratului.

Acesta se înduioşi de osânda lui şi-i dete drumul, zicându-i:

– Destul îţi este ţie urgia dumnezeiască. Du-te şi cată de-ţi ispăşeşte păcatele.

Ursul într-o clipă de ochi se făcu nevăzut, intrând în codru.

Iară împăratul, cu mumă-sa, cu credinciosul şi cu ostaşii săi se întoarseră la scaunul împărăţiei, mulţumind lui Dumnezeu pentru toate arătările lui.

Şi domniră în pace şi în linişte până ce, vrând Dumnezeu, i-a mutat din lumea aceasta.

Iară întâmplările lor au rămas de poveste şi vor rămânea în veacul veacului.

Încălecai p-o şea etc.

„Povestit de Mihalache Constantinescu, din mahalaua Delea-Veche, Bucureşti."

FĂT-FRUMOS CU PĂRUL DE AUR

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată într-o pustie mare un pustnic, şi petrecea singur singurel. Vecinii săi erau fiarele pădurilor. Şi aşa era de bun la Dumnezeu, încât toate dobitoacele i se închinau, când se întâlneau cu dânsul.

Într-una din zile se duse pustnicul pe marginea gârlei care curgea p-a proa pe de coliba lui, şi iată văzu că vine pe apă un sicriaş smolit şi încleit bine, şi auzi un orăcăit de copil ieşind dintr-însul.

Stătu puţin de cugetă şi, după ce făcu rugăciune, intră în apă şi trase cu o prăjină sicriaşul la margine. Când deschise, ce să vază în el? Un copilaş ca de vro două luni; îl scoase din sicriu şi, cum îl luă în braţe, tăcu.

Acest copil avea un baier atârnat de gât. Şi, dacă îl luă, văzu că într-însul era o scrisoare, o ceti şi află că copilul de faţă este lepădat de o fată mare de împărat, care alunecase şi ea în valu-rile lumei şi, de frica părinţilor, lepădă copilul, îl puse în sicriaş şi-i dase drumul pe gârlă, lăsându-l în ştirea lui Dumnezeu.

Pustnicul voia din toată inima să crească pruncul ce-i tri-misese Dumnezeu, dară când se gândi că n-are cu ce să-l hrănească, îl podidi un plâns de nu se mai putea sfârşi. Căzu în genuche şi se rugă lui

Dumnezeu, şi o! minune! dodată răsări, măre, dintr-un colţ al chiliei sale, o viţă, şi numaidecât crescu şi se înălţă până la streaşina casei.

Pustnicul căută la dânsa şi văzu struguri, unii copţi, alţii pârguiţi, alţii aguridă şi alţii tocmai în floare; îndată luă şi dete copilului, şi văzând că-i mănâncă, se bucură din tot sufletul lui şi mulţumi lui Dumnezeu. Cu struguri crescu copilul până ce începu să mănânce şi câte altceva.

Iară dacă se mai mări copilul, pustnicul se apucă şi-l învăţă să citească, să adune rădăcini ca să se hrănească şi să umble la vânat.

Dar într-o zi chemă pustnicul pe copil şi-i zise:

– Fătul meu, simţ că slăbesc din ce în ce; sunt bătrân, precum mă vezi, află dară că de azi în trei zile mă duc pe lumea ceealaltă. Eu nu sunt tatăl tău cel adevărat, ci te-am prins pe gârlă, unde erai dat şi pus într-un sicriaş de mumă-ta, ca să nu se dovedească fapta sa cea de ruşine, fiindcă era fată de împărat.

Dacă voi adormi somnul cel de veci, care o să-l cunoşti când vei vedea că tot trupul meu are să fie rece ca ghiaţa, amorţit şi ţeapăn, să bagi de seamă că o să vină un leu. Să nu te sperii, dragul tatei, leul îmi va face groapa, şi tu vei trage pământ peste mine; de moştenire n-am ce să-ţi las decât un frâu de cal. După ce vei rămânea singur, să te sui în pod, să iei frâul, să-l scuturi, şi îndată va veni un cal şi te va învăţa ce să faci.

După cum zisese bătrânul, aşa se şi întâmplă.

A treia zi pustnicul, luându-şi rămas bun de la fiul său cel de suflet, se culcă şi adormi somnul cel lung.

Apoi îndată veni un leu groaznic, nevoie mare! şi veni răcnind; cum văzu pe bătrân mort, îi săpă groapa cu ghiarele, iară fiul îl îngropă şi rămase acolo trei zile şi trei nopţi plângând la mormânt.

Apoi, foamea îi dete în ştire că el viază încă; se sculă de pre mormânt cu inima zdrobită de durere şi de întristare, se duse la viţă, şi cu mare mâhnire văzu că se uscase; atunci îşi aduse aminte de vorbele bătrânului şi se sui în pod, unde găsi frâul; îl scutură şi iată că veni un şoimulean aripat şi, stând înainte-i, zise:

– Ce porunceşti, stăpâne?

Copilul spuse calului din cuvânt în cuvânt toată şiritenia cu moartea bătrânului şi adăogă:

– Iată-mă aicea singur. Dumnezeu mi-a luat pe tatăl ce-mi dedese, rămâi tu cu mine, dară să mergem într-altă parte, unde să ne facem o colibă: aici, lângă acest mormânt, nu ştiu de ce, dară îmi tot vine să plâng.

– Nu aşa, stăpâne, îi răspunse calul, noi o să ne ducem să locuim unde sunt mulţi oameni ca dumneata.

– Cum? întrebă băiatul, sunt mulţi oameni ca mine şi ca tata? Şi o să trăim cu dânşii?

– Negreşit, îi răspunse calul.

– Atunci, daca e aşa, mai întrebă copilul, de ce nu vin ei pe la noi?

– Ei nu vin, îi mai zise calul, fiindcă n-au ce căuta p-aci, trebuie să mergem noi la dânşii.

– Să mergem, răspunse copilul cu bucurie.

Iar daca îi spuse că trebuie să fie îmbrăcat, fiindcă ceilalţi oameni nu îmblă aşa goli, băiatul rămase cam

pe gânduri; şi calul îi zise să bage mâna în urechia lui cea stângă şi, după ce băgă mâna scoase nişte haine pe care le îmbrăcă, ciudindu-se că nu ştia cum să le întrebuinţeze; calul îl învăţă, şi apoi copilul încălecă pe dânsul şi porni.

După ce ajunse în oraşul cel mai de aproape şi se văzu întru mulţimea aia de oameni, furnicând în sus şi în jos, se cam spăimântă copilul de atâta zgomot, şi îmbla tot cu frică, mirându-se de frumuseţea caselor şi de tot ce vedea; băgă însă de seamă că fiecare lucru-şi are rânduiala sa. Dară calul, îmbărbătându-l, îi zise:

– Vezi, stăpâne, aici toate sunt cu şartul lor; de aceea trebuie să ştii să-ţi faci şi tu un căpătâi.

Şi, după ce şezu acolo câteva zile, mai dedându-se cu lumea şi mai obişnuindu-se a trăi în huietul ce înăbuşeşte oraşele, plecă luându-şi calul cu sine şi se duse, şi se duse, până ce ajunse pe tărâmul unor zâne.

Ajungând la zâne, cari erau în număr de trei, căută să se bage argat la dânsele; aşa îl sfătui calul să facă.

Zânele deocamdată nu prea voiau să-l ia în slujbă, dară se induplecară la rugăciunile lui şi-l primiră.

Calul adesea venea pe la domnul său, şi într-o zi îi zise să bage bine de seamă, cum că în una din case zânele aveau o baie, că acea baie, la câţiva ani, într-o zi hotărâtă, curge aur, şi, cine se scaldă întâi, aceluia i se face părul de aur.

Îi mai spuse să vază că, într-unul din tronurile casei, zânele aveau o legătură cu trei rânduri de

haine, pe care le păstrau cu îngrijire.

Băiatul băgă la cap toate zisele calului şi, de câte ori avea câte ceva greu de făcut, chema calul şi-i da ajutor.

Zânele îi dase voie să îmble prin toate casele, să deretece, să scuture, să măture, dar numai în cămara cu baie să nu intre. Însă el, când lipseau ele d-acasă, intra şi lua aminte la toate câte îi zicea calul. Ochi şi legătura cu hainele puse cu îngrijire într-un tron.

Într-o zi, zânele plecară la o sărbătoare, la alte zâne şi avură grijă să poruncească argatului, ca în minutu ce va auzi ceva zgomot în cămăruţa cu baia, să rupă o şindrilă din streaşina casei, ca să le dea de ştire şi să se întoarcă de degrab, fiindcă ele ştiau că e aproape să înceapă a curge această apă de aur.

Fiul pustnicului pândea şi, când văzu minunea asta, chemă numaidecât pe cal. Calul îi zise să se scalde; şi el aşa făcu.

Ieşind din baie, el luă legătura cu hainele, şi o porni la sănătoasa, călare pe calul lui cel cu aripi, cu care zbura ca vântul şi se ducea ca gândul. Cum călcă peste pragul porţii, începu casele, curtea şi grădina a se cutremura şi a urla aşa de groaznic, încât se auzi până la zâne, şi zânele îndată se întoarseră acasă.

Daca văzură că argatul lipseşte şi hainele nu sunt la locul lor, se luară după dânsul; şi-l urmăriră din loc în loc până ce, când era să puie mâna pe dânsul, el trecu hotarele lor, şi apoi stătu.

Cum îl văzură zânele scăpat, se cătrăniră de necaz, că nu putură să-l prinză. Atunci ele îi ziseră:

– Ah! fecior de lele ce mi-ai fost, cum de ne am-

ăgişi? Arată-ne, măcar, să-ţi vedem părul.

Şi răsfirându-şi părul pe spinare, ele se uitau cu jind la dânsul, şi li se scurgeau ochii. Apoi ziseră:

– Aşa păr frumos nici noi n-am mai văzut! Fii sănătos, dară încai fă bunătate de ne dă hainele!

El însă nu voi, ci le opri şi le luă în locul simbriei ce avea să ia de la zâne.

De aci se duce într-un oraş, îşi puse o băşică de cirviş în cap, şi merse de se rugă de grădinarul împăratului ca să-l priimească argat la grădina împărătească. Grădinarul nu prea voia să-l asculte, dară după multă rugăciune îl priimi, îl puse să lucreze la pământ, să care apă, să ude florile, îl învăţă să cureţe pomii de omizi şi brazdele de buruieni. Făt-Frumos lua în cap tot ce-l învăţa grădinarul, stăpânul său.

Împăratul avea trei fete: şi aşa multă grije îi dase trebile împărăţiei, încât uitase de fete că trebuie să le mărite.

Într-una din zile, fata cea mai mare se vorbi cu surorile ei ca să ducă fiecare câte un pepene ales de dânsa la masa împăratului.

După ce împăratul se puse la masă, veniră şi fetele şi aduse fiecare câte un pepene pe tipsii de aur şi îi puseră dinaintea împăratului.

Împăratul se miră de această faptă şi chemă sfatul împărăţiei să-i ghicească ce pildă să fie asta.

Adunându-se sfatul, tăiară pepenii, şi, după ce văzură că unul se cam trecuse, al doilea era tocmai bun de mâncat şi al treilea dase în copt, zise:

– Împărate, să trăieşti mulţi ani; pilda asta însemnează vârsta fetelor măriei tale, şi că a sosit tim-

pul ca să le dai la casa lor.

Atunci împăratul hotărî să le mărite. Dete, deci, sfară în ţară de această hotărâre, şi, chiar de a doua zi, începură a veni peţitori de la cutare şi de la cutare fecior de împărat.

Iară după ce fata cea mai mare îşi alese mire pre un fiu de împărat, care-i păru mai frumos, se făcu mare nuntă împără- tească. Şi după ce se sfârşi veseliile, plecară împăratul cu toată curtea ca să petreacă pre fiică-sa până la hotarele împărăţiei sale. Numai fiica împăratului cea mică mai rămase acasă.

Făt-Frumos, argatul de la grădină, văzând că şi grădinarul se dusese cu alaiul, chemă calul, încălecă, se îmbrăcă cu un rând de haine din cele luate de la zâne, pe care era câmpul cu florile şi, după ce-şi lăsă părul său de aur pe spate, începu a alerga prin grădină în toate părţile, fără să fi băgat de seamă că fiica împăratului îl vede de pe fereastră, căci odaia ei da în grădină.

Calul cu Făt-Frumos strică toată grădina şi, când văzu că veselia lui făcuse pagubă, descălecă, se îmbrăcă cu hainele sale de argat şi începu a drege ceea ce stricase.

Când veni acasă grădinarul şi văzu stricăciunea ce se făcuse, se luă de gânduri; începu a certa pe argat de ce n-a îngrijit de grădină, şi era atât de supărat, cât p-aci era să-l bată.

Dară fiica împăratului, care privea de la fereastră toate aceste, ceru grădinarului să-i trimiţă niţele flori.

Grădinarul făcu ce făcu şi adună de prin colţuri câteva floricele, le legă şi le trimise înpărătesei celei mici. Ea, daca priimi florile, îi dete un pumn de bani

şi-i trimise răspuns să ierte pe bietul argat, că nu este el de vină.

Atunci grădinarul, vesel de un dar aşa de frumos, îşi puse toate silinţele, şi în trei săptămâni făcu grădina la loc, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic într-însa.

Nu mult după aceasta, fata împăratului cea mijlocie îşi alese şi ea un fecior de împărat, şi-l luă de bărbat. Veseliile ţinură ca şi la soră-sa cea mare; iară la sfârşitul veseliilor o petrecu şi pe dânsa împăratul până la hotarele împărăţiei sale. Fata cea mai mică a împăratului nu se duse, ci rămase acasă, prefăcându-se de astă dată că este bolnavă.

Argatul grădinei, cum se văzu iară singur, vru să se vese- lească şi el ca toţi slujitorii curţei; însă, fiindcă el nu se putea veseli decât cu bidibiul său, îşi chemă calul, se îmbrăcă cu alte haine: cerul cu stelele, îşi lăsă părul pe spate şi călcă toată grădina.

Când băgă de seamă că iară fărâmase totul, se îmbrăcă cu hainele sale cele proaste, şi bocindu-se începu să dreagă ceea ce stricase.

Ca şi delalt rând, grădinarul voind să-l cârpească, fu oprit de fata cea mai mică a împăratului, care ceruse flori, trimiţându-i şi doi pumni de bani, şi vorbă să nu se atingă de argat, nefiind el vinovat. Grădinarul se puse iară pe muncă şi dădu grădina gata în patru săptămâni.

Împăratul făcuse o vânătoare mare şi, fiindcă scăpase de o mare primejdie, ridică un chioşc în pădurea aceea, şi chemase, ca să serbeze mântuirea sa, pre toţi boierii şi slujitorii curţei la o masă înfricoşată ce pregătise acolo. Toţi curtenii se duseră la

chemarea împăratului, numai fiica sa rămase.

Făt-Frumos, văzându-se iară singur, chemă calul şi voind să se veselescă şi dânsul, îmbrăcă hainele: cu soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri, îşi lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul şi-l încură prin grădină.

Atât se stricase acum grădina, încât nu mai era chip de a o drege. Iar daca văzu aceasta el, începu a se tângui, se îmbrăcă iute cu hainele lui cele de argat, şi nu ştia de unde să înceapă meremetul.

Mânia grădinarului trecu orice hotare, când veni şi văzu acea mare prăpădenie. Dară când voi să-i dea pe foi pentru că nu îngrijise de grădină, fiica împăratului îi ceru flori, de la fereastră.

Grădinarul da din colţ în colţ şi nu ştia ce să facă; în cele mai de pe urmă, cătă şi mai găsi vreo două floricele care abia scăpase de copitele calului cu aripi, i le trimise, şi fata de împărat îi porunci să ierte pe bietul argat, pentru care îi şi dădu trei pumni de galbeni.

Se apucă de croi din nou, şi în şase săptămâni abia putu face ceva care să mai semene a grădină, iar argatului îi făgădui o sântă de bătaie, sor' cu moartea, de s-o mai întâmpla una ca asta, şi să fie şi gonit.

Împăratul se luase de gânduri văzând pe fiică-sa tot tristă. Ea acum nu mai voia să iasă afară nici din casă. Hotărî dară să o mărite şi începu a-i spune de cutare şi cutare fiu de împărat. Ea nu voia să audă de niciunul.

Iar daca văzu aşa împăratul, adună iară sfatul şi boierii şi îi întrebă ce să facă? Unul din boieri îi zise

să facă un foişor cu poarta pe dedesubt, pe unde să treacă toţi fiii de împărat şi de boieri, şi pe care-l va alege fata, să-l lovească cu un măr de aur ce-l va ţine în mână, şi după acela s-o dea împăratul.

Aşa se şi făcu. Se dete sfară în ţară că este hotărârea împăratului să se adune mic şi mare şi să trecă pe sub poartă.

Toţi trecură, dară nu lovi nici pe unul. Mulţi credea că fata n-are voie să se mărite. Însă un boier bătrân, trecut şi prin ciur şi prin dârmon, d-ăia care auzise, văzuse şi păţise multe, zise să treacă şi oamenii curţii; trecu şi grădi na rul, şi bucătarul ce mare şi vătaful, şi slugile, şi vizitiii, şi toţi rândaşii, dar degeaba, fata nu lovi nici pe unul.

Se făcu întrebare daca n-a mai rămas cineva netrecut, şi se aflǎ că a mai rămas un prăpădit de argat de la grădinărie, cheleş şi dosădit de n-are seamăn pe lume.

– Să treacă şi acesta, zise împăratul.

Atunci chemă şi pe argatul cel cheleş şi-i zise să treacă şi dânsul, dar el nu cuteza; apoi cam cu cârâială, cam cu sila, fu nevoit să treacă şi, daca trecu, fata îl lovi cu mărul.

Argatul începu a ţipa şi a fugi, ţinându-se cu mâinile de cap, zicând că i-a spart capul.

Împăratul, cum văzu cele întâmplate, zise:

– Asta nu se poate! este o greşeală! fata mea nu e de crezut să fi ales tocmai pe cheleşul ăsta.

Nu putea, vezi, să se învoiască împăratul a da pe fie-sa după argat, deşi îl lovise fata cu mărul.

Atunci puse de a doua oară să treacă lumea şi de a doua oară fiică-sa lovi cu mărul în cap tot pe cheleş,

care iarăşi fugi ţinându-se cu mâinile de cap şi ţipând.

Împăratul, plin de mâhnire, iară îşi luă vorba înapoi, şi puse de a treia oară să treacă toată lumea.

Dacă văzu şi văzu împăratul că şi d-a treia oară tot pe cheleş îl lovi fata, s-a plecat la sfatul împărăţiei, şi i-a dat lui pe fiică-sa.

Nunta se făcu cam pe sub ascuns, şi împăratul apoi îi oropsi pe amândoi, şi nu mai voi să ştie şi să auză de dânşii; atâta numai că de silă, de milă, îi primi să locuiască în curtea pala-tului.

Un bordei într-un colţ al curţii li se dete spre locuinţă, iar argatul se făcu sacagiul curţii.

Toate slugile împăratului râdeau de dânsul şi toate murdăriile le arunca pe bordeiul lui. Înăuntru însă calul cel cu aripi le adusese frumuseţile lumii: nu era în palaturile împăratului ceea ce era în bordeiul lui.

Fiii de împărat, carii veniseră în peţit la fiica cea mică, se îmbufnară de ruşinea ce păţise, pentru că fiica împăratului alesese pe cheleş şi se învoiră între dânşii ca să pornească oaste mare împotriva lui.

Împăratul simţi mare durere când auzi hotărârea vecinilor săi, însă, ce să facă? se pregăti de război, şi nici că avea încotro.

Amândoi ginerii împăratului se sculară cu oaste şi veniră în ajutorul socrului lor. Făt-Frumos trimise şi el pe soţia sa ca să roage pe împăratul a-i da voie să meargă şi el la bătaie.

– Du-te dinaintea mea, nesocotito; fiindcă iată, din pricina ta mi se turbură liniştea; nu mai voi să vă văz în ochii mei, nemernicilor ce sunteţi.

Dară, după mai multe rugăciuni, se înduplecă, şi

porunci să-l lase să care şi el măcar apă pentru oştire.

Se pregătiră şi porniră.

Făt-Frumos, cu hainele lui proaste şi călare pe o mârţoagă şchioapă, plecă înainte. Oştirea îl ajunse într-o mlaştină unde i se nomolise iapa şi unde se muncea ca să o scoaţă, trăgând-o când de coadă, când de cap, când de picioare.

Râseră oştirea şi împăratul cu ginerii cei mai mari ai săi şi trecură înainte.

După ce însă nu se mai văzură dânşii, Făt-Frumos, scoase iapa din noroi, îşi chemă calul său, se îmbrăcă cu hainele câmpul cu florile şi porni la câmpul bătăliei, ajunse şi se sui într-un munte apropiat, ca să vază care parte este mai tare.

Oştile daca ajunse, se loviră, iar Făt-Frumos, văzând că oastea vrăjmaşă este mai mare la număr şi mai tare, se răpezi din vărful muntelui asupra ei şi ca un vârtej se învârteja prin mijlocul ei cu paloşul în mână, şi tăia în dreapta şi în stânga, pe oricine întâlnea.

Aşa spaimă dete iuţeala, strălucirea hainelor şi zborul calului său, încât oastea şi toţi cu totul o rupseră d-a fuga apucând drumul fiecare încotro vedea cu ochii, împrăştiindu-se ca puii de potârniche.

Iar împăratul după ce văzu minunea, mulţumi lui Dumnezeu că i-a trimis pe îngerul său de l-a scăpat din mâna vrăjmaşului, şi se întoarse vesel acasă.

Pe drum întâlni iarăşi pe Făt-Frumos, prefăcut în argat, muncind să-şi scoaţă iapa din noroi; şi cum era cu voie bună, împăratul zise la câţiva:

– Duceţi-vă de scoateţi şi pe nevoiaşul acela din

noroi.

N-apucară să se aşeze bine, şi veni veste la împăratul că vrăjmaşii lui cu oştire mai mare s-au ridicat asupra lui.

Se găti dară şi el de război şi plecă s-o întâlnească. Făt-Frumos iară se rugă să-l lase şi pe dânsul să meargă, şi iară fu huiduit.

Dară dacă dobândi voie, porni iară cu iapa lui. Fu şi de astă dată de râs şi de bătaie de joc, când l-a văzut oştirea că iară se înomolise şi nu putea să-şi scoată iapa din noroi de fel, de fel.

Îl lăsară înapoi, dară el ajunse şi acum mai nainte la locul de luptă, prefăcut în Făt-Frumos, călare pe calul cu aripi, şi îmbrăcat în hainele lui cele cu cerul cu stelele.

Oştile deteră în tâmpene şi în surle şi se loviră, iar Făt-Frumos, daca văzu că vrăjmaşii sunt mai puternici, se repezi din munte şi-i puse pe goană.

Împăratul se întoarse iară vesel, mulţumind lui Dumnezeu de ajutorul ce i-a dat, şi iară porunci ostaşilor să scoaţă din noroi pe nevoiaşul de sacagiu. Iar el era împăcat cu cugetul său şi se bucura în ascunsul sufletului său de izbândele sale.

Împăratul se mâhni până în fundul inimei sale când auzi că vrăjmaşii se ridică de a treia oară cu oaste şi mai mare şi că a ajuns la hotarele împărăţiei sale câtă frunză şi iarbă; un plâns îl năpădi, de să ferească Dumnezeu! şi plânse, şi plânse, până ce simţi că-i slăbesc vederile. Apoi îşi strânse şi dânsul toată oastea şi porni la bătălie cu nădejde în Dumnezeu.

Făt-Frumos porni şi el tot pe oţopina lui.

Iar după ce trecu toată oastea făcând haz de dânsul cum se muncea ca să-şi scoaţă iapa din noroi, se îmbrăcă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri, îşi lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul şi într-un minut fu iarăşi pe munte, unde aştepta să vază ce s-o întâmpla.

Se întâlniră oştile, se loviră din mai multe părţi şi se tăiau unii pre alţii fără cruţare, atâta erau de înverşunaţi ostaşii. Iar când fu către seară, când văzu că oştirea vrăjmaşe era să ia în goană pre a împăratului, unde se repezi odată Făt-Frumos din munte ca un fulger; şi unde trăsni în mijlocul lor, încât se îngroziră de nu mai ştiau ce fac. Strălucirea hainelor lui Făt-Frumos până într-atâta orbise şi zăpăcise pe vrăjmaş, de nu mai ştiau unde se află. Făt-Frumos lovea cu pala de zvânta, în toate părţile. Groaza intrase în inimile protivnicilor şi îi tulburase de îşi uitaseră de bătălie, ci cătau cum să se mântuiască cu viaţă. O luară la sănătoasa cari încotro vedea cu ochii, dând năvală unii preste alţii de-şi rupeau gâturile. Făt-Frumos însă îi gonea şi-i secera cu pala ca pe buruienile cele rele.

Împăratul îl văzu sângerat la mână, la care se crestase însuşi, şi îi dete năframa sa ca să se lege. Apoi se întoarse acasă izbăviţi de primejdie.

Când veniră, găsiră iară pe Făt-Frumos în noroi cu iapa, şi iarăşi porunci de îl scoase.

Şi sosind acasă, împăratul căzu la boală de ochi şi orbi. Toţi vracii şi toţi filosofii carii citeau pe stele fură aduşi, şi nimeni nu putură să-i dea niciun ajutor. Într-una din zile, sculându-se din somn împăratul, spuse că a văzut în vis un bătrân care i-a zis că, daca

se va spăla la ochi şi daca va bea lapte de capră roşie sălbatică, va dobândi vederile.

Auzind astfel ginerii săi, porniră cu toţii, cei doi mai mari singuri, fără să ia şi pe cel mai mic, şi fără a voi să-l lase măcar a merge împreună cu dânşii. Iară Făt-Frumos chemă calul şi merse cu dânsul prin smârcuri, găsi capre roşii sălbatice, le mulse şi, când se întorcea, se îmbrăcă în haine de cioban şi ieşi înaintea cumnaţilor săi cu o doniţă plină cu lapte de oi. Ei îl întrebară ce lapte are acolo, iară el le răspunse, prefăcându-se că nu-i cunoaşte, că duce lapte de capră roşie la împăratul care visase că-i va veni vedere dacă va da cu acel lapte pe la ochi. Atunci ei se încercară a-i cumpăra laptele; dar cioba nul le răspunse că laptele nu-l dă pe bani, ci că, daca voiesc să aibă lapte de capră roşie, să se zică că sunt robii lui, şi să rabde ca să le pună pecetea lui pe spinarea lor, măcar că ei au să se ducă şi să nu mai dea pe la dânsul.

Cei doi gineri se socotiră că ei, pentru că sunt împăraţi şi gineri de împărat, n-o să le pese nimic; se lăsară, deci, de le puse pecetea lui în spinare, şi apoi luară laptele şi-l aduseră vorbind între dânşii pe drum: „De se va încerca, nerodul, să ne zică ceva, îl facem nebun, şi tot noi vom fi mai crezuţi decât dânsul“.

Se întoarseră la împăratul, îi deteră laptele, se unse la ochi şi bău, dară nu-i ajută nimic. După aceea, veni şi fiica cea mică la împăratul şi-i zise:

– Tată, iată ia şi acest lapte, pe care îl aduse bărbatul meu, unge-te şi cu dânsul, aşa te rog.

– Ce lucru bun a făcut nătărăul de bărbatul tău,

răspunse împăratul, ca să facă şi acum ceva de ispravă? N-a putut face nimic ginerii mei ceilalţi, carii m-au ajutat aşa de mult în războaie, şi tocmai el, nătângul, o să-mi poată ajuta? Şi apoi nu v-am zis că n-aveţi voie a vă mai arăta înaintea feţei mele? Cum ai cutezat să calci porunca mea?

– Mă supui la orice pedeapsă vei binevoi să-mi dai, tată, numai unge-te, aşa te rog, şi cu acest lapte ce ţi-l aduce umilitul tău rob.

Împăratul daca văzu că atât de mult se roagă fiică-sa, se induplecă şi luă laptele ce-i adusese, şi apoi se unse cu dânsul la ochi o zi, se unse şi a doua zi; şi cu marea sa mirare simţi că pare că începuse a zări ca prin sită; şi daca se mai unse şi a treia zi, văzu cum vede toţi oamenii cu ochii luminaţi şi limpezi.

După ce se însănătoşi, dete o masă mare la toţi boierii şi sfetnicii împărăţiei, şi după rugăciunea lor priimi şi pe Făt-Frumos să şează în coada mesei.

Pe când se veseleau mesenii şi se chefuiau, se sculă Făt-Frumos şi, rugându-se de iertare, întrebă:

– Mărite împărate, robii pot şedea cu stăpânii lor la masă?

– Nu, nicidecum, răspunse împăratul.

– Apoi daca este aşa, şi fiindcă lumea te ştie de om drept, fă-mi şi mie dreptate, şi scoală pe cei doi oaspeţi carii şed d-a dreapta şi d-a stânga măriei tale, căci ei sunt robii mei; şi ca să mă crezi, pune să-i caute şi vei vedea că sunt însemnaţi cu pecetea mea în spinare.

Cum auziră ginerii împăratului, o băgară pe mânecă şi mărturisiră că aşa este; îndată fură nevoiţi a se scula de la masă şi a sta în picioare.

Iară către sfârşitul mesei, Făt-Frumos scoase năframa care i-a fost dat-o împăratul la bătălie.

– Cum ajunse năframa mea în mâinile tale, întrebă împăratul? Eu am dat-o îngerului Domnului care ne-a ajutat la război.

– Ba nu, mărite împărate, mie mi-ai dat-o.

– Apoi daca este aşa, tu eşti acela care ne-ai ajutat?

– Eu, mărite împărate.

– Nu se poate, adaose iute împăratul, şi daca vei să te crez, arată-te aşa cum era atunci acela căruia am dat năframa.

Atunci el se sculă de la masă, se duse de se îmbrăcă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri, îşi lăsă părul pe spate şi se înfăţişă împăratului şi la toată adunarea.

Cum îl văzură mesenii, îndată se rădicară şi se minunară; Făt-Frumos era atâta de mândru şi strălucitor, încât la soare te puteai uita, dar la el ba.

Împăratul, după ce lăudă pe fiică-sa pentru alegerea sa cea bună, se dete jos din scaunul împărăţiei şi ridică în el pre ginerele său, Făt-Frumos; iară el, cea dintâi treabă ce făcu, fu de a da drumul din robie cumnaţilor săi, şi în toată împărăţia se făcu bucurie mare. Eram şi eu p-acolo, şi la masa împără tească:

Căram mereu la vatră, lemne cu frigarea,
Duceam eu la masă glume cu căldarea;

Pentru care căpătai:

Un năpăstroc de ciorbă

Ş-o sântă de cociorbă
Pentru cei ce-s lungă vorbă.

Şi încălecai pe-o şea şi v-o spusei d-voastră aşa.

Şi mai încălecai p-o lingură scurtă, s-o dai pe la nasul cui n-ascultă.

„Povestit de tata între anii 1834 – 1840. Publicat pentru prima oară în Ţăranul român nr. 24 şi 25 din 1862, a doua oară în Legendele sau basmele românilor, partea I, 1872.“

FĂT-FRUMOS CEL RĂTĂCIT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o păreche de oameni, muncitori, de! cum dă Dumnezeu. Toată nădejdea lor era într-o iapă cu care se hrăneau. Şi ar fi voit şi ei să aibă un copilaş, dar fu peste poate. Cercetară în dreapta şi în stânga, ca să afle niscaiva leacuri care să le desfacă făcutul stărpiciunei lor, dară, aşi! parcă întâlnea tot surzi şi muţi. Nimeni nu ştia să-i înveţe ceva.

Mai umblară ei ce umblară şi, la urma urmelor, aflară despre un vrăjitor meşter carele închega şi apele. Creştinul se duse şi la dânsul, îi spuse păsul lui şi îi ceru leacuri. Vrăjitorul n-aşteptă multă rugă şi, după ce se învoiră, îi dete un măr.

– Din acest măr, zise el, să mănânce numai soţia dumitale. Dară bagă de seamă să n-apuce din el nicio făptură cu viaţă de pe lumea asta.

– Cât despre aia, n-ai grije, răspunse omul. Lasă pe mine; nu mi-ai dat mie în mână mărul? Acum să fii odihnit.

Luând mărul, omul nu se mai gândi, ia, dară, decât la bucuria ce o să simţă el şi nevasta când s-or vedea împresuraţi de copii. Şi cu gândurile astea ajunse acasă şi dete mărul neveste-sei, ca să-l mănânce, fără să-i mai spuie altceva.

Ea priimi mărul cu bucurie. Şi după ce plecă bărbatul în trebile sale, se aşeză pe pragul uşei, curăţi

mărul şi-l mâncă. Iepşoara ieşise şi ea din grajd, şi veni la stăpâna-sa, că era învăţată la traista cu grăunţe. Negăsind nimic de ronţăit, luă şi ea cojile de măr, pe care le lepădase stăpână-sa şi le mâncă cu multă poftă, ca pe nişte trufandale.

Nu trecu mult şi atât stăpâna, cât şi iepşuna se simţiră a fi luat în pântece. Şi după nouă luni femeia născu un copilaş de drăguţel; iar iepşuna un mânzuleţ gingaş.

Îndoită fu bucuria omului când se văzu şi cu copil, şi cu mânz. Şi fiindcă acesta se născuse odată cu fiul său, hotărî ca nimeni să nu încalece pe dânsul, fără numai fiu-să, când s-o face mare.

Botezară copilul şi îngrijiră de dânsul, mă rog, ca unul la părinţi. Copilul crescu şi se făcu mare. Când era d-un an, parcă era de cinci; iară când fu de cinci, parcă era de cincisprezece, şi de ce creştea, d-aia se făcea mai frumos şi mai drăgălaş.

Darămite de învăţat? Învăţa ca nealţii pe lumea asta albă. N-apuca să auză de la dascăl ceva, că el învăţa mai din adânc decât dascălul. Şi astfel ajunsese de poveste. Unii zicea că ştia carte până în glezne, alţii zicea că până în genuchi, iară alţii, până în brâu. De m-ar fi întrebat pe mine, eu le-aş fi spus că ştia carte până în gât. Dară fiindcă nimeni nu m-a întrebat, iacă tac şi eu din gură ca un peşte, şi nu mai zic nimănui nici pis!

Astfel fiind, într-una din zile, ce-i vine drăcosului de copilaş, că numai încălecă pe mânzul lui, şi mi ţi dete călcâie; iară mânzul, carele şi dânsul crescuse de se făcuse un cârlănaş zburdalnic de n-avea astâmpăr, o rupse d-a fuga cu băiat cu tot, şi duşi au fost

până în ziua de astăzi.

Când prinseră de veste părinţii că băiatul nu e, caută-l în sus, caută-l în jos, nu e; ba mai în dreapta, ba mai în stânga, deloc! Mai cercetară pe ici, mai cercetară pe dincoaci, băiatul, aşi! nici pomeneală nu era de el! Tocmai târziu, hei! aflară de la nişte drumeţi că au văzut un băieţandru călare pe deşelate pe un căluşel, carele se ducea ca vântul. Ei ziceau că n-apucară să se uite după dânsul, ca de când se apucase să le spuie, şi pieri din ochii lor ca o nălucă, ca şi când n-ar mai fi fost.

Îl plânseră părinţii până când se istoviră şi dânşii, şi ochii din lacrămi nu şi-i mai uscară; dară în deşert; că fiul lor nu se mai întoarse.

Pasămite ei, daca s-au lăsat zburdălniciei lor şi s-au văzut la câmp, nu s-au mai gîndit în urmă, ci au întins la drum zbenguindu-se şi încurcându-se, până ce, când băgară de seamă, ajunsese pe nişte tărâmuri necunoscute.

Aci stătură să se mai odihnească. Şi, voind să se mai întoarcă, ei se rătăciseră. Nu mai ştiau nici pe unde veniseră, nici pe unde să se întoarcă. Atunci băiatul începu să plângă şi să dorească de părinţi.

Mai cu seamă când s-a văzut singur, singurel, el care nu era ieşit din casa părinţilor, începu să-l ia nişte răcori de nu ştia ce va să zică asta.

Calul, daca văzu aşa, începu să-l îmbuneze, ba că o să facă cutare lucru, ba că ceealaltă. Până una alta, îşi cătară un culcuş unde să mâie peste noapte. Se odihniră şi dormiră sub acope-rământul cerului.

A doua zi, nici tu masă, nici tu casă, băiatul începu iarăşi să plângă şi să voiască să se întoarcă la

părinţi. Cătară să-şi găsească urmele pe unde veniseră; dară nu găsiră nici piculeţ de urmă. Daca văzu şi văzu, calul zise:

– Stăpâne, am făcut o greşeală care nu se mai poate întoarce. Dă-mi voie să mă duc să caut vrun mijloc ca să ne căpătuim.

– Asta nu se poate, odată cu capul, răspunse băiatul. După ce am ajuns pe aste tărâmuri neumblate, prin pustietăţi fără locuitori, să mă laşi şi tu? Singur nu pot sta, uite, nici olecuţă.

– Încinge-te cu frâul meu, şi, când vei vedea vro nevoie, scutură-l şi într-o clipă sunt la tine. Eu mă duc să caut pe unde să ieşim la lume, şi cum să ne chivernisim.

Calul, vedeţi d-voastră, era năzdrăvan.

Cu mare anevoinţă se dezlipi calul de stăpânul său. Umblă ce umblă şi se întoarse numaidecât. El vânturase văzduhul şi cutreierase pământul până nu apucase să i se urască băiatului; şi întorcându-se, spuse băiatului că i-a găsit un loc unde să se bage argat. Îl şi învăţă ce să facă şi cum să dreagă ca să argăţească cu folos.

Încălecă băiatul calul, când auzi că are să-şi găsească unde să se căpătuiască, şi porni ca vântul, precum şi venise.

Ajungând la nişte zâne, făcu precum îl învăţase calul.

Cele trei zâne, căci trei erau ele, se cam codeau să-l priimească; iară daca stărui, se rugă şi se făgădui că o să fie harnic şi credincios, ele îl priimiră.

Aşezându-se el acolo la zâne, băiatul se puse cu toată inima pe muncă şi, când era ceva de făcut mai

greu sau mai anevoios, îşi chema calul şi îi da ajutor.

Calul, carele nu ştiu de unde aflase tainele zânelor, vezi că nu era el de florile mărului năzdrăvan, spuse băiatului să fie cu mare băgare de seamă că în baia zânelor, într-un timp hotărât, are să curgă aur, şi atunci să apuce el înaintea zânelor să se scalde. Îi mai spuse să ochească prin poliţile cu haine ale zânelor, când îl va pune să deretece, nişte nuci pe care le avea zânele şi le îngrijea ca pe ochii lor din cap.

Băiatul făcu întocmai precum îl învăţase calul.

Într-o zi, când zânele se dusese la vânătoare, fără grije, băiatul auzi în baia zânelor un susur de apă mai răsunător decât altă dată. Temându-se, el chemă calul, care veni într-o clipeală de ochi. El, cum văzu cele ce se petrec în baie, puse pe băiat de se dezbrăcă îndată şi îl împinse în baie de se îmbăie. Când ieşi d-acolo, ce să vedeţi d-voastră, cinstiţi boieri? Părul i se făcuse cu totul de aur, şi-i crescuse de bătea pulpele, încât nu te îndurai să-ţi iei ochii de la el.

Şi luând şi nucile, pe cari le ochise el, încălecă, şi pe ici ţi-e drumul!

Cum păşi pragul porţii, începu casele a ţipa de ar fi deşteptat şi pe morţi din groapă. Auzind zânele ţipătul, se întoarseră acasă numai cât ai zice mei. Ele văzură că lipseşte argatul de acasă, spălăcitura ce mai rămăsese în baia unde se îmbăiase argatul şi nucile ce lipseau; nu mai zăboviră, ci se luară după dânsul. Cât p-aci să puie zânele mâna pe ei. Şi fugi, zânele după dânşii; ei fugi! zânele după dânşii. Daca văzu şi văzu calul primejdia, întinse pasul la drum şi începu a zbura ca gândul, până ce, tocmai când

era zânele să-i prinză, ei trecură de pe tărâmul lor şi se opriră.

Puterea zânelor până aci era. Iară daca văzură ele că le trecu otarele, începură cu binele a se ruga de el ca să-şi taie părul să li-l dea lor; dară băiatul le făcea cu bâz! Ele se rugară ca barim nucile cu haine să le dea. Băiatul le arătă coltucul. Atunci zânele se rugară ca încailea să le arate părul, să se bucure şi ele de vederea lui. Atunci băiatul îşi răsfiră părul, încălecă şi zbură cu bidiviul lui.

Zânele se uitară cu jind la dânsul şi, nemaiavând ce face, se întoarseră acasă şi vorbiră între ele ca să nu mai bage argat strein la curtea lor, cât or trăi ele.

După ce ajunse pe moşia unui împărat mare, calul învăţă pe băiat ce să facă. El ascultă şi se duse de se băgă argat la grădi-narul împăratului. Până a nu se învoi cu grădinarul, el îşi puse o băşică de vacă în cap, în care îşi ascunse părul cel de aur.

Grădinarul îl învăţă cum să facă brazde, să semene flori, să le răsădească şi să le îngrijească. Şi îl luase la ochi, căci era spirt, colea, cum trebuie omului, mână dreaptă, nu altceva. Totuşi slugile din curtea împărătească îl numiră cheleş. Şi, cheleş în sus, cheleş în jos, până ce îi rămaseră numele Cheleş.

Grădinarul împărătesc îmbătrânise la curtea împăratului. El era om destoinic, cu frica lui Dumnezeu şi cinstit. Slujba lui de căpetenie era să ducă în toată dimineaţa câte un mănuchi de flori la cele trei fete care le avea împăratul.

Îmbolnăvindu-se grădinarul într-una din zile, chemă pe argatul său şi îi spuse să aleagă din florile cele mai frumoase atâtea câte să-i ajungă a face trei

legături de flori şi să le ducă fetelor împăratului.

Cheleşul se duse de culese flori şi făcu trei legături, una mai mare, alta mijlocie şi alta mică. Pe cea mai mare, care era alcătuită din flori ce începuse a se trece, şi abia mai mirosinde, o dete fetei împăratului cea mai mare. Legătura mijlocie cu flori ce erau tocmai în floare, o dete fetei celei mijlocii; iară legătura cea mai mică ce avea flori numai boboace, cari acum se deschideau, o dete fetei cele mici. Cum dete florile, o tuli d-a fuga, şi se apucă de lucru prin grădină.

Fetele se mirară de aceasta, şi cu toatele se duseră la împăratul şi-i arătară florile. Împăratul chemă pe grădinar să-i spuie ce noimă să aibă florile ce trimisese fetelor sale.

Grădinarul se sperie când auzi că aşa bolnav este chemat la împăratul.

Iară daca se duse, cu inima tremurândă, şi auzi de la împăratul şiritenia cu florile, el se dezvinovăţi şi spuse că, bolnav fiind în acea zi, trimisese pe argat să ducă florile.

Chemând şi pe Cheleş, el, daca veni, se apropie cu sfială şi răspunse:

– Să trăiţi, luminate împărate, întru mulţi ani! Când am cules florile şi am făcut acele mănuchiuri, n-am avut niciun gând rău, martor mi-e Dumnezeu! ci am dat fiecăria din domniţe flori ce le arată care cum este.

– Şi cum ai cutezat, tu, un cheleş ca tine, să faci una ca asta?

– Atâta m-a tăiat capul şi m-a dus mintea, luminate împărate, atâta am făcut. Măria-ta judecă şi fă ce e cu dreptul.

Împăratul rămase pe gânduri. El, deşi s-a întristat, dară mai mult s-a bucurat că îi aduse aminte ceea ce trebuia să facă el ca un părinte.

Apoi trimise o pungă cu bani argatului. Acesta se duse şi-i dete grădinarului, sub cuvânt că el nu ştie ce să facă cu ei, ca unul ce are de toate de la stăpânu-său.

Nu trecu mult şi, viind o sărbătoare, împăratul cu toţi curtenii şi bătrânii împărăţiei merse la biserică. Între bătrânii şi credincerii curţii era şi grădinarul. Numai fata cea mică rămase acasă.

Argatul, văzându-se singur, descinse frâul de pe lângă sine, scoase dintr-o nucă nişte haine de aramă, din cele luate de la zâne, se găti bine, intră în grădină, sună frâul şi veni calul lui înşelat, dar neînfrânat şi, puindu-i frâul în cap, argatul încălecă şi prinse a-şi încura calul prin grădină. Fereastra fetei de împărat celei mici da în grădină şi ea văzu tot ce se petrecu.

După ce strică grădina, argatul se duse ca fulgerul la biserică, dete calul în mâna unui om ce sta afară, ca să i-l ţie, şi el intră în biserică. Aci merse înfipt la mir, se ploconi în dreapta, se ploconi în stânga şi ieşi afară.

Toţi cei din biserică se mirară de dânsul. Până şi împăratul zicea că nici el nu mai văzuse aşa voinic frumos.

Argatul de la grădinărie, cum ieşi din biserică, încălecă şi, într-un suflet, ajunse la grădina împărătească şi descălecă şi porunci calului să facă la loc tot ceea ce stricase. Calul se puse şi numaidecât îndreptă grădina şi o făcu şi mai frumoasă de cum fu-

sese.

Fata împăratului cea mică vedea de la fereastră şi tăcea. Când se întoarse de la biserică, surorile cele mai mari zise celei mai mici:

– Ce rău ai făcut de n-ai venit şi tu la biserică, că a venit un tânăr îmbrăcat aşa şi aşa, a făcut aşa şi aşa, şi numaidecât a plecat, de au rămas toţi cu ochii după el.

Fata cea mică asculta şi tăcea.

Dară grădinarul, când intră în grădină, stătu în loc şi se miră. Apoi îşi închipui el că poate d-aia i se pare grădina mai frumoasă, unde nu intrase de mult într-însa.

Peste câtva timp veni iarăşi o sărbătoare şi împăratul se duse la biserică iarăşi cu toată curtea lui. De astă dată, fata cea mică se făcu bolnavă într-adins, rămase acasă şi se puse la fereastră.

Argatul de la grădinărie scoase de astă dată nişte haine de argint, scutură frâul şi încălecă pe cal, carele venise numai cât ai clipi. Şi iarăşi încurându-l prin grădină o strică şi mai rău decât întâia oară şi iarăşi merse la biserică, făcu ca şi de-lalt rând şi se întoarse acasă, porunci calului să dreagă grădina, carele o făcu încă o dată mai frumoasă decât era.

Fata împăratului cea mică privea de la fereastră şi tăcea. Îi spuseră surorile, îi spuse mumă-sa, îi spuse tată-său de tânărul cel mândru ce venise la biserică şi despre care nimeni nu ştia de unde era.

Ea asculta şi tăcea.

Mai trecu ce trecu şi iarăşi, într-o sărbătoare mare, împăratul merse la biserică cu toţii sfetnicii săi şi cu toţi curtenii tineri şi bătrâni. Şi de astă dată

fata cea mică a împăratului se prefăcu că este bolnavă şi rămase acasă. Între curtenii împăra-tului cari merseră la biserică era şi grădinarul, fiind bătrân, credincios şi vechi slujbaş al împăratului.

Argatul cel cheleş, daca se văzu singur, scutură frâul şi-şi chemă calul. De astă dată, scose din găoacea de nucă rândul de haine cel de aur, se găti frumos, înfrână calul ce venise numai înşelat, îşi lăsă părul de aur pe spate, încălecă, îşi încură calul prin grădină, pe care o strică de tot, şi apoi se duse ca şi de-lalt rând la biserică, merse la mir, se ploconi în dreapta şi în stânga şi ieşi.

Întorcându-se acasă, porunci calului de făcu grădina de trei ori mai frumoasă decât era.

Fata împăratului îl văzu şi când ieşi, şi când se întoarse, şi ceea ce făcu, dară tăcea.

Când se întoarseră de la biserică, împăratul şi toţi cu totul spuseră fetei celei mici a împăratului minunea ce văzuseră.

– Daca n-ai fost şi tu la biserică, îi ziseră, să fi văzut cum a venit acel Făt-Frumos strein, cu părul de aur, ce mândru era când s-a aplecat în dreapta şi în stânga la toţi cei din biserică, şi cum a ieşit apoi, fără să bage pe nimeni în seamă.

Fata cea mică a împăratului se făcea că ascultă, dară tăcea într-însa şi râdea înfundat. Vezi că ştia ea ce ştia.

Grădinarul, daca se întoarse de la biserică şi văzu frumuseţea aia de grădină ce făcuse calul argatului, se tot freca la ochi şi nu-i venea deloc să crează. Asta să fie grădina, ori ba? şi credea că a rătăcit prin altă grădină. Nu o mai cunoştea. Şi, văzând pe argat, îl

întrebă despre acea schimbare; iar argatul îşi cerea iertăciune, spuind că el a făcut ceea ce învăţase de la stăpânu-său.

Darămite când văzu împăratul? Scoase şi dete o pungă de bani grădinarului, pentru că-i făcuse o grădină, de nu se mai găsea ca asta la niciun împărat.

Şi mai trecând ce mai trecu, împăratul îşi aduse aminte de cele trei mănuchiuri de flori. Atunci se vorbi cu împărăteasa cum să facă să-şi dea fetele la casele lor.

Cum se află de această hotărâre împărătească, începu a veni peţitori de pe la fel de fel de împăraţi. Fetele, adecă cea mare şi cea mijlocie, îşi aleseră câte un fecior de împărat şi se duseră după bărbaţii lor.

Fata însă cea mică nu voia să se mărite cu niciun chip. Ba să-i dea pe feciorul cutărui împărat, ba pe al cutărui; aşi! ea zicea că nu-i place niciunul. Ce să facă bietul împărat? Se sfătui cu boierii şi găsiră cu cale să stea fata într-un pridvor, cu un măr de aur în mână, să treacă toţi fiii de împăraţi şi de boieri pe dinaintea ei, şi, pe care îl va plăcea, să-l lovească cu mărul.

Aşa şi făcură.

Trecură fiii de împăraţi cari veniseră în peţit, dară ca să lovească pe vreunul, ba.

Trecură şi fiii de boieri mari ai împărăţiei, dară ca să lovească pe vreunul, nici gând n-avu.

În cele mai de pe urmă trecură toţi tinerii buni şi răi din împărăţie, şi din boiernaşi, şi din prostime, şi din prostime, şi nici nu se uită la dânşii fata ce sta cu mărul în mână. Trecând şi argatul de la grădinărie,

din întâmplare, pe acolo, fata îl lovi cu mărul drept în cap.

Fiii de împăraţi şi de boieri rămaseră ca bătuţi de Dumnezeu, când văzură una ca aceasta.

Împăratul zise că trebuie să fie o greşeală, şi pofti pe fiii de împăraţi şi de boieri să mai treacă o dată.

Trecură toţi cu totul, şi nu lovi pe nimeni; zise şi chelului să treacă, şi de astă dată tot pe el îl lovi.

Împăratul nu se putea învoi ca să ia fie-sa de bărbat un aşa om prost şi pofti pe toată adunarea să mai treacă o dată, căci, negreşit, trebuie să fie vro greşeală a fetei.

Trecură şi a treia oară, şi tot pe argatul cel chel îl lovi cu mărul fata împăratului.

Atunci împăratul, neavând încotro, dete de bărbat fie-sei pe argat, dară îi şi oropsi, gonindu-i de la casa lui.

Ei se duseră de la faţa împăratului, care îi oropsise, cu lacrămile în ochi şi cu inima smerită, şi-şi aleseră loc de trai un bordei în care ţinuse împăratul nişte bivoli. Apoi, aducându-şi aminte fata împăratului de ceea ce făcuse în grădină, îl îndemnă să-şi cheme calul.

Argatul, ginerele împăratului, făcu precum îi zisese soţia, chemă calul şi-i porunci să-i facă nişte palaturi sub pământ, fără seamăn pe lume. Calul nu întârzie şi le făcu nişte palaturi înfricoşate. Nu se găsea la împăratul în casă ce se găsea în palaturile lor. Şi bogăţii, şi scumpeturi, şi tot ce ai fi poftit se găsea la dânşii.

Şi mai trecând câtânică vreme la mijloc, se pomeni împăratul cu veste de la un alt împărat, să iasă la

război. Împăratul chemă în ajutor pe ginerii săi, feciorii de împăraţi, carii şi veniră şi se lăudau cu isprăvile ce au să facă.

Când veni vremea a merge la război, iată că se-nfăţişe la împăratul şi argatul, ginere al său, şi ceru să-l ia şi pe dânsul la război, că poate va tăia şi el vreun vrăjmaş.

Împăratul şi ginerii cei mari îl înfruntară, zicând să-i lase în pace, să nu-i mai poarte şi lui grija p-acolo. El stărui, şi împăratul se înduplecă şi porunci să-i dea şi lui o mârţoagă de cal şi o rugină de paloş.

Argatul încălecă voios şi porni înaintea oştilor. Când ajunse la o lăcovişte pe unde trebuia să treacă, el înnomoli calul şi începu să-l bată ca să iasă de acolo, dară în deşert. Ajungându-l împăratul cu ginerii cei mari şi cu toată oastea, trecu pe lângă dânsul clătinând din cap, iară ostaşii îşi dedeau coate şi râdeau.

După ce trecură şi se depărtară de nu se mai văzură, argatul scutură frâul, şi iată că îndată şi-i sosi calul. Îi spuse ce avea de gând să facă şi ceru povaţă. Calul îl învăţă ce să facă, când va fi dinaintea vrăjmaşului. După ce luă în cap tot ce-l învăţă calul, încălecă şi porni şi el.

Ajungând la război şi văzând pe ai săi încăieraţi cu vrăjmaşii, tocmai când aceştia erau să dovedească pe socru-său şi pe cumnaţii săi, unde mi se ridică de trei stânjeni pe dasupra oştilor, şi zbură drept la împăratul socru-său, îi tăie degetul cu inelul şi-l luă cu sine. Apoi se lăsă asupra vrăjmaşului şi tăia în carne vie cu nemilostivire, întocmai ca un muncitor vrednic când trage cu coasa nemiluit.

Iar când îl înteţea vrăjmaşul, calul se urca ca fulgerul în sus şi se ţinea bine de coama lui. Apoi, când se lăsa în jos, tăia cum ştia el în legea lui să taie. Aşa, vezi, îl învăţase calul.

De trei ori se urcase în sus, când năvălise vrăjmaşul asupra lui, şi de trei ori se lăsase ca un vârtej asupra oastei vrăjmăşeşti. La fiecare dată cădeau d-a stânga şi d-a dreapta lui cu grămada şi făcea uliţi, uliţi pe unde mergea. În mai puţin ca de când mă apucai să vă povestesc, mormane de morţi se vedea pe unde trecuse el.

Aşa spaimă grozavă băgă el în inimile vrăjmaşului, încât prinse a fugi, iară el a-i goni şi a-i tăia ca pe nişte vite.

Împăratul socru rămase înmărmurit când văzu atâta vrednicie. După fuga vrăjmaşului, el stătu locului şi mulţumi lui Dumnezeu că le-a trimes pe îngerul său de i-a scăpat din mâna duşmanului, care vrea să-i piarză, şi mai multe nu.

Argatul, ginerele împăratului, după ce-l mântui, se întoarse înaintea lui, dete drumul calului său, încălecă iară pe mârţoaga ce-i dase împăratul şi se chinuia a ieşi din nomol.

Împăratul se întorcea cu voie bună, de la oaste şi, dând peste dânsul înnomolit încă în noroi, porunci la vro doi ostaşi de-l scoase d-acolo.

Şi ajungând acasă, ginerele împăratului cel chel spuse neveste-sei ce făcu. Ea se bucura din toată inima.

Toată oastea vorbea de îngerul Domnului care le dăduse atâta ajutor şi-l semuia cu străinul care venise la biserică. Însuşi împăratul bănuia aceasta, şi

ar fi dorit ca să-l mai întâlnească o dată, să-i mulţumească. Dară ia-l de unde nu e.

Mai trecând ce mai trecu, împăratul ajunse de orbi. Toţi vracii se adunară şi-i dădură leacuri, dară niciunele din buruienele lor nu-i dară înde bine. Vrăjitoarele puseră apă la stele şi-i aduseră şi-i descântară, tot însă ce punea la ochi mai rău îi făcea, dară mai bine deloc. În cele din urmă, un cititor de stele şi vraci mare fu adus cu multă cheltuială din ţări streine, şi acesta spuse că, până când împăratul nu va avea lapte de pasăre de peste apa Iordanului cu care să se ungă la ochi, nu-i va veni văzul.

Atunci puse împăratul oameni să strige prin toată împărăţia că, cine se va găsi să aducă lapte de pasăre de peste apa Iordanului, acela să ştie cu bună încredinţare că va dobândi cal împărătesc şi jumătate împărăţia. Dară strigară de surda, căci nu se găsi nimeni carele să se însărcineze cu această slujbă.

Ginerii împăratului cei mari, daca văzură aşa, se legară că ei vor aduce laptele trebuincios şi încălecară pe cai buni împărăteşti, luară cu dânşii slujitori şi bani. Umblară ei, cătară şi nu putură afla ceea ce căutau. În cele din urmă, dete peste un înşelător, carele le dete lapte ca tot laptele şi le luară o mulţime de bani. Ei se întoarse cu bucurie la casa socrului lor.

În aceeaşi vreme şi ginerele împăratului, argatul, plecă după lapte de pasere. El scutură frâul şi îndată şi veni bidiviul lui. Îi spuse ceea ce voia, şi calul îi răspunse:

– Ce e mai lesne, stăpâne; căci acolo locuiesc şi eu.

Încălecă şi porni. După ce ajunse, luă lapte de pa-

sere de preste râul Iordanului şi în câteva zile se întoarse acasă, cam tot odată cu cumnaţii săi.

Aceştia merseră la împăratul, îi aduseră lapte de al lor, cu care dete pe la ochi împăratul şi rămase ca întâi, orb ca toţi orbii. Nu-i folosi nimic. Merse şi argatul şi-i aduse şi el lapte, dară adevărat lapte de pasere de preste râul Iordanului. Împăratul nu prea voia să dea pe la ochi. După stăruinţa împără tesei şi a sfetnicilor, se înduplecă şi se unse. Cum puse la ochi lapte de acesta, băgă de seamă că vede ca prin sită. Mai dete o dată, văzu ca prin ciur; când se unse şi a treia oară, văzu luminat ca toţi oamenii.

Împăratul iertă pe argat de fapta lui de mai-nainte. Ginerele său cel mic, daca văzu aşa, rugă şi el pe împăratul să vie să le vază locuinţa. Împăratul se înduplecă şi merse. Când ajunse acolo, ce să-i vază ochii? Ce nu era în palaturile lui era în locuinţa ginerelui său cel mic.

Văzând mirarea de care era coprins împăratul, ginerele său cel mic se încumetă şi zise:

– Eu sunt, mărite împărate, cel ce am venit de trei ori în biserică.

Împăratul aruncă ţintă ochii la el.

– Eu sunt cel ce ţi-am făcut grădina cea frumoasă.

Împăratul parcă nu-i venea să crează spuselor lui.

– Eu sunt, mai zise, cel ce v-am scăpat în război din mâna nelegiuţilor ce se sculaseră să te răpuie.

Împăratul rămase stâlpit de mirare. Apoi, mai vindu-şi în fire, îi zise:

– Cum poţi dovedi zisele tale?

Atunci ginerele său cel mic ieşi afară, scutură frâul, scoase hainele de aur din găoacea de nucă,

unde le păstra, se găti frumos, îşi lăsă părul pe spate, încălecă pe cal şi, arătând împăratului degetul cu inelul, zise:

– Iată, mărite împărate, dovezile ziselor mele.

Şi începu a încura calul prin curtea împăratului. Părul său cel de aur şi hainele cu care era îmbrăcat strălucea ca soarele.

Împăratul, uitându-se la dânsul, tot punea mâna la ochi, făcându-şi umbră. Vezi că se temea să nu orbească încă o dată.

El lăudă pe fie-sa pentru că-şi alesese un asemenea bărbat.

– Şi ai fi putut oare crede d-ta, tată, răspunse fata cea mică, că aş fi putut să-mi aleg de bărbat pe unul care să facă tatălui meu, împărat, ruşine în lume?

Atunci împăratul, şi bătrân fiind, se coborî din scaunul împărăţiei, pe care se urcă ginerele său cel mic. Şi împărăţiră în pace şi în linişte până ce trăiră.

Iar eu încălecai p-o şea etc.

„Comunicat de P. Niculescu din Craiova la 1862."

ZÂNA MUNŢILOR

A fost odată etc.

A fost odată un împărat foarte viteaz; toate împărăţiile de prinprejurul împărăţiei sale îi cerea sfaturi: atâta era de drept şi înţelept. Când se isca sfa dă între dânşii, la acest împărat mergeau mai întâi la judecată, şi cum zicea el, aşa se şi făcea, fiindcă era judecător drept şi iubitor de pace. Când fu aproape de bătrâneţe, îi dărui Dumnezeu un fecior. Nu se poate spune câtă bucurie simţi împăratul când a văzut că dobândi un moştenitor. Toţi împăra ţii vecini i-a trimis daruri. Ei nu mai puţin se bucurau că vecinul lor, care îi ajuta cu sfaturile şi poveţele lui cele de mult folos, a dobândit un fecior.

După ce se mări, îl puse de învăţă carte. El era aşa de silitor, încât se mirau dascălii de dânsul cum de învaţă aşa repede. Ceea ce învăţa ceilalţi copii într-un an, el învăţa numai într-o săptămână. Ajunsese să nu se mai aibă dascălii ce să-i dea să înveţe. Iară tată-său scrise carte împărătească la nişte filosofi vestiţi ca să vie să ispitească cu învăţăturile lor pe fiul său.

La curtea acelui împărat se afla pe atunci un vânător vestit; şi, până să vie filosofii cei vestiţi, împăratul dete pe fiu-său acestui vânător ca să-l înveţe meşteşugul său.

După ce veniră filosofii, învăţă şi de la dânşii câte

în lună şi în soare. Bucuria tatălui său era aşa de mare unde vedea că fiu-său are să fie procopsit ca niciunul din fiii de împăraţi, încât se uita la dânsul ca la soare. Iară el, de ce se mărea, d-aia se făcea mai cu minte şi mai frumos. În toată împărăţia lui şi a vecinilor lui împăraţi, altă vorbă nu era decât de înţelepciunea şi frumuseţea acestui fiu de împărat.

N-ajunsese să-şi răsucească mustăcioara şi foile de zestre curgeau de la fel de fel de împăraţi, care voiau să-şi dea fetele după dânsul, dară el nu voia să se însoare aşa de tânăr.

Într-una din zile, mergând la vânătoare, văzu o turturică, care tot sărea înaintea lui; lui îi fu milă să o vâneze; el căuta vânaturi mari, fiindcă nu se temea de primejdii; era vânător meşter şi viteaz. În cele din urmă, daca văzu şi văzu că tot îi sărea în cale, întinse arcul şi dete cu o săgeată. El se miră prea mult cum de nu o putu omorî el, care era aşa de bun vânător, ci o răni puţin în aripă, care, aşa rănită, se duse de nu o mai văzu. Cum se duse turturica, simţi, nu ştiu cum, nu ştiu de ce, că îi tâcâia inima.

După ce se întoarse acasă, era tot cam galeş. Împăratul văzând că tânjeşte fiu-său cu sănătatea, îl întrebă ce are, iară el răspunse că n-are nimic.

Turturica aceea era Zâna Munţilor care se îndrăgostise de frumuseţea lui. Ei nu-i venea la socoteală să se arate lui aievea, ca să-i dea pricină, şi d-aia se făcuse turturică şi îi tot sărea în cale. Nu ştia însă cum să facă, cum să dreagă, ca să se cunoască cu fiul împăratului.

Peste câteva zile de la întoarcerea feciorului de împărat de la vânătoare, o femeie săracă veni la curtea

împărătească să se bage slujnică, şi fiindcă tocmai era trebuinţă de o găinăreasă, o primi.

Curăţenia şi buna îngrijire ce da găinilor şi tutulor paserilor de la coteţele împărăteşti ajunsese de poveste. Împărăteasa era aşa de mulţumită, încât în toate zilele spunea împăratului câte o vorbă bună pentru bărbăţia acestei femei tinere, dară săracă. Ea şi începuse a se gândi la norocirea bietei femei. Fiul împăra-tului auzind atâtea vorbe frumoase despre găinăreasă, voi să o vază şi el. Într-o zi, când împărăteasa se duse să cerceteze găinile şi să vază de coteţe, merse şi fiul său cu dânsa.

Găinăreasa, cum văzu pe fiul de împărat, îşi aruncă ochii asupră-i cu o căutătură aşa de mângâioasă şi aşa de plină de dragoste, dară cu smerenie, încât feciorul de împărat se fâstâci, oarecum, dară îşi ţinu firea. Simţi că obrajii îi arde, o sudoare rece îl trecu, şi inima începu să-i tâcâiască, de părea că o să-i spargă pieptul. El însuşi nu-şi putea da seama ca ce poate să fie istoria asta. Plecă ochii în jos, nu zise nici cârc, şi se întoarse acasă.

Totă curtea împărătească lua în nume de bine pe această găinăreasă, pentru vrednicia şi curăţenia ei. Ea se purta cu toate slugile cu bunăcuviinţă, şi nimeni nu cuteza să-i zică nici dă-te mai încolo, pentru că ea nu le da prilej de glumă.

Într-acestea, un fiu al unui împărat vecin, însurându-se, a fost poftit la nuntă şi pe acest împărat cu toată curtea lui. Împăratul, plin de bucurie, merse la acea nuntă şi luă cu dânsul şi pe împărăteasă şi pe fiul său.

În ziua aceea, când era cununia fiului de împărat,

la nunta căruia merse acest împărat cu feciorul său, găinăreasa se ceru şi ea de la vătaf să o lasă şi pe dânsa să se ducă la preumblare. Vătaful, cam râzând, îi zise: „Ce-i trebuie chelului? Tichie de mărgăritar". Apoi o lăsă. Iară ea, înghiţind înfruntarea, nu zise nimic şi plecă.

Împăratul era vesel peste măsură văzând că, din atâţi feciori de împăraţi şi domni, al său se deosebea prin isteţimea, boiul şi înţelepciunea lui. Toate fetele de împărat ar fi voit să joace lângă el în horă. Când, deodată, vine la nuntă o fată îmbrăcată în nişte haine cum niciuna din fetele de împărat nu avea.

Cosiţele ei împletite cu meşteşug şi date pe spate îi atingeau pulpele şi ea era aşa de bine făcută, încât ochii tuturor rămase la dânsa. Ea cum veni, nici una, nici alta, se prinse lângă feciorul de împărat şi numai lângă dânsul juca până către seară.

Vorbiră, râseră, îşi povestiră fel de fel de lucruri, dară cam pe sub mână, fiindcă-i era ruşine feciorului de împărat să râză şi să vorbească aşa înaintea tătâne-său, şi apoi toţi fiii de împăraţi îşi dau coate, căci băgaseră de seamă că necunoscuta tot lângă el juca.

Feciorul de împărat nu mai era al său. Se mira însuşi de schimbarea ce simţea într-însul, dară nu cuteza să spuie nimănui. El îşi puse în gând ca, la hora din urmă ce va juca, să întrebe pe această necunoscută cine era, de unde venea, de este fată ori măritată, şi se gândea că, de n-ar avea bărbat, să o ceară de nevastă. Când, pieri ca o nălucă.

Feciorul de împărat rămase ca un zăpăcit. Se întoarse acasă, dară cu gândul era tot la dânsa.

Tată-său, văzându-l tot pe gânduri şi trist, nu ştia ce să-i mai facă să-l inveselească oarecum. Când, iată că-l poftesc la altă nuntă de împărat, unde se şi duse cu împărăteasa şi cu fiul său.

Ca şi la cealaltă nuntă, feciorul de împărat jucă cu fata necunoscută şi frumoasă, care venise şi la această nuntă şi se prinsese în horă lângă dânsul. După multe întrebări, află de la dânsa că şedea tocmai înspre partea aceea, încotro era împărăţia tatălui său, doară căci nu-i zisese că şade chiar la dânsul. Atunci fiul de împărat îi făgădui să o ducă acasă, daca era singură, şi ea priimi. Însă tocmai când era să se spargă nunta, ea pieri de lângă dânsul din horă.

Se întoarseră deci acasă împăratul cu ai lui, însă fiul lor se topea d-a-n-picio arele şi nimeni nu ştia din ce pricină. Deşi se făcuse vâlvă că feciorul de împărat este îndrăgostit cu o zână, el însă se apăra înaintea tatălui său că nu ştie la sufletul său nimic. Toţi vracii şi cititorii de stele se aduseră şi nimeni nu ştiu să-i ghicească răul de care suferă. Unul dintr-înşii zise că e teamă să nu dobândească lipici.

Într-aceasta împăratul fu poftit la o altă nuntă de împărat, unde nu voi să se ducă, fiindcă inima lui nu era de veselii, ci se îngrija mai mult de fiul său. Dară dacă văzu că fiul său atâta stăruieşte, îi făcu voia. Acesta porunci la nişte credincioşi ai săi ca să aibă pregătit la îndemână câteva cazane cu smoală, să le fiarbă în ziua nunţii şi, când va fi înde seară, să aştearnă pe drum smoală. După ce puse la cale toate astea, se duse la nuntă.

De cum începu hora, fata cea frumoasă şi ne-

cunoscută veni ca din senin, şi iară se prinse lângă dânsul.

De astă dată era gătită şi mai frumos, avea nişte haine, de la soare te puteai uita, dar la dânsa, ba. Juca feciorul de împărat şi se uita la dânsa ca la un cireş copt. Şi de astă dată o întrebă, şi ea îi tot răspunse cam în doi peri. Îi făgădui şi acum că se va lăsa să o ducă acasă.

Când fu înde seară la hora cea mai din urmă, pieri ca o mă-iastră de lângă dânsul.

Nu se poate spune cât de mult se mâhni el; căzu la pat şi zăcea, fără să-i poată ajuta cineva. Tată-său ar fi dat nu ştiu cât aceluia ce ar fi putut să-i tămăduiască copilul. Când, iată credincioşii lui veniră cu un condur. Măias tra, dacă se nomoli în smoală, mai bine lăsă condurul acolo decât să întârzie.

Atunci [feciorul] împăratul[ui] trimise pe credincioşii lui să umble din casă în casă, şi să puie pe toate femeile să se încalţe cu acel condur, şi la care s-o potrivi, aceea să fie soţia lui. Tată-său se învoi şi el la această otărâre. Se duseră deci, cre-dincioşii lui, ocoliră toată împărăţia, cercară toate femeile condurul, şi la niciuna nu se potrivi.

Auzind feciorul de împărat una ca aceasta, se îmbolnăvi şi mai rău. Apoi porunci ca să încerce şi femeile din curtea împărătească. La niciuna nu se potrivi. Nu mai rămase decât găinăreasa, pe care o uitaseră; dară împărăteasa, aducându-şi aminte de dânsa, îi porunci să se încalţe şi ea cu condurul. Când îl trase la călcâi, pare că fu de acolo. Era turnat pe piciorul ei. Ea începu a se văicăra şi a tăgădui că nu era condurul ei. Feciorul de împărat cum auzi,

porunci să i-o aducă, şi cum o văzu, strigă:

– Asta este, mamă.

Ea, deşi tăgăduia, dară înteţită de rugăciunile împăratului, ale împă răte sei şi ale fiului lor, în cele din urmă mărturisi că ea este stăpâna condurului.

După ce îi povesti că este zână măiastră, că îl îndrăgostise de când îl văzuse la vânat, că el rănise o turturică, şi că acea turturică era ea, şi daca nu s-a arătat lui aşa cum este, a fost că, de va lua de bărbat un om de pe pământ, toată puterea ei piere. Mai spuse că, spre a-l putea vedea mai adesea, intrase găinărească la dânşii şi că tot ce ea făcuse era numai pentru dragostea lui.

După aceea, ieşi la scară, bătu de trei ori din palme, şi iată o cărucioară, fără să fie trasă de cai, veni; ea îşi luă zestrea numai de scumpeturi dintr-însa, apoi, curgându-i şiroaie de lacrămi din ochi se întoarse şi zise feciorului de împărat:

– Iată, pentru dragostea ta, mă lepăd de puterea mea cea măiastră, numai şi tu să mă iubeşti, precum te iubesc eu.

Dete drumul cărucioarei şi rămase lângă fiul împăratului, carele în scurt timp se făcu sănătos. Apoi făcu o nuntă d-alea împărăteştile şi, după moartea tatălui său, rămaseră ei în scaunul împărăţiei, şi domnesc şi astăzi, daca nu vor fi murit.

Încălecai p-o şea etc.

„Acest basm l-am auzit de la o calfă de bărbier, în copilăria mea. Publicat pentru prima oară în Legende sau basmele românilor, partea I, 1872.“

FĂT-FRUMOS CU CARÂTA DE STICLĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om, căruia i se urâse cu deşertăciunile cetăţilor şi se făcuse sihastru. Vezi că văzuse el că tot nu e nimic pe lumea asta oarbă şi d-aia se dusese în sihăstrie. Acolo el avu vecini fiarele pădurilor, şi, aşa de bun era el la Dumnezeu, încât toate dobitoacele i se închinau şi îi lingeau picioarele când se întâlneau cu dânsul.

Într-una din zile, ducându-se el la marginea râului, ce curgea prin pădurea aceea, ca să se spele, văzu un sicrinel, încheiat şi smolit bine, că vine pe apă şi se opreşte de marginea unde sta el, şi îndată auzi că orăcăieşte ceva, ca un copilaş.

Stătu puţin şi cugetă el, ca ce să fie asta? Dară după ce se rugă puţin, ca să se depărteze de el ispita satanei, daca ispită ar fi, şi după ce văzu că orăcăitul se înteţeşte, necum să piară dinaintea lui, prinse a scoate sicriaşul la margine. Şi, des-chizându-l, găsi într-însul un copil mic ca de două săptămâni. Cum îl luă în braţe, copilul tăcu.

Atunci sihastrul mulţumi lui Dumnezeu că i-a trimis suflet de om cu care să-şi mai petreacă urâtul în bungetul ăla de codru.

De gâtul copilului găsi un baier în care citi pustnicul că acel copil este fiu al unei fete de împărat.

De crescut, ar fi voit pustnicul să-l crească, dară nevoia era cu ce să-l hrănească. Atunci, plecându-şi genuchii, se rugă Domnului cu căldură, şi îndată răsări ca din pământ, din iarbă verde un smochin mare, cu roadele, unele în mugur, altele în floare, altele în pârg, iară altele coapte şi numai bune de mâncat. Dete copilului zeamă stoarsă din o smochină, şi mâncă copilaşul, de se minună şi sihastrul.

Aşa îl crescu el acolo, până ce se făcu măricel, începu a umbla şi a mânca şi câte altceva ce-i da sihastrul.

După ce se mai mări, învăţă pustnicul pe fiul său de suflet să citească, şi să-şi adune rădăcini şi alte verdeţuri pentru hrană. Şi aşa petreceau ei acolo în tihnă, fără să-i supere cineva, bătrânul învăţând pe copil tot ceea ce ştia el despre lume şi ale lumii, copilul ascultând şi băgând la cap tot ce-l învăţa tată-său cel dat lui de sus.

Trecu aşa câţiva ani. Când, într-una din zile, bătrânul spuse fiului său că o să se ducă la Dumnezeu.

– Să nu te sperii, dragul meu, că are să vie un leu groaznic să-mi sape groapa, şi tu să mă bagi într-însa şi să mă acoperi cu pământ. Apoi să te sui în podul colibei mele şi să iei d-acolo frâul ce vei găsi şi să-l scuturi.

Încă vorbind, pustnicul se culcă şi adormi somnul cel de veci. Băiatul plânse cu foc, văzându-se singur. Apoi iată, nene, că leul cel groaznic venea răcnind. I se făcu băiatului părul măciucă în cap de frică, dară, aducându-şi aminte de vorbele bătrânului, se linişti şi privi cum sapă groapa, în care el puse

pe tată-său, şi îl acoperi cu pământ. După ce băiatul făcu precum îi zisese bătrânul, leul se duse în treaba lui şi nu se mai întoarse pe acolo.

Băiatul rămâind singur, rătăcindu-se prin desişurile pădurei, plângea şi se tânguia, de ţi se rupea rărunchii de mila lui. Şi, aducându-şi aminte de cuvintele bătrânului, tatălui său, se sui în podul colibei, găsi frâul, îl luă şi se dete jos cu el.

Am uitat să vă spui. După moartea bătrânului, smochinul se uscă de tot, nemairămâind decât un buştean pârlit, stând înfipt în pământ.

Daca se dete jos cu frâul, băiatul îl scutură şi, iată că se arătă un armăsar cu şase aripi şi zice:

– Ce porunceşti, stăpâne?

– Ce să poruncesc? răspunse băiatul, ia să stai cu mine, aici, că mi-e urât singur.

– Ba nu, stăpâne, d-ta să mergi la lume, să faci ce ţi-oi zice eu, că va fi mult bine de d-ta.

Se miră băiatul de spusele calului. Vezi că el nu ştia nimic de ale lumii. Se mai miră o toană când îi spuse că trebuie să fie îmbrăcat. Şi, după povaţa calului, băgă mâna în urechea lui cea stângă şi scoase nişte haine, cu care se îmbrăcă.

Şi încălecând, îl duse calul la un oraş şi trase la un han. Se miră el de tot ce vedea şi lua aminte la tot ce făcea ceilalţi oameni.

Iară după ce trecu câteva zile, în care băiatul se mai deprinse cu lumea, calul îi zise că trebuie să-şi facă şi dânsul un căpătâi. Pentru aceasta îi zise să se lege la ochi şi încălecând zbură cu dânsul, ca vântul, ducându-se într-un dâmb, şi se opri acolo. Apoi îi zise:

– Stăpâne, descalecă, şi cu frâul în mână, apleacă-te şi ia de pe jos ce ţi-o da de mână şi umple-ţi sânurile.

– Aşa orbeşte, ce naiba o să apuc? Mai bine ar fi să mă dezleg la ochi, răspunse băiatul.

– Să nu faci una ca asta, vai de mine! că în clipa ce vei des-chide ochii, cu moarte vei muri, îi zise calul.

Băiatul ascultă. Descălecă, dară frâul din mână nu-l lăsă. Se plecă jos şi, cu cealaltă mână, lua pe nepipăite, tot ce putu apuca, îşi umplu sânurile, încălecă şi porni înapoi.

Acasă daca ajunse şi se dezlegă la ochi, ce credeţi că mi-ţi văzu, boieri dumneavoastră? numai pietre nestemate, una mai frumoasă decât alta, una mai mare decât alta. El nu ştia ce sunt alea, se juca cu dânsele ca copiii cu pietricelele. Calul însă îl învăţă ce să facă cu ele.

Luă numai câteva şi se duse pe la neguţători de le schimbă pe bani. Plăti la han, îşi cumpără cele ce îi era de trebuinţă şi-i mai şi rămase.

Acum calul îl învăţă ce să mai facă. Îl învăţă să aleagă vro câteva pietre din cele mai mari şi mai frumoase şi să le ducă în dar la împăratul locului aceluia.

Şi el făcu aşa.

Iară daca se duse la împăratul cu darul şi văzu că îl priimeşte împăratul cu mare cinste şi atât îi preţuieşte darul, el spuse că mai are încă multe.

Se sperie şi împăratul de atâta bogăţie ce văzu la băiat şi-l luă în nume de bine.

Nu era ţârmonie la curte, unde să nu fie şi el che-

mat. Nu era paradie ori vrun alai sau serbare, ca să nu fie şi el acolo.

Azi aşa, mâine aşa, el făcu cunoştinţă cu toţi fiii de domni şi de boieri, şi învăţă de la dânşii, ia numai aşa auzind şi văzând, toate obiceiurile: cum să mănuiască sabia ori paloşul, cum să răsucească buzduganul, cum să întinză arcul şi să ochească, ba încă îi şi întrecu, că era deştept băiatul, iscusit şi numai spirt, ca un român verde ca bradul şi mândru ca stejarul.

Toate bune. Numai de un lucru nu-şi putea da el seamă. Că de ce adecă împăratul era tot trist şi tânjea firea într-însul. Într-una din zile, nu ştiu cum îi veni lui bine şi prinse a-l întreba:

– Împărate, zise el, toate bunătăţile de pe lume ai, toţi ţi se închină ca la un mare împărat, ce ai la sufletul tău de eşti tot fără chef şi mâhnit?

– Ei, dragul meu, ce să am? Ia nişte păcate de la Dumnezeu am avut să trag pe lumea asta şi acum m-au ajuns. Aveam o fată şi doi băieţi şi parte de ei n-am avut. Un spurcat de zmeu mi-a furat fata şi nu pot da cu mâna de urma ei, deloc, deloc. Două oştiri am trimis, împreună cu fiii mei şi toţi cu totul s-au prăpădit. Nevasta mea, împărăteasa, s-a sfârşit de dorul copiilor şi eu nu e departe până să mă duc să mă împreun cu dânsa, că uite, simţ că slăbesc din zi în zi, şi nu-mi mai dă inima să mă veselesc.

Băiatul tăcu şi-i păru rău că aduse vorba despre lucruri atât de mâhnitoare sufletului împărătesc.

Dacă se întoarse acasă la dânsul, spuse calului cele ce află şi-l întrebă, că nu e chip a scoate pe fată din mâna zmeilor?

Calul îi răspunse:

– Ce nu se poate pe lumea asta? Însă ca să scapi pe fată din mâna zmeului, cam greu lucru este din pricina zgripsoroaicei de mă-sa, că este şi vrăjitoare de îngheaţă apele.

Atâta fu destul băiatului să afle. El nu voi să ştie greu, negreu, şi se duse drept la împăratul.

Mai aduse vorba încă o dată despre copiii lui cei pierduţi, cercetă mai cu d-amănuntul despre dânşii, apoi zise:

– Mă voi duce să ţi-i aduc eu, mărite împărate.

– Fugi d-acolo, voinice, îi răspunse împăratul. Nu-ţi mai pierde tinereţele în deşert. N-a putut face nimic novacul meu, n-a putut face nimic arapul meu, dară încămite tu, un copil necercat în ale războiului. Novacul avea darul de a culca la pământ o oaste întreagă, de se făcea o movilă înaltă cât era ea de mare, când aducea o dată mâna de o da la spate şi apoi el se punea de şedea d-asupra movilei. Arapul meu avea darul de a înghiţi o oştire cât de mare, când sorbea o dată, şi apoi o da afară ca şi mistuită. Şi totuşi ei s-au răpus ducându-se cu fiii mei la război.

– Voi cerca şi eu, mărite împărate, dacă-mi vei da voie.

– Du-te băiete, daca te trage aţa la moarte.

Şi luându-şi ziua bună de la împăratul, voinicul se duse la calul său şi-i spuse tot ce auzise de la împăratul, şi tot ceea ce hotărâse el să facă.

– Să mergem, răspunse calul, însă cu cugetul tot la Dumnezeu, şi el nu ne va lăsa să pierim.

Vezi că nu ştiu de ce, dară voinicul simţi că parcă fata împăratului să fie scrisa lui, şi parcă nu mai avea

odihnă în oase.

Se pregăti şi porni. Şi merse, şi merse, şi merse, zi de vară până-n seară, ca cuvântul din poveste, care d-aci încolo mai frumos este, până ce au ajuns la o poiană verde şi dezmierdătoare. Aci daca stătură în popas, prinse a se sfătui cu calul, ce şi cum să facă, iară calul, ca un năzdrăvan ce era el, îi spuse cum să apuce lucrurile ca să meargă la izbândă, la dor de copilă blândă.

Şi mai merse ce mai merse, şi ajunse la palaturile zmeoaicei. Aceste palaturi erau cu totul şi cu totul de sticlă, şi strălucea, de la soare te puteai uita, dară la dânsele ba.

Până a nu intra în curţile palatului stătură şi spionară, ca să ştie cum stau lucrurile în această curte. Trei zile şi trei nopţi umblară prin preajma palaturilor şi mai ispitind, aflară că zmeoaica cu zmeul nu erau acasă.

Atunci Făt-Frumos, călare, intră în palaturi şi se opri drept la scară. Fata, cum îl văzu, ieşi afară. Vorbi cu Făt-Frumos d-a-n-călarele şi se înţeleseră la cuvinte. Fata, văzând că are a face cu un viteaz, intră în cămară, luă cu dânsa o gresie, o basma cu chenar pe margine şi o perie, ieşi repede din casă, se puse pe calul lui Făt-Frumos şi o luară la sănătoasa.

Cum păşiră pragul porţii, începură curţile şi palaturile a hăui, de să ferească Dumnezeu! Şi, auzind zmeoaica de unde era dusă, într-o clipă se întoarse acasă. Aci daca sosi şi văzu că fata este răpită, se luă după dânşii şi goneşte-i, şi goneşte-i, până ce, când era să puie mâna pe ei, fata aruncă peria înaintea zmeoaicei, şi îndată se făcu o pădure mare şi deasă,

de nu putea pui de pasăre să răzbată printr-însa.

Zmeoaica făcu ce făcu, roase la copaci, căţărându-se din cracă în cracă şi strecurându-se prin desişi, până ce trecu dincolo şi, să te ţii după dânşii!

Calul zbura ca vântul, dară zmeoaica venea după dânşii ca gândul. Când să puie mâna pe dânşii, fata aruncă în urma ei basmaua. Odată se făcu o apă mare, mare, de d-abia i se vedea marginea şi de jur împrejur înconjurată cu foc. Zmeoaica se făcu luntre şi punte, şi trecu. Dete prin foc şi prin apă, şi după dânşii! tot după dânşii, şi din goană nu-i slăbea!

N-apucase calul să se depărteze o bucată de loc mai de Doamne-ajută şi iată că zmeoaica iară îi ajunse.

Atunci fata aruncă d-a-n-fuga şi gresia. Odată se făcu între dânşii şi zmeoaică un munte, numai şi numai de piatră.

Zmeoaica crăpa de necaz şi nu mai vedea înaintea ochilor de cătrănită ce era. Începu a se sui pe munte, dară aşi! unde era pomana aia, ca să se poată urca? Muntele era drept şi piatra lustruită, mă rog, ca o gresie ce era ea. N-avea unde pune piciorul, ca să se sprijinească. Când se atingea de câte un colţ de piatră, cărnurile îi sângera, căci era aşa de ascuţit, de tăia ca briciul.

În cele de pe urmă, mai căţărându-se din stei în stei, mai d-a buşele, ca o lipitoare, făcu pe dracul în patru şi se urcă d-asupra muntelui. Făt-Frumos sta în poale cu arcul în mână. Zmeoaica, cum se văzu în vârful muntelui, răsuflă o toană şi, învârtejindu-se la vale, se lăsa ca o furtună.

Făt-Frumos, cum văzu una ca asta, înstrună iute arcul, puse săgeata şi o luă la cătare. Când îi veni bine, dete drumul arcului şi o săgetă drept în ochi. Zmeoaica odată dete un ţipăt, de se cutremură muntele şi numai iacă venea d-a rostogolul, gemând. Când ajunse jos, se făcu mototol de durere. Făt-Frumos, cu buzudganul în mână, se apropie de dânsa, îi mai dete vro câteva lovituri d-alea îndesatele, că nu murise încă.

Atâta mai apucă să zică zmeoaica:

– M-ai mâncat friptă! fecior de lele ce mi-ai fost.

Căscă gura de trei ori şi, când îi ieşi sufletul din oase, se răspândi o duhoare de nu putea nimeni să stea lângă dânsa. Atât de spurcată ce era, dihania!

Făt-Frumos şi fata de împărat nu mai puteau de bucurie. Ei voiră să se întoarcă acasă la împăratul, carele îi aştepta cu mare nerăbdare.

Dară calul le răspunse:

– O! o! cine se pripeşte, se pârleşte. Trebuie întâi să omorâm pe zmeu, fiul zmeoaicei, căci până va fi acesta d-asupra pământului, pace de el nu veţi avea. Apoi să sculăm din mormânt pe fiii de împărat şi oastea ce i-a prăpădit zmeoaica cu farmecele sale, şi aşa, cu tot avutul zmeilor, să ne întoarcem acasă.

Făt-Frumos prinse voios a se lupta cu zmeul, şi porni din nou la palaturile zmeoaicei.

Zmeul aştepta înarmat să vază ce izbândă făcuse mă-sa. Când însă văzu pe Făt-frumos viind ca un voinic cu fata lângă dânsul pe cal, i se tăie mâinile şi picioarele. P-aci, p-aci era să se piarză zmeul de părere de rău, că se răpusese mumă-sa. Dară îmbărbătându-se, stătu locului, ca să se ia la luptă cu

Făt-Frumos.

Acesta atâta şi aştepta. Vezi că îl învăţase calul cum să meargă la luptă şi cum să facă.

Se apucară deci la trântă. Şi lupte-se, şi lupte-se, zi de vară până-n seară, şi ca să se dovedească unul pe altul, nici că se pomenea.

Văzând Făt-Frumos că îi apucă noaptea, odată se opinti din toate puterile, ridică în sus pe zmeu şi, aducându-l, îl băgă în pământ până în gât şi, ţinându-l acolo sub picior şi cu sabia goală în mână ridicată d-asupra lui, îl întrebă despre fraţii fetei şi despre oştile trimise.

Zmeul, crezând că o să-l ierte de la moarte dacă i-o spune, răspunse:

– Movilele de pământ ce ai întâlnit până aici sunt fraţii fetei împăratului şi oştile lui. Hrisoavele legăturei lor sunt puse într-o cutie de argint şi păstrată pe poliţa de după sobă din cămara mamei; cine le va lua şi le va citi d-asupra acelor movile, ca să desfacă făcutul lor, legătura vrajelor se va dezlega şi toţi vor învia ca şi cum n-ar fi fost legaţi de când pământul.

Atâta trebuia lui Făt-Frumos să ştie. Îi reteză capul şi îl lăsă corbilor să-l mănânce.

Şi, intrând în palaturile zmeoaicei, fata, care ochise cutia cu pricina, se duse drept ca pe ciripie, puse mâna şi o luă. Când colo ce să vază? câte movi le era atâtea şi hrisoave.

Acum altă nevoie. Cum să ghicească hrisoavele movilelor. Se hotărâră să meargă la câte una din ele şi să citească toate hrisoavele de legătură, până va da peste acela al movilei aceleia.

Tocmai acum îşi veni şi Făt-Frumos de acasă. El bă-

gase de seamă că aceste moviliţe de pământ grămădit se cutremurau când trecea pe lângă dânsele, dar nu-şi putea da seamă ca ce să fie.

Şi, întorcându-se, stete la cea dintâi moviliţă ce întâlni, ceti un hrisov, ceti altul, nimic! mai citi încă unul şi încă unul, pasămite acesta era hrisovul prin care se legase vrajele moviliţei de faţă că, numai, măre, unde începu movila să se cutremure şi apoi să se legene, de părea că vrea să se dezgrădineze de pământ şi, în cele din urmă, pieri, şi în locu-i rămase un tânăr fecior de împărat, viu nevătămat.

Acesta, cum deschise ochii, se uită împrejur, şi zise:

– Oh! soru-mea, dară greu somn dormii!

– Greu, fratele meu, şi ai mai fi dormit tu mult şi bine de nu venea omul acesta, trimis de la Dumnezeu, să ne scape de la robie.

Atunci, întorcându-se către Făt-Frumos, îi zise:

– Oricine vei fi, frate să ne fii.

– Frate până la moarte, răspunse Făt-Frumos.

Şi, îmbrăţişându-se, porniră şi pe la celelalte movile şi la toate tot aşa făcură. Învie pe celălalt frate, pe novac, pe arap cu toate oştile lor.

Şi se făcu o bucurie mare între dânşii de nu se poate spune. Bietul Făt-Frumos umbla din mână în mână, căci toţi voiau să-l îmbrăţişeze de mulţumire.

Şi, întorcându-se din nou la palaturile zmeoaicei, plesni de patru părţi ale curţilor cu un bici, ce era după uşă în cui, care se făcu un măr de aur; Făt-Frumos îl luă şi îl băgă în sân. Apoi el, împreună cu fata, se puseră în carâta zmeoaicei care era numai şi numai de sticlă, cu cai cu tot de sticlă, şi se into-

arse la împăratul cu alai mare.

Când veniră olăcarii şi spuseră împăratului că i se întorc toţi fiii lui înapoi cu oşti cu tot, p-aci, p-aci era să se piarză de bucurie. Îşi ţinu însă firea şi le ieşi înainte, cale d-o zi.

Darămite când se văzură! Nu ştia bietul împărat pe care să îmbrăţişeze mai întâi. Şi când îmbrăţişa pe câte vrunul, parcă nu-i mai venea să se dezlipească de dânsul.

Intrând în oraşul împărătesc, alaiul se orândui astfel: întâi venea pedestrimea, apoi calul lui Făt-Frumos, după care era Făt-Frumos cu fata împăratului în carâta zmeoaicei cea de sticlă, de o parte şi de alta fiii împăratului călări şi apoi călărimea, în cap cu novacul şi cu arapul.

Gloatele se îmbulzea şi da unul peste altul, care mai de care să vază pe mântuitorul fiilor împăratului şi toţi cu un glas strigau că el să le fie împărat.

După ce se cunună Făt-Frumos cu fata împăratului, acesta, fiind şi bătrân, se coborî din scaunul împărăţiei, şi se urcă Făt-Frumos.

Şi domniră în pace şi în linişte lăudaţi de popor, până în ziua de astăzi, de n-or fi murit.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

„Comunicat de frate-meu, George, şi povestit de o calfă de pantofar, lucrător pe podul Beilicului pe la 1856.“

Salt la **Cuprins**

GREUCEANU

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat şi se numea împăratul Roşu. El era foarte mâhnit că, în zilele lui, nişte zmei furaseră soarele şi luna de pe cer.

Trămise deci oameni prin toate ţările şi răvaşe prin oraşe, ca să dea în ştire tutulor că, oricine se va găsi să scoaţă soarele şi luna de la zmei, acela va lua pe fiie-sa de nevastă şi încă şi jumătate din împărăţia lui, iară cine va umbla şi nu va izbândi nimic, acela să ştie că i se va tăia capul.

Mulţi voinici se potricăliseră semeţindu-se cu uşurinţă că va scoate la capăt o asemenea însărcinare; şi când la treabă, hâţ în sus, hâţ în jos, da din colţ în colţ şi nu ştia de unde s-o înceapă şi unde s-o sfârşească, vezi că nu toate muştele fac miere. Împăratul însă se ţinu de cuvânt.

Pe vremea aceea, se afla un viteaz pre nume Greuceanu. Auzind şi el de făgăduinţa împărătească, ce se gândi, ce se răzgândi, că numai îşi luă inima în dinţi, încumetându-se pe ajutorul lui Dumnezeu şi pe voinicia sa, şi plecă şi el la împăratul să se închine cu slujba. Pe drum se întâlni cu doi oameni pe cari slujitorii împărăteşti îi ducea la împăratul ca să-i taie, pentru că fugiseră de la o bătălie ce o avusese împăratul acesta cu nişte gadine. Ei erau trişti, bieţii oameni, dară Greuceanu îi mângâie cu nişte vorbe

aşa de dulci, încât le mai veni niţică inimă, că era şi meşter la cuvânt Greuceanu nostru.

El îşi puse nădejdea în întâmplarea aceasta şi îşi zise: „Îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să îndu-plec pe împăratul a ierta pe aceşti oameni de la moarte, mă voi încumeta să mă însărcinez şi cu cealaltă treabă; iară de nu, sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică cineva să facă o încercare.“

Şi astfel, poftorindu-şi unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească.

Înfăţişându-se la împăratul, atâtea îi povesti, aşa cuvinte bune şi dulci scoase şi atâta meşteşug puse în vorbirea sa, încât şi împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni; că mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuşi mai mult, şi că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor.

Nu mai putură oamenii de bucurie când auziră că Greuceanu a măglisit pe împăratul până într-atâta, încât l-a făcut să-i ierte. Mulţumiră lui Greuceanu din toată inima şi îi făgăduiră că în toată viaţa lor se vor ruga lui Dumnezeu pentru dânsul ca să meargă din izbândă în izbândă, ceea ce şi făcură.

Această izbândă o luă drept semn bun, şi Greuceanu, mergând a doua oară la împăratul, grăi cu cuvintele lui mieroase cele următoare:

– Mărite doamne, să trăieşti întru mulţi ani pe luminatul scaunul acestei împărăţii. Mulţi voinici s-au legat către măria-ta să scoaţă de la zmei soarele şi luna pe care le-a hrăpit de pe cer, şi ştiu că cu moarte au murit, fiindcă n-au putut să-şi îndepli-nească legămintele ce au făcut către măria-ta. Şi eu, mărite

doamne, cuget a mă duce întru căutarea acestor tâlhari de zmei, şi mi-ar fi voia să-mi cerc şi eu norocul, doar-doar va da Dumnezeu să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemaţi de zmei, pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv şi mână de ajutor.

– Dragul meu Greucene, răspunse împăratul, nu pot să schimb nicio iotă, nicio cirtă din hotărârea mea. Şi aceasta nu pentru altceva, ci numai şi numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăţia mea; la mine părtinire nu este scris.

Văzând statornica hotărâre a împăratului şi dreptatea celor vorovite de dânsul, Greuceanu cuvântă cu glas voinicesc:

– Fie, mărite împărate, chiar de aş şti că voi pieri, tot nu mă voi lăsa până nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bună-voia mea.

Se învoiră, şi preste câteva zile şi plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă, ca să scape cu faţa curată din această întreprindere.

Greuceanu luă cu dânsul şi pe fratele său şi merse, merse, merse cale lungă, depărtată, până ce ajunse la Faurul-Pământului, cu care era frate de cruce. Acest faur, fiind cel mai meşter de pe pământ, era şi năzdrăvan. Aici se opriră şi poposiră. Trei zile şi trei nopţi au stat închişi într-o cămară, Greuceanu cu Faurul-Pământului şi se sfătuiră.

Şi, după ce se odihni câteva zile şi mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu şi frate-său o luară la drum.

Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul-Pământului se apucă şi făcu chipul lui Greuceanu

numai şi numai din fier, apoi porunci să arză cuşniţa ziua şi noaptea şi să ţină chipul acesta fără curmare în foc.

Iară Greuceanu şi frate-său merseră cale lungă, şi mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se aşezară pe iarbă şi făcură o gustărică din merindele ce mai aveau, şi apoi se des-părţiră, după ce se îmbrăţişară, şi plânseră ca nişte copii.

Mai nainte de-a se despărţi, îşi împărţiră câte o basma şi se înţeleseră zicând: „Atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întâlni; iară când basmalele vor fi rupte în mijloc, să se ştie că unul din ei este pierit.“ Mai înfipse şi un cuţit în pământ şi ziseră: „Acela din noi, care s-ar întoarce mai întâi şi va găsi cuţitul ruginit, să nu mai aştepte pe cellalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit.“ Apoi Greuceanu apucă la dreapta şi frate-său la stânga.

Fratele Greuceanului, umblând mai multă vreme în sec, se întoarse la locul de despărţire şi, găsind cuţitul curat, se puse a-l aştepta acolo cu bucurie, că văzuse soarele şi luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanu se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, aşezate unde-şi înţărcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanu se dete de trei ori peste cap şi se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învăţase Faurul-Pământului. Făcându-se porum bel, Greuceanu zbură şi se puse pe un pom care era tocmai în faţa caselor.

Atunci ieşind, fata de zmeu cea mare şi, uitându-se, se întoarse repede şi chemă pe mumă-sa şi pe

soră-sa cea mică, ca să vină să vază minunea.

Fata cea mică zise:

– Măiculiţă şi surioară, pasărea asta gingaşă nu mi se pare ogurlie pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur. Până acuma ne-a fost şi nouă! D-aici înainte numai Dumnezeu să-şi facă milă de noi şi d-ai noştri.

Pasămite aveau zmeii cunoştinţă de vitejia lui Greuceanu.

Apoi intrară câteştrele zmeoaicele în casă şi se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecât se dete iarăşi peste cap şi se făcu o muscă şi intră în cămara zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei şi ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieşi afară şi se duse pe drumul ce ducea la Codrul Verde şi acolo se ascunse subt un pod.

Cum se vede treaba, din cele ce auzise, ştia acum că zmeii se duseseră la vânat în Codru Verde şi aveau să se întoarcă unul de cu seară, altul la miezul nopţii şi tartorul cel mare despre ziuă.

Aşteptând Greuceanu acolo, iată măre, că zmeul cel mai mic se întorcea şi, ajungând calul la marginea podului, unde sforăi o dată şi sări înapoi de şapte paşi. Dară zmeul, mâniindu-se, zise:

– Ah, mânca-o-ar lupii carnea calului! Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanu de Aur; dar şi pe acela c-o lovitură îl voi culca la pământ.

Greuceanu, auzind, ieşi pe pod şi strigă:

– Vino, zmeule viteaz, în săbii să ne tăiem, sau în

luptă să ne luptăm.

– Ba în luptă, că e mai dreaptă.

Se apropiară unul de altul şi se luară la trântă.

Aduse zmeul pe Greuceanu şi-l băgă în pământ până în genuchi. Aduse şi Greuceanu pe zmeu şi-l băgă în pământ până în gât şi-i tăie capul. Apoi, după ce aruncă leşul zmeului şi al calului sub pod, se puse să se odihnească.

Când, în puterea nopţii, veni şi fratele cel mare al zmeului, şi calul lui sări de şaptesprezece paşi înapoi. El zise ca şi frate-său, iară Greuceanu îi răspunse şi lui ca şi celui dintâi.

Ieşind de sub pod, se luă la trântă şi cu acest zmeu.

Şi unde mi-aduse, nene, zmeul pe Greuceanu şi-l băgă în pământ până la brâu. Dară Greuceanu, sărind repede, unde mi-aduse şi el pe zmeu o dată, mi-l trânti şi-l băgă în pământ până în gât şi-i tăie capul cu paloşul. Aruncându-i şi mortă-ciunea acestuia şi a calului său sub pod, se puse iarăşi de se odihni.

Când despre zori, unde venea, măre, venea tat-al zmeilor, ca un tartor, cătrănit ce era, şi când ajunse la capul podului, sări calul lui de şaptezeci şi şapte de paşi înapoi. Se necăji zmeul de această întâmplare cât un lucru mare, şi unde răcni:

– Ah, mâncare-ar lupii carnea calului; că pe lumea asta nu mi-e frică de nimenea, doară de Greuceanu de Aur; şi încă şi pe acesta numai să-l iau la ochi cu săgeata şi îl voi culca la pământ.

Atunci, ieşind şi Greuceanu de sub pod, îi zise:

– Deh! zmeule viteaz, vino să ne batem, în săbii să

ne tăiem, în suliţi să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

Sosi zmeul şi se luară la bătaie: în săbii se bătură ce se bătură şi se rupseră săbiile; în suliţi se loviră ce se loviră şi se rupseră suliţile; apoi se luară la luptă: se zguduiau unul pre altul de se cutremura pământul; şi strânse zmeul pe Greuceanu o dată, dară acesta, băgând de seamă ce are de gând zmeul, se umflă şi se încordă în vine, şi nu păţi nimic, apoi şi Greuceanu strânse o dată pe zmeu, tocmai când el nu se aştepta, de-i pârâi oasele.

Aşa luptă nici că s-a mai văzut. Şi se luptară, şi se luptară, până ce ajunse vremea la nămiezi, şi osteniră. Atunci trecu pe dasupra lor un corb carele se legăna prin văzduh şi căuta la lupta lor. Şi văzându-l, zmeul îi zise:

– Corbule, corbule, pasăre cernită, adu-mi tu mie un cioc de apă şi-ţi voi da de mâncare un voinic cu calul lui cu tot.

Zise şi Greuceanu:

– Corbule, corbule, mie să-mi aduci un cioc de apă dulce, căci eu ţi-oi da de mâncare trei leşuri de zmeu şi trei de cal.

Auzind corbul aceste cuvinte, aduse lui Greuceanu un cioc de apă dulce şi îi astâmpără setea; căci însetoşaseră, nevoie mare. Atunci Greuceanu mai prinse la suflet, şi, împuternicindu-se, unde ridică, nene, o dată pe zmeu, şi trântindu-mi-l îl băgă în pământ până în gât şi-i puse piciorul pe cap, ţinându-l aşa. Apoi îi zise:

– Spune-mi, zmeule spurcat, unde ai ascuns tu soarele şi luna, căci azi nu mai ai scăpare din mâna

mea.

Se codea zmeul, îngâna verzi şi ascate, dară Greuceanu îi mai zise:

– Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, şi încă şi capul reteza-ţi-l-voi.

Atunci zmeul, tot mai nădăjduindu-se a scăpa cu viaţă daca îi va spune, zise:

– În Codru Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise. Cheia este degetul meu cel mic de la mâna dreaptă.

Cum auzi Greuceanu unele ca acestea, îi reteză capul, apoi îi tăie degetul şi-l luă la sine.

Dete corbului, după făgăduială, toate stârvurile, şi, ducându-se Greu ceanu la cula din Codru Verde, deschise uşa cu degetul zmeului şi găsi acolo soarele şi luna. Luă în mâna dreaptă soarele şi în cea stângă luna, le aruncă pe cer şi se bucură cu bucurie mare.

Oamenii, când văzură iarăşi soarele şi luna pe cer, se veseliră şi lăudară pe Dumnezeu că a dat atâta tărie lui Greuceanu, de a izbândit împotriva împeliţaţilor vrăjmaşi ai omenirii.

Iară el, mulţumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum, întorcân du-se înapoi.

Găsind pe frate-său la semnul de întrolocare, se îmbrăţişară şi, cumpă rând doi cai ce mergeau ca săgeata de iute, întinseră pasul la drum ca să se întoarcă la împăratul.

În cale, dete peste un păr plin de pere de aur. Fratele Greuceanului zise că ar fi bine să mai poposească puţin la umbra acestui păr, ca să mai răsufle şi caii, iară până una, alta să culeagă şi câteva pere, spre a-şi mai momi foamea. Greuceanu, care auzise

pe zmeoaice ce plănuiseră, se învoi a se odihni; dară nu lăsă pe frate-său să culeagă pere, ci zise că le va culege el. Atunci trase paloşul şi lovi părul la rădăcină. Când, ce să vezi d-ta? unde începu a curge nişte sânge şi venin scârbos şi un glas se auzi din pom, zicând:

– Mă mâncaşi friptă, Greucene, precum ai mâncat şi pre bărbatul meu.

Şi nimic nu mai rămase din acel păr, decât praf şi cenuşe; iară frate-său încremeni de mirare, neştiind ce sunt toate acestea.

După ce plecară şi merseră ce merseră, deteră peste o grădină foarte frumoasă cu flori şi cu fluturei şi cu apă limpede şi rece.

Fratele Greuceanului zise:

– Să ne oprim aici niţel, frate, ca să ne mai odihnim căişorii. Iară noi să bem niţică apă rece şi să culegem flori.

– Aşa să facem, frate, răspunse Greuceanu, dacă această grădină va fi sădită de mâini omeneşti şi dacă acel izvor va fi lăsat de Dumnezeu.

Apoi, trăgând paloşul, lovi în tulpina unei flori care se părea mai frumoasă şi o culcă la pământ; după aceea, împunse şi în fundul fântânei şi a marginilor ei, dară în loc de apă începu a clocoti un sânge mohorât, ca şi din tulpina florii, şi umplu văzduhul de un miros greţos. Praf şi ţărână rămase şi din fata cea mai mare de zmeu, căci ea se făcuse grădină şi izvor ca să înve ni neze pe Greuceanu şi să-l omoare.

Şi scăpând şi d-această pacoste, încălecară şi plecară la drum, repede ca vântul; când, ce să vezi d-ta? Unde se luase după dânşii scorpia de mumă a zme-

oaicelor cu o falcă în cer şi cu alta în pământ ca să înghiţă pe Greuceanu şi mai multe nu; şi avea de ce să fie cătrănită şi amărâtă: căci nu mai avea nici soţ, nici fete, nici gineri.

Greuceanu, simţind că s-a luat după dânşii zmeoaica cea bătrână, zise frăţină-său:

– Ia te uită, frate, înapoi şi spune-mi ce vezi.

– Ce să văz, frate, îi răspunse el, iată un nor vine după noi ca un vârtej.

Atunci dete bice cailor cari mergeau repede ca vântul şi lin ca gândul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropie norul ca o flăcăraie; apoi, mai făcând un vânt cailor, ajunseră la Faurul-Pământului.

Aci, cum descălecară, se închise în făurişte. Pe urma lor iaca zmeoaica. De-i ajungea, îi prăpădea! Nici oscior nu mai rămânea din ei. Acum însă n-avea ce le mai face.

O întoarse însă la şiretlic: rugă pe Greuceanu să facă o gaură în părete ca măcar să-l vază în faţă. Greuceanu se prefăcu că se înduplecă şi făcu o gaură în părete. Dară Faurul-Pământului se aţinea cu chipul lui Greuceanu cel de fier, ce arsese în foc de sărea schintei din el. Când zmeoaica puse gura la spărtură ca să soarbă pe Greuceanu, Faurul-Pământului îi băgă în gură chipul de fier roşu ca focul şi i-l vârî pe gât. Ea, înghiorţ! înghiţi şi pe loc şi crăpă. Nu trecu mult şi stârvul zmeoaicei se prefăcu într-un munte de fier şi astfel scăpară şi de dânsa.

Faurul-Pământului deschise uşa făuriştei, ieşi afară şi se veseliră trei zile şi trei nopţi de aşa mare

izbândă. El mai cu seamă era nebun de bucurie pentru muntele de fier. Atunci porunci călfilor să facă lui Greuceanu o căruţă cu trei cai cu totul şi cu totul de fier. După ce fură gata, suflă asupra lor şi le dete duh de viaţă.

Luându-şi ziua bună de la frate-său de cruce, Faurul-Pământului, Greu ceanu se urcă în trăsură cu frate-său cel bun şi porni la Roşu-împărat ca să-şi priimească răsplata.

Merse, merse, până ce li se înfurci calea. Aci se opriră şi poposiră. Apoi, Greuceanu desprinse de la căruţă un cal şi-l dete fratelui său, ca să ducă împăratului Roşu vestea cea bună a sosirii lui Greuceanu cu izbânda săvârşită; iară el rămase mai în urmă. Înaintând el alene, răsturnat în căruţă, trecu pre lângă un diavol schiop carele ţinea calea drumeţilor ca să le facă neajunsuri. Acestuia îi fu frică să dea piept cu Greuceanu, dară, ca să nu scape nici el neatins de răutatea lui cea drăcească, îi scoase cuiul din capul osiei de dindărăt şi-l aruncă departe, în urmă.

Apoi tot el zise Greuceanului:

– Măi, vericule, ţi-ai pierdut cuiul, du-te de ţi-l caută.

Greuceanu, sărind din căruţă, îşi uită acolo paloşul, din greşeală. Iară când el îşi căuta cuiul, diavolul îi fură paloşul, apoi, aşezându-se în marginea drumului, se dete de trei ori peste cap şi se schimbă într-o stană de piatră.

Puse Greuceanu cuiul la capul osiei, îl înţepeni bine, se urcă în căruţă, şi pe ici ţi-e drumul! Nu băgă însă de seamă că paloşul îi lipseşte.

Ascultaţi acum şi vă minunaţi, boieri d-voastră, de păţania bietului Gre uceanu. Un mangosit de sfetnic d-ai împăratului Roşu se făgăduise diavo lului, dacă îl va face să ia el pe fata împăratului. Ba încă şi rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat. Împeliţatul ştia că Greuceanu, fără paloş era şi el om ca toţi oamenii. Puterea lui, în paloş era; fără paloş era necunoscut. Îi fură paloşul şi-l dete becisnicului de sfetnic.

Acesta se înfăţişă la împăratul şi îi ceru fata, zicând că el este cel cu izbânda cea mare.

Împăratul îl crezu, văzându-i şi paloşul, şi începuseră a pune la cale cele spre cununie. Pe când se pregătea la curte, pentru nuntirea fiicei împăratului cu voinicul cel mincinos ce zicea că a scos soarele şi luna de la zmei, vine şi fratele Greuceanului cu vestea că Greuceanu are să sosească în curând.

Sfetnicul cel palavatic, cum auzi de una ca aceasta, merse la împăratul şi zise că acela este un amăgitor şi trebuie pus la închisoare. Împăratul îl ascultă. Iară sfetnicul umbla d-a-ncâtelea, zorind să se facă mai curând nunta, cu gând că, dacă se va cununa odată cu fata împăratului, apoi poate să vină o sută de Greuceni, că n-are ce-i mai face, lucrul fiind sfârşit.

Împăratului însă nu-i prea plăcu zorul ce da sfetnicul pentru nuntă, şi mai tărăgăi lucrurile.

Nu trecu mult şi iată că soseşte şi Greuceanu şi, înfăţişându-se la împăratul, acesta nu ştia între care să aleagă. Credea că acesta să fie Greuceanu, dară nu-şi putea da seamă de cum paloşul lui Greuceanu se află în mâna sfetnicului. Atunci, băgă de seamă şi

Greuceanu că-i lipseşte paloşul şi tocmai acum îi veni în minte pentru ce nu văzuse el stana de piatră decât după ce-şi găsise cuiul de la osie şi se întorcea la căruţă cu dânsul. Pricepu el că nu e lucru curat.

– Împărate prealuminate, zise el, toată lumea zice că eşti om drept. Te rog să-mi faci şi mie dreptate. Mult ai aşteptat, mai aşteaptă, rogu-te, încă puţin şi vei vedea cu ochii adevărul.

Priimi împăratul a mai aştepta până ce să se întoarcă Greuceanu. Acesta se puse iarăşi în căruţa lui cu cai cu tot de fier şi, într-un suflet, merse, până ce ajunse la stana de piatră, acolo unde Necuratul îi scosese cuiul de la căruţă.

– Fiinţă netrebnică şi păgubitoare omenirii, zise el, dă-mi paloşul ce mi-ai furat, căci de unde nu, praful nu se alege de tine.

Piatra nici că se clinti din loc măcar.

Atunci şi Greuceanu se dete de trei ori peste cap, se făcu un buzdugan cu totul şi cu totul de oţel, şi unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pământul. De câte ori da, de atâtea ori cădea câte o zburătură din piatră. Şi lovi ce lovi până ce îi sfărâmă vârful. Apoi, deodată începu stana de piatră a tremura şi a cere iertăciune. Iară buzduganul, de ce da, d-aia îşi inteţea loviturile, şi dete, şi dete, până ce o făcu pulbere. Când nu mai fu în picioare nimic din stana de piatră, cătă prin pulberea ce mai rămăsese şi-şi găsi Greuceanu paloşul ce-i furase Satana.

Îl luă şi, fără nicio clipă de odihnă, veni şi se înfăţişă iarăşi la împăratul.

– Sunt gata, mărite împărate, zise el, s-arăt oricui ce poate osul lui Greuceanu. Să vină acel sfetnic

neruşinat care a voit să te amăgească, spre a ne înţelege la cuvinte.

Împăratul îl chemă.

Acesta, dacă veni şi văzu pe Greuceanu cu sprânceana încruntată, începu să tremure şi-şi ceru iertăciune, spunând cum căzuse în mâinile lui paloşul lui Greuceanu.

După rugăciunea lui Greuceanu, dobândi iertare şi de la împăratul, dar acesta îi porunci să piară din împărăţia lui. Apoi scoase pe fratele Greuceanului de la închisoare şi se făcu o nuntă d-alea împărăteştile, şi se încinse nişte veselii care ţinură trei săptămâni...

Şi eu încălecai pe-o şea, şi vă povestii d-voastră aşa.

„Povestit de Mihai Constantin[escu], soldat, din mahalaua Delea-Veche, Bucureşti, la 1876.Publicat pentru prima oară în Calendarul Aurora.“

CELE DOUĂSPREZECE FETE DE ÎMPĂRAT ŞI PALATUL CEL FERMECAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un flăcăiandru sărman de părinţi. El argăţea pe la unii şi pe la alţii ca să-şi câştige hrana vieţii. Şi fiindcă avea darul de a fi curăţel, toţi flăcăii din sat îl pizmuiau. Ceilalţi argaţi căşunaseră pe dânsul şi-l tot luau peste picior, iară el nu lua aminte la flecăriile lor şi-şi căuta de treaba lui. Când se adunau seara şi bârfeau verzi şi uscate, el se făcea că nu înţelege vorbele aruncate în pofida lui; se arăta prostănac. Pentru aceasta ei îl porocleau zicându-i căscăundul satului.

Stăpânii unde slujea el erau foarte mulţumiţi de dânsul şi se băteau care de care să-l apuce. Când trecea prin sat, fetele îşi dau coate şi se uitau la dânsul pe subt sprincene. Şi ce e drept că aveau la ce se uita. El era curat la faţă şi chipeş; chica lui neagră ca pana corbului flutura ca o coamă pe grumajii lui albi ca zăpada; mustăcioara abia mijea, de parcă era o umbră pe buza lui cea de sus; dară apoi ochii? Avea nişte ochi, neiculiţă, de băgase pe toate fetele în boale.

Când era la adăpatul vacilor, fetele care de care se întrecea să-i dea pricină de vorbă; dară el nu băga pe nimeni în seamă; se făcea că nu pricepe ce vor ele. Pentru aceasta, ele, ca să arate că nu le pasă de neb-

ăgarea lui de seamă, între ele, îl porocleau cu numele de Făt-Frumos al satului. Şi de unde să nu fie aşa!

El nu se uita nici în dreapta, nici în stânga, mergea cu vitele la păşune şi treaba ieşea din mâna lui mai cu asupra decât din ale celorlalţi argaţi.

Nu ştiu ce făcea el, ce dregea, că vacile pe cari le păştea el erau mai frumoase decât ale celorlalţi argaţi. Ele dau mai mult lapte decât cele ale altor argaţi, fiindcă, pe unde le ducea el, păşunea era mai cu gust şi mai îndestulătoare. Pe unde călca piciorul lui se cunoştea, fiindcă şi ierburile se înveseleau.

Pasămite se născuse în ceas bun şi era ursit să ajungă ceva. Dară el nici habar n-avea de asta şi nici gând n-avea să se mândrească, fiindcă nu ştia ce-i este ascuns în cursul vremilor. Ci smerit, precum îl lăsase pe el Dumnezeu, îşi vedea de ale sale, fără să se atingă cu cuvântul sau în oricareva fel, de alţii sau de al altora. Şi tocmai pentru aceasta flăcăii şi ceilalţi argaţi îl ponosluia.

Într-o zi de primăvară, ostenit fiind tot umblând după vaci, se dete la umbra unui copaci mare şi stufos, şi adormi; îşi alesese, vezi, loc pentru aşa ceva. Era o vâlcea împodobită cu fel de fel de floricele, toate înflorite, de părea că dă ghes omului să treacă printre ele. Ceva mai cât colo un pârâiaş, a cărui obârşie venea dintr-un şipot de apă ce ieşea din coasta unui deluleţ, şerpuia printre brusturi şi alte buruieni pe unde îşi făcuse loc, şi susurul apei parcă te îndemna la somn. Copaciul subt care se adumbrise era măreţ şi parcă se lupta ca să ajungă la nuori. Printre crăcile lui întinse se giugiuleau pasărelele şi-şi făceau cuiburi: numai ascultând cineva ciripirile lor se

aprindea într-însul focul dragostei. Desişul frunzelor sale făcea o umbră, de parcă râmneai la ea. Bag seamă, nu era aşa căscăund flăcăul acesta, şi pe nedrept îi atârnau de coadă acest ponos ceilalţi argaţi din sat. Cum puse capul jos, şi adormi.

N-apucase să doarmă, ca de când începui să vă povestesc, şi odată sări drept în sus.

Visase un vis frumos şi se deşteptase.

Visase că unde venise la dânsul, măre, o zână mai frumoasă decât toate zânele din cer şi de pre pământ şi-i zisese să se ducă la curtea împăratului locului aceluia, că acolo are să se procopsească.

Când se deşteptă, îşi zise: „Mă, ca ce să fie asta?“ şi începu a se pune pe gânduri; toată ziulica îl munciră gândurile şi nu se domirea deloc, deloc ca ce să însemneze un asemenea vis. El nu înţelegea că steaua sub care se născuse venea să-l slujească.

A doua zi, mergând iarăşi cu vitele la păscut, abătu din drum şi dete iarăşi pe la copaciul cu pricina, şi iarăşi se culcă la tulpina lui, şi iarăşi visă acelaşi vis.

Sculându-se, îşi zise: „Mă, ăsta nu e lucru curat“, şi iarăşi toată ziulica fu dus pe gânduri.

A treia zi, cu dinadinsul făcu să-i fie drumul pe la acelaşi copaci sub care se culcă, şi visă acelaşi vis; ba încă de astă dată zâna îl ameninţă cu boală şi cu toate ticăloşiile omeneşti, dacă nu s-o duce.

Atunci şi el, dacă se sculă şi veni acasă cu vacile şi le băgă în coşar, se înfăţişe la stăpânu-său şi-i zise:

– Stăpâne, pe mine mă bate gândurile să mă duc în lume să-mi caut norocul. Destul am argăţit, şi până acum nu văz niciun semn ca să pot şi eu sălta

Salt la ***Cuprins***

ceva. Fă bine şi-mi dă socoteala.

– Da pentru ce, băiete, să ieşi de la mine? Au doară nu te mulţumeşti de simbria ce-ţi dau? Au mâncare n-ai destulă? Ia, mai bine şezi la mine, şi eu voi căta să-ţi dau o fată bună din sat, cu niţică zestricică, să te mai ajut şi eu cu ce m-o lăsa inima, să-ţi faci şi tu rost aici ca toţi megiaşii, nu mai hoinări prin a lume, ca să nu ajungi fără niciun căpătâi, ca vai de lume.

– Ba, de mulţumit, sunt mulţumit de d-ta, stăpâne; mâncare am destulă, nu pot să mânii pe Dumnezeu; dară aşa mi-a venit mie, să mă duc în lume, şi nu voi rămânea pentru nu ştiu ce.

Dacă văzu stăpânu-său că este peste poate a-l face să rămâie, îi dete ce bruma mai avea să ia, şi el plecă, luându-şi ziua bună de la stăpân.

Ducându-se de la satul său, flăcăul ajunse drept la curtea împărătească şi se băgă argat la grădina împăratului. Grădinarul fu bun-bucuros să-l pri imească, când îl văzu aşa curăţel, căci dobândise până atunci câteva bobâr nace de la fetele împăratului că bagă argaţi tot ce este mai urâcios şi mai scârbos în omenire.

Curăţel, curăţel, dară hainele de pe dânsul erau imoase, deh! ce să zici, ca de văcar. Grădinarul puse de-l îmbăie, îl primeni şi-i dete de îmbrăcă nişte haine care să mai semene a argat la grădina împărătească. Şi cum era de potrivit făcut la boiul lui, îi şedea bine cu hainele ce îmbrăcă.

Pe lângă celelalte trebi grădinăreşti, slujba lui de căpetenie fu ca să facă în fiecare zi câte douăsprezece mănuchiuleţe de flori, şi în fiecare dimineaţă să le

dea la cele douăsprezece domniţe, fete ale împăratului, când vor ieşi din casă spre a se primbla prin grădină.

Aceste domniţe erau ursite să nu se poată mărita, până nu se va găsi cineva care să le ghicească legătura ursitei lor şi să facă pe vreuna din ele ca să iubească pe cineva. Ursitele lor le dăruise cu patima jocului. Erau nebune după joc şi pe fiecare noapte rupeau câte o pereche de conduri de mătase albă, dănţuind.

Nimeni nu ştia unde merg ele noaptea de joacă.

Împăratul se luase de gânduri cu atâta cheltuială pe condurii fetelor sale şi pentru inima lor de gheaţă, de care nu se putea lipi niciun june din cei ce veniseră în peţit.

Pentru aceasta, el dase sfară în ţara lui şi în ţările streine, precum ca să se ştie că, cine se va găsi să-i spuie ce fac fetele lui noaptea, de rup fiecare câte o pereche de conduri, poate să-şi aleagă pe care îi va place din ele, şi el i-o va da lui de soţie.

El ştia că le ţine pe toate închise la un loc, într-o cămară din palatul său, încuiate şi zăvorâte cu nouă uşi de fier şi cu nouă lacăte mari. Dară nimeni nu ştia ce fac ele noaptea de li se rup încălţămintele, căci nimeni nu le văzuseră până atunci ieşind din casă, căci nu puteau.

Pasămite, lor le era făcut ca aşa să-şi petreacă vremea în toată viaţa lor. Aşa le era orânda.

Cum se auzi de această hotărâre a împăratului, începu a curge la peţitori: ba feciori de domni şi de împăraţi, ba feciori de boieri mari, până şi feciori de boieri mai mici. Şi care cum venea se punea de pândă

la uşa domniţelor câte o noapte. Împăratul aştepta cu mare nerăbdare în fiecare dimineaţă ca să-i aducă câte vreo veste bună; dară în loc de aceasta, i se spunea că junii ce se puneau de pândă seara nu se mai găsesc dimineaţa. Nu se ştia ce se fac. Nici de urmă măcar nu li se mai dădea.

Unsprezece flăcăi o păţise până acum. Ceilalţi cari mai erau, începuse a se codi; nu mai voiră să stea de pândă. Se lipseau de a lua de neveste nişte fete pentru care se răpune atâţi tineri.

Şi astfel, unul câte unul, se cărară pe la casele lor de la curtea acestui împărat, şi-i lăsară fetele în plata Domnului; căci nimeni nu mai voia să-şi piarză sufletul pentru un cap de muiere.

Însuşi împăratul fu coprins de spaimă, cum de să piară aşa junii ce voiau să-i pândească fetele, şi nu mai cuteza să îndemne pe nimeni.

Împăratul era nevoit să cumpere mereu, pe fiecare zi, câte douăsprezece perechi de conduri, şi intrase la grije că o să-i îmbătrânească fetele în vatră şi o să împletească cosiţa albă, fără să puie pirostriile în cap.

Argatul de la grădinărie îşi împlinea slujba cum ştia el, în legea lui. Şi domniţele erau mulţumite de mănuchele de flori ce li le da argatul, şi grădinarul, de lucrul lui.

El, când da florile domniţelor, nici nu-şi ridica ochii asupra lor, dară când da florile fetei celei mici, nu ştiu de ce, că se roşea ca un bujor, şi-i tâcâia inima, de sta să-i sară din piept afară.

Fata băgă de seamă aceasta, însă crezu că flăcăul este ruşinos şi d-aia se face aşa roşu când vine înaintea lor.

Salt la ***Cuprins***

Azi aşa, mâine aşa, el vedea că nu e de nasul lui o aşa bucăţică. Dară ce-i faci inimei? Ea îi da brânci şi lui, bat-o pustia! şi ar fi voit să se puie şi el la pândă, şi apoi se gândea şi la păţeniile celor ce păzise înaintea lui.

Fata cea mică se greşi într-o zi şi spuse surorilor cum argatul care le da flori se roşeşte ca o sfeclă când vine înaintea lor şi cum este de curăţel. Cum auzi fata cea mai mare astfel de cuvinte că iese din gura surorei sale celei mai mici, unde începu să o dojenească cu nişte vorbe cam luătoare în râs, cum de numai să se gândească ea a scoate aşa vorbe blânde pentru un argat, căci asta ar semăna că inima ei este pornită a se planisi cuiva.

Băiatului îi zicea inima să se arate la împăratul cu cererea de a pândi şi el, dară să lăsăm că-şi cunoştea lungul nasului, să lăsăm că nu uitase păţeniile atâtor flăcăi ce pieriseră, lui îi era să nu-şi piarză slujba şi să rămâie cu buzele umflate. Apoi, unde pui d-ta gândul ce-l muncea groaznic că, de va fi gonit de la curtea împărătească, n-are să mai vază pe fetele împăratului, căci dându-le flori în fiecare dimineaţă, oricât se feri de vreo patimă, totuşi gingăşiile şi frumuseţile fetelor de împărat, şi mai cu seamă căutătura cea blajină a fetei celei mici, îl ademenise până într-atât, încât, se socotea el, că daca nu va mai atinge în fiecare dimineaţă cu degetele sale mâinile cele albe ca o coală de hârtie, cu pielea moale ca puful, ale fetelor de împărat, nu va mai putea trăi.

Ziua, noaptea, îl munceau aceste gânduri şi nu ştia cum să facă să-şi împlinească pofta inimei, fără de care, simţea el, că nu va putea să mai trăiască.

Într-una din nopţi, adormind el cu gândul ţintă la dorinţa ce-l chinuia de-i rodea băierile inimei, văzu în vis iară pe zâna din vâlceaua cea cu flori unde i se arătase odinioară.

Ea îi zise:

– Să te duci în unghiul grădinii cel despre răsărit: acolo vei găsi doi pui de dafin, unul cireşiu şi altul trandafiriu; alături cu dânşii vei vedea o săpălugă de aur, o năstrapă tot de aur şi un ştergar de mătase. Să iei aceşti pui de dafin, să-i pui în două ghivece frumoase, să-i sapi cu săpăliga cea de aur, să-i uzi cu năstrapa cea de aur, să-i ştergi binişor cu ştergarul cel de mătase şi să-i îngrijeşti ca pe lumina ochilor tăi. Când vor creşte şi se vor face ca de un stat de om, orice vei cere de la dânşii ţi se va izbândi tocmai pe tocmai.

Zise şi pieri ca o nălucă, fără să apuce argatul grădinarului să-i mulţu mească barim.

Nici nu se dezmeticise bine din uluiala somnului, nici nu se şterse la ochi măcar, şi dete fuga în unghiul grădinei cel despre răsărit şi rămase năuc de bucurie când văzu în fiinţă toate cele ce îi spusese zâna în somn. Acum se şterse şi el la ochi, se pipăi să vază nu care cumva doarme încă şi aievea să fie oare ceea ce vedea? După ce se încredinţă că nu este nălucă, de noapte, puse mâna şi luă dafinii.

Îi îngriji cum ştiu el mai bine, îi săpa adesea cu săpăluga ce găsise el acolo, îi udă cu năstrapa, îi şterse cu ştergarul şi, ce să mai lungim vorba? îi îngriji ca pe lumina ochilor lui, tocmai precum îi poruncise zâna.

Dafinii creşteau şi se împuterniceau ca prin mi-

nune. Nu trecu mult şi se făcură mari. Frumuseţe ca şi la aceşti dafini nici că s-a mai văzut.

Când ajunseră ca d-un stat de om, el veni la dânşii într-una din zile şi zise unuia precum îl învăţase zâna:

– Dafine, Dafine,
Cu săpălugă de aur săpatu-te-am,
Cu năstrapă de aur udatu-te-am,
Cu ştergar de mătase ştersu-te-am,
Dă-mi darul d-a mă face, oricând voi voi eu,
să nu fiu văzut de nimeni.

El rămase buimăcit de mirare, când în clipa aceeaşi chiar văzu cum se înfiinţează un boboc de floare, cum creşte de se măreşte şi cum se deschide o floare aşa de frumoasă, de nu puteai să te opreşti ca să nu o miroşi. El puse mâna de o rupse, o luă şi o băgă în sân; vezi că aşa îl învăţase zâna.

Seara când domniţele intrară în cămara lor cea încuiată şi zăvorâtă cu nouă lacăte mari, ca să se culce, el se furişe binişor pe lângă ele şi intrară împreună. El le vedea pe ele ce fac, dară ele nu-l vedeau pe dânsul. El le văzu că, în loc să se dezbrace spre a merge la culcare, ele începură a se pieptăna, a se îmbrăca cu haine scumpe şi a se găti de ducă.

El se mira de cele ce vedea şi hotărî ca să se ţie după dânsele cu dinadinsul să vază pe unde au să iasă ele, unde au să se ducă şi ce au să facă.

Când deodată, fata cea mai mare zise surorilor sale:

– Gata sunteţi, fetelor?

– Gata suntem, răspunseră ele.

Atunci cea mare din surori bătu cu piciorul în pământ, şi deodată se deschise în două duşumeaua casei. Ele se coborâră prin acea deschizătură şi merseră ce merseră, până ce ajunseră la o grădină gărduită cu zid de aramă.

Când fură să intre, fata cea mare bătu din picior iarăşi şi porţile cele de oţel ale grădinei se deschiseră. Intrând, băiatul călcă pe rochia fetei celei mici.

Aceasta, întorcându-se repede, nu văzu pe nimeni: şi, chemându-şi surorile, le zise:

– Surorilor, bănuiesc că s-a luat cineva după mine, că uite, simţii că m-a călcat oarecine pe rochie.

Surorile se uitară în toate părţile şi nevăzând nici ele pe nimeni, îi răspunse:

– Nu fi aşa bănuitoare, soro; cine să fie aci, ori să se ia după noi. Nici pasăre măiastră nu poate răzbi până unde suntem noi acum. Ia vezi mai bine, să nu se fi apucat rochia ta de vreun mărăcine şi, cum eşti tu de fricoasă, ţi s-o fi părut că te-a călcat neştine pe rochie. Nu fi aşa de uşurică!

Ea tăcu. Băiatul se ţinea după dânsele.

Trecură printr-o pădure cu frunzele de argint, trecură prin alta cu foile de aur, trecură prin altă pădure cu frunzele numai de diamanturi şi pietre nestimate, cari sclipeau de-ţi luau ochii, şi ajunseră la un eleşteu mare.

În mijlocul acelui eleşteu se ridica un dâmbuleţ şi pe dânsul nişte palaturi cum nu mai văzuse el până atunci. Palaturile împăratului rămăseseră jos de tot pe lângă acestea, care străluceau, de la soare te puteai uita, dară la dânsele ba. Şi aşa de cu meşteşug erau făcute, încât, când te urcai în ele, ţi se părea că

te cobori, şi când te dedeai jos din ele, ţi se părea că te urci.

Douăsprezece luntrişoare cu vâslaşi muiaţi numai în fir de cel bun le aşteptau la margine. Cum ajunseră, se puseră fiecare în câte una, şi plecară. Argatul se puse în luntrea fetei celei mici.

Luntrile porniră şi mergeau în rând ca cocorii. Numai luntrea fetei celei mici rămânea mai în urmă. Vâslaşul se mira cum de este mai grea decât altă dată şi trăgea din răsputeri la vâsle ca să ajungă pe celelalte.

Cum ieşiră la celălat mal al eleşteului, se auzi o muzică care, vrând, nevrând, te făcea să dănţuieşti. Fetele se repeziră ca fulgerul, intrară în palat şi se puseră pe joc cu flăcăii cari le pândiseră, şi jucară, şi jucară până ce li se sparseră condurii.

Băiatul se ţinu mereu după ele. Intrând şi el în palat, ce-i văzură ochii? Cămara de joc mare şi largă, de abia puteai să-i zăreşti căpătâiul. Ea era împodobită numai cu aur, cu pietre nestemate şi cu făclii de jur împrejur ce ardeau în nişte sfeşnice de aur curat, mai mari decât omul. Păreţii albi ca laptele străluceau de-ţi luau ochii, şi cu dungi de aur, împodobite cu zamfiruri şi rubinuri de licăreau ca focul.

Argatul se puse într-un colţ şi privea la toate minunile astea. Şi avea şi la ce privi, căci vedea acolo lucruri de cari nu-i mai văzuseră ochii. Dar unde fu pomana aia ca să stea la un loc? Sărea şi el tontoroiul de colo până colo, fără să vrea; căci nu era chip să stea la un loc fără a sălta, când cânta muzica aia. Până şi sfeşnicile şi mesele şi lăviţile din casă săltau.

Şi nici pomeneală măcar nu este ca să-şi

închipuiască cineva frumuseţea cântărilor şi a muzicii aceleia; organe, fluiere, chitări, alăute, bucium, ciumpoaie şi alte multe d-alde astea cântau într-o unire de rămâneau marţ cei mai buni muzicanţi din lume.

D-apoi fetele trăgeau cu foc la nişte hori, bătuta, brâul, ca la uşa cortului, de unul singur, pipăruş şi câte jocuri toate, de puteai să-ţi rupi bojocii jucând.

Şi jucară, şi jucară, până despre ziuă. Când, deodată, încetând muzica de a mai cânta, ieşi ca din pământ o masă încărcată cu de toate bunătăţile, şi ce este pe lume, şi ce nu este. Se puseră cu toţii la masă şi mâncară şi se chefuiră cât le pofti inima.

Argatul de la grădinărie şedea în colţul lui unde se aşezase, şi privea, lăsându-i gura apă.

La masă le slujea nişte arapi, îmbrăcaţi în nişte haine foarte scump împodobite.

După ce se sculară de la masă, prinseră a se întoarce acasă.

Se întoarseră iarăşi pe unde au fost venit. Băiatul se ţinea după dânsele, ca dracul după călugăr.

Când fură a trece prin grădina cu frunzele de argint, ce-i dete argatului prin gând, că numai rupse o rămurică dintr-un copaci.

Un freamăt puternic se făcu atunci în toată pădurea, ca de o furtună ce vine întărâtată asupra copacilor; şi totuşi nicio frunză măcar nu se mişcă din loc, ba nici măcar nu se clătină ca de o adiere de vânt, barim.

Fetele răsăriră.

– Ce să fie asta, leiculiţă? ziseră.

– Ce să fie? răspunse cea mai mare din surori.

Iacă, păsărica ce-şi are cuibul în turnul bisericii din palaturile tatălui nostru trebuie să fi trecut prin frunze; căci numai ea poate să răzbată pe aici.

Fetele trecură şi ajunseră în palatul unde erau încuiate, tot pe unde ieşiseră.

A doua zi, argatul de la grădinărie, când dete mănuchiurile de flori fetelor împăratului, ascunse cu meşteşug rămurica ruptă în mănuchiul fetei celei mici.

Domniţa se miră când îşi priimi mănuchiul de flori, se uită cam cu milă la argat şi nu-şi putea da seamă cum de să ajungă acea rămurică între florile ce priimise.

A doua seară, iarăşi aşa o petrecură. Băiatul, iarăşi pe furiş, se ţinuse după dânsele, cu deosebire numai că rupse o rămurică din copacii cei cu frunzele de aur, pe care o puse iarăşi între florile ce dete a doua zi domniţei celei mici.

Fata cea mai mare, iarăşi cu cuvinte liniştitoare, alină frica surorilor ei când se auzi freamătul ce se făcu în pădurea de unde argatul rupse rămurica.

Când a doua zi domniţa cea mică priimi florile cu rămurica ascunsă între ele, îi dete un fier ars prin inimă.

Ea căută vreme cu prilej, şi, prefăcându-se că vrea să se primble, ieşi preste zi prin grădină şi, întâlnind pe argat la o cotitură a grădinei, îl opri şi-i zise:

– De unde ai avut tu rămurica ce mi-ai pus-o în mănuchiul de flori?

– De unde o ştie prea bine măria-ta.

– Care va să zică, tu te-ai ţinut după noi, şi ştii unde mergem noi noaptea.

– Cam aşa, măria-ta.

– Cum ai făcut de ai venit după noi, de niciuna dintre surori nu te-a văzut?

– Pe furiş.

– Na o pungă de bani, şi să nu scoţi nicio vorbă despre primblarea noastră de noaptea.

– Eu nu-mi vânz tăcerea, măria-ta.

– Dacă voi auzi însă că ai crâcnit ceva, voi pune să-ţi taie capul.

Zise ea vorbele astea aspre din gură, dară din inimă altceva cugeta. Ei i se părea că acest argat din ce în ce se face mai curăţel.

A treia noapte, când se duse după dânsele, tot pe furiş, rupse o ramură din pădurea cu copacii cei care aveau foile de diamant, şi iarăşi se făcu freamăt printre frunze, şi iarăşi surora cea mai mare alină frica surorilor celor mici cu cuvinte liniştitoare. Domniţa însă cea mică, nu ştiu de ce, dară în inima ei se strecură o bucurie ascunsă.

În ziua următoare, când găsi rămurica de diamant în mănuchiul de flori, cătă cam pe subt ascuns la argat şi-l găsi că nu se prea deosebeşte de fiii de domni şi de împăraţi. Atât i se păru de drăgălaş.

Argatul şi dânsul cătă asupra domniţei cu ochi galeşi, dară tot pe furiş, şi o văzu că se tulburase oarecum, se făcu însă că nu pricepe nimic şi-şi cătă de treabă.

Surorile domniţei deteră peste dânşii vorbind şi râseră de dânsa şi o luară cu cuvintele cam peste picior. Fata cea mică tăcu şi înghiţi ruşinea. Nu se putea ea mira din destul cum a făcut argatul de le-a descoperit. Ei, vezi, îi intrase în cap că acest flăcău

nu poate să fie om prost, deoarece dovedise lucruri ce nici măiestrele nu le ştiau.

Şi apoi, adevărul vorbind, boiul lui cel falnic, chipul lui cel bine potrivit şi blajin îl arăta cât de colo a nu fi de argat prost. Pe lângă acestea, şi înfăţişarea, şi totul într-însul avea pe vino-ncoace.

După ce intrară în casă fetele, domniţa cea mică le spuse că argatul de la grădinărie ştia tot ce fac ele noaptea. Atunci, se adunară la sfat şi plănuiră ca să-l facă şi pe dânsul să-şi piarză inima şi simţurile, cum făcuseră şi cu ceilalţi tineri.

Flăcăiandrul însă se furişă şi de astă dată de intră în cămara fetelor, ca să asculte la sfatul lor.

Pare că-i spusese ariciul la ureche că are să se petreacă între ele ceva pentru dânsul.

Acum, după ce ştia totul, dară totul ce trebuia să ştie; se duse la dafinii lui şi zise către cel trandafiriu:

– Dafine, Dafine,
Cu săpălugă de aur săpatu-te-am,
Cu năstrapă de aur udatu-te-am,
Cu ştergar de mătase ştersu-te-am,
Dă-mi minte şi procopseală de fiu de domn şi împărat!

Ca şi de la rând, un boboc de floare încolţi, crescu şi se deschise o floare minunată. El luă floarea şi o băgă în sân. Odată căzură de pe faţa lui arsăturile de soare şi îi rămase chipul curat şi luminat, ca şi când atunci îl făcuse mă-sa. Simţi că în creierii lui se petrece un ce, de care nu-şi putea da seama. Dară văzu că începe a judeca altfel de cum judeca el până acum. Pasămite se ascuţise la minte. Şi totdeodată se po-

meni îmbrăcat cu nişte haine ca ale fiilor de împăraţi şi de domni.

Atunci se duse la împăratul şi ceru şi dânsul să-i păzească fetele, într-o noapte.

Împăratului i se făcu milă de tinereţele lui şi-l sfătui să-şi caute mai bine de treabă, decât să se răpuie. El stărui. Împăratul priimi. Acesta nici că bănuia măcar a fi argatul de la grădinărie; aşa de mult se schimbase.

Când îl arătă fetelor şi le spuse împăratul ce voieşte, nici ele, vezi, nu-l cunoscură. Numai cea mică, fiind cu cuiul la inimă, îl cunoscu şi începu a tânji de dragoste.

Noaptea următoare, când plecară ele la joc, îl luară şi pe dânsul. El ştia ce i se pregăteşte, dară se feri ca de oala măla- iului să nu dea în clapcă.

Ajunseră la palatul vrăjit, jucară până despre ziuă, apoi se puseră la masă. I se aduse şi lui băutura din care băuse toţi cari veniseră înaintea lui, băutură care trebuia să-l facă a-şi pierde minţile şi simţirea, băutură care să-l piarză şi pe dânsul ca pe ceilalţi.

Atunci, unde îşi întoarse nişte ochi lăcrămoşi şi plini de focul dragostei ce-l mistuia, şi zise cu grai duios domniţei celei mici:

– Vrei tu? iacă eu mă pierz pentru dragostea ta, daca ai aşa inimă de gheaţă.

– Nu, n-am inimă de gheaţă, focul dragostei tale mi-a încălzit-o, răspunse ea. Nu bea. Mai bine voi să fiu grădinăreasă cu tine, decât fată de împărat.

Cum auzi aşa, el aruncă băutura la spate, şi mai apropiindu-se de dânsa, îi mai zise:

– Să nu-ţi fie teamă, măria-ta, că grădinăreasă nu

ai să fii odată cu capul.

Toţi cei de faţă auziră vorbele lor. Puterea farmecului se zdrobi şi toţi cu totul se pomeniră în palaturile împăratului. Palatul cel fermecat pieri ca o nălucă, ca şi cum n-ar fi mai fost pe lumea asta.

Când îi văzură împăratul, încremeni de uimire cu amândouă mâinile pe barbă. Flăcăul, fostul argat la grădinărie, îi povesti toată şiretenia nopţilor. Împăratul dete pe fata cea mică după flăcăiandrul cel frumos şi drăgăstos. Apoi, se înfăţişară şi celelalte fete cu câte unul din fiii de împăraţi şi de domni pe care şi-l alesese. Împăratul se înduplecă şi le dete pe fiecare la casa lor. Şi se făcu o bucurie mare în toate părţile, care bucurie, de ar fi o sută de guri, nu una ca a mea, n-ar putea-o spune.

Înainte de a se cununa, fata cea mică întrebă pe logodnicul ei cu ce putere făcu el de le descoperi ascunsurile faptelor lor şi legătura farmecului ce le ţineau înlănţuite. El spuse. Iară ea, ca să nu fie bărbatu-său mai presus decât ea, ci să fie dopotrivă om ca toţi oamenii, se duse de tăie dafinii şi-i băgă în foc.

Apoi se cununară şi trăiră o viaţă fericită, cum se trăieşte pe lumea noastră asta bălţata, până ce se istoviră toţi cu totul, în adânci bătrâneţe.

Iar eu încălecai p-o şa etc.

„Povestit d-un june transilvănean, student în Bucureşti, în anul 1868.“

Salt la ***Cuprins***

PASĂREA MĂIASTRĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat evlavios şi bun. El avea trei feciori. Pe lângă multe bunătăţi ce făcuse oamenilor din împărăţia lui, a ridicat şi o monastire de care să se ducă pomina. A împodobit-o cu aur, cu pietre nestemate şi cu tot ceea ce meşterii din acea ţară au socotit mai scump şi mai frumos. O mulţime de stâlpi de marmură şi poleiţi erau prin biserică şi pe dinaintea ei. Zugrăvelele cele mai preţioase, policandre de argint suflate cu aur, candele de argintul cel mai bun şi mari cât doniţa, cărţile cele mai alese erau zestrea monastirii aceleia. Cu cât se bucura împăratul de frumuseţea ei, cu atât se întrista că nu putea să o săvârşească pe deplin, căci turnul se surpa.

„Cum se poate, zise împăratul, să nu pot sfârşi astă sfântă biserică? Iată am cheltuit toată starea, şi ea nu este încă târnosită.“

Şi dete sfară în ţară ca orice meşter se va găsi care să poată să-i ridice turnul, să ştie că va dobândi de la dânsul mari daruri şi boierie. Pe lângă acestea, poruncă dete ca în toate bisericile să se facă rugăciuni şi privegheri, ca să se îndure milostivul Dumnezeu a-i trimete un meşter bun.

Iară a treia noapte visă împăratul că, daca va aduce cineva pasărea măiastră de pe tărâmul celălalt

şi să-i aşeze cuibul în turn, se va putea face monastirea desăvârşit.

Spuse fiilor acest vis, iară ei se întreceau care de care să plece mai-nainte, şi să se închine cu slujba la tată-său împăratul. Atunci împăratul le zise:

– Eu văz, feţii mei, că toţi aveţi dorinţă de a vă face datoria către Dumnezeu; însă nu vă puteţi duce toţi deodată. Acum să se ducă fiul cel mai mare; şi daca nu va putea el să izbutească, să se ducă altul, şi tot aşa pe rând, până când Dumnezeu îşi va arăta mila lui către noi.

Copiii tăcură şi se supuseră; iară feciorul cel mare al împăratului se găti de drum. Merse ce merse, şi daca trecu de hotarăle tatălui său, stete să conă cească într-o dumbravă frumoasă. După ce făcu focul, sta acolo până să se gătească mâncarea, când văzu deodată înaintea lui un vulpoi care îl rugă să-şi lege ogarul, să-i dea şi lui un codru de pâine, un pahar de vin şi să-l lase să se încălzească şi el la ăl foc. Fiul împăratului, în loc să asculte rugăciunea, dete drumul ogarului, care se luă după dânsul. Atunci, vulpoiul făcu un semn asupra lui şi îl schimbă în stană de piatră.

Văzând împăratul că fiul său cel mare nu se mai întoarce, ascultă rugăciunea fiului celui mijlociu, şi îi dete voie să meargă şi dânsul. Acesta, după ce se găti şi îşi luă merinde de drum, porni şi dânsul. La locul unde se împietrise frate-său, păţi ca dânsul; fiindcă nu voi să dea ascultare rugăciu nilor ce-i adusese vulpoiul, ci voia să-l prinză ca să-i ia pielea.

Împăratul se pusese pe gânduri văzând că, după atâta mare de timp, nu se mai întoarse fiii săi, nici cu

pasărea măiastră, nici fără dânsa, când fiul cel mai mic îi zise:

–Tată, iată este acum destul timp de când fraţii mei cei mari au plecat să aducă pasărea măiastră şi nu s-au mai întors nici cu ispravă, nici fără ispravă.

Să-mi dai bani de cheltuială
Şi haine de primeneală,

ca să-mi cerc şi eu norocul. Şi de voi izbuti, te vei bucura, tată, că ţi se împlineşte dorinţa, iară de nu, eu nu voi suferi nicio umilinţă.

– Fraţii tăi cei mari, zise împăratul, după cum se vede, n-au putut să facă nimic spre a aduce acea pasăre măiastră, ba poate să-şi fi şi răpus capetele, deoarece sunt duşi de atâta timp şi nu se mai întoarce niciunul. Eu sunt bătrân de aci înainte: daca vei lipsi şi tu, cine să-mi dea ajutor la greutăţile împărăţiei, şi daca voi muri, cine să se suie pe scaunul meu, daca nu tu, fiul meu? Rămâi aci, dragul tatei, nu te mai duce.

– Domnia ta, tată, ştii prea bine că n-am ieşit din poruncile împărăţiei tale nici cât negru sub unghie; şi daca acum cutez a stărui în rugăciunea mea, este numai că voiesc, dac-aş putea, să împlinesc o dorinţă care nu dă odihnă sufletului măriei tale, dorinţă pe care te sileşti de mulţi ani şi cu mari cheltuieli să o împlineşti.

După multe rugăciuni şi stăruinţă, împăratul se induplecă şi-i dete voie. Îşi alese calul ce-i plăcu din grajdul împărătesc, un ogar să-l aibă de tovarăş, îşi luă merinde de ajuns şi plecă.

După trecere de oarecare timp, sosiră amândoi fiii

cei mai mari ai împăratului, aducând cu sine-le pasărea măiastră şi o roabă pe care o făcură găinăreasă. Toată lumea se mira de frumuseţea acelei păsări, care era cu mii de mii de vopseli, penele ei străluceau ca oglinda la soare; iar turnul bisericii nu se mai surpă; pasărea se aşeză în acel turn cu cuibul ei. Un lucru se băgă de seamă: pasărea se părea a fi mută, căci nu da niciun viers, şi toţi câţi o vedea o căinea, cum de o aşa pasăre frumoasă şi mândră să nu aibă viers, pentru care şi împăratul, cu toată bucuria ce avea pentru biserică şi turnul ei, se mâhnea că pasărea nu-i cânta.

Locuitorii începuseră a uita de fiul împăratului cel mic; atâta de multă bucurie aveau ei că li se adusese pasărea măiastră, ceea ce oprise turnul de a se surpa, şi astfel biserica se putuse face cu desăvârşire; numai împăratul se mâhnea în sufletul său că nu este de faţă şi fiul său cel mic care să se împărtăşească de bucuria poporului său; când, într-una din zile, veni găină reasa şi-i zise:

– Mărite împărate, să-ţi fie faţa luminată, toată cetatea se minunează de viersul pasării măiestre; un cioban, cum a intrat azi de dimineaţă în biserică, pasărea a început să cânte de să se spargă, şi este aşa de veselă, încât pare că nu o încape locul. Asta este a doua oară de când, cum intră acel cioban în biserică, pasărea nu mai conteneşte de a cânta; cum iese el, ea tace.

– Să se aducă acel cioban înaintea mea chiar acum.

– Măria-ta, după cum se vede, ciobanul este străin, căci nimeni nu-l cunoaşte. Fiii măriei tale,

precum mi s-a spus, ar fi pus paznici să-l prinză.

– Taci! zise împăratul, nu vorbi de fiii mei, căci nu ţi se cuvine ţie să te atingi de ei.

Împăratul puse şi el câţiva slujbaşi să pândească pe sub ascuns şi, cum va vedea pe ciobanul care, când va intra în biserică, pasărea va cânta, să pună mâna pe dânsul şi să-l aducă înaintea lui.

Nu s-a mulţumit pe atât, ci şi însuşi s-a dus la biserică în sărbătoarea cea mai apropiată ca să auză cu urechile sale cântecul cel minunat al pasărei, şi să vază cu ochii săi pe acel păstor tânăr; şi, de n-ar fi fost de faţă, s-ar fi întâmplat o luptă crâncenă între slujitorii săi şi oamenii puşi de fiii lui, carii voiau cu dinadinsul să pună mâna pe cioban. Atunci porunci împăratul să aducă pe acel păstor cu omenie la palatul său, pentru că nu ştiu ce simţi împăratul în inimă când îl văzu aşa de tânăr, blând, smerit şi cu boiul de voinic.

După ce ieşi de la biserică, împăratul se duse drept la palat, pentru că inima îi zicea că trebuie să fie ceva de ciobanul acela. Cum îl văzu împăratul, îi zise:

– Ia spune-mi, flăcăule, din ce parte de loc eşti? Ai părinţi, şi cum s-a întâmplat de ai venit p-aci?

– Istoria mea, luminate împărate, este lungă. Părinţi am, asemenea şi fraţi. Ca să-ţi povestesc cum am venit p-aici şi din ce parte de loc sunt, îmi trebuie mai mult timp. Dară daca voinţa măriei tale este să ştii, sunt gata a mă supune. Chiar mâine, până în ziuă, voi veni la măria-ta pentru aceasta. Acum este târziu.

– Bine, voinice; mâine în revărsat de ziori te aştept.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, ciobanul veni şi aşteptă porunca împăra tului; iară împăratul, cum auzi că a venit păstorul cu pricina, îl chemă înaintea lui.

– Ia spune-mi, flăcăule, ce este cauza de cântă pasărea măiastră, cum pui tu piciorul în biserică, şi tace, daca ieşi?

– Ca să ştii aceasta şi altele, luminate împărate, lasă-mă să-ţi povestesc toată istoria mea.

– Iacă te ascult, povesteşte-mi tot ce vei voi.

Atunci ciobanul începu:

– Am tată şi fraţi. Am plecat din casa părintească ca să fac o faptă care să veselească pe tata, căci el era trist că nu putea să-şi împlinească dorinţa. După o călătorie de câteva zile, am ajuns la o câmpie frumoasă, de unde se deschidea mai multe drumuri. Acolo am voit să conăcesc. Mi-am făcut un focşor bun, am scos merindele ce aveam şi, când era să mă pui la masă, mă trezesc cu un vulpoi lângă mine. Nu ştiu nici de unde, nici pe unde veni, că eu nu l-am văzut. Pare că ieşi din pământ.

„Fă bine, mă rog, îmi zise, şi lasă-mă să mă încălzesc şi eu la focul tău, că uite, tremur de-mi clănţănesc dinţii în gură. Dă-mi şi o bucată de pâine şi un pahar de vin să-mi potolesc a foame şi sete care mă chinuiesc. Şi ca să mănânc în linişte şi să mă pot încălzi fără frică, leagă-ţi ogarul.“

„Prea bine, îi zisei, poftim de te încălzeşte; iată merindele mele, şi plosca mea, mănâncă şi bea cât vei pofti.“

Apoi, am legat ogarul şi am şezut amândoi lângă foc, povestind. Din una, din alta, îi spusei unde mă

duc; ba încă îl şi rugai daca ştie ceva să-mi spuie cum să fac, cum să dreg, să-mi împlinesc slujba cu care m-am însărcinat de bună-voia mea.

„Cât pentru asta, îmi zise vulpoiul, fii pe pace. Mâine de dimineaţă plecăm amândoi, şi daca nu te-oi face eu să izbuteşti, să nu-mi mai zici pe nume.“

Şezurăm la foc, ne ospătarăm ca nişte prieteni; apoi vulpoiul îşi luă noapte bună şi pieri ca o nălucă. Mă ciudeam în mine cum de să nu-l văz încotro a apucat, şi tot frământându-mi mintea să ştiu cum a venit şi cum s-a dus fără să-l bag de seamă, am adormit.

Când a venit a doua zi în faptul zilei, m-a găsit minunându-mă de nişte stane de piatră ce închipuiau doi oameni, doi cai şi doi ogari. De cum îl văzui, ne gătirăm de ducă.

Vulpoiul, se dete de trei ori peste cap şi se făcu un voinic, ştii colea, cum ţi-e drag să te uiţi la el. Pe cale, îmi spuse că locul unde am mas noaptea trecută era moşia lui, că este însurat, că are copii, că el era blestemat să poarte corpul de vulpoi până când un om va avea milă de el, îl va priimi să se încălzească cu dânsul la un foc, îi va da un codru de pâine şi un pahar de vin; că eu am fost acel om, că acum este dezlegat de blestem şi că de aceea va merge cu mine, şi nu mă va lăsa singur până ce nu voi ajunge la izbândă.

Îmi păru bine de astă întâmplare, şi aşa noi merserăm,

zi de vară
până-n seară,

şi ajunserăm la o poiană, unde maserăm peste noapte. Tovarăşul meu de călătorie îmi spuse că a doua zi avem să trecem pe hotarul unor zmei, că acolo credea el că voi găsi ceea ce căutam.

A doua zi, am înaintat pe moşia zmeilor, dar tot cam cu teamă; când, pe la chindii, am ajuns la palaturile zmeilor. Mândreţe ce am văzut acolo nu se poate povesti. Grădini cu fel de fel de flori şi de pomi; casele învălite cu argint care strălucea la soare ca oglinda, păreţii era împodobiţi cu chipuri şi flori săpate, iară ciubucele erau poleite; fântâni care aruncau apă în sus. Avurăm parte că zmeii nu erau acasă când am ajuns acolo. Furăm întâmpinaţi în pragul porţii de o fată frumoasă, frumoasă, de pare că era făcută de zahăr, care ne zise să nu călcăm în curte, în lipsa zmeilor, că nu e bine de noi; apoi lăcrămă de bucurie că a mai văzut oameni de pe tărâmul de unde a furat-o zmeii.

Întrebând-o, despre lucrul ce căutam, ne-a spus că se află la alţi zmei, rude ale zmeilor pe moşia cărora eram.

„Duceţi-vă, ne zise ea, că cu ajutorul lui Dumnezeu, nădăjduiesc să izbândiţi, şi întorcându-vă, luaţi-mă şi pe mine.“

După ce ne învăţă cum să facem să intrăm în curtea zmeilor şi cum să lucrăm, mă jură pe ce am mai scump pe lume, pe tata, ca să nu o las la zmei, ci să o iau; iară noi ne-am dus. Ce e drept, şi mie îmi plăcu fata, de cum o văzui.

Şi ajungând la hotarul celorlalţi zmei, am stat de ne-am odihnit. Iară în revărsat de ziori, am pornit pe tărâmul zmeilor, şi am ajuns cam aproape de nămiezi

la palaturile lor, care erau şi mai frumoase decât ale celor dintâi. Cum am descălecat, m-am dus la grajd, iară tovarăşul meu s-a întors înapoi; fiindcă aşa ne învăţase fata.

Caii erau la iesle. Unul din ei a întors capul şi s-a uitat la mine. Eu l-am frecat la ochi, l-am tras de urechi, l-am sumuţat şi i-am pus frâul în cap. Apoi încălecând, d-a-ncălarele am luat colivia cu pasărea măiastră care era în pridvor.

– Tu ai luat pasărea măiastră? zise împăratul; tu eşti fiul meu, pe care toată lumea îl ţine de pierdut?

– Aşa, tată.

Şi, după ce sărută mâna împăratului, îl rugă să poruncească a se aduce de faţă găinăreasa.

Dacă veni găinăreasa, ciobanul zise:

– Asta e fata de care îţi spusei.

– Cum se poate? răspunse împăratul. Dară cum a ajuns găinăreasă?

– Asta ţi-o va spune ea; căci eu nu ştiu. Şi aşa cum zisei, începu el a povesti, după ce înhăţai colivia şi o luai la sănătoasa cu bidibiul luat de la zmei, începură să nincheze caii ceilalţi şi să facă un zgomot de ţi se făcea părul măciucă; iară eu îmi ţineam firea. Unde se luară zmeii după mine, şi fugi, şi fugi, până ce ajunsei la tovarăşul care mă aştepta la hotar; şi daca nu era el, puneau zmeii mâna pe mine şi cine ştie ce se alegea de capul meu. Tovarăşul meu însă, întinse mâna şi răcni o dată la dânşii: staţi! Iară ei pare că fură de piatră de când lumea; niciun pas nu mai făcură înainte. După ce mă luă în braţe şi mă sărută, se miră şi el de frumuseţea pasărei. Zmeii însă umbla cu şoşele, cu momele, să-mi ia pasărea,

făgăduindu-mi câte în lună şi în soare; daca văzură că nu mă poate îndupleca, mă rugă cu barim calul să li-l dau; în sfârşit, văzui că nu e bine să-i las tocmai de tot mâhniţi, le-am dat calul, şi eu am plecat cu tovarăşul meu şi cu pasărea; iară zmeilor li se scurgeau ochii după dânsa.

Ajungând la palaturile celorlalţi zmei, fata ne aştepta în poartă; plesni de trei ori cu un bici şi tot palatul se făcu un măr, pe care ea îl luă; iară eu o înhăţai de mijloc şi pe ici ţi-e drumul.

Aoleo! dară zmeii când simţiră! unde veneau cu o falcă în cer şi cu una în pământ, şi unde răcneau de-ţi îngheţa sângele în vine. Eu îmi făcui curagi, detei pinteni calului şi împreună cu tovarăşul meu fugeam ca vântul; zmeii însă veneau ca gândul. Dacă văzu tovarăşul meu aşa, şi că nu este chip a scăpa cu faţă curată, se opri în loc, ameninţă asupra lor şi se făcură stane de piatră. Iară noi ne urmarăm călătoria venind până iarăşi în câmpia de unde plecasem, adică pe moşia vulpoiului. După ce ne-am odihnit şi am dat mulţumită Domnului că am terminat cu bine astă treabă, l-am întrebat ce însemna acele stane de piatră. Atunci, el îmi zise:

„De vei şti, te vei căi; de nu vei şti, iarăşi te vei căi".

„Spune-mi, te rog", îi zisei.

„Aceştia sunt fraţii tăi, îmi răspunse. Ei, în loc să facă ca tine, să priimească cu dragoste rugăciunea mea, asmuţară ogarii după mine, ceea ce îmi prelungi scârbosul blestem de a purta leşul vulpoiului; iară eu îi împietrii."

„Pentru dragostea mea, rogu-te, îi zisei eu, şi pentru prietenia ce am legat, fă-i iară oameni cum au

fost."

„Mult mi-e dragă prietenia ta, răspunse el, şi de aceea fie după voia ta; dară o să te căieşti."

Şi, într-un minut, nu ştiu ce făcu din mână, că deodată pietrele acele se scuturară şi fraţii mei rămaseră în mirare văzându-se faţă cu noi.

Ne luarăm ziua bună de la tovarăşul meu şi plecarăm să ne întoarcem acasă.

Pasămite, fraţii mei îmi cocea turta.

„Frate, îmi ziseră ei, după ce călătorirăm câtva, am obosit de atâta drum; căldura este mare; aide ici la un eleşteu pe care îl ştim noi, să bem câte niţică apă, să ne răcorim."

Am ascultat şi am mers. Bău cel mare, bău şi cel mijlociu; iară când era să beau şi eu, cum eram pus pe brânci pe marginea eleşteului ca să ajung cu gura la apă, cum făcuseră şi ei, mă trezii cu o usturime grozavă la amândouă picioarele; când să mă întorc să văz ce este pricina, nu mă mai putui scula în picioare; mi le tăiaseră fraţii mei, şi-şi cătau de drum, fără a mai asculta la rugăciunile şi vaietele mele.

Trei zile şi trei nopţi am mas acolo prinprejurul eleşteului. Calul meu, biet, când vedea că vine câte vrun balaur la mine, mă lua cu dinţii de pe la spate, de haine, şi fugea încotro vedea cu ochii, şi azvârlea din picioare de nu se putea apropia de noi nicio fiară sălbatică.

În sfârşit, a patra zi am dat peste un orb care orbăcăia şi el pe dibuite.

„Cine este acolo?" întrebai eu.

„Un biet neputincios", răspunse el.

Şi după ce îmi spuse cum fraţii i-a scos ochii, din

pizmă, i-am povestit şi eu cum mi-a tăiat fraţii picioarele. Atunci el îmi zise:

„Ştii ce? Aide să ne prindem fraţi de cruce. Eu am picioare, tu ai ochi; să te port în spinare. Eu să umblu pentru tine; tu să vezi pentru mine. Eu ştiu că p-aci prin vecinătate este o scorpie mare. Cu sângele ei se poate vindeca orice boală ar fi".

M-am învoit cu dânsul la aceasta şi am mers până am dat de locuinţa scorpiei. Ea nu era acasă. Orbul mă aşeză după uşe şi îmi zise ca să dau cu sabia să o tai, cum va intra; iară el se ascunse după sobă. Nu aşteptarăm mult şi iată scorpia venea supărată, fiindcă simţise că-i călcase cineva casa. Cum o văzui, inima se făcuse cât un purice în mine, iară când intră pe uşă, aşteptai până să-mi vie bine, şi unde dedei o dată cu sete, încât dintr-o lovitură îi tăiai câtetrele capetele.

Mă unsei numaidecât cu sângele ei cald, şi cum atinsei picioarele la loc, se lipiră de parcă fusese acolo de când lumea. Unsei şi pe orb, şi îi veni vederile ca mai-nainte. După ce mulţumirăm lui Dumnezeu, plecarăm fiecare la ale noastre.

N-am voit să viu d-a dreptul acasă, ci am socotit mai bine să mă bag cioban şi să las ca Dumnezeu să aducă lucrurile aşa încât să se dovedească vinovatul. Nu m-am înşelat în credinţa mea, că iată puterea lui mare este şi judecata lui dreaptă.

– Spune şi tu, zise împăratul găinăreasei, cum de ai ajuns găinăreasă şi roabă?

– După ce a tăiat picioarele fratelui celui mic, fiii cei mari ai împărăţiei tale mă luară unul pe mine şi altul pasărea măiastră. Eu plângeam de mă topeam,

că mă despărţea de fiul cel mic al măriei tale, pe care îmi era drag să-l privesc, fiindcă-l văzusem că e un pui de românaş. Ei mă siliră să mă iubesc cu unul din ei, îmi făgădui că mă va lua de soţie cum voi ajunge la curtea împărătească. După ce m-am împotrivit la toate siluirile ce amândoi voiau să-mi facă, am priimit mai bine să fiu roabă şi găinărească la curtea împărăţiei tale, decât să mă duc aiurea, fiindcă ştiam că Dumnezeu nu va lăsa să se prăpădească acela care a umblat cu dreptatea în sân, şi acum, mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a arătat cum fapta bună nu moare niciodată.

– Poţi tu să-mi dovedeşti, întrebă împăratul, că tu eşti acea fată şi nu alta?

– Acest măr, zise ea, pe care îl scoase din sân, poate să încredinţeze pe orişicine că eu sunt. Fiii d-tale cei mai mari n-au ştiut de dânsul, că mi l-ar fi luat, şi nu m-aş mai fi întâlnit cu dânsul.

Atunci, ieşind afară, plesni dintr-o biciuşcă de trei ori asupra mărului şi unde se ridică nişte palaturi, încât în toată împărăţia nu se găsea altele ca acelea.

Împăratul rămase şi el în mirare. Şi voind a sărbători venirea fiului celui mic, acesta zise:

– Tată, înainte de a mulţumi lui Dumnezeu că m-am întors sănătos, să mergem câteşitrei fraţii înaintea lui la judecată.

Împăratul n-avu ce zice. Se aduseră fraţii înaintea împăratului, carii deteră în genuchi şi cerură iertare de la fratele cel mai mic. El le zise:

– Daca Dumnezeu vă va ierta, iertaţi să fiţi şi de la mine.

Neavând încotro, se duseră înaintea bisericii şi pu-

seră trei uleie depărtate deopotrivă unul de altul. Intrară fiecare cu picioarele în câte unul, şi arunca ră cu praştia în sus câte o piatră: pietrele fraţilor celor mari se întoarseră şi loviră pe fiecare în cap, cu aşa tărie, încât rămaseră morţi. Piatra însă a fiului celui mic de împărat căzu dinaintea lui.

Lumea se adunase de se uita la astă judecată dumnezeiască, iar împăra tul, după ce făcu nuntă şi-şi însoţi copilul cu găinăreasa, se coborî de pe tron şi puse pe fiul său în locu-i, care, daca o fi trăind, împărăţeşte şi până azi.

Eram şi eu de faţă la acele întâmplări, pe care le povestesc acum celor ce mă ascultă.

„Povestit de un soldat din satul Bulbucata în judeţul Vlaşca la 1868 şi comunicat de fratele meu G. Ispirescu.“

ŢUGULEA, FIUL UNCHIAŞULUI ŞI AL MĂTUŞEI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un moş şi o babă. Ei erau săraci de n-aveau după ce bea apa. Când mălai aveau, n-aveau sare; când aveau sare şi mălai, n-aveau legumă. Trăiau şi ei de azi până mâine. Ei aveau trei copii, trenţăroşi şi nespălaţi, ca vai de ei. Cel mai mic se vedea a fi mai isteţ decât cei doi mai mari, dară era olog de amândouă picioarele. El se numea Ţugulea.

Ei se învecinau cu Zmeoaica pământului. Această zmeoaică era aşa de rea, încât nimeni din vecinii ei n-avea pace de dânsa. Ea le călca moşiile şi le făcea fel de fel de neajunsuri.

La naşterea lui Ţugulea, când a venit ursitoarele, s-a întâmplat să fie p-acolo şi Zmeoaica pământului. Ea auzise cum îl ursise şi, de pizmă, mai în urmă, îi luă vinele şi d-aia era el olog.

Din această pricină, şi fiind şi săraci, unchiaşul cu mătuşa şi cu copiii lor ajunseseră de râsul tuturor megiaşilor din sat. De bietul Ţugulea însă râdea şi chiar fraţii lui.

După ce se mai măriră copiii, Ţugulea zise într-o zi mă-sii, faţă cu fraţii săi:

– Mamă, am auzit că dumneata ai un frate bogat, care locuieşte în alt sat. De ce nu te duci la dânsul să

ceri o mârţoagă de iapă, pe care să ieşim şi noi la vânat, că mi s-a urât clocind acasă pe vatră?

– Ia nu mai trăncăni şi tu de acolo, Ţugulea ologu, îi ziseră fraţii râzând, mai bine mama noastră să se ducă la unchiul să ceară pentru noi doi cai, căci noi suntem vrednici a încăleca şi descăleca.

Ţugulea înghiţi ruşinea, plecă capul în jos şi tăcu.

Muma, tot mumă. Se duse la frate-său şi ceru doi cai pentru fraţii cei mari şi o iapă pentru Ţugulea.

Frate-său îi dete bucuros, mai cu seamă de milă pentru Ţugulea, ca să poată umbla şi el.

Nu mai putură de bucurie fraţii când le aduse mă-sa caii.

Ţugulea nu se putea mângâia pentru că era olog şi nu ştia cum să facă să se înzdrăvenească.

După câteva zile, Ţugulea zise că ar dori să meargă şi el cu fraţii lui la vânătoare.

Râseră fraţii de el. Apoi, daca se rugă şi mă-sa de ei, îl luară şi pe dânsul. Se gătiră şi plecară. În pădure se mirau fraţii cum face Ţugulea de nimereşte aşa de bine vânatul pe care punea el ochii. Nicio săgeată nu se ducea în vânt degeaba. Toate intrau în carne.

Trei zile şi trei nopţi zăboviră la vânătoare.

În a treia noapte, Ţugulea visă un vis ce-i plăcu. Se făcea că el era într-o grădină frumoasă, frumoasă ca un rai. El şedea acolo, într-un colţ, trist şi mâhnit că nu putea umbla, să se bucure şi el de frumuseţile acelei grădini. Păsările cântau de se spărgeau. Frunzele de pomi fâşiau de adiarea vântului şi florile răspândeau un miros de te îmbăta. Se uita cu jind la toate astea, căci nu putea să se desfăteze şi el.

Atunci, ridicând ochii în sus, se rugă lui Dumnezeu să-i ia viaţa mai bine, decât să trăiască în aşa ticăloşie.

Pe când se făcea că se roagă, deodată i se arătă dinainte o zână, aşa de frumoasă şi de blândă, cum nu mai văzuse el în viaţa lui aşa fiinţă. Şi se făcea că-l întreabă, zicându-i:

– De ce te căineşti, băieţele, şi te amărăşti?

– Cum nu m-aş căina şi nu m-aş amârî, zână a frumuseţelor, se făcea că zise el, iată sunt olog, şi din această pricină am ajuns de batjocura tutulor băieţilor din sat.

– Lasă, dragul meu, nu mai plânge, că ei nu ştiu ce fac, se făcea că mai zise zâna. Tu ai să te tămăduieşti şi o să ajungi împărat.

– Nu-mi trebuie mie împărăţie. Eu aş fi bucuros, numai să pot umbla. Dară asta n-o să se poată, căci, uite, parcă n-am vine în picioare.

– Ba o să se poată, se făcea că adaose zâna cu vorbă apăsată. Tu ai avut vine; dară ţi le-a luat Zmeoaica pământului de când erai mic. Ţine chimira şul ăsta. Când vei fi încis cu el, ce vei voi, te faci, dacă te-i da de trei ori peste cap. Sileşte-te de-ţi ia vinele de la zmeoaică.

Luă chimiraşul; dară când ridică ochii şi voi s-o întrebe cine era ea de are milă de dânsul, ia pe zâna de unde nu e! Parcă intrase în pământ.

Iară el odată se deşteptă. Se pomeni cu chimiraşul în mână.

Se încinse cu el, se dete de trei ori peste cap, gândind să se facă o pasăre, şi îndată se făcu. Se dete iară de trei ori peste cap şi se făcu om la loc.

Cât p-aci să se piarză de bucurie, dară se stăpâni. Încinse chimirul pe piele ca să nu se vază şi se feri d-a spune fraţilor ceva.

Pasămite, zâna aceea era ursitoarea lui cea bună.

După ce se făcu ziuă, se întoarseră cu fraţii lui la bordeiul lor, şi aduseră mulţime de vânat.

Peste câteva zile, plecară iară. Dând caii la păşune, fraţii cei mari ziseră lui Ţugulea să păzească el caii, căci dânşii sunt obosiţi.

Cum se culcară, şi adormiră.

Ţugulea priponi caii, apoi, dându-se de trei ori peste cap, se făcu o albină şi plecă înspre miazănoapte încotro şedea Zmeoaica pământului.

După ce ajunse acolo, zbârn! în sus, zbârn! în jos, intră în casa zmeoai cei şi ascultă ce vorbea cu zmeii, ginerii săi, şi cu zmeoaicele, fetele sale.

Între altele, auzi zicând zmeoaica bătrână:

– Ia vedeţi, fetelor, mai şade vinele alea ale lui Ţugulea în cutia în care le-am aşezat eu după sobă?

– Mai şade, răspunse zmeoaica cea mică, azi le-am văzut, nu mai departe.

– Iaca, voi o să vă duceţi la casele voastre, zise bătrâna cea zbârcită; să ştiţi, să vă temeţi de Ţugulea ăsta, afurisitul; căci şi mie mi-e frică de dânsul, măcar că i-am luat vinele.

Tot de la dânsele mai auzi Ţugulea că peste câteva zile are să se facă nunta zmeoaicei celei mici, şi pentru veseliile de nuntă trebuindu-le vânat, zgripsoroaica scofâlcită împărţi pe fiecare din gineri pe unde să vâneze.

Îi fu destul pentru astă dată că auzise şi atât.

Când se întoarse la fraţii săi, începuse a intra alba

în sat.

– Sculaţi, fraţilor, le zise el, că iată ne-a luat ziua de pe urmă.

– De ce ne-ai lăsat să dormim atât de mult? îi ziseră fraţii, dojenindu-l.

El tăcu din gură.

Se sculară ei şi plecară după vânat, apoi se întoarseră acasă.

Ţugulea acum se culca afară în toate nopţile, şi tot plănuia cum să facă să-şi ia vinele. El se ducea mereu pe la zmeoaică, fără să ştie cineva, şi pândea vreme cu prilej când să-i vie bine să-şi ia vinele.

Într-o seară se făcu muscă, intră pe coş în cămara unde era cutia cu vinele, pe când zmeoaica nu era acasă; aci daca intră se făcu om, luă vinele din cutie şi le puse la picioarele lui. Cum le puse, se lipi, parcă fusese acolo de când lumea. Se făcu iară muscă şi plecă acasă.

A doua zi, noaptea, trebuia să meargă zmeii la vânat pentru nuntă.

Ţugulea se duse mai întâi în calea zmeului celui mai mare. Când se apropie de el, calul zmeului începu a sforăi; dară zmeul îi zise:

– De! cal de paraleu, că doară nu va fi adus cioara osciorul şi vântul perişorul lui Ţugulea pe aici, căci vinele lui sunt la soacră-mea după sobă.

– De unde ştii tu aşa bine? îi zise Ţugulea. Dă-te jos să ne vedem şi să ne luptăm.

Zmeul, cum îl văzu, îngheţă sângele într-însul. Se apucară la luptă în buzdugane, dară Ţugulea cum aduse buzduganul său şi lovi pe zmeu, îi luă mirul, apoi îi tăie capul, îi luă calul şi armele şi plecă înain-

tea zmeului celui mijlociu. Asemenea îi făcu şi lui. Apoi, plecă înaintea zmeului celui mic.

După ce se întâlni şi cu zmeul cel mic, se luă la luptă şi cu dânsul. Se bătură întâi în buzdugane, buzduganele se sfărâmară; se luptară cu suliţele, acestea se rupseră; se apucară apoi în săbii, a zmeului se frânse. După aceea, se luară la luptă dreaptă, se luptară ce se luptară şi, înfrângând pe zmeu, îi tăie şi lui capul. Îi luă şi lui armele şi calul şi plecă acasă cu dânsele.

Când ajunse se crăpa de ziuă; legă caii şi puse bine armele zmeilor.

Apoi sculă pe fraţi să meargă la vânat. Când văzură fraţii caii se minunară. Îl întrebară, dară el nu voi să le spuie nimic, zicând că nu ştie.

Încălecară fraţii pe caii zmeilor şi porniră. Ţugulea însă încălecă pe calul zmeului celui mic, căci era mai vânjos.

Zmeoaica, văzând că întârzie ginerii, zise fiicelor sale:

– Asta nu e lucru curat. Ia vedeţi vinele lui Ţugulea sunt ele unde le-am pus eu?

– Ba nici ca cât, îi răspunseră fetele, după ce căutară.

– Bărbaţii voştri trebuie să fie răpuşi. Ţugulea a făcut pozna. Duceţi-vă în pădure pe unde are a trece el şi faceţi precum v-am zis.

Ţugulea, trecând cu fraţii săi prin pădure, văzu o vie cu struguri. El simţi că asta nu poate să fie lucru curat. Cum de nu mai văzuse el astă vie în pădure?

Frate-său cel mai mare vru să ia un strugure. Ţugulea îl opri. Apoi, des călecă, scoase paloşul şi în-

cepu a tăia la viţe. Deodată, începu a curge din viţele tăiate nişte sânge negru ca păcura. Fraţii se mirară de aceasta.

Apoi, încălecând ei, porniră. Merseră ce merseră şi dete peste o livede cu pruni. Ţugulea nu lăsă pe fratele cel mijlociu să ia prune, ci făcu ca şi la vie, şi din prunii tăiaţi curse iară sânge.

După ce mai merse, dete peste o fântână. El ştia că prin acea pădure nu era nicio fântână. Nu lăsă pe fraţi să bea apă. Ci luând suliţa, înţepă fundul fântânei de mai multe ori, şi deodată începu a gâlgâi un sânge mohorât şi cu rea duhoare. Gâlgâia ca dintr-o vacă.

Acestea erau fetele zmeoaicei, care voiau să otrăvească pe Ţugulea, feciorul moşului şi al mătuşei.

Mergând ei împreună, Ţugulea zise fraţilor săi:

– Ia uitaţi-vă, fraţilor, de vedeţi ce este, că nu ştiu ce mă dogoreşte.

– Ce să fie! răspunseră fraţii uitându-se, iacă un norişor roşu, vine după noi ca vântul.

– Aia este zmeoaica bătrână, măi, zise el. Vine după mine. Voi împrăştiaţi-vă care încotro şi vă duceţi acasă, ca să nu vă aflaţi în calea ei, căci vă face mici fărâmi.

După ce se despărţiră, Ţugulea intră într-o peşteră să se adăpostească până va trece zmeoaica. Urgisita de zmeoaică unde venea, măre, venea turbată de mânie, trecu ca fulgerul pe lângă peşteră şi apucă înainte, că nu vedea cu ochii de cătrănită ce era.

Ţugulea îndată ieşi din peşteră, încălecă şi pe ici ţi-e drumul. O luă la sănătoasa înapoi spre răsărit şi

merse, şi merse, până ajunse la curtea unui împărat care, de douăzeci de ani, lucra un zid nalt foarte, ce cădea înspre partea moşiei zmeoaicei, nici el, vezi nu avea pace de dânsa, şi tocmai atunci îl isprăvise.

Cum ajunsese acolo Ţugulea, spuse împăratului că omorâse pe ginerii şi pe fetele zmeoaicei. Apoi, îi zise să dea poruncă grabnică la toţi fierarii ca să-i facă îndată o măciucă de fier mare cu care să omoare şi pe zmeoaica bătrână.

Împăratul priimi bucuros să facă Ţugulea orice o şti el, numai să se scape de blestemata de zmeoaică.

Ţugulea puse de făcu o gaură în mijlocul zidului cetăţii, apoi porunci şi se aduse o grămadă de bucăţi de lemne, cărora le dete foc în mijlocul cetăţii; în acel foc puse măciuca de fier ca să arză să se facă roşie.

Zmeoaica, după ce alergă într-o parte şi într-alta şi nu găsi pe Ţugulea, mirosi ea că trebuie să fie la împăratul cel cu zidul mare. Se întoarse şi să te ţii, pârleo! într-un suflet ajunse, căzând lângă zid de osteneală şi amărăciune. Apoi, se sculă cum putu, şi vru să sară peste zid. Sări, însă în sec. Dacă văzu că-i este peste putinţă a sări pe dasupra zidului, se urcă până la gaura ce o făcuse Ţugulea şi începu a sorbi, voind să înghiţă totul ce era în cetate.

Împăratul şi oamenii din cetate se păreau a fi scrişi pe părete, atât îi înmărmurise frica. Ţugulea nu-şi pierdu cumpătul ci, cu măciuca roşie ca focul şi ţiind-o de coadă, merse la gaură. Când sorbi o dată zmeoaica, trase măciuca arsă tocmai în inimă.

Odată răcni zmeoaica zicând:

– M-ai mâncat friptă, Ţugulea! şi muri pe loc.

Împăratul, boierii şi locuitorii acelei împărăţii

mulţumiră lui Dumnezeu că i-a scăpat de zmeoaică, de fetele şi ginerii ei, căci multe rele le făceau; iară mântuitorului lor îi ziseră „Ţugulea viteazul şi înţeleptul". După aceea, împăratul ridică pe Ţugulea la mare cinste.

Ţugulea trăi acolo câtva timp ca în sânul mă-sii. Dară nişte zavistioşi de boieri băgă în inima împăratului frica că Ţugulea odată, odată are să-i ia ţara.

Cum auzi unele ca acestea, împăratul se gândea ce meşteşug să facă ca să scape de el. În sfârşit, ascultă poveţele celui mai pizmătăreţ din boierii cei bătrâni.

Trimise şi chemă pe Ţugulea. El veni.

– Ţugulea viteazul, zise împăratul, Sfatul împărăţiei mele a găsit cu cale să te duci la împăratul stririlor, în peţit, să-i ceri fata pentru mine.

– Daca Sfatul împărăţiei a găsit cu cale, eu sunt gata să mă supui, răspunse el.

– Apoi pe când hotărăşti ziua plecărei?

– Când ar fi după mine, şi mâine.

Îi gătiră cărţile ce trebuia să le ducă Ţugulea, îi dete bani şi porni, după ce îşi luă ziua bună de la împărat şi boieri, iară gloatele îl petrecură până afară din cetate şi se uitară după dânsul până nu-l mai zăriră.

Ţugulea se duse mai întâi de se întâlni cu fraţii lui. Le spuse şi lor cum a omorât pe zmeoaica cea bătrână, apoi le făcu cunoscut şi treaba cu care l-a însărcinat împăratul. Le dete şi lor niţei bani ca să-i ducă părinţilor, apoi se îmbrăţişară şi plecară.

Fraţii lui Ţugulea începuse a se uita la el cam chiondorâş. Ei nu se puteau învoi cum de Ţugulea să

ajungă să le facă lor ruşine. Ei mai mari şi să rămâie mai pe jos decât el, ca nişte bobleţi.

Ducându-se Ţugulea la treaba lui, întâlni în cale pe un om care striga că moare de foame. Se apropie de dânsul să vază ce fel de om este acela. Când, ce să vază? un om ca toţi oamenii umbla după şapte pluguri ce ara, şi din gură nu mai tăcea.

– Ce voinic mare eşti tu, omule, de mănânci brazda de la şapte pluguri şi tot strigi că mori de foame? îl întrebă Ţugulea ca p-un prieten.

– Eu nu sunt voinic, răspunse flămândul, ci voinic este Ţugulea, feci orul moşului ş-al babei, care a omorât pe zmeoaică, pe fetele şi pe ginerii ei.

– Eu sunt acela, îi zise Ţugulea.

– Daca eşti tu, ia-mă şi pe mine cu tine, că poate ţi-oi prinde bine la ceva.

Îl luă şi plecară.

După câteva zile de călătorie, dete peste un alt om, în gura căruia curgea apa de la nouă fântâni, şi tot striga că moare de sete.

Îl întrebă şi pe acesta ca şi pe flămând. Şi daca căpătă un răspuns care semăna cu al flămândului, îl luă şi pe acesta cu sine, şi plecă mai departe.

Se duse, se duse şi iară se mai duse. Iar când fu să treacă nişte munţi, întâlni un alt om, cu două pietre de moară de picioare, care sărea din munte în munte şi când fugea, iepurele pe spinare netezea, şi striga că n-are loc unde să fugă.

Ţugulea îl întrebă ca şi pe ceilalţi, iară omul răspunse tot ca ei. Îl luă şi pe acesta şi porni înainte cu Dumnezeu.

În calea lor mai întâlni un om cu o mustaţă albă

şi cu alta neagră, îmbrăcat cu nouă cojoace şi striga că moare de frig, deşi era pe la nămiezi şi soarele ardea ca în luna lui cuptor.

După ce îl întrebă, şi el voi să meargă cu dânsul, Ţugulea îl luă şi pe acesta, şi înainte, tot înainte şi înapoi nu se uita.

Merse ce mai merse şi, când fu pe la amurgit, întâlni un om care se uita în sus cu un arc în mână. Ţugulea îl întrebă:

– Da' ce faci acolo, omule?

– Ce să fac, răspunse el, iaca un ţânţar a ajuns tocmai la vântul turbat şi voi să-l dobor d-acolo cu săgeata mea.

– Voinic trebuie să fii, omule, îi zise Ţugulea, daca tu poţi să vânezi un ţânţar pe care noi nu-l vedem.

– Ce are a face! Voinic este Ţugulea, fiul moşului şi al babii, care a omorât pe zmeoaica cu fetele şi cu ginerii ei cu tot, zise omul.

– Eu sunt, răspunse Ţugulea.

– Daca eşti tu, ia-mă şi pe mine cu tine, că poate ţi-oi prinde bine la ceva.

După ce mai merse ce merse, ajunse în nişte văi foarte frumoase de unde se întindea nişte munţi împodobiţi cu copaci şi cu verdeaţă care desfăta inima, şi acolo dete peste un om care nu ştiu ce tot bombănea el din gură şi când ameninţa cu toiagul ce ţinea în mână, pe dată se făcea câte o sută de păsărele.

Apoi, daca îl întrebă Ţugulea cu ce vitejii face el minunile astea, el răspunse că Ţugulea este viteaz care a făcut atâtea şi atâtea voinicii.

Aflând omul că vorbea cu Ţugulea, s-a luat şi el

după dânsul, ca şi ceilalţi.

Şi merse cu toţii, merse, merse ca cuvântul din poveste ce d-aci înainte se găteşte, şi, pe unde ajungea, întreba de împăratul stririlor. Pe la cetăţi şi sate, pe unde mâneau ei noaptea, toţi îi conăceau şi îi găzduiau cu bucurie când auzea de numele lui Ţugulea.

Iară când fu într-una din dimineţi, zăriră turnurile cetăţii unde locuia împăratul stririlor. Întinseră piciorul la drum şi, când era înde seară, ajunseră şi ei la porţile cetăţii.

A doua zi, se sculară, pe ochi mi se spălară, se îmbrăcară, se scuturară şi pe Domnul lăudară, că le-a ajutat de au ajuns vii, nevătămaţi.

Spuse Ţugulea tovarăşilor săi pentru ce a venit, iară ei răspunseră că, dacă împăratul nu va voi să-i dea fata de bună voie, apoi o vor lua-o ei cu nepusă în masă, că doară nu sunt ei de florile mărului cu Ţugulea viteazul.

După ce a dat împăratului cărţile ce adusese Ţugulea, acel împărat îi zise:

– Sunt gata a-ţi da fata, daca îmi vei săvârşi cu bine slujbele cu care am să te însărcinez; iară de nu, unde îţi stau picioarele, îţi va sta şi capul. Aceasta să o ştii. Îţi dau soroc până mâine să te gândeşti, daca te încumeţi ori ba.

– Mă încumăt, luminate împărate, îi răspunse Ţugulea. Porunceşte.

– Până mâine dimineaţă să-mi mănânci nouă cuptoare de pâine, îi porunci împăratul.

– Să se puie la cale coacerea lor cât mai curând, răspunse Ţugulea.

Hotărâră când să vie să înceapă a mânca. Se puseră şi paznici care să ia aminte.

Pe seară, veniră cu toţii. Apoi, uitându-se la Flămândul, Ţugulea îi zise:

– Să te vedem, nene Flămândule.

– Las' pe mine, răspunse acesta. Luaţi-vă câte o pâine, ca să aveţi şi voi ceva gustărică.

Şi, începând a arunca câte zece pâini în gură şi a le înghiţi, sfârşi cuptoa rele până la miezul nopţii. Parcă arunca după spate. Mai adună şi codriceii ce mai rămăseseră de la tovarăşi, îi înghiţi şi pe aceştia, şi începu a striga:

– Mor de foame! mor de foame!

Strejarii, care rămaseră ca nişte bostromengheri, uitându-se cum piereau pâinile, se duseră de spuse împăratului despre cele întâmplate.

Se minună şi împăratul. Apoi, zise să-i aducă nouă buţi de vin şi porunci lui Ţugulea să le bea până în ziuă.

Ţugulea zise Setosului:

– Pe dânsele, nene Setos.

– Numai atât? întrebă el.

Trase cepurile la câteva buţi dodată, şi pe toate le înghiţea de părea că intră vinul în pământ.

După ce le isprăvi, începu şi el a striga:

– Mor de sete! mor de sete!

Împăratul începu a se îngrijura când îi spuseră strejarii cele ce se întâm plară şi începu a încălzi cuptorul cel mare cu nouă cară de lemne.

Dând poruncă lui Ţugulea de a intra în cuptor, el se uită la Frigurosul şi-i zise:

– A venit şi vremea ta, nene Mustăţio.

– Cum o să vă pui să faceţi niţele cuie, clănţănindu-vă dinţii! răspunse el.

Şi în adevăr, cum ajunse la cuptor, carele era roşu ca para focului, puse mâna pe mustaţa lui cea albă, smulse câteva fire dintr-însa şi le aruncă în cuptor. Dodată la gura cuptorului se făcu brumă. Apoi, intrară în cuptor toţi megiaşii lui Ţugulea cu dânsul împreună şi începură a striga că le degeră.

Când veni împăratul şi văzu, se luă de gânduri cu Ţugulea ăsta năzdră vanul.

Şi cerând ei, împăratul porunci de mai aduse nouă cară de lemne, le dete foc, dară parcă ardea pe gheaţă.

Împăratul acela avea o paţircă de fată slujitoare, care se lua în goană cu ogarii.

Porunci lui Ţugulea să trămiţă şi el pe cineva din ai săi ca împreună cu fata să se ducă la Fântâna Ielelor, să aducă câte două urcioare de apă. Daca omul său va veni înainte, îi va da pe fie-sa; iară daca slujitoarea lui va veni mai-nainte, să ştie că pe toţi megiaşii lui îi pune în ţeapă şi pe dânsul într-una mai sus decât pe toţi.

Ţugulea priimi. Apoi, uitându-se la soţul său cel cu pietrele de moară de picioare, îi zise:

– Ce zici tu, verişcane, umflăm noi fata, ori ne odihnim în vârful ţepelor?

– Să cercăm şi noi, poate că vom lăsa frigările alea pe seama împăratului.

Omul cu pietrele de picioare şi fata fugătoare porniră împreună, fiecare cu câte două urcioare, şi aide, aide, de vorbă, ajunseră la Fântâna Ielelor.

Aci, fata umblă cu şmecherii. Şi cum era şi cam

nurlie, mâglisi pe omul cu pietrele de picioare şi îl înduplecă să se puie cu capul în poala ei, până s-or mai odihni niţel, şi să-i caute în cap. Tot căutându-i în cap, el adormi. Fata, cum îl văzu că adormi bine, luă o căpăţână de cal uscată ce era acolo alăturea, îi puse capul binişor pe dânsa, îi vărsă urcioarele lui, ia p-ale ei şi o plecă la sănătoasa. Nici drumul ei, nici picioarele ei.

Ţugulea cu ai săi sta pe o măgură şi se uita înspre locul de unde trebuiau să vie cei trimişi să aducă apă. Când, vede pe fată. Unde venea, măre, venea ca vântul. Omul nu se vedea, nu se auzea. Atunci, zise săgetătorului celui dibaci:

– Ia te uită, fârtate, de vezi ce face megiaşul nostru.

– Doarme cu sforăitele, răspunse acesta, cu capul pe o căpăţână de cal mort şi uscată.

Unde întinde arcul, dădu drumul săgeţii, şi tranc! drept în căpăţâna de cal lovi, de sări cât colo de sub capul omului. Acesta odată sări în sus, şi ia pe fată de unde nu e.

Umplu urcioarele numaidecât. Apoi ca gândul porni, sărind câte zece conace dodată; ajunse pe fată tocmai la poarta palatului şi, trecând pe lângă dânsa, îi sparse şi urcioarele cu pietrele de la picioarele lui.

Când duse urcioarele sus la împăratul, acesta întrebă:

– Dară fata unde a rămas?

– Vine pe urmă, îi răspunse Ţugulea.

Ajungând şi fata, şi mergând şi dânsa la împăratul, îi spuse toată şiritenia.

Împăratul toată noaptea n-a putut să doarmă,

frământându-se de gânduri. A doua zi, unul din sfetnici, care ştia păsul împăratului, veni şi-i spuse ce să mai zică lui Ţugulea să mai facă. Plăcu împăratului sfatul şi, chemându-l, îi zise:

– Ţuguleo, mi-ai făcut tot ce ţi-am poruncit, încă o slujbă mai cer de la tine şi apoi pace.

– Porunceşte mai degrabă, împărate, căci poate să se supere împăratul ce m-a trimis de atâta zăbavă, şi aceasta n-aş voi-o nici în ruptul capului.

– Să-mi faci să nască într-o noapte 50 de femei sterpe!

– Ce mai treabă! zise Ţugulea. Să se aducă numaidecât la faţa locului.

Porunci împăratul de aduse cincizeci de femei şi le-a băgat pe fiecare în câte o cămară. Ţugulea ridică ochii către vrăjitor şi zise:

– Arată, Învăţatule, ce poate toiagul tău cel plin de vrăji.

– Putea împăratul să dea porunci mai grele de făcut; aceasta este jucărie, răspunse el.

Şi intrând în cămările femeilor, bombăni la fiecare câte ceva din gură, şi pe fiecare le lovi uşor cu toiagul pe spinare, apoi ieşi. Una după alta ele născură până dimineaţă.

Când veni împăratul a doua zi, şi auzi orăcăitul copiilor de-i împuiase urechile, se luă cu mâinile de păr şi plecă îndată. Când să păşească pragul porţii de la aceste case, ca să se ducă la palatul lui, vrăjitorul îl atinse şi pe dânsul cu toiagul, şi îndată se pomeni cu câţiva boboci de raţă măcăind după dânsul.

Râseră şi împărăteasa şi sfetnicii când văzură pe împăratul cu bobocii după dânsul.

Iară el se spăimântă de poznele ce făcuse Ţugulea şi, nemaicutezând să-i mai dea vreo poruncă, otărî să-i dea fata.

După ce se pregătiră tot ce trebuia de drum, Ţugulea luă pe fata împăra tului şi porni, petrecându-i împăratul cu toată sila lui, cu trâmbiţe şi cu buciume, cu tobe şi cu surle, până afară din cetate.

Şi luându-şi ziua bună de la împăratul, Ţugulea îşi cătă de drum, lăsând pe fiecare din megiaşii săi pe la locurile de pe unde îi luase.

Mergând, el băgă de seamă că fata împăratului stririlor era tristă. Iară dacă o întrebă care să fie pricina de stă tristă, ea îi răspunse:

– Sunt în stare să-mi fac seamă singură, dacă voi cădea în mâna împă ra tului celui ce te-a trimis pe tine, şi nu m-ăi lua tu.

Îi plăcu lui Ţugulea vorbele astea şi îi merseră tocmai la inimă. N-avea însă ce face. Trebuia să se ţie de cuvântul ce dase celui ce l-a trimis.

Pe drum, văzu un vultur. Ţugulea trase o săgeată din tolbă, o aşeză la arc şi îl luă la ochi. Vulturul îi zise:

– Nu da, Ţugulea viteazu, că mult bine ţi-oi prinde când vei fi în nevoie şi te vei gândi la mine.

Ţugulea îl lăsă şi plecă înainte.

Ajungând într-o pădure mare şi înnoptând, a mas acolo. Făcu un foc mare şi se puse a se odihni. Când fata, dodată, strigă speriată:

– Ursul!

Ţugulea, de unde şedea şi începuse a aţipi lângă foc, odată sări drept în sus, puse mâna pe arc şi pe

paloş; cum văzu ursul, îl luă la cătare cu o săgeată. Ursul însă stătu locului şi începu a striga:

– Nu mă omorî, Ţugulea viteazul, ci mai bine scoate-mi steapul ce mi-a intrat în labă, că mult bine ţi-oi prinde şi eu când vei fi vrodată în nevoie şi te vei gândi la mine.

Ţugulea se opri, iară după ce veni ursul la dânsul, se căzni până ce îi scoase steapul, apoi îl legă la bubă şi ursul plecă mormăind de unde a venit.

A doua zi, pornind dis-de-dimineaţă, a mers toată ziua. Când era însă pe la scăpătatul soarelui, ajunse şi el la împăratul ce-l trimisese. Cum ajunse, îi înfăţişă pe fata împăratului stririlor.

Împăratul, cum văzu pe Ţugulea, intră în grozile morţii. El îl credea pierit.

Apoi, priimi cu mare cinste pe fată şi-i pregăti pentru dormit cămara unde dormea mă-sa. Lui Ţugulea îi dete şi lui o cămară în palaturile împărăteşti. Apoi, spuse împăratului tot ce păţi până ce îi aduse fata.

Peste noapte, împăratul ţinu sfat. El zise sfetnicilor săi:

– Ce socotiţi, boieri dumneavoastră, să facem cu Ţugulea ăsta? El ne-a scăpat de neaga-reaua aia de zmeoaică şi de ai săi. Acum nu care cumva să-i vie poftă să şi domnească? Şi atunci, ce ne facem noi? O să se verse sânge peste sânge şi când, în cele de pe urmă, tot el, pare-mi-se, o să biruiască.

– Nu te teme, împărate, zise sfetnicul cel pizmătăreţ, ne curăţăm noi de el, numai să porunceşti cuiva să-l otrăvească, ori să-l puie bine.

– Ce stai dumneata de vorbeşti? zise alt sfetnic; cu otravă se răsplăteşte cel ce a făcut atâtea slujbe şi

ne-a scăpat de nevoia ce era pe capul nostru?

– Ai dreptate, răspunse un al treilea sfetnic; eu dau cu părerea că cinste împărătească să se dea lui Ţugulea şi să se aşeze în trebile împărăţiei cele mai înalte, să se rădice la rangul de boier din doisprezece.

Mai ziseră unii una, alţii alta, dar nicicum nu se înţelegeau, din pricina pizmătăreţului de boier.

– Eu socotesc, răspunse împăratul tăindu-le cuvântul, că ar fi cu dreptul ca el să ia de nevastă pe fata împăratului stririlor ce o aduse acum; căci el şi-a pus viaţa în primejdie de a adus-o. Deşi îmi place prea mult, de mi se scurg ochii după o aşa bucăţică gingaşă, dară mă lipsesc de un aşa odor şi-l las pe seamă cui mi l-a adus. Apoi, după ce îl voi dărui împărăteşte pentru slujbele ce a făcut mie şi locuitorilor împărăţiei mele, să-l poftesc a se duce la ţara lui. Astfel putem scuti pe biată sărăcime de vărsarea de sânge, căci nu crez eu ca un viteaz ca dânsul să se cerce a se atinge de drepturile mele rămase de la moşi, de la strămoşi. Numai să întrebăm şi pe fată, daca vrea să-l ia de bărbat.

– Înţelepţeşte ai grăit, împărate, răspunseră cea mai mare parte din sfetnici, şi judecata măriei tale va fi plăcută şi lui Dumnezeu.

A doua zi, împăratul chemă pe Ţugulea şi pe fata de împărat în divanul cel mare, şi le spuse ce a găsit cu cale Sfatul împărătesc.

Fata împăratului răspunse:

– Să-ţi dea Dumnezeu ani mulţi, împărate, şi să domneşti cu pace. Aşa mi se pare şi mie a fi după dreptate. Eu însămi era să ţi-o spui, daca n-ai fi voit să cunoşti. Când o împărăţie are parte de un stăpân-

itor aşa de drept şi nepărtinitor, ferice de noroadele din împărăţia aceea.

– Văzui şi eu, împărate, o judecată dreaptă în viaţa mea, zise şi Ţugulea. Şi fiindcă tu îmi dai fericirea, braţul meu este închinat împărăţiei tale. Când va cădea vro pacoste pe capul norodului tău, gândeşte-te că este pe lume un Ţugulea care va fi gata a-şi vărsa sângele pentru tine şi pentru ţara ta.

Apoi Ţugulea, după de priimi şi daruri împărăteşti, peste câteva zile porni cu logodnica lui, gândul fiindu-i să meargă a-şi mai vedea părinţii. Şi într-acolo şi porni.

Când a plecat Ţugulea de la curtea împărătească, împăratul cu ai lui l-a petrecut cu cinste împărătească până la hotar. Şi despărţindu-se, îşi luară ziua bună unii de la alţii.

Fata şi Ţugulea parcă zbura, iar nu mergea, de bucurie că le împlinise Dumnezeu dorinţa. Şi mergând, ajunseră la locul de întâlnire cu fraţii săi, pe când soarele era în cruci.

Când văzură fraţii pe Ţugulea cu o logodnică mai frumoasă decât florile şi mai albă decât spuma laptelui, îi puseră gând rău. Până a nu se culca, ei se furişară de Ţugulea, se dară mai cât colea şi începură a plănui, cum să facă să se scape de el.

– Noi acum o să fim de râs în sat, pe lângă fratele nostru, zice cel mijlociu.

– Să răpunem pe Ţugulea, zise fratele cel mai mare. Tu să-i iei calul şi eu nevasta.

Cum plănuiră, aşa şi făcură.

Peste noapte se sculară şi, cu o mână tremurândă, taie pe Ţugulea, îi ia fata şi calul şi o rup d-a fuga; şi

fugi, şi fugi, până ce, când se crepa de ziuă, era aproape de satul lor.

Fata unde se puse pe un plâns de nu o putură mângâia cu niciun chip.

– Noi suntem înţeleşi, îi ziseră fraţii. Să ştii că te omorâm şi pe tine, daca ne vei spune că noi am ucis pe Ţugulea.

Ajunseră la părinţii lor.

Când auziră părinţii lui Ţugulea că a fost ucis într-o bătaie cu nişte zmei, după cum îi spuseră fraţii, plângeau şi lemnele şi pietrele de mila lor. Nu puteau ei face să li se usuce lacrămile de la ochi, ferească Dumnezeu. Şi se tânguiau şi se boceau, de nu se mai puteau astâmpăra.

Fata plângea şi ea, biet, înfundat, căci nu cuteza să dea grai din gura ei.

Ţugulea scăpase cu o scânteie de viaţă, căci fraţii nu-l omorâse de tot. Când a fost dat ei cu sabia, le-a tremurat mâna de frică şi nu i-a retezat capul. El, vindu-şi niţel în simţiri, şi neputându-se scula, a început a geme de durere şi urgie, mai cu seamă când văzu că nu era lângă dânsul nici fata, nici calul.

Şi gândindu-se la triştea lui şi la biata fată pentru care nu ştia ce o să paţă şi ea din mâna fraţilor lui, îşi aduse aminte de vultur şi de urs.

Nu trecu mult şi se pomeni cu vulturul la capul lui. Şi pe când îi spunea ce păţi, odată se auzi prin pădure glasul ursului: mor! mor! mor!

Venea, nene, ursul, de duduia pădurea, trosnea uscăturile pe unde călca şi răpăia ramurile pe unde trecea.

Vulturul cât p-aci era s-o ia la sănătoasa, dară

daca văzu că şi ursul vine în ajutorul lui Ţugulea, se lăsă din zbor iarăşi lângă dânsul.

Abia mai putu Ţugulea să spună şi ursului ce păţi. Apoi cu grai stins ceru niţică apă. Vulturul se repezi la fântână şi-i aduse apă în guşă. Până atunci zise ursului să-i pipăie ranele, fiindcă el nu e cârnic, şi să-i aşeze toate oscioarele la locul lor, de vor fi zdrobite.

Cum îi aduse apă, Ţugulea bău. Ursul zise vulturului:

– Ce vom face acum şi noi pentru binefăcătorul nostru, ca să nu-l lăsăm să moară?

– Să-mi cauţi două citurele, răspunse vulturul, să mi le legi de picioare, şi mă voi duce ca gândul să aduc leacuri pentru Ţugulea de la apa Iordanului, unde sunt două fântâni cu apă vie şi apă moartă, căci şi el ne-a făcut atâta bine.

Căută ursul citurelele, le legă de picioarele vulturului şi acesta zbură ca vântul înspre apa Iordanului şi se întoarse ca gândul.

Ursul nu se mişcă de la capul lui Ţugulea.

Cum veni vulturul, turnă ursul apă moartă peste toate ranele şi se închegă carnea, turnă apoi de două, trei ori, apă vie şi se vindecă Ţugulea de toate metehnele, rămâind cum l-a făcut mă-sa, sănătos şi întreg.

Văzându-se Ţugulea voinic ca şi mai-nainte, mulţumi vulturului şi ursului, apoi le zise:

– Eu văz că m-aţi iubit mai mult decât fraţii mei. Nu mai am nimic pe lume acum. De azi încolo voi trăi cu voi ca nişte fraţi.

– Priimim bucuroşi, răspunse vulturul. Dară cum

vei putea trăi departe de iubita ta şi de şoimuleanul tău?

– Daca nu este cu putinţă, mai zise Ţugulea, să...

– Să-ţi tai cuvântul cu miere, răspunse ursul; dară trebuie să fie cu putinţă. Vulturul se va duce ca ştafetar, să afle ce este pe la fraţii tăi. Eu voi şedea cu tine şi, când va fi vreme cu prilej, vei merge să-ţi iei soţia şi, de voieşti, vom conceni şi pe fraţii tăi.

– Bune sunt poveţele astea, adause Ţugulea.

Se duse vulturul, află toate întâmplările şi se întoarse de spuse lui Ţugulea ca să facă ce o face mai curând, căci pe fată o silesc toţi cu totul să ia de bărbat pe unul din fraţi, cu gând că Ţugulea este mort.

Cum auzi Ţugulea, porni cu tovarăşii lui, vulturul şi ursul, şi peste câteva zile ajunseră aproape de casa lor. Aşteptară până înseră şi se duseră pe-ntunerec în curte.

Intrând în curte, ursul începu să mormăie. Fraţii ieşiră afară speriaţi şi se luă după urs, ursul coti şi se întoarse lângă Ţugulea.

Între acestea, fata îi luă armele de unde le pusese fraţii şi întâmpină pe Ţugulea cu ele. Iară vulturul se repezi la coşar, unde era calul lui Ţugulea care tot nicheza, îi dezlegă căpăstrul cu ciocul, şi el veni lângă stăpânu-său.

Ursul şi vulturul îşi luară ziua bună după ce-l văzură înarmat şi plecară zicându-i să se păzească a nu cădea în capcană.

După plecarea lor, Ţugulea intră în casă, la părinţi. Ei nu-l mai cunoş teau. Dară fata, cu lacrămile şuroaie pe obraz, le povesti adevărata istorie a omorârei lui Ţugulea.

Fraţii lui Ţugulea adunase pe toţi megiaşii, zicând că a intrat ursul în sat. Când veniră şi văzură pe Ţugulea, rămaseră ca bătuţi de Dumnezeu.

Calul lui Ţugulea sări şi-i omorî pe amândoi cu picioarele, apoi veni lângă stăpânul lui cel adevărat, lăcrimă şi îi linse mâinile.

Când auziră megiaşii faptele cele proclete ale fraţilor lui, ziseră că urgia lui Dumnezeu a căzut peste dânşii, omorându-i calul.

Tocmai istorisea părinţilor lui tot ce păţise în pribegia lui Ţugulea, când deodată se auzi un zgomot în curte.

Ieşiră să vază ce este. Ce gândiţi că mi-au văzut?

O ceată de ostaşi. Căpetenia ostaşilor descălecă, se apropie şi-i dădu nişte cărţi împărăteşti.

Împăratul stririlor murise. Această carte ce-i aduse era adiata împăra tului. Căci bolnav fiind pe patul morţii, l-a fost întrebat sfetnicii şi gloatele pe cine le lasă împărat, pentru că n-avea alţi copii.

Împăratul le-a fost răspuns că mai vrednic nu cunoaşte pe nimeni decât pe Ţugulea. Atunci s-a scris adiata, s-a iscălit de împărat şi de toată obştea.

A doua zi, Ţugulea a pornit la împărăţia lui, cu soţia şi părinţii săi. Cum ajunse acolo, veni ştire că este ales de împărat şi la cetatea ce o scăpase din urgia zmeoaicei, a fetelor şi a ginerilor ei. Pasămite murise şi împăratul d-acolo şi nici el n-avea urmaşi.

Apoi Ţugulea, unind amândouă împărăţiile, se cunună cu fata, iubita lui, şi făcu o nuntă de se duse vestea peste tot pământul şi rămase de povestit la urmaşii urmaşilor lor.

Şi domniră până ce Dumnezeu voi cu ei. Iară eu:

Încălecai pe un lemn,
La bine să vă îndemn;
Încălecai pe un cocoş
Să vă spui la moş pe groş.

„Povestit d-un ţăran din distr. Vlaşca, comuna Bulbucata şi comunicată de frate-meu G. Ispirescu.
Publicat pentru prima oară în Legende sau basmele românilor, partea II, fasc. II, 1876.“

CELE TREI RODII AURITE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat, şi avea un fecior; acesta, şezând la fereastră, vede o babă bătrână, care venea cu tivga să ia apă de la fântână. Ce-i vine lui, ia o piatră, şi aruncând-o către fântână, nemereşte drept în tivgă, şi aceasta se sparge; baba, care simţise de unde venise piatra, îşi aruncă ochii la fereastra împăratului şi vede pe fiul de împărat făcând haz; atunci baba zise:

– Până nu vei găsi cele trei rodii aurite, să nu te însori, dragul mamii; şi se întoarse acasă tristă şi fără tivgă şi fără apă.

Fiul de împărat, auzind acest blestem, stătu, şi după ce se gândi mult timp la rodiile aurite, se aprinse dorinţa în el de a le vedea şi de a le avea; deci se duse la tată-său şi-i zise:

– Tată, să-mi faci trei rânduri de haine de fier, căci am să fac o călătorie mare. Şi toată silinţa ce puse împăratul a opri pe fiul său de la aceasta, fu în zadar.

Daca văzu şi văzu că nu-l poate opri, porunci şi numaidecât i se şi făcu hainele; după ce le luă, fiul împăratului încălecă şi plecă.

Un an de zile trecuse de când călătorea; ajunsese prin pustietăţi nelocuite de oameni; şi tot rătăcind în sus şi în jos, două rânduri de haine se rupseseră şi le lepădase. Neştiind ce să facă, hotărî a mai merge

câtva, şi, daca nu va putea descoperi nimic, să se întoarcă.

Abia mai făcu câţiva paşi şi iată că zări o colibă. Se repezi într-acolo iute ca săgeata şi îndată şi ajunse. Când, o mătuşă sihastră, cum îl văzu, îi şi zise:

– Da bine, flăcăule, cum ai ajuns p-aici pe unde nu se vede pasăre cu aripioare, dar încămite om cu picioare?

– Mamă, zise fiul de împărat, caut cele trei rodii aurite; nu ştii d-ta încotro se pot afla?

– Nu ştiu, dragul mamii, nici n-am auzit până acum de aşa minune, dară poate soru-mea să ştie, care şade puţin mai departe de aici; de ai curaj să mai mergi, poţi să o întrebi pe dânsa.

N-aşteptă să-i zică de două ori, şi o tuli într-acolo repede şi merse, şi merse, cale lungă neumblată, până ce dete de o altă colibă, de unde aseme nea ieşi o mătuşă sihastră, şi mai bătrână, şi mai scofâlcită, care şi ea îi zise:

– Cum ai ajuns p-aici, om cu picioare, pe unde nu vine nici pasări cu aripioare?

– Mamă, zise fiul împăratului, caut cele trei rodii aurite, şi dorinţa de a le avea m-a adus p-aici, nu ştii d-ta încotro se află?

La auzirea acestor vorbe, bătrâna începu să plângă, apoi îi răspunse:

– Am avut şi eu un fecior, care auzise despre acele blestemate rodii, şi care, tot umblând după ele, într-una din zile se întoarse şchiop, şi în cele din urmă, îşi rupse şi capul pentru ele; daca aş fi ştiut atunci, dragul mamii, cum să le găsească cineva fără

primejdie, nu-mi pierdeam copilaşul.

Cum auzi flăcăul nostru, începu a se ruga să-i spuie cum să facă să le ia, iară bătrâna îl povăţui cum să umble şi cum să se poarte, şi daca va izbuti, l-a jurat pe tinereţele lui ca să se întoarcă tot pe acolo, ca să-i arate şi ei acele rodii, după care s-a prăpădit fiul său.

După ce i-a făgăduit că se va întoarce, i-a mulţumit pentru sfaturile cele bune ce a priimit de la dânsa, şi ca o nălucă pieri dinaintea ei, când, după o călătorie încă d-o săptămână şi mai bine, văzu un balaur cu o buză în cer şi cu alta în pământ. Îndată ce ajunse la dânsul, îi zise:

– Bună ziua, frate, şi trecu înainte.

Iar balaurul îi răspunse:

– Noroc bun, frate.

Ajunse apoi la o fântână, mucegăită şi plină de nămol; el se apucă îndată de curăţi şi primeni apa din fântână şi-şi căută de drum până dete de nişte porţi încuiate, pline de praf şi de păianjeni; curăţi acei păianjeni, scutură praful, dete poarta de perete şi trecu înainte. În drumul său întâlni o brută reasă care ştergea un cuptor cu tâţele sale; cum o văzu, îi dete bună ziua, şi tăindu-şi o bucată din haina sa, îi zise:

– Ţine asta, leiculiţă, de şterge cuptorul.

Iară ea, luând-o, îi mulţumi.

La spatele cuptorului, fiul împăratului văzu o grădină ca un rai, în care se rătăci câtva timp.

În cele de pe urmă, văzu cele trei rodii cum atârna de o cracă în pom; îşi făcu curaj, scoase cuţitaşul şi tăie crăculiţa de care erau atârnate, şi o tuli d-a fuga

înapoi.

N-apucă să facă zece paşi şi toată grădina începu să ţipe şi să cheme în ajutor pe brutăreasă, porţile, fântâna şi pe balaur.

– Ba aia-i vorbă, răspunse brutăreasa, că, de când sunt urgisită a sta aci, nu s-a îndurat nimeni să vie a mă scuti de arsătura de toate zilele.

– Că alt gând n-am, răspunseră porţile, că, de când suntem făcute, n-a venit nimeni să ne mai scuture, să ne deschiză, de înţelenisem aşa.

– Ba să ne iertaţi, zice fântâna, că, de când sunt făcută, mână de om n-a venit să-mi cureţe apele, încât ajunsesem a mă împuţi.

– Ba că chiar, răspunse şi balaurul, că, de când sunt osândit a sta cu gura căscată şi cu ochii sticliţi la stele, nimeni nu mi-a dat măcar o bună ziua, şi să-mi zică frate. Acest om ne-a scăpat de urgia ce era pe noi, şi ne vom căuta de treabă.

Fiul împăratului, care făcuse întocmai cum îl învăţase bătrâna, se întoarse pe la dânsa şi, după ce-i mulţumi şi-i dete şi ei câte ceva, plecă să se întoarcă la împărăţia tatălui său.

Pe drum, ce-i veni lui, văzând că nu mai poate răbda, scoase cuţitaşul şi tăie una din rodii, ca să guste şi să se încredinţeze de bunătatea lor. Când, ce să vezi? Deodată iese din rodie o fată, ca o zână de frumoasă, şi îndată începu a striga cu un glas mângâios:

– Apă, apă, că mor.

Întoarse fiul împăratului ochii în toate părţile să vază apă; dară geaba, apă nu era, iară fata căzu şi muri; p-aci, p-aci era să cază şi el, dară se ţinu.

Tot mergând, el nu putu să ţie până să nu guste dintr-o rodie, şi scoase cuţitaşul de tăie încă una; deodată, iese şi dintr-însa o fată ca o zână, şi moare ca şi cea dintâi, fiindcă n-avu apă să-i dea.

Mâhnit de ciudata întâmplare, mergea către împărăţia tatălui său cu rodia care îi mai rămăsese, şi se uita la dânsa ca la un cireş copt; şi merse până ce ajunse la o câmpie frumoasă pe unde începu a cunoaşte urme de oameni. Aici îi mai veni inima la loc, şi se puse jos să se odihnească niţel. Gândul lui nu se lua de la rodii şi de la fetele cele frumoase ce muriseră; şi tot gândindu-se, se aprinse în el dorinţa de a gusta din rodia care o mai avea, încât nemaiputându-se ţine, otărî să o taie şi pe aceasta, dară temându-se să nu i se întâmple ca şi cu celelalte, căută o fântână, luă apă în căciulă, şi acolo, la umbra unui copaci mare, tăie şi rodia care îi mai rămăsese, când, ce să vezi? unde ieşi o fată ca soarele de frumoasă, şi cu părul de aur.

– Apă! apă! strigă ea.

Şi el îi dete de băut şi o stropi cu apă, şi aşa scăpă fata cu viaţă.

Fiul împăratului îi da târcoale, şi se tot minuna de frumuseţea şi de gingăşia ei. Apoi, o luă de mână, şi îi zise:

– Soţie să-mi fii, şi ea priimi.

El nu voi să o ducă pe jos acasă la tată-său, ca să nu ostenească, fiindcă o vedea că era puţintică la trup încât ar fi băut-o într-un pahar de apă, şi aşa de subţirică, de parcă era trasă prin inel.

El o povăţui să se urce în pomul de la fântână, şi îi zise să-l aştepte acolo până se va întoarce de la tatăl

său cu cară împărăteşti şi cu călăreţi, ca să o ia, fiindcă el cunoscuse locurile că nu mai este aşa departe.

Fata cea frumoasă zise copaciului să se lase jos, şi el se lăsă, apoi se puse în el şi se ridică. Fiul împăratului rămase cu gura căscată, uitându-se la ea şi la minunea cum de se lăsase şi se ridicase copaciul, apoi, rupând-o d-a fuga, să te păzeşti pârleo, că îi sfârâia călcâiele de iute ce se ducea.

Nu trecu mult de când se duse fiul de împărat, şi o fată de ţigan veni să ia apă din fântână, dar când văzu chipul care strălucea în apă, crezu că e al ei, şi spărgând ulciorul, se întoarse fuga la mumă-sa:

– Nu mă mai duc la apă, zise ea, o frumuseţe ca a mea nu aduce apă.

– Du-te la apă, arapino, ce tot spui astfel de fleacuri, îi zise mă-sa, ară tân du-i coceanul măturei.

Ea se duse şi iară se întoarse, ca şi întâi, fără ispravă şi tot cu astfel de vorbe.

Mă-sa înţelese că acolo nu e lucru curat şi îi dete un ac vrăjit să-l ţie în păr, şi o învăţă ce să facă cu el la întâmplare de ar da peste cineva p-acolo, şi o trimise iară.

Ţiganca, cum ajunse la fântână, cătă în sus şi văzu de unde venea în fântână acel chip îngeresc.

– Suie-mă şi pe mine acolo, rogu-te, zise ţiganca, uitându-se galeş către zâna frumuseţilor.

Iară fata cu părul de aur zise copaciului de se lăsă, luă pe ţigancă ca să-i ţie de urât, şi copaciul se ridică la loc.

Stând ele la vorbă, ţiganca se linguşi şi rugă pe fată, ca de voieşte să doarmă niţel, să puie capul în

poala ei, şi ea îi va căuta în cap.

Fata se înduplecă şi se puse cu capul în poala ţigancei, şi, când era să o fure somnul, ţiganca îi înfipse acul otrăvit în cap, iară fata se făcu o păsărică cu totul şi cu totul de aur, şi începu a zbura de colo până colo, pân crăcile pomului.

Atunci ţiganca zise:

– Ah! fată de lele ce mi-ai fost, cum mi-ai scăpat, eu socoteam că dormi, dară fie, tu n-o să-mi scapi, îţi viu eu de hac.

Nu trecu multe zile şi iaca şi fiul de împărat cu oaste şi călăreţi şi cu cară împărăteşti veni ca s-o ridice; iară ţiganca, cum îl văzu, îi zise:

– Da bine, împărate, m-ai lăsat să te aştept atâta, încât soarele mi-a ars feţişoara şi vântul mi-a bătut perişorul.

Împăratul, cum o văzu, rămase la îndoială, şi nu-i venea să crează că ea este zâna pe care o lăsase el acolo.

Dară, după vorbele ce-i zise, pare că ar fi crezut, şi deci se înduplecă şi o luă.

Nu ştiu cum, nu ştiu ce fel, dară parcă-i spunea inima că n-o să fie ea; în sfârşit, daca nu văzu pe altcineva, plecă cu ea, şi nu ştia cum să facă să nu crează tată-său că spusese minciuni.

Când ajunse la curtea împărătească, le ieşi împăratul înainte, şi rămase înmărmurit când văzu în loc de zâna frumuseţelor, cu faţa ca soarele şi cu părul de aur, pe o arapină neagră ca fundul căldărei. Şi, măcar că fiul său îl încredinţa că soarele îi arsese feţişoara şi vântul îi bătuse perişorul, împăratului tot nu-i venea să crează. Însă n-avu ce face; de bine, de

rău îi puse într-o parte a palatului şi tot amâna cununiile.

D-a doua zi chiar, în grădina împărătească, în toate dimineţile, venea o păsărică şi cânta cu dor, de-ţi rupea inima; apoi striga cât îi lua gura:

– Grădinar! Doarme împăratul?

– Doarme, îi răspundea grădinarul.

– Să doarmă somn dulce şi mai dulce, de pe căpătâi să s-aridice, adăoga păsărica. Dară cioroaica de împărăteasă doarme?

– Doarme, îi răspundea.

– Să doarmă somnul de urgie, de acum până-n vecie.

Şi pe care pom se punea de cânta, pe loc se şi usca.

Grădinarul spuse împăratului toată şiretenia cu pasărea şi cum se usucă pomii pe care se punea ea de cânta. Împăratul se luă de gânduri.

Mai toţi pomii din grădină se uscară în câteva zile, mai rămăsese unul. Atunci împăratul porunci să se pună pe fiecare crăculiţă câte un laţ, şi aşa se şi făcu; iară a doua zi în revărsat de zori, veni la împăratul cu pasărea de aur care dedese în laţ. Împăratul porunci de-i făcu o colivie cu totul şi cu totul de aur, puse pasărea în ea şi, de dragul ei, o ţinea pe fereastra lui.

Ţiganca, cum auzi de istoria cu pasărea, îi trecu un fier ars prin inimă. Se făcu bolnavă, mitui pe toţi vracii cari spuseră împăratului că, până nu va tăia pasărea de aur şi să dea împărătesei să mănânce din ea, nu se va însănătoşi.

Plin de scârbă, împăratul nu se putea învoi la asta, dară, după rugăciunea fiului său, o dete;

rămase însă nemângâiat, şi din ce în ce ura mai mult pe ţigancă.

Luară, deci, pasărea şi o tăiară, o fierseră şi o duse împărătesei; iară ea, după ce se prefăcu că se însănătoşeşte, începu a se găti de cununie.

Din sângele păsărelei crescu la fereastra împăratului un brad înalt şi frumos, şi era o minune cum de într-o noapte crescu aşa de mare şi falnic. Împăratul chemă pre grădinar şi-i porunci să aibă cea mai mare îngrijire de acel pom. Iară ţiganca, cum auzi, n-avu odihnă şi-i puse gând rău. Pricepuse, drăcoaica, că încă nu scăpase cu totul şi cu totul de primejdie.

Se făcu iară bolnavă, mitui iară pe vraci, cari spuseră împăratului că, până nu va tăia bradul să-l fiarbă şi cu apa aceea să-i facă baie, nu va trece împărătesei.

Împăratul se supără până la suflet, văzând că logodnica fiului său e piază rea, fiindcă, de când a venit ea, n-a avut parte de niciun lucru ce i-a fost lui drag.

Lăsă să taie şi bradul ca să nu mai aibă niciun cuvânt a-l mai supăra cineva cu ceva, şi se hotărî, ca de aci înainte, să nu mai facă pe voia nimănui, daca ar mai da peste ceva care să-i placă.

Pe când tăia bradul, la care toată lumea se uita cu jind, o bătrână cerşe toare se opri şi ea să privească lângă cealaltă lume, şi când vru să plece, luă cu dânsa o surcea ce căzuse de la o ţandără a bradului şi o duse acasă. Băgă însă de seamă că era un ac înfipt în surcea; ea îl scoase; şi fiindcă surceaua era oarecum măricică şi lată, o făcu capac la oala care o avea şi ea după sufletul ei.

A doua zi, plecă în prosteală ca totdauna; dară

când se întoarse acasă, rămase încremenită văzând coliba măturată şi deretecată, de-ţi era dragă inima să priveşti.

Nu înţelegea baba ce minune să fie asta, adică cine să fi venit să-i facă ei astfel de bine.

Câteva zile urmă tot astfel; în sfârşit, hotărî să pândească, doară va da peste cel ce-i deretecă şi-i pune toate alea la rânduiala lor pân colibă şi aşa şi făcu. Într-o zi, după ce plecă, ea se ascunse şi, uitându-se pe furiş, pe crăpătura uşii, văzu cum din capacul oalei sări o fată mai albă ca neaua şi cu părul de aur.

– Cine eşti, mamă, zise ea, de îmi faci astfel de bine?

– O fată fără trişte, zise ea; daca mă primeşti să şez la d-ta, mult bine ţi-oi face şi eu dumitale.

Se învoiră şi rămase; ba încă baba se mândrea, că aşa fată nici în casa împăraţilor nu se găsea, frumoasă şi vrednică.

Baba mergea mereu în prosteală, cum învăţase ea; dară, într-o zi, îi zise fata să-i cumpere din târg pânză şi mătase roşie şi verde; baba, biet, din paralele ce adunase din cerşit, îi cumpără.

Fata îşi cusu toată istoria pe două sangulii; şi după ce le isprăvi, zise babei să se ducă cu dânsele la împăratul, şi când va fi pe tron alăturea cu fiul său, sangulia cusută cu verde să o pună pe genuchii împăratului; iară cea cusută cu roşu pe ai fiului său.

Baba ascultă şi se duse; dară ostaşii n-o lăsa să intre. Atunci, ea făcu zgomot, şi împăratul porunci să o lase a intra. Ea, cum intră, făcu cum îi zise fata, şi ieşi ca să aştepte să vază isprava.

Cum văzură sanguliile, împăratul şi fiu-său înţeleseră totul. Porunci să cheme pe logodnica împăratului şi-i zise:

– Pentru că o să te faci împărăteasă, trebuie să te deprinzi a şi judeca pe femei, când judecătorii nu se domiresc la câte un lucru. Astăzi ni s-a arătat cu plângere o femeie, care zise că, având un cocoş de soi, cu mare cheltuială a alergat prin ţări de a cumpărat şi o găină, aşijderea de soi; că vecina ei nu s-a mulţumit că i-a omorât găina, dară i-a furat şi cocoşul şi l-a dat la o găină d-ale ei, şi aşa cere dreptate. Ce zici despre aceasta?

– Zic, răspunse bahniţa, după ce se gândi puţin, că femeia care a omorât şi a furat cocoşul, cu moarte să se omoare, şi cocoşul să se întoarcă stăpânului împreună cu găina osânditei şi cu ouăle ce va fi făcut.

– Bine ai judecat, răspunse împăratul. Eu sunt femeia cu cocoşul, şi tu eşti care l-ai furat; găteşte-te la osânda care tu însăţi ai găsit-o cu cale.

Ţiganca începu a plânge, a se ruga, a se jeli, dară toate fură degeaba. O dete pe mâna ostaşilor care fără milă îi răsplătiră nelegiuirea ce făcuse.

După aceasta, se duseră cu toţii la casa babei, şi fiul de împărat cu tată-său înainte, ridicară pe fată cu toată cinstea; şi după ce o aduse la palat, îndată îi şi cununară, şi mare veselie fu în toată împărăţia trei zile d-a rândul, pentru că s-a găsit vie şi nevătămată fata cu părul de aur, după care atâta a umblat fiul de împărat, şi toţi cu totul oropsea pe ţigancă când s-a auzit istoria nelegiuirilor sale.

Încălecai p-o şea etc.

„Comunicat de soţia mea, Sebastica şi auzit în copilăria ei, pe la 1858 de la o servitoare Joiţa, fată dintr-un sat din Ilfov. Publicat pentru întâia oară în Legende sau basmele românilor, partea II-a, fasc. I, la 1874."

LUCEAFĂRUL DE ZIUĂ
ŞI LUCEAFĂRUL DE NOAPTE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat şi o împărătească; ei nu făceau copii; umblase pe la toţi vracii şi vrăjitorii, pe la toate babele şi cititori de stele, şi toţi rămaseră de ruşine, căci n-avură ce le face. În cele din urmă, se puseră pe posturi, pe rugăciuni şi milostenii; când, într-o noapte, Dumnezeu văzând râvna lor, se arătă împărătesei în vis şi-i zise:

– Rugăciunea voastră am auzit-o şi vei face un copil cum nu se va mai afla pe faţa pământului. Mâine să se ducă împăratul, bărbatul tău, cu undiţa la gârlă, şi peştele ce va prinde să-l găteşti cu mâna ta şi să-l mâncaţi.

Nu se făcuse încă bine ziuă şi împărăteasa se duse la împăratul şi-l sculă zicându-i:

– Împărate! scoală c-a sosit alba în sat.

– Dar asta, răspunse împăratul, ce ai astăzi să mă scoli aşa de noapte; nu care cumva vrăjmaşii au călcat hotarele împărăţiei mele?

– Din mila lui Dumnezeu, de niciunele ca astea n-am auzit; dară am visat iaca ce...

Şi-i spuse visul.

Împăratul cum auzi, sări din aşternut, se îmbrăcă, luă undiţa şi se duse la pârâu gâfâind. Aruncă undiţa, şi nu trecu mult, şi văzu pluta undiţii mişcân

du-se. Trase undiţa; când, ce să vezi? un peşte mare, cu totul şi cu totul de aur. Doară că nu-i căzu leşin de bucurie. Darămite când îl văzu împărăteasa? Ea fu şi mai oleoleo.

Găti împărăteasa singură cu mâna ei peştele şi mâncară. Ea îndată se simţi însărcinată.

Roaba care ridică masa văzu pe talerul împărătesei un os de peşte şi o bătu gândurile să sugă acel os, ca să ştie şi ea gustul bucatelor gătite de împărăteasa.

Cum supse osul, se simţi şi ea însărcinată.

După nouă luni născu împărăteasa, ziua, un copil frumos, frumos ca un îngeraş. Peste noapte născu şi roaba un copil, aidoma cu al împărătesei, încât nu aveau deosebire unul de altul. Cum era copilul împărătesei, era şi al roabei. Semănau, cum se zice, ca două picături de apă.

Fiului de împărat i s-a dat numele de *Busuioc*, iară fiului de rob *Siminoc*.

Crescând împreună şi făcându-se mari, i-a dat la carte, şi învăţau într-o zi cât învăţa alţi copii într-un an. Când se jucau ei în grădină, împărăteasa se uita cu drag la dânşii de pe fereastră.

Se făcură mari. Ei semănau atât de mult, încât nu cunoştea nimeni care este fiu de împărat şi care de rob. Boiul lor era mândru, amândoi aveau pe vino-ncoace, vorba lor era vorbă cu lipici şi amândoi erau voinici, nevoie mare.

Într-o zi, se hotărâră să meargă la vânătoare. Împărăteasa se tot ciudea cum să-şi cunoască pe fiul său: fiindcă şi feţele şi îmbrăcăminţile fiind la fel, de multe ori nu putea să deosebească pe unul din altul.

Se gândi să facă fiului său un semn. Îl chemă şi, prefăcându-se că îi caută în cap, îi înnodă două viţe de păr, fără să ştie el.

Apoi plecară la vânătoare.

Alergară zburdalnici prin câmpiile înverzite şi se zbeguiau ca mieluşeii; culeseră la floricele, se udară de rouă, priviră fluturii cum săltau şi săreau din floare în floare, cum albinele culegeau ceara şi adunau mierea, şi se desfătară foarte mult. Apoi, merseră la fântână, băură apă de se răcoriră şi priveau cu nesaţiu cum se lasă cerul în depărtare pe pământ, şi ar fi dorit să meargă până la sfârşitul pământului, să vază cerul din apropiere, sau măcar până vor da de locurile acelea unde pământul este ca piftia.

Apoi, intrară în pădure. Când văzură frumuseţile pădurilor, rămaseră cu gurile căscate. Vezi că ei nu mai văzuseră d-alde astea de când îi făcuse mă-sa. Când bătea vântul şi se mişca frunzele, asculta la fâşiitul lor şi li se părea că împărăteasa umblă târând după sine rochia cea de mătase; apoi, se aşezară pe iarba fragedă, la umbra unui copaci mare. Aci se puseră a cugeta şi a sfătui cum să înceapă vânătoarea. Ei, nici una, nici alta, voiau să vâneze tot lighioni sălbatice.

Păsărelele, cari alergau împrejurul lor şi se puneau pe crăcile copaciului, nici nu le băgau ei în seamă; lor, le era milă să-şi puie mintea cu ele; dară le plăcea să le asculte ciripind. Păsărelele parcă băgaseră şi ele de seamă una ca aceasta, şi nu se sfiau, ba încă cântau de se spărgeau; iară privighetorile trăgeau la geamparale numai din guşe, ca să fie mai dulce cântarea lor. Şi aşa, stând ei aci şi

sfătuindu-se, pe fiul împăratului îl apucă o moliciune, de nu putea sta în sus şi îşi lăsă capul în poala lui Siminoc, rugându-l să-i caute niţel în cap, până va aromi el.

După ce îi căută ce-i căută, Siminoc se opri şi zise:

– Ce este asta din capul tău, frate Busuioc?

– Ce să fie? Ştiu eu de ce mă întrebi, frate Siminoc?

– Iaca văz, răspunse Siminoc, că două viţe de păr în capul tău sunt înnodate.

– Cum se poate? zise Busuioc.

Aceasta supără atât de mult pe Busuioc, încât se hotărî să plece în lume.

– Frate Siminoc, zise Busuioc, eu mă duc în lume fiindcă nu pot să pricep de ce mama mi-a înnodat părul când mi-a căutat în cap.

– Măi, frate Busuioc, îi răspunse Siminoc, vino-ţi în fire şi nu mai face una ca asta. Căci, daca împărăteasa ţi-a înnodat părul, nu crez să o fi făcut cu vreun gând rău.

Busuioc însă a rămas nestrămutat în hotărârea sa şi, când şi-a luat rămas bun de la Siminoc, i-a zis:

– Na, frate Siminoc, batista asta. Când vei vedea pe dânsa trei picături de sânge, să ştii că sunt mort.

– Să-ţi ajute Dumnezeu, frate Busuioc, să nimereşti cu bine; dară eu încă o dată te rog, pentru dragostea mea, să rămâi, să nu mai pribegeşti pân lume.

– Peste poate, răspunse Busuioc.

Apoi se îmbrăţişară şi Busuioc plecă; iară Siminoc rămase de se uita galeş după dânsul, până îl pierdu din ochi.

Siminoc se întoarse acasă şi povesti părinţilor toate cele ce se întâm plase.

Împărăteasa nu mai putea de inimă rea. Îşi frângea mâinile şi plângea, de să ferească Dumnezeu. Dară n-avu ce-şi face capului, şi se mângâia oare cum văzând pe Siminoc.

După câtva timp, acesta scoase batista, se uită la dânsa şi văzu trei picături de sânge. Atunci zise:

– I! a murit frăţiorul meu. Mă duc să-l caut.

Şi luându-şi merinde, plecă după dânsul să-l caute. Trecu prin oraşe şi sate, străbătu câmpiile şi codrii, merse, merse, până ce ajunse la o căsuţă. Acolo întâlni pe o bătrână şi întrebă de fratele său. Bătrâna îi spuse că se făcuse ginere al împăratului din acea parte de loc.

Ajungând la palaturile împăratului aceluia, cum îl văzu fie-sa, socoti că e bărbatu-său, şi alergă întru întâmpinarea lui. El zise:

– Eu sunt fratele bărbatului tău; am auzit că a pierit din lume, şi am venit să aflu de căpătâiul său.

– Eu nu crez una ca asta, zise fiica de împărat. Tu eşti bărbatul meu, şi nu ştiu de ce te prefaci aşa acum. Au doară credinţa mea a fost pusă la cercare şi eu te-am amăgit?

– Niciunele din acestea nu este. Ci eu îţi spui în cuget curat, nu sunt eu bărbatul tău.

Ea nu voia să crează cu niciun chip.

Atunci el zise:

– Dumnezeu să-şi arate dreptatea. Pe cine nu va fi drept din amândoi, să-l cresteze sabia care stă în cui.

Şi îndată sabia sări şi crestă pe fată la deget, şi

atunci crezu şi ea. Apoi găzdui după cum se cuvenea pe Siminoc.

A doua zi, află că Busuioc se dusese la vânătoare şi nu se mai întoarse. Încălecă deci şi el pe un cal, luă ogari şi plecă după frate-său, în partea locului pe unde se dusese acesta. Merse ce merse şi ajunse în pădure; acolo se întâlni cu Muma-pădurii.

Cum o văzu, se luă după dânsa, şi dă-i goană. Ea fugea, el după dânsa, până ce Muma-pădurii văzând că n-are încotro, se sui într-un copaci înalt şi acolo scăpă.

Siminoc descălecă şi el, priponi calul, făcu focul, scoase merindele şi începu să mănânce lângă foc, aruncând şi ogarilor câte ceva.

– Aoleo! cum mi-e de frig, zise Muma-pădurii, îmi clănţănesc dinţii.

– Dă-te jos, îi răspunse Siminoc, de te încălzeşte la foc.

– Mi-e frică de câini, zise ea.

– Nu te teme, că nu-ţi fac nimic.

– Daca vrei să-mi faci bine, mai zise ea, na o viţă din cosiţă şi leagă-ţi câinii.

El puse viţa de cosiţă pe foc.

– Uf! ce greu miroase, zise Muma-pădurii, cosiţa ce ţi-am dat-o şi pe care tu ai pus-o pe foc.

– Ai te cară de aici, îi răspunse Siminoc, şi nu mai spune la nimicuri. Iaca unul din ogari a dat cu coada prin foc, s-a pârlit niţel şi d-aia miroase greu. Daca ţi-e frig, dă-te jos şi vino de te încălzeşte; daca nu, tacă-ţi fleoan ca şi mă lasă în pace, nu mă tot supăra.

Atunci ea crezu, se dete jos, şi alăturându-se de foc, zise:

– Mi-e foame.

– Ce să-ţi dau să mănânci? Iaca ia ce-ţi place din ceea ce am dinainte.

– Eu voi să te mănânc pe tine, zise Muma-pădurii, găteşte-te!

– Ba te voi mânca eu pe tine, răspunse Siminoc şi asmuţi câinii la dânsa ca să o sfâşie.

– Stăi, zise Muma-pădurii, opreşte câinii să nu mă sfâşie, că ţi-oi da pe frate-tău, cu cal şi cu ogari cu tot.

Siminoc opri câinii; atunci Muma-pădurii icni de vro trei ori şi dete afară dintr-însa pe Busuioc, calul şi ogarii; iară Siminoc îşi asmuţi ogarii şi o făcură mici fărâmi. Deşteptându-se Busuioc, se miră cum de vede pe Siminoc aci, şi-i zise:

– Bine ai venit sănătos, frate, dară mult am dormit.

– Puteai tu să dormi mult şi bine, dacă nu eram eu.

Apoi îi spuse toată şiritenia de la despărţirea lor până acum.

Busuioc bănuind pe Siminoc că s-o fi îndrăgostit cu femeia lui, nu voi să-l crează când acesta îi mărturisi adevărul, spuindu-i că nici prin gând nu i-a trecut una ca asta vreodată. El se făcu dârz, începând a-şi teme nevasta. Şi aşa puindu-i gând rău, se învoi cu Siminoc ca să se lege la ochi, ei şi pe caii lor, apoi să încalece, să le dea drumul şi, unde i-o scoate, să-i scoată.

Aşa făcură. Când Busuioc, auzind un geamăt, opri calul, se dezlegă la ochi, se uită, şi Siminoc nicăiri. Pasămite el căzuse într-o fântână şi, înnecân du-se,

n-a mai ieşit d-acolo.

Busuioc se întoarse acasă, îşi ispiti nevasta, şi ea spuse ca şi Siminoc. Apoi, ca să se încredinţeze şi mai bine de adevăr, zise şi el sabiei să sară din cui şi să cresteze pe cel vinovat. Sabia sări şi-l crestă pe dânsul la degetul cel mare.

Se tângui el, se jeli, plânse cu amar că pierduse pe Siminoc; se căi că se prea iuţise, dară toate fură în deşert, că n-avu ce-i mai face. Atunci, plin de obidă şi de durere, nici el nu mai voi a trăi fără frate-său, ci legându-se iarăşi la ochi, precum şi pe cal, încălecă şi-i dete drumul în pădurea în care pierise fratele său. Alergă calul ce alergă, şi, bâldâbâc! dete în fântâna în care căzuse şi Siminoc, şi acolo îşi sfârşi zilele şi Busuioc, şi de atuncea a răsărit luceafărul de ziuă fiul împăratului, Busuioc, şi luceafărul de noapte, fiul roabei, Siminoc.

Iară eu încălecai p-o şa etc.

„Povestit la 1874 de Leonida Tănăsescu din Bucureşti, şezător în mahal. Dudescului.
Publicat pentru întâia oară în Legende sau basmele românilor, partea II-a, fasc. II, la 1876.“

FATA CU PIEZE RELE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El avea doisprezece feciori. Când se punea la masă, copiii stau împrejuru-i cunună deplină. El era totdeauna cu voie-bună, fiindcă vedea că trebile îi merg strună.

Împăraţii, vecinii lui, râvnea la traiul lui cel ticnit. Vezi că şi el era bun la inimă, şi nu supăra întru nimic pe popor, şi nu asuprea pe văduvă, nici pe siriman.

Adecă, de! nimeni nu ştia ce vierme îl rodea la inimă şi pe dânsul. Ar fi dorit, boieri d-voastră, să aibă şi o fată barim, la atâţia feciori.

Şi mai una, şi mai alta, dete Dumnezeu, în cele din urmă, de i se împlini şi această poftă a inimei: nevasta lui, împărăteasa, rămase grea şi peste nouă luni făcu o fată, frumoasă, de seamăn pe lume n-avea.

De unde se aştepta acum împăratul ca să fie pe deplin fericit, aşi! unde? iaca se adeveri şi la dânsul, ca la toată lumea asta păcătoasă, povestea cântecului:

În lume născut,
Nimeni n-a stătut
A fi fericit
Cu desăvârşit.

Începu a-i tânji trebile împărăţiei. Începu adecă a da îndărăt. Ba cutare împărat îl amerinţă că voieşte să se scoale cu război asupra lui, daca nu o face cutare lucru; ba, cutare împărat cere cutare lucru, ba, supuşii lui vor să facă răzmeriţă; ba, vitele de pe moşiile lui a călcat hotarele altei împărăţii şi sunt luate de pripas; ba, că moartea a dat în ele, şi câte neajunsuri toate se ţineau lanţ, de ajunsese bietul împărat în sapă de lemn.

Se silea bietul împărat, cu toţi cei doisprezece fii ai săi, să facă pace, să fie între oameni bună învoire, să oprească relele ce-l bântuiau, dar geaba, pagubele curgeau gârlă.

În cele mai de pe urmă, chemă un cetitor de stele să-i spuie ce e pricina de-i merg lucrurile anapoda şi nu poate să dea înainte.

Daca veni filosoful, îi puse la stele, şi a doua zi îi zise să bage de seamă în trei zile d-a rândul cum îi dorm copiii.

Trecând cele trei zile, filosoful veni din nou.

Împăratul îi spuse că băieţii dormeau care cu mâinile dasupra capului, care într-o parte, care cu mâinile pe piept, şi care pe spate şi cu mâinile pe lângă dânşii, iar fata doarme pe brânci, ori strânsă făcută ghem, sau cu mâinile între genuchi.

– Aceasta este piaza reaoa a împărăţiei tale, răspunse filosoful; de nu o vei depărta din casă, nu se va alege nici praful de d-ta şi de copiii dumitale.

Împăratul băgase şi el de seamă că se cam adevereau zisele filosofului, că, de când, adecă, dobândise fata, d-atunci şi el dă îndărăt. Dară nu ştia ce să facă, cum să scape de prăpăd pe cei doisprezece copii.

Bietul împărat! şi acesta îi era copil. N-ar fi vrut, vezi să piară niciunul. În cele de pe urmă, să lăsă după povaţa filosofilor. Ei ziceau că mai bine este să piară unul şi să scape doisprezece, decât toţi să ajungă ca vai de ei şi de râsul lumii.

Se îndoia împăratul, se îndoia împărăteasa să facă o aşa faptă, dară înteţiţi de toate relele ce-i năpădea din toate părţile, se înduplecară la sfaturile celor mai aproape de dânşii, şi se hotărâră în cele din urmă să facă o jertfă decât treisprezece.

Vorbi deci împăratul cu credinciosul său cum să facă. Să zică adecă că vrea să meargă la vânat, să ia şi pe fată cu dânsul, mai cu seamă că tot zicea ea că-i place să vază cum merg oamenii la vânat, şi să o lase acolo în pădure. Aceasta însă, fără să ştie ea.

I se rupea rărunchii împăratului de mâhnire pentru răpunerea fiicii sale, se mâhni împărăteasa până în fundul sufletului ei când îi aşeza merinde în coş, sub care puse primeneli, şi câteva giuvaiericale d-ale ei.

Când fu căruţa gata, puse coşul cu merinde, un urcior cu apă, şi se urcară şi ei, adecă fata şi cu credincerul împăratului. Porniră şi ajunseră într-o pădure mare. În urma lor, acasă se bocea împăratul, împărăteasa şi fraţii fetei, de-ţi venea să-ţi iei lumea în cap.

Daca ajunseră în pădure, stete căruţa mai d-o parte la o potecă, luară cu dânşii coşul şi urciorul, şi plecară prin pădure după vânat. Stând la un colnic, fata se dete să culeagă nişte floricele, să-şi facă un mănuchi; iară credincerul împăratului umbla razna prin pădure după păsărele, şi, încet, încet, se depărtă

o bucată bună, ajunse la căruţă, se puse într-însa şi pe ici ţi-e drumul.

Când băgă de seamă fata împăratului, credincerul nu e. Dădu chiot, strigă, ţipă, dară nimeni nu-i răspunse. Ce să facă ea? Iară daca văzu că dă înde seară, fata se urcă într-un copaci, se uită într-o parte, se uită într-alta, nu care cumva vede vro colibă ceva. Nu e. Se mai întoarse de se mai uită şi în alte părţi şi zări, tocmai ee! într-o depărtare licărind o lumină ca o steluţă. Atunci se dete jos şi, cu coşul într-o mână, iar cu urciorul de apă într-alta, târâş după dânsa, merse drept la lumina ce zărise.

Aci daca ajunse, dete peste o colibă, în care ardea un opaiţ în ciob. Bătu la uşe şi-i deschise. Acolo şedea o bătrână cerşetoare. Fata se rugă ca să o adăpostească şi pe dânsa. Săraca o priimi; dară îi spuse că n-are ce să-i dea de mâncare fiindcă tot avutul ei este o găină, un căţel şi o pisică.

Fata scoase din coş şi dete şi bătrânei.

A doua zi când se sculară, bătrâna începu să se vaite că i-a murit găina pe cuib. Ea se plângea acum că are să moară de foame, deoarece cu ouşorul ce lua de la găină pe fiecare zi se hrănea ea.

Biata fată de împărat îi dete o giuvaierica d-ale ei, ca să -şi cumpere o altă găină cu care să se hrănească.

Baba cam cu mârâială, cam de voie, cam de nevoie, priimi darul fetei şi tăcu.

A doua noapte, îi muri căţeluşul. Atunci ea zise:

– Fata mea, să-ţi iei ale trei fuioare şi să te duci din casa mea, că, de când ai venit tu, pagubele se ţin lanţ. Căţelul ăsta nu l-aş fi dat nu ştiu pe ce, fiindcă

îmi păzea coliba, şi-l am de atâţia mari de ani.

– Lasă, mămuşoară, nu te supăra, îţi dau eu cu ce să-ţi cumperi altul, ba încă să-ţi mai şi rămâie.

Şi scoase de-i mai dete o giuvaierica.

A treia zi găsiră şi pisica moartă.

– Să te duci, fetico, din casa mea, zise baba, şi îndărăt să nu te mai întorci. Te văz a fi fată de oameni, te văz că ai scule, dară lipsă de aşa bogăţii. Mai bine eu cu sărăcia mea şi să trăiesc în ticnă. De când ai venit tu, belele mi-au tăiat inima. Du-te, dragul mamei, şi ia împreună cu tine tot ce ai adus în casa mea, şi bun şi rău.

Fata n-avu încotro, şi cătă să plece din coliba babei. Înainte însă d-a pleca, se dezbrăcă de hainele sale cele bune şi ceru de la babă nişte zdrenţe d-ale ei. Baba, ca să scape de dânsa, căută pe după perne, pe sub pat, pe culme, şi-i dete nişte ţoale de puse pe dânsa, numai să se ducă din casa ei.

Hainele ce le lăsă fata, baba le scoase din casă şi le dete în celarul ce avea lângă coliba ei.

Şi aşa fata, îmbrăcată în haine de cerşetoare, plecă din casa babei şi începu a orbecăi prin bungetul cela de pădure, că doar' d-o găsi vro potecă care să o scoaţă la lume.

Şi tot mergând aşa, dete peste o stână de oi. Acolo nu găsi pe nimeni, căci stăpânii erau trei tovaroşi, carii se duceau câtetrei cu oile. Aci daca ajunse, fata împăratului se puse de mătură coliba, rândui fiecare lucru la locşorul lui, făcu focul şi atârnă căldăruşa de mămăligă în crăcane. Până una, alta, mai spălă vasele, precum şi vedrele şi hârdaiele în care adunau ciobanii laptele. Apoi se ascunse.

Venind ciobanii şi văzând toate astea, se mirară. Se uitară încoace şi încolo, dară nu văzură pe nimeni. Atunci ziseră:

– Cine ne-a făcut ăst bine, de va fi băiat, frate să ne fie, iară de va fi fată, soră să ne fie.

Fata împăratului atunci se arătă. Ea se rugă să o primească a locui cu dânşii căci era o nenorocită şi n-avea unde să se adăpostească, nici să-şi plece capul.

Ciobanii o primiră şi îi spuseră ce are să facă. Seara când veniră, găsiră iarăşi toate gata, şi de mâncărică şi hârdaiele, în care făceau brânză, curate, şi toate bune la stână.

Însă unul din tovaroşi se plânse că nu ştie ce au oile de tânjesc de azi-di mi neaţă; pasămite dase boala în ele, căpiaseră ori nu ştiu ce li se întâmplase.

A doua zi, se plânse altul că a dat vărsatul în oi, şi nu ştie câte vor scăpa.

A treia zi, altul veni cu nu ştiu ce brumă de oi. El spuse că, voind a trece peste o punte, pe unde trecea în toate zilele cu oile, de astă dată nu ştie cum îşi făcu nălucă o oaie şi sări în râu, după dânsa alta, după asta alta, până ce se năpustiră oile şi săriră mai toate în râu. Se sili bietul cioban să le oprească, dar aşi! pe dracul să-l opreşti? când intră spaima în oi, degiaba toată munca; abia scăpase vro câteva oi, cu care veni acasă.

Se luaseră de gânduri bieţii ciobani, cum de în cele trei zile de când venise fata aia la stâna lor să dea ei peste o aşa pagubă. Ei văzură că surata lor trebuie să fie piază rea, şi a căzut ca o pacoste peste dânşii. Atunci se vorbiră ca să o gonească de la

dânşii, şi îi ziseră:

– Surată, cum ai venit, să te duci de la noi unde mila Domnului te va povăţui. Noi nu te mai putem ţine. Tu ai intrat în coliba noastră cu sărăcia. Paguba ce am încercat în aceste trei zile de când eşti tu la noi, nici în zece ani nu o vom putea pune la loc.

Fata n-avu ce zice. Văzu şi ea că aşa este. Se sculă dară şi, cerându-şi iertăciune de răul ce le făcuse fără voia ei, plecă într-o doară, ia aşa peste câmp unde o vor duce-o ochii. Şi mergând ea cu inima plină de obidă şi cu lacrămile şiroaie, zări într-o depărtare mare nişte palaturi. Întinse pasul şi se duse într-acolo ca să nu însereze pe drum. Acolo şedea o arăpoaică bogată.

Se rugă de slugile palatului să o priimească. Arăpoaica, care o văzuse de sus când intră pe poartă, porunci să o aducă înaintea ei. Cum o văzu, o cunoscu, şi puse de o îmbăie frumos, o îmbrăcă cu nişte haine curate şi o luă pe lângă dânsa.

Şi aşa, într-o zi arăpoaica o puse să-i caute în cap, căci zice-se că arapii, cât de curaţi să fie, tot se găsesc condrăţei în capul lor: pentru că le e părul îmbâcsit, pâslos şi des, nevoie mare! Fata împăratului, văzând în capul arăpoaicei, ce nu mai văzuse de când o făcuse mă-sa, i se făcu scârbă şi îi veni să scuipe.

Se uită în dreapta, se uită în stânga, şi nu-i dete de ochi decât scum peturi, pe care îi fu milă să scuipe. Să se ducă ceva mai încolo, nu putea, căci arăpoaica adormise cu capul în poala ei. Se apucă şi ea de scuipă în laţele arăpoaicei.

Arăpoaica, ca dracu, simţi şi odată se sculă. Ea se uită cu milă la fată, şi îi zise:

– Să nu te ştiu cine eşti, ai vedea tu ce ai păţi din mâna mea. Dară aşa, te iert. Să te găteşti că mergem la un loc. Zi să prinză caii la căruţă.

Până se gătiră ele, căruţa trase la scară. Se deteră jos şi se puseră în căruţă. Arăpoaica spuse vizitiului unde să meargă. Pe drum însă învăţă şi pe fată ce să facă acolo unde merg.

Abia sfârşi de vorbit arăpoaica şi ajunseră în curtea unui palat cu mii de mii de cămări. Cum se dară jos din căruţă, arăpoaica merse la o cămară unde erau doi oameni: unul tânăr şi gras, şedea într-un pat de aur răsturnat şi se juca cu două gheme de mătase; altul moşneag, umbla de colo până colo şi astâmpăr nu mai avea. El se cocoşase de muncă, era trenţăros şi slab şi pipernicit, de credeai că este altă aia, nu fiinţă de om. Pasămite, tânărul era norocul fetei, iară bătrânul norocul arăpoaicei.

Cum văzu fata pe tânăr, jucându-se cu ghemele de mătase, odată se repezi la dânsul, după cum o învăţase arăpoaica, îi smulse ghemele din mână, şi pe ici ţi-e drumul! Ieşi fuga, se sui în căruţă, vizitiul dete bice cailor şi nu stătură decât tocmai acasă.

Cela, greoi şi mototol cum era el, până să se scoale, până să iasă afară, până să se ia după dânsa, rămase cu buzele umflate, că n-o mai putu ajunge şi, întorcându-se căruţa, luă şi pe arăpoaică şi o duse şi pe dânsa acasă.

Tocmai atunci împăratul locului aceluia se hotărâse să se însoare, că era holtei. Logodnica îi ceruse să-i facă o haină de o mătăsărie foarte scumpă. Făcu ce făcu împăratul, găsi o asemenea mătăsărie şi o dase la croitor. Dară ce-i faci necazului, că mătăsăria

nu ajungea. Îi mai trebuia un petec. Puse împăratul să-i caute petecul, dară asemenea mătăsărie nu se mai găsi în toată împărăţia.

Ei! cum rămâne cu haina miresei? Daca n-o face-o după şartul ei, logodnica nu o priimeşte; daca n-o găsi petecul ce-i trebuia, rămânea haina neisprăvită. Şi aceasta nu se putea, adică să rămâie nunta dintr-un fleac de nimic.

Mai pusese împăratul oameni de cercetară şi află că la arăpoaica cutare se găseşte un petec de mătăsărie aidoma celeia ce căuta împăratul, şi tocmai atât cât îi trebuia.

Pasămite în ghemele luate de fata împăratului de la norocul ei cel leneş se afla acel petec de mătăsărie.

Trimise împăratul oameni să-l cumpere. Arăpoaica le spuse că petecul îl dă celuia ce îi va da atâţia galbeni cari să tragă la cumpănă cât şi mătăsăria. Puse, deci, într-un taler al cumpenei petecul de mătăsărie, şi îndată braţul cumpenei cu petecul se lăsă jos. Puse şi galbeni în cellalt taler, dară el rămase sus. Mai puse, mai puse şi iară mai puse, dară cumpăna nu se lăsa în jos, puseră oamenii împăratului toţi banii ce avură la dânşii, cumpăna sta tot sus.

Atunci se duseră de spuseră împăratului. Se miră împăratul de întâm plarea aceasta. Trimise câţiva saci cu galbeni, dară trimişii se întoarseră şi spuseră că diavoliţa de cumpănă nu vrea să se lase în jos de loc, de loc. Atunci împăratul luă cu dânsul încă câţiva saci cu galbeni şi se duse singur, ca să vază cu ochii lui astă minune, căci altfel nu-i venea să crează.

Ajungând şi intrând în casă la arăpoaică, văzu pe fata împăratului, ceea pe care o gonise tatăl său îm-

păratul ca p-o piază rea, şi-i rămase la inimă. Vezi că nu era urâtă; avea nuri, avea pe vino-ncoace, cum se zice, avea învăţătură, mă rog, daca era fată de împărat; dară fusese seacă de noroc.

Văzu şi împăratul cumpăna. Braţul cu talerul în care erau puşi banii sta sus! Puse un sac cu galbeni de care îi aduse, şi ca să se lase cumpăna în jos, ba. Mai puse unul, ba încă unul, cumpăna habar n-avea. Puse toţi sacii, cumpăna pare că era proţăpită acolo sus. Atunci ce-i veni împăratului, se sui şi el dasupra banilor, cam cu necaz, şi odată braţul cu talerul în care era puşi banii se lăsă în jos şi stătu drept la linie, tocmai pe tocmai cu cela în care era petecul de mătase, veni adecă la cumpănă dreaptă.

– Care va să zică, petecul ăsta de mătase se poate cumpăra numai cu mine, zise împăratul, care înţelesese el noima acestei cumpene, ca un împărat ce era el acolo.

– Cam aşa, împărate, răspunse arăpoaica.

– Apoi dacă este aşa, mie mi-ar fi voia să stric logodna cu năzuroasa aia de fată cu care sunt în vorbă, când aş şti că stăpâna mătăsăriei ăştia m-ar vrea.

– Cum socoteşti d-ta că n-ar vrea ea, răspunse iarăşi arăpoaica, când d-ta vezi bine că însuşi petecul de mătăsărie al cui este el, te vrea.

Şi aşa se făcu vorba şi apoi nunta, nu după multă vreme, cu mare veselie şi dragoste.

Darămite tatăl, muma şi fraţii fetei, când auziră de una ca asta, ce bucurie gândiţi că n-avură?

Se întrolocară cu toţi cu totul şi făcură o nuntă d-alea împărăteştile de se duse vestea de dânsa.

Şi încălecai p-o şea etc.

„Povestită de o actriţă în vârstă, romîncă din Bucureşti.“

GLOSAR

adiată – testament
aguridă – strugure înainte de coacere, cu gust foarte acru
arap – om cu pielea şi părul de culoare neagră
(a) aromi – a aţipi

batoc – carne de peşte sărată şi afumată
becisnic – ticălos
bidiviu *sau* **bidibiu** – cal tânăr, iute şi frumos
boi – înfăţişare, aspect
bunget – desiş
butie – butoi

cheleş – om chel
chibz, chibzuri: ***a sta*** **(sau** ***a intra)*** ***în*** **(sau** ***la)*** ***chibz (chibzuri)*** – a gândi, a reflecta
chindie – timp al zilei către asfinţitul soarelui
cioropină – ţigan
ciripie – sfoară muiată în vopsea roşie, pe care o întinde dulgherul pentru a trage linii drepte pe scânduri; ***a merge*** **(sau** ***a se duce)*** ***ca pe ciripie*** – a merge (*sau* a se duce) în linie dreaptă
clapcă – cursă, capcană
colnic – loc mic în pădure
condur – pantof
cuşniţă – vatră de piatră pe care lucrează fierarul

diastimă – interval de timp
dârmon – ciur cu găuri pentru cernut cereale

Salt la ***Cuprins***

doniţă – cofă; găleată în care se mulg vacile sau oile
dosădi – a fura, a ascunde

fleoş – fleşcăit, moleşit
fur – hoţ, tâlhar

gadină – dihanie, jivină
giol: *a da pui de giol* – a câştiga toate arşicele adversarului
(a) hărtăni – a face bucăţi, a sfâşia

imos – murdar, plin de noroi
(a) izvodi – a crea, a inventa

(a) închelbăra – a aduna la un loc, a înjgheba

lăcovişte – loc mocirlos, mlăştinos

mangosit – om nătărău, tont
megieş – stăpân de pământ
meremet – aranjare, dichisire

nagodă – fiinţă sau lucru ciudat
năstrapă – cupă
novac – uriaş, gigant

ogurliu – care aduce noroc
olăcar – îngrijitor al cailor
oţopină – mârţoagă, gloabă

pardos – om viteaz ca un leu
pălăvatic – persoană care vorbeşte anapoda, fără rost
piroteală – picoteală, somnolenţă
pizmătăreţ – duşmănos
pârdalnic – afurisit, blestemat
(a) ponoslui – a duşmăni

Salt la ***Cuprins***

(a) potricăli – a face găuri, a perfora

rapanghele – a lua (*pe cineva*) la rapanghele – a certa aspru, a lua la bătaie

saca – butoi
sangulie – ţesătură foarte fină (*de mătase*), năframă
steblă – ramură
sumuţa – a aţâţa, a asmuţi

şart – rânduială, socoteală

tărbăceală: ***a da* (sau *a lua*) *în* (sau *la, prin*) *tărbăceală*** – a bate zdravăn
timpină – tobă
trişte – soartă, destin

Salt la ***Cuprins***